

*Міністерство
освіти і науки
України*

*Хайфський
університет*

*Поморська
Академія
(м. Слупськ,
Польща)*

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ (м. Київ)
Факультет аграрного менеджменту
Кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ (м. Слупськ, Польща)
ХАЙФСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Ізраїль)
ГО “Екологічний клуб ПОЛе”
ГО “Українські жінки в агро”**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ, МОЖЛИВОСТІ
УКРАЇНИ ТА РОЛЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ»**

**17-18 листопада 2022 р.
Київ**

Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору [Електронний ресурс]: зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 листопада 2022 р.) – Київ: НУБіП України, 2022. – 258 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
факультету аграрного менеджменту
(протокол №4 від 21 листопада 2022 року)*

Збірник укладено за матеріалами VI міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору», що її провів факультет аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is composed of the materials of VI international scientific and practical conference "Inclusive Development of the National Economy: Global Trends, Ukraine's Opportunities and the Role of the Agro-Food Sector", that was organized by Agrarian Management Faculty of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Filling of headings is synchronized with the key directions of the conference.

The publication is intended for scientists, teachers, post-graduate students and students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова); Деліні М.М., д. екон. наук, професор; Алексеєва К.А., к.наук з держ. упр., доцент; Артюх Т.О., к. екон. наук, доцент; Власенко Т.О., к. екон. наук, доцент; Гаврилук В.П., к. екон. наук, доцент; Дергач А.В., к.наук з держ. упр.; Лобунець Т.В., к. екон. наук; Орехівський В.Г., к. екон. наук, доцент; Свердан М.М., к. екон. наук, доцент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України,
2022 © Автори, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ОСОБЛИВОСТІ І РИЗИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

<i>Аль-Арадж Г. Г. Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	10
<i>Власенко Ю.Г.</i> РИНОК ПРАЦІ ЄС: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ДЛЯ КРАЇН-КАНДИДАТІВ	13
<i>Деліні М.М. Крохмалюк А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ	16
<i>Зарицький Є. І. Власенко Ю. Г.</i> МАКРОЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	18
<i>Ищенко Н.О. Кустовська О.В.</i> КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ	20
<i>Маланчук А.О. Власенко Ю.Г.</i> ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	23
<i>Медведюк І. А. Власенко Ю. Г.</i> НАЦІОНАЛЬНЕ БАГАТСТВО УКРАЇНИ	26
<i>Потрійний Д.Ю. Дергач А.В.</i> ФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО В ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: 1990-ТІ РР.	28
<i>Скрипник К. О. Власенко Ю. Г.</i> УКРАЇНА ТА СВІТ У ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	31
<i>Соломахіна К. Б. Власенко Ю. Г.</i> ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА	33
<i>Ступак С. О. Власенко Ю. Г.</i> ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ	35
<i>Товкун І.І. Деліні М.М.</i> СОЦІАЛЬНО-ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	37
<i>Хомин Ю. Р. Власенко Ю. Г.</i> ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА ЯК БАЛАНС МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА БІЗНЕСОМ	39
<i>Шаповалов В.С. Дергач А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ ВІД СИРОВИННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ ДО ВИРОБНИЧОЇ	42
<i>Шептун Н.С. Шинкарук Л.В.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	44

**СЕКЦІЯ 2.
МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА
УКРАЇНИ**

<i>Dielini M.M. Zhang Ju.</i> DEVELOPMENT OF AN INVESTMENT PROJECT OF AN AGRARIAN ENTERPRISE	47
<i>Shynkaruk L.V. Jang Lu Ping</i> INVESTMENT OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES IN CHINA	48
<i>Волошко А. С. Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ОБЛПІХИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	50
<i>Гончар С.Г. Гаврилюк В.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ КУКУРУДЗИ	52
<i>Деліні М.М.</i> РОЛЬ ФАО У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	55
<i>Деліні М.М. Костюк М.А.</i> РОЗВИТОК РИНКУ СУНИЦІ В УКРАЇНІ	56
<i>Дергач А.В. Кугот А.В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	57
<i>Звержинська К.О. Свердан М. М.</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ	60
<i>Земляков В. В. Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВОГО СОРГО В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	62
<i>Кириченко О.О. Власенко Т.О.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО МЕДУ ЯК ОДНА ІЗ УМОВ УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ «УКРАЇНА-ЄС»	65
<i>Кичкирук В. В. Власенко Т.О.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ТОРГОВОГО ТА РЕКЛАМНОГО ОБЛАДНАННЯ З ДЕРЕВА В УКРАЇНІ	67
<i>Коляда А.М. Свердан М. М.</i> АНАЛІЗ ВПЛИВУ МОЛОДІ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	69
<i>Кутова А.В. Свердан М.М.</i> СТАН І ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА	71
<i>Любченко Ю.А. Свердан М. М.</i> СТАН МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ	73
<i>Момот І.В. Свердан М.М.</i> СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	75
<i>Оболенцева К.П. Дергач А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА	77
<i>Оришака Т.М. Свердан М.М.</i> СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	79
<i>Печенюк Т.О. Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГРИБІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	81
<i>Радченко В.Є. Шинкарук Л.В.</i> МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	83

<i>Рекротюк Д.С. Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	85
<i>Свириденко Б. С. Лобунець Т. В.</i> АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ	88
<i>Скидан О.В. Дергач А.В.</i> СУЧАСНИЙ АГРОБІЗНЕС ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ	90
<i>Слинчук В.А. Власенко Ю. Г.</i> ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	92
<i>Тростянський В.О. Дергач А.В.</i> СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ ГАЛУЗІ	95
<i>Траченко К.О. Шинкарук Л.В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	97
<i>Шевченко К.С. Шинкарук Л.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ХЛІБА В УКРАЇНІ	99
<i>Шитьман О.М. Свердан М.М.</i> СТАН М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ	101
<i>Щербак В.О. Власенко Ю.Г.</i> ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	102
<i>Якименко С.Р. Дергач А.В.</i> ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ	105

СЕКЦІЯ 3.

ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

<i>Andrew A. Bezoliuk, Kateryna A. Alekseieva.</i> MODEL OF CRISIS MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE IN CURRENT CONDITIONS	107
<i>Борисенко К.В., Нечепорук А.І. Деліні М.М.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	109
<i>Горжій Д. Артюх Т.О.</i> БІЗНЕС-ІНКУБАТОРИ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	112
<i>Деліні М.М. Кучерук Я.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ	114
<i>Дергач А.В. Вєровчук Н.В.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНИХ ДОБРІВ В УКРАЇНІ І СВІТІ	116
<i>Дергач А.В. Петерчук М.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ІЗ ЗНАЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ	119
<i>Дергач А.В. Черниш О.К.</i> СИСТЕМА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОГРАМАМИ І ПРОЕКТАМИ	121

<i>Дергач А.В. Дишлик В.Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	123
<i>Додачко С.А. Шинкарук Л.В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗШИРЕННЯ РИНКУ МЕДУ	125
<i>Іванов О.А. Деліні М.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	127
<i>Красноштан А.О. Лобунець Т.В.</i> ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	130
<i>Лобунець Т.В.</i> МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	132
<i>Мулик О.В. Шинкарук Л.В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	134
<i>Ручка І.С. Шинкарук Л.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ	136
<i>Степанюк В.М. Алексеєва К.А.</i> ПРОЄКТНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	138
<i>Яцюта Є.І. Шинкарук Л.В.</i> БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	141

СЕКЦІЯ 4.

СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

<i>Aoyang Tan. Alekseieva Kateryna.</i> DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF AUTOMOBILE INDUSTRY IN CHINA	143
<i>Jiaying Sun. Alekseieva Kateryna.</i> STIMULATING OF DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY IN CHINA IN CURRENT CONDITIONS	144
<i>Kotsupera Svitlana. Alekseieva Kateryna.</i> APPROACHES TO UNDERSTANDING CRISIS MANAGEMENT IN CURRENT CONDITIONS	146
<i>Shynkaruk L.V. Xie Xiaohang.</i> PECULIARITIES OF INVESTMENT IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE PRC	148
<i>Dielini M.M. Wu Yi.</i> PUBLIC POLICY SUPPORT OF INVESTMENT IN CHINA	150
<i>Батченко Л.В. Гуль Є.А.</i> ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО СТРАТЕГУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	152
<i>Бугай Р.О. Лобунець Т.В.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В СВІТІ	154
<i>Бутенко В.М.</i> БІОЕКОНОМІКА ЯК ШЛЯХ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	156
<i>Валіцька Д.В. Сивокінь Д.О. Власенко Т.О.</i> РОЗВИТОК СФЕРИ НАДАВАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	159
<i>Деліні М.М. Василенко А.І.</i> РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ КРАСИ В	161

УКРАЇНІ

<i>Волошенюк І.І. Стеценко А.О. Артюх Т.О.</i> БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ У РИНКОВІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	162
<i>Глушко А.П. Яценко Ю.Ю. Артюх Т.О.</i> МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАВОВОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ	165
<i>Головко Д.В. Чорна Д.М. Деліні М.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА З НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ДОСТАВКИ ПІЦИ	167
<i>Горпиняк А.В. Шинкарук Л.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ СОЦІАЛЬНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ ВПЛИВУ	169
<i>Давиденко І.А. Лобунець Т.В.</i> СЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ФОТОПОСЛУГ	172
<i>Деліні М.М. Кімейчук Н.Д.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	174
<i>Дергач А.В. Гринчук І.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	177
<i>Дергач А.В. Рябокінь Я.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТИ ЗА КРИТЕРІЯМИ ПО SMART	179
<i>Желдак М.І. Дергач А.В.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ОНЛАЙН-ШКОЛИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	181
<i>Дергач А.В. Короткіна О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ФІТНЕС-ІНДУСТРІЇ	183
<i>Загородня А.С.</i> РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ	185
<i>Коряковська А. Власенко Ю.Г.</i> СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	187
<i>Краснопольський О.О. Власенко Т.О.</i> СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ	189
<i>Лябах А.О. Артюх Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	191
<i>Марчук В. Ю. Власенко Т.О.</i> АНАЛІЗ РИНКУ НАДАННЯ ПОСЛУГ ТАКСІ В УКРАЇНІ	193
<i>Морозюк Д.В. Артюх Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС - ПЛАНУВАННЯ У СФЕРІ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	195
<i>Науменко А.Ю. Дергач А. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОБОТИ САЛОНІВ КРАСИ В УКРАЇНІ	198
<i>Оладова М.А. Власенко Ю. Г.</i> НАЦІОНАЛЬНЕ БАГАТСТВО УКРАЇНИ	200
<i>Онищенко Д.А. Артюх Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	202

<i>Осипчук Ю.А. Гаврилюк В.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КОСМЕТИКИ	205
<i>Паламарчук А.В. Лобунець Т.В.</i> АНАЛІЗ РИНКУ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ	208
<i>Присяжнюк Б.М. Алексеєва К.А.</i> РОЗРОБКА БІЗНЕС-ПЛАНУ СТВОРЕННЯ «ДИТЯЧОГО ФУТБОЛЬНОГО КЛУБУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»	211
<i>Прохоренко Я.С. Свердан М.М.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	213
<i>Суша Т.М. Дергач А.В.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПРОСУВАННЯ В КОМЕРЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	215
<i>Фурман І. М. Власенко Т.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРИТУЛКУ ДЛЯ ТВАРИН В УКРАЇНІ	218
<i>Хотинюк А.М. Дергач А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАВОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	220
<i>Шпирко А.С. Шинкарук Л.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОСУВАННІ ТОВАРІВ НА РИНОК	222
<i>Штельмашук О.С. Лобунець Т.В.</i> ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ УСПІШНОГО ВІДКРИТТЯ КОМП'ЮТЕРНОГО КЛУБУ	224
<i>Дергач А.В. Коцупера С.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМАНДИ ПРОЕКТУ	227
<i>Дергач А.В. Костромєєва С.С.</i> ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК РЕСУРС КЕРІВНИКА В УПРАВЛІННІ	229
<i>Grynychuk I.O. Alekseiєva K.A.</i> INVESTMENT POLICY AS AN IMPORTANT COMPONENT OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT	231
<i>Степанченко А.В. Дергач А.В.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ	233
<i>Кендус Д.І. Музичук Д.Є.</i> РОЛЬ ЖІНКИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ	235
<i>Кендус Д.І. Лутченко В.А.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	237
<i>Кендус Д.І. Ярема І.І.</i> ОЛЬ ДЕРЖАВИ У СТАНОВЛЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕЖИМУ	240
<i>Кендус Д.І. Пальчик О.М.</i> РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	242
<i>Кендус Д.І. Лук'яненко В.О.</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ЯК МЕТОД ПОДОЛАННЯ НЕРІВНОСТІ	245
<i>Кендус Д.І. Присяжнюк Л.М.</i> ІНКЛЮЗИВНІ КЛАСИ ЯК ВАРІАНТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	248
<i>Кендус Д.І. Яковлев К.А.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АПК	251

Кендус Д.І. Ковальчук В.О. РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНИХ ІННОВАЦІЙ НА ЗАСАДАХ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ 255

СЕКЦІЯ 1. ОСОБЛИВОСТІ І РИЗИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

УДК 379.85

Аль-Арадж Григорій Гішам
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Т.О. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток світового туристичного ринку і його глобалізація свідчать про те, що туризм є невід'ємною складовою життя будь-якого цивілізованого суспільства. Щорічно зростає кількість міжнародних туристів, збільшується частка туристичного експорту в загальному обсязі експорту товарів і послуг. Вітчизняна туристична галузь відіграє надзвичайно важливу роль у соціально-економічному житті країни. Зростає її статус та зацікавленість держави в подальшому розвитку галузі, посилюється вплив туризму практично на всі сфери життя і діяльності людини

Туристична сфера в Україні охоплює широку мережу суб'єктів основних і супутніх послуг, вдосконалює форми організації та управління, диверсифікує види туристичної діяльності і збільшує обсяги послуг (рис 1.).

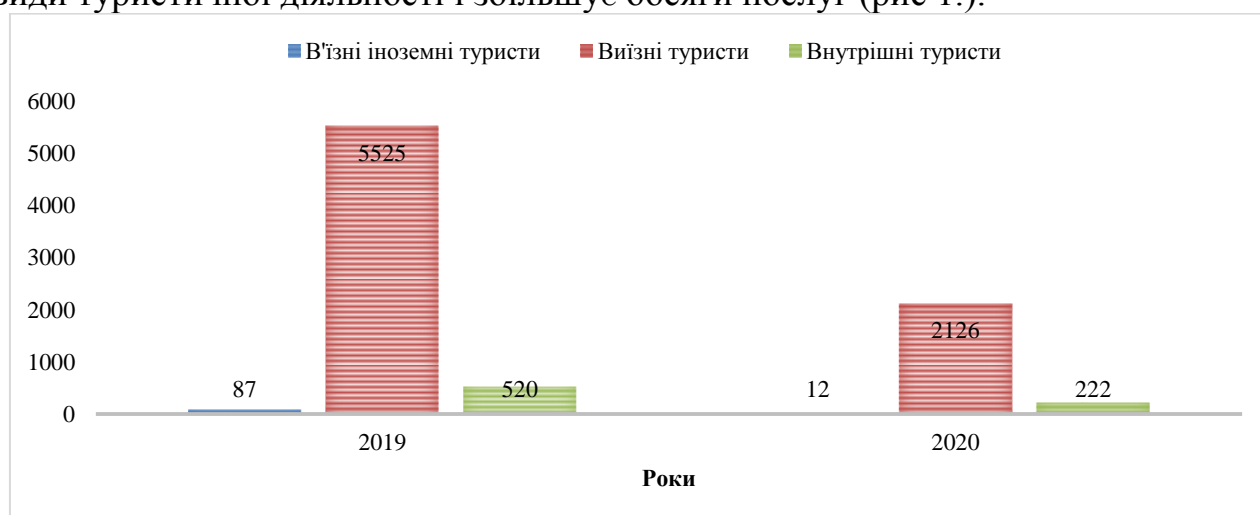

Рис.1. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму, тис.

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Туризм – це діяльність по наданню туристичних послуг, яка проводиться згідно із Законом України «Про туризм» [1] (далі Закон), Ліцензійними умовами

та іншими нормативно-правовими актами [2]. Держава визнає туризм одним із пріоритетних напрямків розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для організації туристичної діяльності. Цей ринок на сьогодні є доволі перспективним, тому багато підприємців починають свій бізнес саме в цій галузі. У зв'язку із цим збільшилася конкуренція між туристичними компаніями. Якщо раніше компанія могла з успіхом продавати свій туристичний продукт певний період, то тепер, щоб збільшити свій дохід, залучити якомога більше клієнтів і укріпити своє становище на туристичному ринку, доводиться шукати нові можливості та розробляти нові пропозиції.

Організація туристичного бізнесу має свої особливості. Згідно із Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [2], туристичну діяльність віднесено до таких, що потребують наявності спеціального дозволу – ліцензії. Ліцензуванню підлягають наступні види туристичної діяльності: прийом та обслуговування іноземних туристів в Україні (іноземний туризм), організація прийому та обслуговування вітчизняних туристів в Україні (внутрішній туризм), організація туристичних поїздок за межі України (зарубіжний туризм), екскурсійна діяльність, організація масового та спортивно-оздоровчого туризму.

Суб'єктами туристичної діяльності відповідно до Закону є: туристичні оператори (туроператори); туристичні агенти (турагенти); інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг; гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу; фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо.

В Україні такого роду діяльність здійснюється туристичними агентствами, бюро подорожей, бюро екскурсій, туристичними операторами, готелями, мотелями, кемпінгами, туристичними базами та іншими організаціями. Таким чином, підприємець, що бажає вступити в цю галузь, має великий вибір у формах організації туристичної діяльності.

Особа, що бажає займатися туристичною діяльністю, має обрати, яким саме вона бажає стати – турагентом, або туроператором. Різниця між ними полягає в тому, що туроператор здійснює туристичну діяльність самостійно (розробляє туристичні маршрути, організовує перевезення, проживання туристів), а турагент виступає в ролі підрядчика, пропонуючи готові пропозиції туроператорів. Різниця також полягає і у формі організації бізнесу – туроператором може бути лише юридична особа, а турагентом – як юридична, так і фізична особа-підприємець.

Після вибору організаційно-правової форми необхідно отримати ліцензію на здійснення туристичної діяльності, яка видається за наявності банківської гарантії, що забезпечує захист туриста в разі виникнення форс-мажорних обставин. Сума банківської гарантії становить 20000 євро для туроператора.

Крім ліцензії, деяким працівникам необхідно мати спеціальний дозвіл. Відповідно до Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення

туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу, що затверджений Наказом Державної туристичної адміністрації України від 24 вересня 2004 року N 83 [4] дозвіл на право здійснення туристичного супроводу (далі – Дозвіл) є офіційним документом, який підтверджує кваліфікацію фахівця туристичного супроводу і дає право на:

– надання екскурсійних послуг екскурсоводами та гідями-перекладачами в населених пунктах та об'єктах показу, внутрішніми правилами яких це не заборонено, у межах даної адміністративної території та надання дорожньої інформації під час слідування туристичних груп до місця призначення;

– надання відповідних послуг із туристичного супроводу іншими фахівцями туристичного супроводу.

Дозвіл повинні отримувати гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу – фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, за винятком осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування (музеї, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, монастирські комплекси, спеціалізовані виставки тощо).

Перелік посад фахівців туристичного супроводу, яким для здійснення діяльності, пов'язаної з туристичним супроводом, необхідно отримання Дозволу, та кваліфікаційні вимоги до них затверджуються окремим наказом Держтурадміністрації України.

Після виконання всіх зазначених вище вимог можна починати власний бізнес, але треба пам'ятати про особливості, які пов'язані з встановленими державою вимогами для здійснення туристичної діяльності (це вимоги по оформленню приміщення (офісу)): обов'язкова наявність зовнішньої реклами (де вказується найменування суб'єкта господарювання); при вході до приміщення має бути розміщена інформація про графік його роботи; у випадку закриття офісу необхідно не пізніше ніж за 5 днів розмістити відповідне оголошення, і в цей же строк повідомити про закриття споживачів туристичних послуг, з якими заключні договори.

В самому ж приміщенні мають бути розміщені наступні документи: копія ліцензії органу ліцензування; копія свідоцтва про реєстрацію; інформація про співробітників (П.І.Б. директора, його замісника, головного бухгалтера, менеджерів); книга відгуків та пропозицій; ліцензійні умови; перелік телефонних номерів фірми; рекламні, інформаційні оголошення, інформація о тарифах, тощо.

Таким чином, можна порадити майбутнім підприємцям, які бажають займатися туристичним бізнесом, звернути увагу, по-перше, на пошук відповідного приміщення для провадження роботи, по-друге, на пошук кваліфікованого персоналу, а по третє – на пошук надійних партнерів перед тим, як розпочинати підготовку до подачі документів на ліцензію.

Список використаних джерел:

1. Про туризм: Закон України від 14.07.2020 р. № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95> (дата звернення: 29.10.2022).

2. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 29.07.2022 р. № 2494-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 29.10.2022).

3. Статистичний щорічник України за 2021 рік. Державна служба статистики України URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm (дата звернення: 29.10.2022).

4. Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу: наказ Державна туристична адміністрація України від 24.09.2004 р. № N 83. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1344-04> (дата звернення: 29.10.2022).

УДК 331.5

*Власенко Ю.Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РИНОК ПРАЦІ ЄС: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ДЛЯ КРАЇН-КАНДИДАТІВ

23 червня 2022 року країни члени Європейського Союзу проголосували за надання Україні статусу країни кандидата на вступ до Європейського Союзу. Проте, надання статусу кандидата на вступ до ЄС – це тільки перший крок. На шляху до вступу Україні необхідно провести низку реформ та адаптувати українське законодавство до європейських критеріїв, одним з яких є ринок праці.

Проблема безробіття сьогодні є однією з головних у світі. В ЄС ця ситуація вирішується за допомогою комплексних методів регулювання, які спрямовані не лише на фінансову підтримку, а й на створення передумов для розвитку економічної діяльності. У країнах з перехідною економікою, які є країнами-кандидатами або потенційними кандидатами на членство в ЄС, питання високого безробіття залишається невирішеним. Подаючи заявку на членство в ЄС, менш розвинені країни розраховують отримати економічні вигоди від взаємодії з більш розвиненими країнами, вирішуючи тим самим проблему бідності та безробіття.

Одним із ключових завдань розвитку ринку праці ЄС є досягнення 75% загального рівня зайнятості працездатного населення при збільшенні трудової активності молоді, людей похилого віку, низько кваліфікованих працівників, легальних мігрантів. Це основна стратегія ЄС щодо боротьби з бідністю та зайнятістю. До 2019 року практично всі розвинені країни впевнено наближалися до цього показника, але COVID-19 вніс свої корективи в стратегію розвитку. Більше того, якщо на початку COVID-19 всі експерти та дослідники говорили про негативний і навіть катастрофічний вплив пандемії на ринок праці, до кінця 2021 року можна сказати, що попередні висновки не є однозначними. У багатьох

розвинутих країнах ринок праці отримав поштовх до нового, більш динамічного розвитку і причиною цього є інновації та перехід практично всіх галузей на нові продукти та технології продажу [1].

Швидке відновлення ринку в країнах з високим рівнем доходу впливає на ринки праці в менш розвинених країнах. Вплив відчувається навіть в ЄС, де підвищений попит на робочу силу стимулює міграцію з менш розвинених регіонів Східної Європи. Коли ринок праці стане вільним для країн-кандидатів на вступ до ЄС, де зарплати та рівень життя значно нижчі, ніж у Європі, їхній ринок праці буде повністю переформатований [2].

Метою дослідження є визначення тенденцій та закономірностей розвитку ринку праці країн-кандидатів та потенційних кандидатів на членство в Європейському Союзі. Для досягнення мети вирішувалися такі завдання:

- порівняльний аналіз ринку праці в країнах-кандидатах і потенційних кандидатах;
- виявлення тенденцій зміни рівня зайнятості населення в країнах після вступу до ЄС;
- визначення співвідношення між безробіттям і ВВП на душу населення в країнах-кандидатах і потенційних кандидатах;
- виявлення спільних та відмінних рис розвитку ринку праці в досліджуваних країнах.

У цьому дослідженні використовується вибірка для аналізу ринку праці за такими групами країн: члени ЄС; Країни-кандидати на вступ до ЄС (Албанія, Північна Македонія, Чорногорія, Сербія та Туреччина) та потенційні кандидати (Боснія і Герцеговина та Косово). Ці країни продемонстрували свою чітку ініціативу приєднатися до Європейського Союзу, але їхній статус як членів Європейського співтовариства наразі розглядається (Європейська Комісія, 2021). Оскільки статистичні дані щодо ринку праці доступні лише до 2020 року включно, ми не враховували зміни, які відбулися у списку кандидатів та потенційних кандидатів у 2021 та 2022 роках.

Для цілей дослідження ми надаємо огляд характеристик робочої сили, що охоплює показники, визначені відповідно до прийнятої в ЄС методології (Eurostat. Statistics-explained, n.a.a):

- рівень активності – відсоток активних осіб по відношенню до порівнянної загальної кількості населення. Економічно активне населення складається з зайнятих і безробітних;
- рівень зайнятості – відсоток зайнятих осіб по відношенню до порівнянної загальної кількості населення. Порівняння проводиться з населенням працездатного віку для загального рівня зайнятості;
- рівень безробіття – кількість безробітних у відсотках до робочої сили.

Основним джерелом європейської статистики робочої сили є опитування Європейського Союзу про робочу силу [3]. Це опитування проводиться в усіх країнах-членах ЄС відповідно до європейського законодавства. Деякі з країн-кандидатів і потенційних кандидатів (Чорногорія, Північна Македонія, Сербія та Туреччина) також проводять обстеження робочої сили відповідно до тих самих інструкцій, і їхні дані доступні безкоштовно разом з даними ЄС на веб-сайті

Євростату [4]. Дані щодо країн розширення (країн-кандидатів або потенційних кандидатів) збираються щороку за широким спектром показників за допомогою опитувальника, який Євростат надсилає країнам, які аналізуються.

Для дослідження зв'язку між рівнем безробіття та ВВП на душу населення в країнах-кандидатах та потенційних кандидатах на вступ до ЄС розраховано коефіцієнти кореляції на основі даних за 2010-2020 роки. Рівняння регресії для кожної країни виглядало так:

$$y_i = a_i + b_i x_i \quad (1)$$

де:

i – роки;

y – ВВП на душу населення (поточні дол. США);

x – рівень безробіття, (% від загальної кількості робочої сили).

Щоб отримати прогноз ринку праці на 2021-2022 роки в країнах-кандидатах і потенційних кандидатах, було проведено аналіз тенденцій на основі даних за 2010-2020 роки. Для формування кластерів та встановлення рівня подібності, рівня безробіття та ВВП на душу населення в аналізованих країнах у 2010 та 2020 роках використовувався метод кластерного аналізу.

Рівень безробіття в ЄС у 2020 році становив 7,1%, середній показник у 2010-2020 роках становив 9,2%. Найвищий рівень безробіття у 2020 році та найвищий середній рівень безробіття за період 2010-2020 років був у Косово. Наступні країни – Чорногорія, Північна Македонія та Боснія і Герцеговина. Найнижчий рівень безробіття у 2020 році серед проаналізованих країн був у Сербії та Албанії. Рівень безробіття в Туреччині у 2020 році становив 13,2%, що було винятком серед країн-кандидатів і потенційних кандидатів, оскільки було вище середнього рівня за 2010-2020 роки (10,6%).

Результати кластерного аналізу підтверджують існування різних сценаріїв розвитку ринку праці для країн-кандидатів і потенційних кандидатів протягом досліджуваного періоду. Таким чином, Туреччина має яскраво виражені особливості ринку праці, які виділяли її в окремий кластер як у 2010, так і в 2020 роках. Водночас протягом 2010-2020 років Албанія, Сербія, Чорногорія та Північна Македонія набули спільних рис щодо безробіття та ВВП на душу населення, подібно до Косово, Боснії та Герцеговини, які на етапі дослідження мають статус потенційних кандидатів, відповідно схожі риси щодо досліджуваних показників та співвідношення між ними.

Ринок праці в досліджуваних країнах-кандидатах і потенційних кандидатах характеризується показниками, нижчими за рівень інших держав-членів та ЄС в цілому. Усі отримані результати даного дослідження будуть сформульовані, подані та опубліковані у науковій статті.

Список використаних джерел:

1. Devet, L., Nigohosyan, D., Nunez Ferrer, J. (2021). Impacts of the COVID-19 pandemic on EU industries. *European Parliament*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662903/IPOL_STU\(2021\)662903_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662903/IPOL_STU(2021)662903_EN.pdf)

2. World Bank Group. (2019). Migration and the Brain Drain. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32481/211506RU.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
3. Eurostat. (2021). EU labour force survey https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_labour_force_survey
4. Eurostat (2022a) Enlargement countries - labour market statistics. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enlargement countries - labour market statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enlargement_countries_-_labour_market_statistics)

УДК 330.338.2

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Крохмалюк А.В., студентка 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Економічне зростання є однією з найбільш важливих економічних проблем, на яку постійно звертають увагу економісти і політики. Саме темпи економічного зростання, його чинники та характер визначають динаміку економічного розвитку країни, її місце на світовій арені та історичні перспективи. Проблемою економічного зростання перейняті здебільшого зарубіжні наукові дослідження, до того ж питання розглядається в контексті макроекономічного аналізу. Більшість вчених-економістів, аналізуючи досвід розвинутих країн, підкреслюють, що головна запорука розвитку країни – це безперечно економічне зростання, але не тільки його темпи, а, що головне, і його якісні параметри. Відомі економісти завжди виявляли глибокий інтерес до джерел економічного зростання в практичній економічній політиці.

Найчастіше всього в економічній літературі під економічним зростанням розуміють збільшення кількості товарів та послуг, які продукує національна економіка. Проте важливим параметром порівняльного аналізу повинен виступати попередній розвиток економіки країни. Можливим є варіант того, що попередні періоди економічного розвитку країни можна визначити як депресивні, а отже збільшення кількості виготовлених товарів та наданих послуг відображає тільки вихід економіки країни з кризи та покращення ефективності споживання економічних ресурсів [1].

Економічне зростання вимірюється за допомогою таких показників:

- збільшення реального ВВП (ЧНП, НД) в абсолютних вибірниках за певний період часу;
- збільшення реального ВВП (ЧНП, НД) на душу населення;

- збільшення за певний період часу реального ВВП (ЧНП, НД) в розрахунку на одного зайнятого.

Незважаючи на досить стабільні темпи економічного зростання в Україні є ряд проблем, які стримують вітчизняний розвиток і економічне зростання: нестабільний інноваційний клімат, недостатні витрати на дослідження та розробку у різних галузях, не завжди професійна кадрова політика та ін.

Україна потребує значних фінансових ресурсів для погашення державного боргу та реалізації реформ, що сприятимуть покращенню макроекономічної ситуації в країні. Головна проблема України у майбутньому полягатиме не в тому, щоб досягти високого зростання протягом наступних років, а в тому, щоб економічне зростання було тривалим, швидшим і інклюзивним. Пріоритетними напрямками для прискорення економічного зростання в Україні є:

- збереження макроекономічної стабільності;
- відшукання нових джерел зростання;
- стимулювання та нарощування інвестицій;
- впровадження важливих реформ для підвищення продуктивності;
- індустріалізація економіки;
- оновлення структури національного господарства;
- врахування наслідків технологічного прогресу;
- запровадження антикорупційних реформ;
- ефективна діяльність держави щодо обороноздатності країни;
- управління та нагляд у фінансовому секторі;
- збереження частки стратегічно важливих підприємств.

Реформи симулюватимуть розвиток вітчизняної економіки та здатні пришвидшувати темпи економічного зростання щороку. Варто впроваджувати програми з розвитку регіонів з визначенням пріоритетних галузей і підприємств, забезпечувати економічну та соціальну інфраструктуру, сприяти інвестуванню, знаходити шляхи здешевлення вартості енергоресурсів, транспортних, комунікаційних послуг, збільшувати інвестування малого бізнесу, створювати центри з інформаційної, фінансової підтримки введення бізнесу, які б надавали інформацію з питань законодавства щодо врегулювання підприємницької діяльності, про державні та приватні іноземні програми економічного сприяння, про можливість отримання грантів тощо [2].

Отже, економічне зростання залежить від технічного прогресу, впровадження реформ та зовнішнього фінансування. Для стабілізації економічного зростання в країні необхідно впроваджувати реформи у різних сферах (державного управління, освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, житловокомунальних господарства та інших), розвивати конкурентоспроможну систему логістики, збільшувати експорт та сприяти інтеграції країни в глобальну економіку. Покращення рівня життя населення є кінцевою метою трансформацій модернізації економіки, важливим базисом для динамічного та інклюзивного зростання [3].

Для покращення економічного зростання в Україні, поліпшення умов ведення умов бізнесу потрібно:

- створити сприятливе середовище для розвитку та ведення бізнесу в Україні;
- створити сприятливі умови для підприємств аграрного сектору;
- сприяти розвитку вітчизняної промисловості
- зробити ринок максимально чесним та прозорим;
- стимулюючи використання інновацій та технологій;
- створивши умови для досягнення Україною енергетичної незалежності;
- надавати державну підтримку виробникам;
- поліпшувати інфраструктуру.

Виконання усіх цих та інших нагальних завдань призведе до покращення в українській економіці, модернізації виробництва, прискорить залучення інвестицій, призведе до створення нових робочих місць та відкриє нові можливості для вітчизняної економіки та позитивно вплине на якість життя кожного мешканця країни [4].

Вже кілька років як наша економіка стабілізувалась і зростає. Втім, якщо брати до уваги те, про що ми писали вище та подивитись на графік на початку статті, стане зрозуміло, що таке зростання близьке до середньосвітових показників. Отже, принаймні половина країн світу матимуть більш стрімке економічне зростання. А якщо ще й згадати, що величезна кількість держав уже зараз мають кращу економічну ситуацію, то можна зробити висновок, що з таким економічним зростанням ми насправді падаємо.

Список використаних джерел:

1. Кабаці Б.І. Особливості економічного зростання в Україні. Науковий вісник. Вип. 16.1 2006. С. 369-373. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osoblivosti-ekonomichnogo-zrostannya-v-ukrayini/viewer> (дата звернення: 14.06.2022).
2. Хаєцька О.П. Особливості економічного зростання в Україні та світі. Ефективна економіка. Вип. 10. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/43.pdf (дата звернення: 14.06.2022).
3. Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. зал. освіти: у 2 ч. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. 517с.
4. 5 найкращих та 5 найгірших економік 2019 року. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/najkraschi-ekonomiki-2019-1914/> (дата звернення: 14.06.2022).

УДК 330.362

***Зарицький Є. І.**
здобувач освітнього ступеню «бакалавр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

*Науковий керівник:
Власенко Ю. Г. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МАКРОЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Падіння ВВП зараз оцінюють на рівні – 35%, експорт критично знизився з 13 млн тонн з початку вторгнення до 2 млн тонн. Торгові кредити показують – 4.5 млрд. дол. США, більш як експорт усіх товарів за 2 місяці. В червні 2022 року відбулось експертне обговорення макроекономічних перспектив України в умовах війни. Українська економіка сильно постраждала внаслідок російської агресії. Навіть на третій місяць війни в публічному просторі відсутні офіційні оцінки впливу воєнних дій на промисловість, роздрібну торгівлю, сільське господарство тощо. Економічні втрати за цей час шокують: прогнозується, що ВВП впаде на понад 30% у 2022 році, а рівень безробіття становитиме 35% [1].

Тривала війна стає дедалі більш ймовірною перспективою, яка потребує переналаштування макроекономічної стратегії країни. Зокрема, нинішня комбінація економічної політики, яка ґрунтується на скороченні валютних резервів та інших тимчасових заходах, поступово стає неспроможною. Якщо цей курс не змінити, він призведе до великої економічної кризи, яка поставить під загрозу здатність України фінансувати свої військові зусилля протягом тривалого періоду.

Надзвичайним викликом має відповідати надзвичайна політика та надзвичайна підтримка з боку міжнародних партнерів України. Тож наші рекомендації базуються на чотирьох ключових елементах. По-перше, уряд має мобілізувати більше ресурсів для покращення свого фіскального становища, щоб країна могла фінансувати величезні військові видатки та забезпечувати основні державні видатки в зруйнованій війною економіці. Фіскальний дефіцит становить близько 5 млрд дол на місяць, або біля 30% довоєнного місячного ВВП [2].

Дефіцит, що залишився, має фінансуватися переважно за рахунок немонетарних засобів. Бажано, за рахунок зовнішньої допомоги, та якщо цього не достатньо – коштом випущених облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Міністерству фінансів слід пропонувати облігації в усьому діапазоні кривої дохідності за ставками, наближеними до ринкових, з набагато меншим опором на сеньйораж, тобто "друк" коштів Національним банком. Також, контроль і підвищення ефективності невійськових витрат є критично важливими для підтримки стабільності державних фінансів. Ми підкреслюємо, що іноземна військова допомога, безперечно, залишається життєво необхідною. Проте союзники України повинні суттєво збільшити обсяги економічної допомоги та прискорити її надходження, аби послабити бюджетні обмеження України та забезпечити вирішення внутрішніх і зовнішніх економічних дисбалансів у короткостроковій перспективі.

Щоб уникнути економічної катастрофи, союзники України повинні терміново переказати більші суми допомоги. Крім того, слід розширити базу донорів, включивши в неї не лише уряди, але й корпоративний сектор та неурядові організації. Можливо, бізнес, який суттєво допомагає Україні, міг би отримувати «бонуси», які згодом можна було би використати на етапі відбудови.

По-друге, терміново потрібен міцний номінальний якір. Сильна залежність від друкування грошей для фінансування державного дефіциту була неминучою в перші місяці війни, але якщо нинішня залежність від грошового фінансування збережеться, інфляція, яка вже перевищує 20%, може легко зрости значно вище.

Метою має бути відносно низька інфляція. У час національної мобілізації основна відповідальність за досягнення цінової стабільності лягає на фіскальні органи, які можуть сильно вплинути на інфляцію за допомогою інструментів, які вони обирають для залучення ресурсів із внутрішнього приватного сектора.

Уряд має прагнути наростити національні заощадження, а не покладатися на монетарне фінансування центрального банку. Разом із фіскальними органами центральний банк має запровадити гнучку систему для підтримки макроекономічної стабільності. Кероване плавання обмінного курсу відповідає цій меті.

Список використаних джерел:

1 Макроекономічна ситуація в умовах війни: які перспективи? Експертна дискусія // Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/06/1/687624/> (дата звернення: 02.11.2022).

2. Тривала війна стає все більш вірогідною. Яка економічна політика потрібна Україні? // Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/14/690382/> (дата звернення: 30.10.2022).

УДК 338.26

*Ищенко Н.О.,
Магістр 1 року навчання,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник: О.В. Кустовська,
канд. екон. наук, доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Якість життя населення є провідним комплексним показником розвитку соціально-економічних систем, адже вона є головним результатом та метою їх

функціонування. Саме тому проблематика якості життя населення є об'єктом пильної уваги дослідників різних напрямів науки та практиків публічного управління. На відміну від вузько професійних проблема якості життя турбує кожного, тому потребує сумісних зусиль всіх учасників процесу життєзабезпечення населення.

Сьогодні інклюзивність стає одним з провідних параметрів розвитку, що грає визначальну роль у формуванні якості життя населення країни таким чином, щоб її рівень задовольняв всіх представників суспільства, всі верстви населення. Інклюзивний розвиток, перш за все, передбачає інклюзивне зростання, яка на відміну від традиційної трактовки економічного зростання, має більш ширші цілі, ніж збільшення доходів та ВВП, воно орієнтовано на людський розвиток та зростання якості життя всього населення. Забезпечення інклюзивного зростання може відбуватися двома шляхами: по-перше, за рахунок скорочення нерівності та бідності серед населення країни, по-друге, за рахунок розширення залученості та активної участі в суспільному відтворенні якомога більшої кількості людей, в ширшому розумінні всіх бажаючих.

Таким чином, основними цілями інклюзивного сталого розвитку є:

- не просто збільшення ВВП, але й всебічний розвиток людського капіталу;
- високий рівень зайнятості населення, інвестування в освіту та охорону здоров'я;
- скорочення нерівності та бідності, вдосконалення системи соціального захисту, підвищення якості життя громадян, особливо найбільш незахищених верств населення: дітей, жінок, людей похилого віку;
- розвиток соціальної активності, підвищення участі громадян в економічному житті, а не тільки в розподілі та споживанні доходу;
- захист навколишнього середовища, підвищення ефективності використання природних ресурсів, перехід економіки на «зелені принципи»;
- поширення переваг економічного зростання на всі регіони країни, територіальна єдність країни з позицій рівня економічного розвитку та якості життя;
- територіальне вирівнювання та усунення регіональних диспропорцій.

Положення щодо цілей інклюзивного розвитку, в яких підкреслюється посилення ролі всіх територій в вирішенні проблем економічного зростання, набувають особливого значення в умовах реформи децентралізації, що відбувається в Україні. Підкреслимо, що до процесу інклюзивного розвитку повинні бути залучені всі сектори економіки (не тільки високотехнологічні) та всі складові інфраструктури країни, а також всі регіони та території.

Ефективність інклюзивного розвитку регіонів в визначальній мірі залежить від структурної, інвестиційної, інституціональної, соціальної, природоохоронної, фінансової, зовнішньоекономічної регіональних політик. Від того, наскільки

збалансовані ці політики, залежить комплексний пропорційний розвиток регіональної економіки. Це обумовлено тим, що регіон є не тільки підсистемою соціально-економічного комплексу країни, а й відносно самостійною його частиною із закінченим циклом відтворення, особливими формами прояву стадій відтворення й специфічними особливостями соціальних і економічних процесів.

Реальний рух до стійкого інклюзивного розвитку економіки регіонів неможливий без ефективних інститутів, що потребує поглиблення інституціональних перетворень, створенням системи ефективних інститутів і їх активної взаємодії. З позицій інклюзивного розвитку, нова інституціональна одиниця – інститут об'єднаних територіальних громад, що формується в країні, повинна забезпечувати широку участь громадян у процесах життєдіяльності територіальних громад та управління ними, формувати ефективні механізми підвищення і розподілу доходів, і бюджетних коштів зокрема, призводити до ефективного вирішення проблем підвищення якості життя населення регіонів, особливо сільського.

Інклюзивний підхід слід використати і при оподаткуванні нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки. Сьогодні цей податок сплачує лише третя частина від тих, хто мав би його сплачувати. І причина не у відсутності податкової дисципліни у власників, а у відсутності повідомлень від фіскального органу, який до цих пір не має повної інформації про майнові статки населення України. Тому, втрачаємо доходи до бюджету та ігноруємо принцип інклюзивності.

Особливістю інклюзивної економіки є економічна стабільність, гнучкість розподілу ресурсів, інвестицій. Інклюзивна економіка - економічно доцільна схема ведення бізнесу, включаючи бідних в якості споживачів і покупців з одного боку, з іншого - працівників, виробників і підприємців. З їх участю створюється додана вартість, що взаємовигідно для всіх учасників творчого процесу. Головною метою інклюзивної економіки є забезпечення рівного доступу до економічної незалежності для людей і прямої взаємодії між різними соціальними групами.

Для компаній інклюзивна економіка складається з двох окремих аспектів. Один з них полягає в інклюзивній політиці праці та зайнятості. Наприклад, компанія може прагнути до того, щоб її персонал був неоднорідний, і наймати співробітників, які володіють не занадто широкими можливостями на ринку праці. Інший аспект акцентує увагу на інклюзивну ринку розповсюдження, тобто компанія сприяє розвитку інклюзивності шляхом забезпечення основ ними потребами тих, хто знаходиться за межею бідності (в основі піраміди).

У підсумку можна сказати, що інклюзивна економіка багатогранна і вимагає особливого підходу, знань і навичок для вирішення її проблем. Аналіз балансу між державою, суспільством і бізнесом дозволяє зробити висновки про наростаючому процесі інклюзивності в економіці через регулювання різних її складових.

Список використаних джерел:

1. Аналіз співвідношення прямих та непрямих податків в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2012/Economics/15_123887.doc.html. (дата звернення 30.10.2022).
 2. Базиліук А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. Економіка та управління на транспорті. 2015. Вип. 1. С. 19–29.
 3. Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010–2019 рр : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2009 р. № 1390 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-2009-п> (дата звернення 30.10.2022).
 4. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Дзензелюк К. В. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях. Економіка та держава. 2019. № 6. С. 4-10.
 5. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> (дата звернення 30.10.2022).
- Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. Економіка: реалії часу. № 3 (25). 2016. С. 56–65.

УДК 338.2

*Маланчук А.О., студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Власенко Ю.Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

В здатності забезпечити сталу соціально-економічну динаміку власної країни – базовий критерій продуктивності її держави та ефективності державної влади. Зворотний бік сталого розвитку – високий рівень конкурентоспроможності і обороноздатності країни та стабільності її національної безпеки. І навпаки, контрпродуктивна держава, орієнтована на перерозподіл минулого, а не творення майбутнього – сама стає джерелом головної небезпеки для соціально-економічного благополуччя власного народу. Яскравий приклад цього – сучасна Україна, яка лише тепер, в жорстких умовах втрати частини суверенної території та збройного конфлікту, проходить випробування на практичну здатність перейти від контрпродуктивної до продуктивної держави і забезпечити ефективність влади. А відтак, забезпечити розвиток, єдино можлива версія якого – системна інноваційна та інклюзивна.

На шляху прагнення України до євроінтеграції необхідним є вироблення і реалізація державної політики (особливо соціальної політики), спрямованої на соціальне залучення, відповідно до існуючої у світі практики. Основними заходами в цьому контексті, можуть стати: прийняття макроекономічної моделі, яка сприяє створенню робочих місць; здійснення фіскальної й монетарної політики, спрямованої на заохочення ефективних інвестицій та стимулювання сталого зростання; реалізація заходів щодо макроекономічної стабілізації без шкоди для економічного відновлення; здійснення промислової політики, спрямованої на створення більш ефективних робочих місць з рівнем доходів вище межі бідності; забезпечення більш справедливого режиму доступу на ринки капіталу й участі в підприємницькій діяльності; викорінення корупції; введення прогресивної шкали оподаткування; боротьби з ухиленням від сплати податків і підвищення ефективності державних витрат; захисту прав людини, зокрема, права на загальний і рівний доступ до продовольства, води, охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, житла, а також інших, таких як право вільного переміщення громадян усередині країни.

Враховуючи сучасні виклики, тенденції та проблеми, впровадження інклюзивного розвитку у державну політику України передбачає, перш за все, вплив на особливі соціальні групи, гендерну рівність, рівень бідності, зайнятості, а також обґрунтоване та адекватне застосування відповідного регуляторного інструменту для стимулювання інклюзивного зростання, розроблення національної та регіональних моделей вирівнювання й деполаризації умов зайнятості різних категорій працівників, видів економічної діяльності, великих, малих міст і сільської місцевості за умов забезпечення їх необхідною організаційно-фінансовою підтримкою.

Основними пріоритетами, які сприятимуть інклюзивному зростанню в Україні, повинні стати: гідна оплата праці, доступність і якість освіти й медицини, стимулювання підприємницької активності, формування рівних можливостей для всіх громадян, не залежно від національності, мови, соціального статусу тощо, створення сприятливих умов для інвестування та формування інноваційної моделі розвитку, реалізація програм з масової зайнятості, екологізація економіки, впровадження справедливих і ефективних заходів з розподілу доходів, соціальна згуртованість й активність у суспільстві.

Разом з тим, державна політика повинна забезпечувати узгодженість й взаємодоповнюваність стимулюючих зайнятості макроекономічних механізмів і заходів на ринку праці з метою створення робочих місць – не тільки в довгостроковій перспективі для вирішення проблем структурних перетворень і розвитку, а й у короткостроковій перспективі для забезпечення доступу до гідних робочих місць вразливих груп населення, зокрема, молоді, жінок, осіб з інвалідністю, осіб, які тривалий час перебувають в стані безробіття, а також працівників, найманих на умовах неформальної й позбавленою гарантій зайнятості.

На нашу думку, основний акцент державного регулюючого впливу повинен робитися на:

- заохоченні активних програм на ринку праці (особливо в інтересах молоді), розробці молодіжних гарантій та розширенні стабільної зайнятості серед молоді; підвищенні якості зайнятості (наприклад, в контексті збільшення кількості працюючих бідних) та розробці методології оцінки зростання зайнятості;

- залученні до співпраці таких соціальних партнерів, що допоможе полегшити працівникам перехід до трудового життя, підвищити шанси окремих осіб знайти роботу, сформувані відомості щодо професійних кваліфікацій і навичок, усуненні бар'єрів, що перешкоджають рівноправному доступу до найважливіших державних послуг, таких як освіта та охорона здоров'я, працевлаштування та інших можливостей;

- зміцненні потенціалу служб зайнятості, розширенні їх можливостей з метою вдосконалення профорієнтації, професійної підготовки і послуг з працевлаштування, в забезпеченні гендерної рівності в системах професійної освіти і в створенні потенціалу для залучення осіб з обмеженими можливостями на ринок праці;

- розширенні доступності професійної підготовки в сільських районах; вдосконаленні управління ринком праці та його функціонування; сприяння розвитку людського капіталу та посиленні соціального захисту населення;

- збільшенні прозорості діяльності органів державної влади за допомогою здійснення заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією і незаконними грошовими потоками.

Список використаних джерел:

1. The official website Ministry of Foreign Affairs (2016), "G20 Leaders' Communique Hangzhou Summit", available at: http://www.g20chn.org/English/Dynamic/201609/t20160906_3396.html
2. Joyeeta, G. and Vegelin, C. (2016), "Sustainable development goals and inclusive development", International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics, vol. 16, no. 3, pp. 433-448, available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10784-016-9323-z> (Accessed 10 Dec 2018).
3. Landchovichina, E. Lundstrom, S. and Garrido, L. (2009), "What is Inclusive Growth?", The World Bank, available at: <http://siteresources.worldbank.org/INTDEBTDEPT/Resources/4689801218567884549/WhatIsInclusiveGrowth20081230.pdf> (Accessed 10 Dec 2018).
4. Zsolt, D. and Wolf, G. B. (2016), "An Anatomy of Inclusive Growth in Europe", Bruegel, available at: http://bruegel.org/wp-content/uploads/2016/10/BP-26-26_10_16-final-web.pdf (Accessed 10 Dec 2018).

УДК 338

Медведюк І. А.
здобувач освітнього ступеню «бакалавр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Ю. Г. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНЕ БАГАТСТВО УКРАЇНИ

Важливою умовою достовірності всякого прогнозу, тим більше, прогнозу довгострокового, є його базування на аналізі тривалих трендів у соціально-економічному розвитку, які характеризують кількісні та якісні зміни макроекономічних агрегатів, найбільш повно і всеохоплююче описують прогрес сучасного суспільства, його економічний потенціал, соціальні досягнення і т.д. До числа таких агрегатів «вищого рівня» відноситься національне багатство. При цьому важливою особливістю багатства як економічної категорії є те, що воно виступає одночасно і як результат, і як передумова соціально-економічного розвитку (послідовних циклів відтворення).

Разом з тим саме поняття національного багатства постійно збагачується, відбиваючи все те нове, що характеризує господарський, соціальний, екологічний та інший прогрес сучасного суспільства. Еволюція поглядів на зміст багатства і його відтворювальну роль йде по новим уявленням про джерела і механізми економічного зростання, його цілі і пріоритети. Найважливіше значення при цьому набувають тенденції гуманізації та екологізації економічного розвитку. Тільки адекватне цим новим уявленням розуміння багатства може послужити основою використання цієї категорії в якості вихідної точки прогнозування тенденцій, проблем і перспектив розвитку економіки України на початку нового тисячоліття [1].

Сучасний економічний стан країни не можна назвати стабільним. Економічна криза, яка розпочалася декілька років тому, і досі панує. Для того, щоб її зупинити і сприяти стабільному розвитку економіки, необхідно ефективно використовувати наявне в країні національне багатство. Саме національне багатство є резервом, який застосовують для згладжування негативних проявів різних зовнішніх чинників, державного регулювання та ринкового механізму функціонування економіки.

Національне багатство – це сукупність вироблених і нагромаджених суспільством матеріальних та духовних благ, набутих протягом усього його існування, а також природний потенціал країни. Національне багатство дозволяє найповніше і всеохоплююче описати прогрес сучасного суспільства, його економічний та соціальний потенціал тощо. Важливою особливістю багатства як

економічної категорії є те, що воно виступає одночасно і як результат, і як передумова соціально-економічного розвитку [2].

Національне багатство безпосередньо пов'язане з виробництвом національного продукту і його відтворенням. Воно зростає і збільшується насамперед за рахунок національного продукту, який відтворюється на розширеній основі.

Сучасна економічна теорія все частіше критикує тезу про матеріальний зміст багатства і висловлюється за його уточнення і доповнення новими елементами. Це пов'язане з тим, що в наш час у розвинутих країнах відбувається посилення гуманістичних тенденцій у теорії і практиці господарювання. Розвиток суспільства розглядається в єдності матеріальних, духовних, етнічних і культурних цінностей. Якщо раніше розвиток країни визначався ступенем нарощування матеріально-речових обсягів виробництва, то на сучасному етапі вирішальне значення мають ефективні якісні перетворення і структурні зрушення в економіці. Можливість цих зрушень визначається в значно більшій мірі, ніж раніше, станом нематеріальних форм багатства і сфер, які забезпечують розвиток людини. Тому особливої актуальності в сучасних умовах набувають дослідження, формування і розвиток нематеріальних форм багатства, пов'язаних з людиною.

Нематеріальне багатство суспільства – це ті його елементи, що перш за все визначають якість робочої сили – науково-технічний, освітній, культурний потенціал. Таким чином, у широкому розумінні національне багатство включає в себе як матеріальне, так і нематеріальне багатство країни. Основними елементами матеріальної форми національного багатства насамперед є: виробничий капітал, у структурі якого виділяють основний і оборотний капітал; основний капітал сфери нематеріального виробництва; резерви капітальних благ; майно домашніх господарств (індивідуальне житло, засоби праці і предмети тривалого використання – автомобілі, меблі, побутова техніка тощо), а також запаси і резерви споживчих благ.

До складу національного багатства відносять і природні ресурси країни, котрі залучені до господарського обороту (земля, надра, вода, ліси, атмосфера, клімат). Корисні копалини, які лише розвідані, а тим більше потенційні, до складу національного багатства не входять.

Розрізняють відтворювані і невідтворювані природні ресурси. Так, існують природні ресурси, які не створені працею (наприклад ліс), але можуть бути відтворені. У той самий час деякі види природних ресурсів (природні копалини) у своїй основній частині не відтворювані.

Основними елементами нематеріальної форми національного багатства є духовні і культурні цінності. Якщо країна втрачає своє інтелектуальне багатство внаслідок еміграції провідних учених і спеціалістів, як це нині спостерігається і в Україні, і в інших країнах СНД, вона безповоротно втрачає певну частину ВВП, а отже, і можливості в нагромадженні більшого національного багатства. Те саме спостерігатиметься і при зниженні інтелектуального рівня нації, а саме: у разі погіршення якості навчання, скорочення асигнувань на науку та освіту тощо.

Національне багатство включає в себе також ті елементи, які перебувають у інших країнах, але належать уряду, організаціям та окремим особам. Масштаби, структура та якісний рівень національного багатства не залишаються незмінними. У процесі відтворення воно не тільки постійно зростає, а й безперервно оновлюється. Тому для нарощування національного багатства великого значення набуває раціональне використання виробничого потенціалу, від якого залежать темпи зростання валового внутрішнього продукту і відповідно добробуту нації, фізичний і духовний стан людини.

Важливу роль у зростанні національного багатства відіграють природні ресурси. Винищення природних багатств України призводить до втрати їх значної частини, якою вже ніколи не скористаються прийдешні покоління. Національне багатство виступає як важливий показник економічної могутності країни та джерело її соціально-економічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко Є. О. Національне багатство та його значення у структурі національної економіки. // Ефективна економіка: веб-сайт. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=231/> (дата звернення: 30.10.2022).
2. Національне багатство, його роль у суспільному відтворенні. веб-сайт. URL: <https://referatss.com.ua/work/nacionalne-bagatstvo-jogo-rol-u-suspilnomu-vidtvorenni/> (дата звернення: 30.10.2022).

УДК 330.338.2

Потрійний Д. Ю.,

*магістр першого року навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Дергач А.В., к.держ.упр.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН УКРАЇНА – НАТО В ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: 1990-ТІ РР.

Проголошення Україною незалежності 24 серпня 1991 року, що стало продовженням традиції державотворення на теренах нашої країни, викликало досить неоднозначну реакцію у світової спільноти, зокрема й у сусідніх країн. Багато з яких намагалися використати досить нестійку політичну ситуацію в тодішній Україні задля задоволення власних інтересів, зокрема перегляду існуючих кордонів і розширення власних територій.

За допомогою моральної та матеріальної підтримки з боку окремих кіл сусідніх держав (РФ, Угорщини, Румунії, Молдови та Словаччини), певні сепаратистські налаштовані сили намагалися дестабілізувати геополітичну ситуацію на Закарпатті (через підбурювання до сепаратизму «русини», «національних культурно-просвітницьких» товариств угорців, румунів, німців), Буковині, Бессарабії та в Криму [1, с. 362].

Курс України на дистанціювання від Кремля та провадження власної політики негативно сприймався в російських правлячих елітах, які хоча й проголошували ліберальні ідеї та позиціонували себе, як реформатори у внутрішньо- та зовнішньополітичному житті все ж не хотіли втрачати контроль над колишніми республіками Радянського Союзу. Все це призводило до спекуляцій щодо статусу російської мови та захисту російськомовних громадян в Україні, які лише виступали умовним підґрунтям для провадження заходів економічного та політичного тиску на нашу державу. В 1990-ті роки Російська Федерація неодноразово ставила під сумнів суверенітет України щодо Криму та Одеської області.

В умовах зростання загрози територіальній цілісності розгортається початок співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору, що сприяло поступовому врегулюванню існуючих конфліктів та створювало тенденції відносної стабілізації як внутрішнього так і зовнішньополітичного становища нашої держави.

Історія налагодження політичних контактів між Україною й НАТО почалася восени 1991 р., а у січні наступного року представник нашої країни взяв участь у засіданні робочої групи високого рівня Ради північноатлантичного співробітництва, 22–23 лютого 1992 р. відбувся перший візит генерального секретаря НАТО М. Вернера до Києва та відтоді розпочався активний діалог України з альянсом. 8 липня 1992 р. з візитом до штаб-квартири блоку прибув президент України Л. Кравчук. 16 листопада того ж року українську столицю відвідав головнокомандувач збройних сил альянсу в Європі генерал Дж. Шалікашвілі, а 1993 р. штаб-квартиру НАТО – міністр закордонних справ України Анатолій Зленко. Знаковою подією стало відкриття у вересні 1992 р. посольства України у Брюсселі, що було сполучною ланкою у відносинах між нашою державою та альянсом. Поглибленню взаємодії між Україною й НАТО сприяло приєднання нашої держави 10 березня 1992 р. до Ради північноатлантичного співробітництва [2, с. 130].

Таким чином, Україна стала на шлях посилення співробітництва із Західними країнами, які ще декілька років тому виступали в ролі основного противника та антагоніста, що знаходило відображення в обережному ставленні українського народу до такого військово-політичного блоку, як НАТО, звичною здавалася інтеграція у бік Москви. При цьому з подібною пересторогою ставився Захід й до України, яка на той час володіла третім ядерним арсеналом у світі. І хоча наша держава від самого початку наголошувала на мирному співіснуванні та встановленні добросусідських відносин, країни Заходу адекватно не сприймали дані заяви, оскільки за довгі роки звикли вважати, що слова радянських чиновників не мають жодної вартості і довіритися їм фактично

означає обманути самих себе. Тобто, взаємна пересторога заважала об'єктивному співробітництву та розвитку відносин із Західними партнерами та призводила до тиску на Україну, як з боку США так і Росії, які безумовно прагнули підвищити власну національну безпеку за рахунок відмови України від ядерної зброї.

З огляду на сукупність несприятливих обставин, що загрожували державному суверенітету, Україна змушена була погодитись на підписання угоди про ядерне роззброєння. Підписання 14 січня 1994 р. президентами України, Росії і США трьохсторонньої заяви та угоди про ліквідацію ядерної зброї в Україні сприяло помітному поліпшенню американо-російських відносин. Реакція офіційних кіл і світової громадськості на Тристоронню угоду була неоднозначною. Проте характерно, що американські, російські та українські урядові кола сприйняли факт підписання Угоди, як спільну гучну перемогу [3, с. 102].

Фактично відмова від ядерної зброї позитивно відзначилась на відносинах України та НАТО, адже вже 8 лютого 1994 року наша держава приєдналася до програми «Партнерство заради миру». Надалі в березні 1994 року відбулися безпосередні перемовини України з альянсом за формулою «16+1» (кількість на той час країн-членів НАТО та Україна), їх основна мета полягала у визнанні політичної цілісності й недоторканності кордонів України, а також її без'ядерного статусу. У червні 1995 року Україна та НАТО сформували першу індивідуальну програму партнерства, яка встановлювала стратегічні цілі на 1996 – 1998 рр., формуючи відповідно більш якісно нову концепцію безпеки нашої держави. Наступним важливим кроком у розвитку співробітництва є підписання в Мадриді 9 липня 1997 р. Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, яка по сьогоднішній день визначає ключові аспекти українсько-натовських відносин, виступаючи базою для проведення спільної політики забезпечення стабільності та розвитку демократії у Центрально-Східній Європі. Поступово відбувалася інтенсифікація співпраці в рамках Ради євроатлантичного партнерства шляхом формування плану дій на 1998 – 2000 рр., зокрема створювалися нові проекти зміцнення партнерства на основі пропозицій альянсу. При цьому протягом зазначеного періоду Україна взяла участь у 369 заходах альянсу, у тому числі 38 військових навчань у рамках програми «Партнерство заради миру», «Щит миру», «Сі-Бриз», «Козацький степ-2000» та ін. Підвищенню рівня партнерства сприяли взаємні робочі та офіційні візити, зокрема 24 квітня 1999 р. в рамках саміту глав держав та урядів альянсу у Вашингтоні президент України взяв участь у першому засіданні комісії Україна – НАТО, що надало відповідний імпульс подальшому розвитку взаємовигідної співпраці.

Отже, початковий етап становлення відносин між Україною та НАТО характеризується наступним чином рух у бік Північноатлантичного альянсу дозволив дещо знизити відцентрові сили в середині держави за рахунок зменшення підтримки сепаратистських рухів з боку сусідніх країн на тлі поглиблення співробітництва з альянсом. Проте формування реальної вагомості взаємодії фактично відбувалося в умовах значного зниження рівня міжнародної

та національної безпеки України за рахунок проведення політики ядерного роззброєння та закріплення нейтрального статусу.

Список використаних джерел:

1. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект. *Український історичний журнал*. 2020. С. 126. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2020_1_10 (дата звернення: 25.10.2022).
2. Магомедов, А. Становлення відносин Україна – НАТО в умовах зовнішньополітичних викликів безпеці України: 1990–і рр. *Соціум. Документ. Комунікація*. 1(10). С. 360 – 392. URL: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-10-360-392> (дата звернення: 25.10.2022).
3. Сотник Е. Відносини Україна – НАТО: збірник наукових праць «Геополітика України: Історія та сучасність». 2014. №12. С. 100 – 112.

УДК 330.341

Скрипник К. О.

*здобувач освітнього ступеню «бакалавр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Ю. Г. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УКРАЇНА ТА СВІТ У ІННОВАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Потреба в інноваціях сьогодні актуалізується більше, ніж будь-коли раніше. Це пов'язано, по-перше, з необхідністю відновлення економіки країн після світової фінансової кризи, а інновації можуть стати ефективним засобом досягнення цієї мети, по-друге, із зміною способів функціонування економіки і суспільства внаслідок сучасних технологічних трансформацій, особливо у сфері ІКТ – впровадженні технологій штучного інтелекту, блокчейну, Інтернету речей та промислового Інтернету речей, 3-D друку, 5G зв'язку, доповненої та віртуальної реальності тощо, які докорінним образом змінюють процеси виробництва і будівництва, торгівлі і логістики, навчання і накоплення знань і т. д. Трансфер технологій – це рух знань або технологій від однієї організації до іншої, від університетів та наукових установ до бізнесу, де знання можуть бути перетворені в інновації – нові продукти та послуги, які принесуть користь суспільству, нові форми організації праці і спілкування, а в цілому і у життя людей [1].

Протягом останніх десятиліть світова економіка, насамперед розвинутих країн, увійшла в період радикальної структурної трансформації, пов'язаної із суттєвим зростанням ролі наукомістких, високотехнологічних виробництв, розвиток яких визначається, головним чином, інтенсивним використанням знань і широким упровадженням інновацій у різні сфери економічного життя. Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовило необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна була забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, вирішити певні соціальні й екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі.

Однак на практиці інноваційний розвиток не став однією з головних характеристик зростання національної економіки України. Спостерігалися протягом кількох років і позитивні тенденції, але вони мали переважно тимчасовий характер і змінювалися слабкими зрушеннями в економіці, що характеризує інноваційні процеси в Україні як нестійкі та позбавлені чітких довготермінових стимулів для інноваційної діяльності [2].

Весь світ у 2022 році знаходився всередині глобальних викликів, що змінили його докорінно. Змінилася глобальна система безпеки, світові інституції. Змінилися економічні моделі, ставлення до середовища. Більшістю країн, які пройшли модернізацію, було доведено, що ключ до успіху – відкритий доступ, економічні свободи (так, і зниження податків). Тоді державні інституції стають ефективними. Тоді підприємець створює робочі місця, прагне зростання бізнесу – отже, надходження в бюджет та зарплати зростають, і держава й самі громадяни мають можливість краще піклуватися про тих, хто цього потребує. І основа розвитку – людський капітал. Національна економічна стратегія України ще у 2021 поставила в центр всіх рішень розвиток людського капіталу та інновації. І післявоєнний шлях України був – здивувати світ і самих себе спроможністю стрибнути в майбутнє, де держава є цифровою і сервісною. Де традиційні індустрії сплавлені з цифровими і креативними. Де громадянин прагне розвитку, бере відповідальність, цінує свободу свою й інших. А щастя і добробут – стають результатом розвитку [3].

Отже, на нашу думку, для України головним пріоритетом економічного розвитку має стати цілеспрямований перехід до інноваційної моделі економіки, що вимагає дослідження та використання зарубіжного досвіду. Вдале впровадження та адаптація складових моделей інноваційного розвитку економіки значно активізують реформування національної економіки на шляху її інноваційного розвитку. Перспективним подальшим напрямом дослідження вважаємо розгляд досвіду країн Євросоюзу в контексті стимулювання інноваційної діяльності на регіональному рівні, а саме функціонування технопаркових структур та технополісів.

Список використаних джерел:

1. Шкурат М.Є., Миколайчук Ю.І. Україна у глобальному інноваційному просторі. // Економіка і організація управління: веб-сайт. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1680/1/08.pdf> (дата звернення: 02.11.2022).

2. Антохов А.А. Інноваційний розвиток економіки України через призму зарубіжного досвіду // *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. 2015. № 2 (5). С. 7.

3. Україна майбутнього – погляд з 2030 року. // *Epravda*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/24/684560/> (дата звернення: 02.11.2022).

УДК 351: 338.

Соломахіна К. Б.

здобувач освітнього ступеню «бакалавр»

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

Науковий керівник:

Власенко Ю. Г. к.е.н, доц.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА

Господарська діяльність, що функціонує поза державним обліком та контролем без відображення в офіційній статистиці, є неформальною або тіньовою. За даними Світового банку, цей сегмент в світі створює товарів та послуг на \$8-10 трлн щорічно. Глобально тіньова економіка має різний рівень поширення. Кельнський інститут економіки порахував у США частку «тіні» у формуванні національного ВВП у 2021 році на рівні 7,4%, у Швейцарії – 8,2%, Канаді – 12,8%, Франції – 12,9%, Німеччині – 14,3%, Італії – 23,4%, Польщі – 26,6%, Туреччині – 30,4%, Болгарії – 34,2%. В Україні, відповідно до аналітичної записки Міністерства економіки України «Загальні тенденції тіньової економіки у 2021 році», рівень тіньової економіки становив майже третину (31%) від обсягу ВВП [1].

Динаміка рівнів тіньової економіки, розрахованих з використанням чотирьох методів, залишається різноспрямованою, що є одним з проявів нетипового характеру коронакризи з можливим утворення нових каналів тінізації. Згідно з матеріалами, два класичні методи зафіксували збільшення рівня «тіні» за підсумками дев'яти місяців: за електричним методом – на 2 п.п., до 27% ВВП, за монетарним – на 1 п.п., до 32% ВВП. За електричним методом тенденція до збільшення рівня тіньової економіки зберігалася на тлі зростання попиту на енергетичні ресурси в умовах нарощення економічної активності, збільшення внутрішнього інвестиційного попиту та збереження сприятливої кон'юнктури на зовнішніх ринках, зокрема, чорних металів.

Міністерство допускає щодо монетарного методу, що за нових моделей споживчої поведінки сформувалися нетрадиційні безготівкові канали тінзації, які наразі не охоплюються повною мірою цим методом розрахунку. Водночас метод «витрати населення, роздрібний товарообіг і послуги» показав скорочення «тіні» на до 21% ВВП, а метод збитковості підприємств – до 21% ВВП. Однак в Мінекономіки допускають, що метод «витрати населення» не охоплює «тіньові» інтернет-майданчики, які через карантинні обмеження замінили неорганізовані точки фізичної торгівлі.

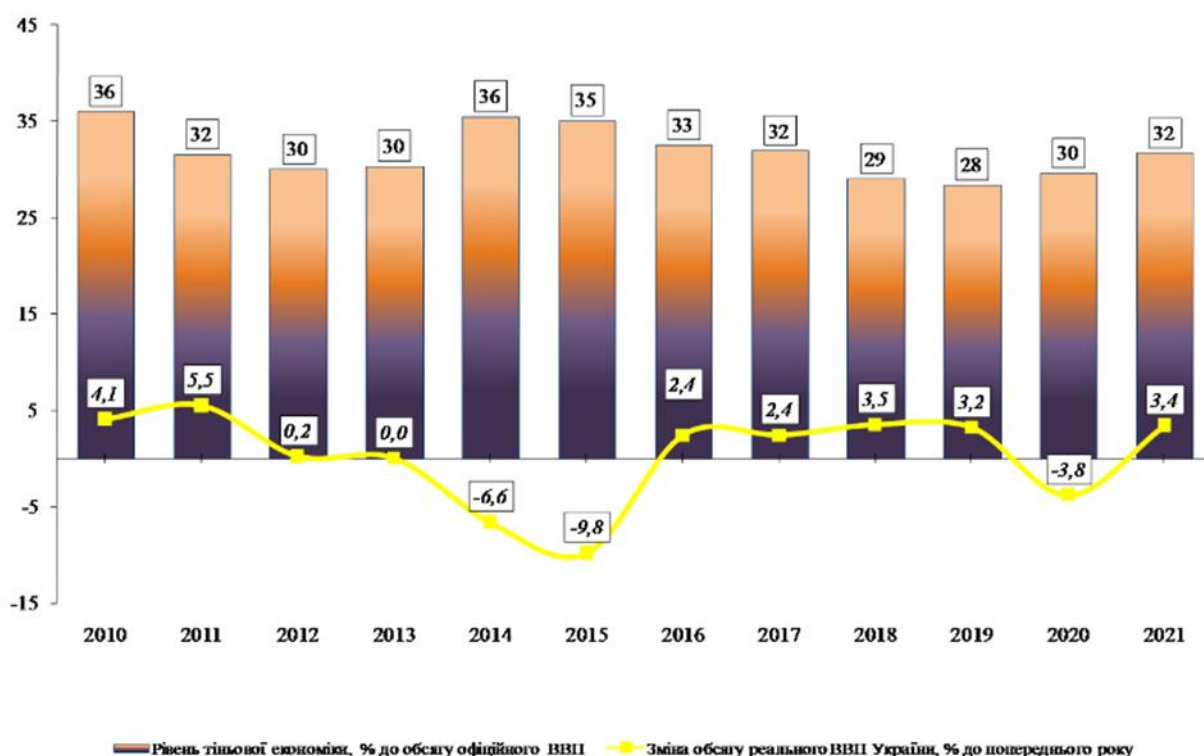

Рис.1 Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП
Джерело: розрахунки Мінекономіки [1]

Чинниками, які стримують детінізацію, міністерство назвало:

- ✓ низький рівень захисту прав власності;
- ✓ недостатній рівень захисту інтелектуальної власності;
- ✓ високий рівень корупції;
- ✓ недосконалість судової системи та наявність у країні непідконтрольних територій;
- ✓ низький рівень ліквідності фондового ринку, захисту прав інвесторів поряд із недостатньою спроможністю регулятора протидіяти зловживанням на ринку [2].

Чим вищий рівень тінзації економіки – тим більше негараздів у суспільстві, соціальних конфліктів та нестабільності. Це порушує спроможність держави ефективно надавати послуги й підтримувати верховенство права,

негативно впливає на вітчизняний бізнес-клімат та сталість соціально-економічного розвитку.

Напрями боротьби з тінізацією економіки це – зменшення податкового навантаження; оптимізація процедури повернення ПДВ; застосування відкритих публічних тендерних процедур у закупівлях державних та комунальних підприємств; максимальне розмежування держави й бізнесу; реформування судової та правоохоронної системи; побудова ефективної державної програми боротьби з організованою злочинністю; вдосконалення моделі електронного урядування; стимулювання поширення безготівкових розрахунків; підвищення прозорості діяльності фінансових регуляторів; розбудова ефективної системи повернення з-за кордону коштів та активів, отриманих злочинним шляхом; впровадження податку на виведений капітал; реформування митних органів тощо [3].

Головною причиною збереження високого рівня тіньової економіки є природне бажання бізнесу не втратити активи в умовах коронакризи з її неординарними проявами, не прогнозованими в часі, прокоментувало міністерство.

Список використаних джерел:

1. Рівень тіньової економіки у 2021 році зріс до 32%, - оцінка уряду // Finbalance: веб-сайт. URL: <https://finbalance.com.ua/news/riven-tinovo-ekonomiki-u-2021-rotsi-zris-do-32---otsinka-uryadu> (дата звернення: 02.11.2022).
2. Рівень тіньової економіки в Україні знизився до 31% ВВП // Mind: веб-сайт. URL: <https://mind.ua/news/20236025-riven-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini-znizivsya-do-31-vvp-za-dev-yat-misyaciv-2021-roku> (дата звернення: 02.11.2022).
3. Розвиток економіки: освіта проти «тіні» Lb.ua/ Дорослий погляд на світ: https://lb.ua/blog/olena_moshenets/523843_rozvitok_ekonomiki_osvita_proti.html (дата звернення: 02.11.2022)

УДК 338.43

Ступак С. О.

*здобувач освітнього ступеню «бакалавр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Власенко Ю. Г. к.е.н, доц.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

**ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО
РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ**

Аграрний сектор за всіх часів та фармацій економічного розвитку формував базис національної економіки України та визначав ключові доміанти її стратегічного розвитку: засади продовольчої та національної безпеки, обсяг експортного потенціалу, макроекономічні показники платіжного балансу. Протягом останніх років сільське господарство стабільно демонструє найвищі показники рентабельності діяльності. Разом з тим, традиційно, розвиток аграрного сектору і сільських територій України супроводжується низкою проблемних аспектів, які у сукупності створюють вкрай негативний ефект розриву потенціалу можливостей, ресурсів, доходів, рівня якості життя населення сільських територій на відміну від населення міст, що поглиблює проблему соціальної несправедливості та порушує соціальну стабільність у суспільстві. Подолання цих негативних тенденцій можливо за рахунок переходу на інклюзивні принципи економічного зростання аграрного бізнесу і сільських територій, які довели свою дієспроможність, корисність і принципову важливість вирішення соціально-економічних завдань у розвинутих країнах [1].

Важливою умовою розвитку аграрного сектору економіки є відповідний рівень інвестиційного забезпечення. Інвестиції відіграють провідну роль у технічній і технологічній модернізації сільськогосподарських підприємств та підвищенні їхньої конкурентоспроможності. Інвестиції є важливою передумовою інноваційного зростання.

Перехід аграрного сектору економіки та сільських територій до моделі інклюзивного розвитку щонайперше потребує вирівнювання умов економічної діяльності усіх суб'єктів господарювання, пріоритетне використання бюджетних коштів на підтримку малого та середнього агробізнесу, зменшення безробіття та забезпечення продуктивної зайнятості в сільській місцевості, підвищення доходів сільського населення.

Під час формування сільськогосподарської інвестиційної політики на засадах інклюзивності доцільно орієнтуватися на такі стратегічні індикатори як: підвищення рівня забезпечення виробництва продукції сільського господарства капітальними інвестиціями на період до 2025 року, залежно від варіантів розвитку, в розмірі 160–230 дол/га сільськогосподарських угідь; зростання інвестиційних можливостей товаровиробників та досягнення оптимального співвідношення між власним та залученим капіталом відповідно як 2:1; формування дієвого механізму підтримки інвестицій малого агробізнесу, який би забезпечував потреби особистих і фермерських господарств у залучених джерелах фінансування інвестицій на 65 %, а в 2025 р. – на 100 %; забезпечення сталої динаміки капітальних інвестицій у виробництво продукції сільського господарства у період до 2025 р.; доведенням їх обсягів за реалістичним сценарієм у 2025 р. не менше, ніж 75 млрд грн, а в 2030 р. – 97 млрд грн.

З метою інклюзивного розвитку сільських територій слід передбачати: забезпечення потреб жителів села в об'єктах соціальної інфраструктури за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел фінансування; надання на такі цілі місцевим бюджетам нижчого рівня субвенції з державного і регіональних бюджетів; розширення практики реалізації інвестиційних проєктів у соціальній сфері села на засадах державно-приватного партнерства; створення

дієвого механізму компенсації частини витрат на спорудження сільськогосподарськими виробниками соціальних об'єктів у складі їх виробничих потужностей; забезпечення будівництва житла для працівників бюджетної сфери, які уклали довгострокові контракти працювати в сільській місцевості; орієнтування суб'єктів підприємницької діяльності в сільській місцевості на добровільну участь у створенні об'єктів соціальної інфраструктури села; формування дієвих механізмів інвестиційного забезпечення розвитку соціальної сфери сіл, які входять до об'єднаних територіальних громад; розроблення і реалізації у кожному адміністративному районі Дорожньої інвестиційної карти розвитку, здійснення інвестиційних проектів з охорони довкілля у сільській місцевості за рахунок коштів товаровиробників, державного і місцевих бюджетів. Особливо важливим стратегічним завданням формування інклюзивної моделі розвитку має бути забезпечення потреб сільських жителів, суб'єктів економічної діяльності, установ та організацій у сільській місцевості якісними автомобільними дорогами, об'єктами дорожньої інфраструктури, транспортними та іншими послугами [2].

Успішний інклюзивний розвиток малого агробізнесу можливий лише на основі реалізації ним ефективних інвестиційних проектів і рішень. Оскільки ефективність інвестицій формується переважно на етапі їх планування і проектування, керування цією ефективністю потребує застосування фермерами і селянськими господарствами науково обґрунтованих методичних підходів до оцінок варіантів інвестиційних рішень і вибору найкращих із них. Згідно з ієрархією складових стратегічного вибору цілей розвитку, управління ефективністю інвестицій малого агробізнесу має включати оцінки і вибір їх варіантів по: загальних стратегічних цілях його розвитку; функціональних стратегіях – операційній, фінансовій, інвестиційній, інноваційній та інших; інвестиційній політиці; інвестиційних програмах і наступних за звітним поточному плану. Найвищий рівень обґрунтованості вибору стратегічних інвестиційних цілей досягається за методологією проектного аналізу, поширення якої в середовищі фермерських і селянських господарств потребує відповідного наукового і дорадчого забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Майовець Є.Й., Майовець Я.М. Інклюзивна інституційна модель інноваційного розвитку аграрної економіки. Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки». 2020. No 4. С. 114–120.
2. До найкращого балансу або як забезпечити успішний інклюзивний розвиток агросектору та сільських територій // Agrotimes: веб-сайт. URL: <https://agrotimes.ua/article/do-najkrashhogo-balansu/> (дата звернення: 02.11.2022).

*Товкун І.І., студентка магістратури,
НУБіП України,*

*Науковий керівник: Деліні М.М., д.е.н., проф.,
в.о. зав. кафедри виробничого та*

СОЦІАЛЬНО-ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Не один десяток років у всьому світі шукають і обговорюють шляхи генерації економічного зростання, використовуючи соціально-інклюзивний підхід. Саме інклюзивність економіки сприяє ситуації, в якій більшість членів суспільства відчують на собі результати економічного зростання. Якраз у результаті переосмислення концептуальних підходів щодо проблем економічного розвитку виникають нові концепції економічного зростання, чільне місце серед яких належить концепції інклюзивного зростання. Сьогодні інклюзивність стає одним із провідних параметрів розвитку, своєрідною системною характеристикою у структурі сучасного соціуму та комплексним показником якості життя. Глобалізаційні виклики сьогодення диктують необхідність змін пріоритетів розвитку національних економік країн світу у напрямку забезпечення їх інклюзивності [2].

Беззаперечно, найголовнішим чинником економічного росту держави є населення. Саме людський фактор і спонукає державу бережливо відноситися до здоров'я людини, сприяти її всебічному розвитку, як в інтересах самої людини, так і суспільства в цілому. Засоби виробництва, створені людьми, посідають другу сходинку в економічному розквіті держави. Адже, працюючи, люди розвивають і розширюють виробництво, роблячи країну багатшою. Темпи економічного росту напряму залежать від створених людиною засобів виробництва, технічної бази суспільства, прогресу науки і техніки і, звичайно, від вміння правильно все це використовувати. І, наостанок, природні ресурси. Від природних властивостей землі, родючості ґрунту, особливостей клімату, лісової та іншої рослинності, тваринного світу, води рік, озер, морів та океанів, багатств земних надр, чистоти повітря залежать темпи росту виробництва і благополуччя людей.

Інклюзивний підхід у розвитку економіки актуалізується на загостренні нерівності між людьми за статками і можливостями для розвитку. Лише економічного зростання недостатньо щоб говорити про ефективний суспільний розвиток. Адже, макроекономічні показники можуть бути у межах норми або навіть на високому рівні, проте при цьому значна частина населення зовсім не буде включена в процес створення ВВП, а отже, і в розподіл суспільних благ. Результатом цього стає розшарування населення і виникнення супутніх проблем, головною серед яких є бідність. Зрозуміло, що подальший суспільний прогрес залежить не лише від суто економічного зростання, а й від того, наскільки саме бідні люди зможуть отримувати вигоди від цього зростання. Інклюзивне зростання дає змогу залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності, завдяки чому забезпечити більшій частині населення більш високий рівень життя [3].

Отже, досягнення інклюзивного розвитку є ключовим завданням, що перебуває у центрі уваги урядів багатьох країн, оскільки високий рівень

нерівності негативно позначається на добробуті й економічному зростанні. Інклюзивне зростання принципово відрізняється від звичайного економічного зростання, оскільки має більш складні та соціально значущі цілі, ніж збільшення доходів і ВВП, та вимагає, щоб уряд країни, громадянське суспільство активно працювали для досягнення цих цілей, розуміючи, що позитивні результати не будуть автоматично приходити за рахунок зростання. Інклюзивне зростання зміщує акцент на розвиток людини й підвищення її добробуту, а також на зниження рівня бідності та нерівності; спрямовує його на підвищення залученості та активної участі в економіці, а не тільки на результати розподілу. Необхідність інклюзивного економічного розвитку продиктована як загальнолюдськими цінностями та відповідністю до світових трендів, так і необхідністю пошуку більш ефективних й оптимальних шляхів розвитку. На сьогодні стоїть наукова проблема щодо пошуку найбільш оптимальних й ефективних шляхів розвитку, які, безумовно, неможливі без інклюзивності.

Список використаних джерел:

1. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку. Економіка і прогнозування. 2016. № 2. С. 9–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2016_2_4
2. Попова О.Л. Інклюзивний розвиток: нова концепція чи оновлення концепції сталого розвитку? Творчі дискусії з системних проблем суспільного розвитку. Екон. prognozuvannâ . 2020, 1: 128–141 http://eip.org.ua/docs/EP_20_1_128_uk.pdf
3. Тютюнникова С. В., Пивоварова К. Л. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності БІЗНЕСІНФОРМ № 8 2018 105 URL: www.business-inform.net

УДК 331.5.024

Хомин Ю. Р.
здобувач освітнього ступеню «бакалавр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Ю. Г. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА ЯК БАЛАНС МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА БІЗНЕСОМ

В умовах економічної, фінансової та соціальної нестабільності впродовж останніх десятиліть існує розуміння того, що для ефективного та збалансованого розвитку країни лише економічного зростання недостатньо. Провідні науковці та

практики розвивають нові моделі соціально-економічного розвитку, в межах яких важливими для вирішення є такі виклики сучасності, як зростання рівня бідності, нерівності у доходах і можливостях населення. Отже, у результаті переосмислення концептуальних підходів щодо проблем економічного розвитку та в умовах трансформації індустріального суспільства в інтелектуальне виникають нові концепції економічного зростання, чільне місце серед яких належить концепції інклюзивного зростання.

Історично склалося, що право і економіка розвиваються спільно, намагаючись знайти рішення проблеми істинної соціальної справедливості. Так як люди не однакові за багатьма характеристиками, зростання в області справедливості з боку економіки і права мав можливість висловлюватися виключно в одному в забезпеченні однакового підходу до неоднаковим індивідам. Одним словом, на першому етапі успіх суспільної справедливості полягав у забезпеченні однакового підходу до неоднаковим людям. Більшого неефективна економіка надати не могла. Зрозуміло чому з розвитком економіки і суспільства стає допустимим перехід до найбільш високого етапу економічного і правового рівності – нерівний підхід до нерівних людям. У сучасному світі головною метою будь-якої держави є пошук ідеального балансу між державою, суспільством і бізнесом. Таким механізмом для держави, на думку авторів, виступає інклюзивна економіка, мета якої полягає в забезпеченні рівного доступу між групами людей до економічної незалежності і безперешкодному взаємодії між різними соціальними верствами населення [1].

Сьогодні більшість провідних науковців переконані, що сталого економічного зростання недостатньо, аби говорити про ефективний суспільний розвиток держави. Аналіз макроекономічних показників країни може показувати досягнення їх високого рівня, але значна частина населення зовсім не буде «включена» в процес створення ВВП, а відповідно й у розподіл суспільних благ. Результатом цього стає розшарування населення і виникнення супутніх проблем, головною серед яких є бідність. Інклюзивне зростання принципово відрізняється від стандартного економічного зростання, оскільки: має ширші цілі, ніж збільшення доходів і ВВП, та вимагає, щоб уряд країни активно працював для досягнення цих цілей, не припускаючи, що позитивні результати будуть автоматично приходити за рахунок зростання; зміщує акцент на розвиток людини й зростання її добробуту та зниження рівня бідності й нерівності; спрямована на підвищення залученості та активної участі в економіці, а не тільки на результати розподілу.

На основі різних наукових теоретичних підходів до трактування сутності інклюзивного зростання можемо констатувати, що дана категорія розглядається в двох іпостасях – як економічне зростання, основною метою якого є скорочення бідності й нерівності, та як процес розширення залученості населення до створення ВВП, забезпечення рівних можливостей для реалізації свого людського потенціалу незалежно від соціально економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів. Основними ключовими аспектами інклюзивного зростання є інвестиції в людський капітал, створення нових робочих місць, структурна трансформація, прогресивна податкова політика,

соціальний захист, недопущення дискримінації, соціальна інтеграція та участь, сильні інститути [2].

Підхід інклюзивного розвитку, на відміну від сталого, ставить під сумнів необхідність безперервного економічного зростання в економіці, проте визначає необхідність балансування домінуючого інклюзивного зростання, особливо в контексті глобальної рецесії. Він також є тріадою зв'язків – економіка, суспільство та навколишнє середовище, поєднання яких формує відповідні цільові орієнтири. Інклюзивне зростання є одним із складових інклюзивного розвитку, основним інструментом якого є «продуктивна зайнятість», що тісно пов'язана з концепцією соціальної інклюзії, де особлива увага приділяється подоланню бідності, сприянню забезпечення повної й продуктивної зайнятості та зміцнення соціальної інтеграції.

Протягом багатьох десятиліть для оцінювання рівня розвитку економіки уряди держав та провідні економісти використовують звичайні показники, як от: валовий внутрішній продукт на душу населення (ВВП) та індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Ці показники легко обчислити, проте вони не відображають достовірно рівень розвитку і добробуту усього суспільства. Тому виникла необхідність розрахувати індекс інклюзивного розвитку, який допоможе визначити, скільки країна недоотримає ВВП через неефективне використання свого потенціалу.

Головною метою інклюзивної економіки є забезпечення рівного доступу до економічної незалежності для людей і прямої взаємодії між різними соціальними групами. Для компаній інклюзивна економіка складається з двох окремих аспектів. Один з них полягає в інклюзивній політиці праці та зайнятості. Наприклад, компанія може прагнути до того, щоб її персонал був неоднорідний, і наймати співробітників, які володіють не занадто широкими можливостями на ринку праці. Інший аспект акцентує увагу на інклюзивну ринку розповсюдження, тобто компанія сприяє розвитку інклюзивності шляхом забезпечення основними потребами тих, хто знаходиться за межею бідності. У підсумку можна сказати, що інклюзивна економіка багатогранна і вимагає особливого підходу, знань і навичок для вирішення її проблем. Аналіз балансу між державою, суспільством і бізнесом дозволяє зробити висновки про наростаючому процесі інклюзивності в економіці через регулювання різних її складових.

Список використаних джерел:

1. Цапко-Піддубна О. І. Принцип інклюзивності у сучасних концепціях економічного зростання // *Світова економіка та міжнародні відносини*. веб-сайт. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-3_0-pages-29_36.pdf (дата звернення: 02.11.2022).
2. Ємельяненко Л. М. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях // *Економічна наука*. веб-сайт. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2019/3.pdf (дата звернення: 02.11.2022).

УДК 330.338.2

*Шаповалов В.С.,
здобувач освітнього ступеня «Магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ ВІД СИРОВИННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ ДО ВИРОБНИЧОЇ

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну перед нами постали нові виклики, які показали всю вразливість сировинної економіки. Близько 460 тис. гектарів є тимчасово втраченими. Заблокована можливість експорту сільськогосподарської продукції морським напрямом, зруйновані інфраструктурні об'єкти виробництва, зберігання та перероблення сільськогосподарської продукції, майже повністю зруйнована логістика східних областей тощо. Дане дослідження присвячено саме висвітленню напрямків розвитку агропромислового комплексу України шляхом переходу до виробничої економіки і висвітленню проблем, які існують при сировинній моделі економіки.

Є зрозумілим, що післявоєнне відновлення економіки може зайняти тривалий час, і саме тому, експорт товарної продукції з доданою вартістю буде кращим варіантом ніж просто сировини. Також не потрібно забувати, що експорт морським напрямом може бути вразливим через дії країни-агресора і надалі. Цей ризик може ще тривати невизначену кількість часу. Тому питання переходу від сировинної моделі економіки до виробничої наразі є дуже актуальним.

Експортна структура України має низькоякісний характер. Зокрема експорт напівфабрикатів і сировини. Протягом останніх 15-ти років сировинний експорт був нижче 70% в загальному обсязі експорту лише у 2009, 2010 та 2017 році. У 2020 році зернові, олійні культури, різні олії, залишки харчової промисловості, м'ясо та субпродукти сформували вартість вітчизняного агропродовольчого експорту більш ніж на 85%. В цілому експортна база складається з сировини рослинного походження, а на готові харчові продукти припадає менше ніж 20% у їхній товарній структурі [1]. Отже ми у 4 рази більше продаємо сировини, ніж виробляємо з неї товар.

Основоположними чинниками, що призвели до збільшення експорту товарів сировинного напрямку були: знищення коопераційних зв'язків аграрного виробництва з переробною галуззю та створення протекціоністських умов для інвестицій в сільське господарство, лібералізація зовнішніх торговельних відносин. І цим успішно скористалися власники спекулятивного, тіньового, фінансового, у тому числі, закордонного капіталу у формі аграрних холдингів з

офшорними юрисдикціями. За два десятиліття, через сприятливу кон'юнктуру на сировинних глобальних ринках, ці організації суттєво збільшили виробництво й експорт зернових культур, насіння і плодів олійних культур та соняшnikової олії. За цей же період скорочено експорт готових харчових продуктів. Якщо у 2000 р. негативне торговельне сальдо згаданою підгрупою товарів становило 65 млн, то за результатами 2020 р. воно зросло до 392,2 млн дол. США, або більше ніж у 6 разів [2].

Ці структурні перекося зумовили формування сировинної моделі економіки, у якій є обмеженим потенціал для подальшого збільшення доданої вартості. Здатність України переробляти власну сировину на готову продукцію дуже суттєво підвищить валютні надходження у разі експорту та може значно знизити імпорт цих же товарів. У структурі експорту переважає насіння олійних культур та зерно. Було виявлено обернений зв'язок між обсягами експорту зерна і насіння олійних культур та їх реалізаційною ціною, а це свідчить про доцільність застосування зерна та проміжної продукції промислової переробки для розвитку тваринництва й збільшення виробництва та експорту м'ясо-молочної продукції [3].

На сьогоденному етапі, ключовим має бути політика прискорення структурних змін для будівництва технологічної економіки, зокрема будівництва цифрової, сучасної переробної промисловості. Результатом цього повинні з'явитися нові заводи, що будуть переробляти сировину, яку будуть вирощувати самі або закупляти у українських фермерів, і в подальшому випускати готову продукцію з високою доданою вартістю. Це дасть нові робочі місця, сформуєть попит на різні спеціальності робітничих професій, інженерів, технологів тощо. Для реалізації цих задумів потрібна політика підтримки підприємців, які будуть брати на себе ризик будівництва нових виробничих об'єктів або ремонту наявних, але старих. Держава має знизити ці ризики, взявши їх частину на себе.

А це вже досягається безповоротними грантами та створенням робочих місць, підтримкою не сировинного експорту, компенсацією вартості кредитів, фінансуванням підготовки робочих, співфінансуванням інновацій через спеціальні фонди тощо.

Таким чином, збільшивши додану вартість на одиницю товару, шляхом переробки сировини, українська економіка почне свій реальний розвиток, та зможе перестати бути залежною від експорту. Безумовно, він залишиться важливою частиною економіки і буде приносити ще більше коштів у бюджет, але ми позбудемося звання сировинного придатку світу та будемо експортувати товари. А це вже ознака розвинутої країни, а не країни, що тільки розвивається.

Отже, можна зробити висновок, що подальший розвиток України включає в себе перехід до виробничої економіки. У нас є всі передумови та можливості для цього.

Список використаних джерел:

1. Карасьова Н. А. Глобалізаційні детермінанти експортоорієнтованого розвитку аграрного сектора України. *Міжнародна економічна політика*. 2014. № 1 (20). С. 129-152.

2. Пугачов М.І., Пугачов В.М. Сучасні виклики продовольчого забезпечення країни. *Економіка АПК*. 2021. № 12 С. 6.

3. Сегеда С.А. Аграрно-продовольча продукція в товарній структурі зовнішньої торгівлі України. *Економіка АПК*. 2019. № 2 С. 73.

УДК 330.338.2

*Шептун Н.С., магістр 1 р.н.
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В загальному розумінні інклюзивний є новітнім трактуванням сучасного розвитку, сутність якого полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем соціально-економічного розвитку всіх верств населення та різних за статусом груп, а також включення до цього процесу всіх територій [4].

Безсумнівно, питання інклюзивної орієнтації та зростання хвилює науковців та практиків світової наукової спільноти протягом останнього десятиріччя. У країнах Європи концепції інклюзивного розвитку вже включено у стратегічні програми розвитку окремих країн. В Україні за останні п'ять років поняття інклюзії перейшло зі сфери виключно освітніх послуг на новий загальноекономічний та соціально орієнтований рівень.

На фоні наявних проблем глобалізації, таких як прояви серйозних розривів, нестабільність, неефективність функціонування економічних та політичних інститутів, які вказують на відсутність суттєвих змін у розвитку світової економічної системи останнім десятиріччям, все більше країн та міжнародних лідерів наголошують на необхідності вибору політики так званої інклюзивної глобалізації, що передбачає курс на модернізацію, трансформацію економічного зростання в розвиток країни та підвищення добробуту широких мас населення, що, зрештою, дасть змогу досягти якісних змін, заявлених у програмах економічного розвитку.

На сьогодні в Україні вже існує законодавча ініціатива, яку можна вважати першим кроком до інклюзивної економіки. У 2017 р. розроблено проект «Стратегії сталого розвитку України до 2030 р.», а у 2018 р. розроблено проект закону з аналогічною назвою. У документі декілька підрозділів присвячено інклюзивному збалансованому зростанню, інклюзивним спільнотам та

інклюзивним інституціям, проте чітко не зазначено інструменти та механізми створення відповідного правового поля для інклюзивного зростання.

Слід зазначити, що прийняті закони ще не сприяють пожвавленню інклюзивного розвитку нашої держави. Наразі українська економіка є найгіршою серед країн Європи відповідно до індексу інклюзивного розвитку держав від Всесвітнього економічного форуму. Серед країн, що розвиваються, наша країна посіла 49 місце із 74, розмістившись між Танзанією та Йорданією. Згідно зі звітом в поточному році в Україні погіршилася ситуація з низки показників, а саме на 1,4% скоротився рівень ВВП на душу населення (до \$2 906), відбулося зниження продуктивності праці на 3,2%, чистий дохід і чисті заощадження українців скоротились на 0,6% і 0,7% відповідно, при цьому відзначається збільшення державного боргу. Спостерігається досить повільний прогрес щодо зростання економіки, загострення політичної поляризації, збільшення розриву між рівнем життя бідних та багатих, зменшення соціальної згуртованості. Таким чином, зазначені фактори свідчать про те, що сьогодні необхідно застосувати нові, більш всеосяжні та стійкі моделі зростання й розвитку, націлені перш за все на підвищення рівня життя людей. Саме тому у світі декларується та застосовується ідея про те, що збільшення виробництва товарів та послуг саме по собі не може стати самоціллю розвитку, а пріоритетом є стійке підвищення рівня життя населення.

Досвід країн, що розвиваються, демонструє, що з початку 2000-х рр. ними розробляються стратегії розвитку на новому рівні й зачіпаються проблеми модернізації та ролі державного проектування, соціальної політики, солідаризму та соціального консенсусу [3].

Інклюзивна економіка є одним з пунктів глобальних цілей до 2030 р., які Україна адаптує до своїх умов, тому, крім розвитку малого та середнього бізнесу, слід стимулювати залучення працівників до результатів роботи підприємств. Це серйозний резерв України, щоби вирішити питання економічного зростання та розвитку промисловості. Інклюзивність економіки дає можливість робити з людини інвестора. Водночас це не буде працювати без чітких правил, тому важливо розробити комплексне законодавство в цій сфері. Необхідно запровадити інструмент, який дасть змогу найнятим працівникам стати співвласниками бізнесу, не витрачаючи власні кошти. Така модель спільної власності працівників та інвесторів – це реальний шлях до інклюзивної економіки, де еліта й народ вже не є противниками, а стають союзниками, що мають одну мету, а саме розвиток бізнесу й держави загалом.

Таким чином, у майбутньому головна проблема України буде полягати не в тому, щоби досягти високого зростання в наступному році або протягом декількох років, а, скоріше, в тому, щоби зробити економічне зростання швидшим, тривалим і більш інклюзивним. Для України єдиний шанс подолання прірви сировинної економіки, залежної від міжнародних фінансових інститутів, – це перехід від екстрактивної до інклюзивної економіки, за якої в економічних процесах будуть задіяні широкі верстви населення, які зможуть вільно проявляти свої таланти й підприємницьку ініціативу [1]. З урахуванням сучасних викликів глобалізації політика держави повинна бути спрямована на забезпечення

довгострокової, стійкої, інклюзивної та гендерно чутливої політики, орієнтованої на розвиток та формування відповідальних інститутів, які підтримують диверсифікацію, виробничу діяльність, створення гідних робочих місць, технологічну модернізацію та інновації. Необхідна підтримка органам місцевого самоврядування в цільових регіонах, містах та поселеннях щодо проведення та реалізації інтегрованої політики й планів регіонального та місцевого розвитку задля забезпечення інклюзивного економічного зростання; ефективного ресурсокористування, зокрема енергоефективності; пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них; стійкості до стихійних лих. Потенціал органів місцевого самоврядування буде й далі зміцнюватися для більшої взаємодії з громадянами та надання більш якісних послуг, зокрема з використанням інтелектуальних рішень. У рамках програмних заходів більше уваги необхідно приділяти жінкам, молоді, людям з обмеженими можливостями, щоби вони могли користуватися поліпшеними послугами та інфраструктурою, професійною освітою та навчанням, доступом до ресурсів, а також робочими місцями.

Отже, в сучасних умовах розвитку українського суспільства найважливішим завданням на рівні держави поряд з необхідністю посилення залучення до вирішення проблем соціально-економічного розвитку всіх верств населення, є включення до цього процесу всіх територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 9 листопада 2017 р.). Київ, 2017. 311 с.
2. Продіус О. Інклюзивні інновації в контексті соціальної відповідальності підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 14. С. 84–87
3. Тараненко І. Модифікація глобалізаційно-інноваційної моделі світової економіки на засадах сталого розвитку: нові виміри конкурентоспроможності. Європейський вектор економічного розвитку. 2013. Вип. 1(12). С. 172–185.
4. Федулова Л. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. Економіка: реалії часу. 2016. № 3(25). С. 56–65.

СЕКЦІЯ 2.
МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА
УКРАЇНИ

Dielini M.M., Dr. in Economics,
Professor, Acting head of the department
of Production and Investment Management,
NULES,

Zhang Ju,
Master student of the specialty
“Management of Investment Activity
and International Projects”, NULES

DEVELOPMENT OF AN INVESTMENT PROJECT OF AN AGRARIAN
ENTERPRISE

Investment, especially the investment and development of agricultural enterprises, is the premise and foundation to ensure national economic growth and improve people's living conditions. China is a large agricultural country. With the development of traditional agriculture to modern agriculture, we should always adhere to the leading position of agricultural scientific and technological innovation in promoting modern agricultural development, grasp the guidance of agricultural scientific and technological innovation and modern agricultural development in the new era, and develop smart agriculture, information agriculture, precision agriculture, ecological agriculture, circular agriculture and green agriculture. Assist in modern agricultural production, improve the level of agricultural production and promote the development of agricultural enterprises.

Establish a supply model of the whole agricultural industry chain to enhance the sustainable development capacity of agriculture. Develop smart agriculture, information agriculture and precision agriculture. The integration of agriculture and industry, agriculture and tertiary industry and service industry is not only the basis of building a modern agricultural industrial system, but also the key problem to be solved in building modern agriculture in the future. According to the international and domestic experience in the construction of modern agricultural industrial system, the key to promoting the integration of agriculture and other industries is to build an industrial integration platform, and enable the three industries to organically integrate on this platform according to the law of the development and operation of modern agricultural industrial system. From production to consumption, agricultural products go through three links: production, processing and circulation. Corresponding to these three links are agriculture, industry and commercial circulation. Therefore, building a whole industry supply chain dominated by agricultural products and taking the whole industry supply chain as a platform for modern agricultural industry integration is not only in line with the law of modern agricultural development, but also in line with the economic sustainability of agricultural production Technology sustainability,

management sustainability, ecological sustainability and social sustainable development requirements.

Grasp the orientation of agricultural scientific and technological innovation and modern agricultural development in the new era, and give play to the supporting role of scientific and technological integration in modern agricultural construction. It is a cross sectoral and cross industrial comprehensive system integrating agriculture, industry and tertiary industry. This system not only realizes the unified management, operation, standard and supervision of all links of the whole industrial chain, but also has very high requirements for the integrated application of production technology, management technology and operation technology of different industries, which has exceeded the capacity of a single industrial technology. Therefore, The agricultural technology development and extension system formed under the original system can no longer be fully competent for the task of technical support, so we must carry out organizational innovation in technology R & D and extension. Through scientific and technological innovation, establish agricultural science and technology R & D platform, agricultural science and technology promotion platform and agricultural technical personnel training (training) platform based on science and technology industry, so as to solve the problem of scientific and technological support required by modern agricultural development from the root and wood.

Ecological agriculture, circular agriculture and green agriculture help agricultural modernization.

Guided by the principle of coordinated development of economy and environment, we have summarized and absorbed successful experiences of various agricultural methods, and applied the principles of ecology and economics and systems engineering, and made use of modern science and technology and combining with traditional agricultural essence in order to meet the demands of economic development level and "overall, coordinated, recycling and regeneration". Through comprehensive planning and the virtuous cycle of ecosystem and economic system, give play to the advantages of regional resources, reasonably organize agricultural production, achieve the goals of high yield, high quality, high efficiency and sustainable development, and achieve the unity of economic, ecological and social benefits.

*Shynkaruk L.V., Dr. in Economics,
Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine,
NULES,*

*Jang Lu Ping,
Master student of the specialty
"Management of Investment Activity
and International Projects", NULES*

INVESTMENT OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES IN CHINA

Since the reform and opening up, China's food industry after bumpy, survival in the fierce market competition, seek development, especially in like Coca-Cola, McDonald's multinational food companies into our country, under the condition of

increasingly fierce market competition, China's food industry has a great development, emerged a group of dare to compete with the world-class food companies.

After China's accession to the WTO, China's food industry faces a more open market. In the face of more fierce international competition, food enterprises have also gained access to the world, to participate in the competition equally, and to seek a good opportunity for continuous development and growth in the competition. For China's food enterprises, they will not only face a new development opportunity, but also face different degrees of challenges.

Opportunities to develop food needs

The principle of most-favored-nation treatment and national treatment are the two basic principles of the WTO. According to the most beneficial country

In this principle, after China's accession to the WTO, the WTO members will give any third party concessions, exemptions or privileges that Chinese enterprises can automatically enjoy within the scope of the WTO planning. This is conducive to breaking through the barriers of non-tariff barriers set up by developed countries and regions, such as permits, quotas, discriminatory health inspection standards, and cumbersome customs declaration procedures. China's food enterprises to obtain a stable, equal and open access to enter the international market, which is conducive to food enterprises to further expand product exports, and better participate in international competition. According to the principle of national treatment, after China's accession to the WTO, China's food enterprises will enter the goods The territory of other WTO members may enjoy the same treatment as that of the commodities within the territory of such members, which can prevent other members from taking unfair and discriminatory practices against Chinese food enterprises. When encountering trade frictions and disputes. Enterprises can make use of the WTO dispute settlement mechanism to have the objective conditions for fairly, objectively and reasonably resolving economic and trade frictions with other members, especially developed members, and protect their legitimate rights and interests. These will undoubtedly bring better prospects to the expansion of China's food exports.

Is to increase the introduction of foreign capital, improve the overall level of China's food industry

Becoming a member of the World Trade Organization is conducive to strengthening the cooperation between Chinese food enterprises and multinational companies. Multinational companies are the main driving force of economic globalization. China's accession to the World Trade Organization and fulfilling its commitment of acting in accordance with international rules and further opening up the market will enhance the confidence of multinational companies in cooperation with Chinese food enterprises and attract more capital, technology and management experience from multinational corporations. At the same time, it also helps Chinese food enterprises to use the sales channels and marketing network of multinational companies to explore the international market. Practice has proved that to strengthen the cooperation with foreign food enterprises. In particular, attracting investment from world-renowned multinational companies will help. The overall level of the Chinese food industry is high.

Using foreign technology to develop their own opportunities.

Since the reform and opening up, China's food industry through the introduction and transformation of technology, technology and equipment has been improved to a certain extent, but compared with foreign countries, there is still a big gap. After joining the World Trade Organization, it will promote the technological transformation and structural adjustment of China's food industry.

Reduce costs

After joining the World Trade Organization, food enterprises will be able to make use of the advantages and market mechanism of Chinese food to choose foreign raw materials and packaging materials to a greater extent. This is a challenge and pressure for domestic food raw material enterprises, but for many downstream product food manufacturers, they can more easily obtain foreign high-quality or domestic shortage of raw materials, which is conducive to the improvement of the quality and grade of products. At the same time, the substantial reduction in tariffs will bring about a corresponding reduction in import costs, which is objectively conducive to enterprises, especially export-oriented enterprises, to reduce costs and improve their competitiveness

УДК 634. 743: 631

Волошко А. С.

здобувач освітнього ступеню «магістр»

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ОБЛІПИХИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Останнім часом усе більше фермерських господарств зацікавлені у вирощуванні нішевих ягідних культур, які не потребують багато ручної праці і здатні приносити пристойний дохід. Одна з таких культур – це обліпіха.

З кожним роком обліпіха набирає популярності серед споживачів, а поширення тренду на фрукти і суперфуди сприяє зростанню попиту на цю ягоду. Через це вона стає все більш економічно вигідною культурою для виробників.

Оскільки в Україні немає промислового вирощування обліпіхи, оптимальною є культивування цієї культури на невеликих площах – 5-15 га. Це дозволяє виростити достатній обсяг ягід для їх реалізації в свіжому вигляді і забезпечити збут плодів обліпіхи переробним компаніям. Завдяки відносній невибагливості ягоди, її культивування можлива на більшій частині території України. Інвестиції в такий проект до початку продажів складають \$ 500-550 тис. У цю суму входить і закупівля обладнання для заморозки і зберігання

заморожених ягід. Розмір інвестицій залежить від обраної сільгосптехніки і устаткування, площі складу, а також заробітної плати персоналу. Важливо врахувати, що обліпиха дає врожай лише на 3-4-ий рік, тому найбільш оптимальним варіантом є закупівля дворічних саджанців і отримання врожаю вже на другий рік реалізації проекту (рис.1) [2].

Обліпиху заведено садити напровесні, до розпускання бруньок на деревах, оскільки вона дуже важко зносить цю процедуру восени. Як правило, для обліпихи виділяють сонячну ділянку на периферії саду, де знайдеться достатньо місця для одного чоловічого екземпляра і 3-4 жіночих рослини. На кислих ґрунтах, як і на глинистих, обліпиха добре рости не буде, оптимальний водневий показник ґрунту рН 6,5-7,0. Кислі ґрунти перед посадкою обліпихи вапнують, додаючи в них під перекопування мелений вапняк або вапняний туф у розрахунку 250-400 г на м² – такої кількості розкислювачів вистачить на 8-10 років. Ґрунтові води на ділянці мають залягати не вище, ніж на глибині 2 м. Не висаджуйте обліпиху там, де до неї росла суниця, оскільки вони схильні до однакових хвороб [3].

Рис. 1. Структура необхідних інвестицій

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Продукція буде дешевшою, якщо її продавати на гілках, але при цьому це й найпростіший спосіб реалізації, бо не вимагає від виробника додаткових засобів виробництва, таких як вібростіл тощо.

Продаж замороженої чи висушеної ягоди, є кращим варіантом продажу, яка далі йде на переробку. Також можливо переробляти ягоду на соки, сиропи,

джеми, чаї. Найефективніший варіантом продажу обліпихи є віджимання обліпихової олії. Як правило, олію віджимають з макухи і кісточок, які лишилися після виробництва соку. Ціна на свіжу ягоду обліпихи на гілочках може коливатися від 10 до 30 грн/кг. При цьому чищена ягода реалізується в діапазоні 30-40 грн/кг, а заморожена – від 40 і навіть до 100 грн/кг за умови, що обліпиха велика за калібром та якісна. Ціна свіжої замороженої ягоди в Європі вартує 1,7-2,5 євро/кг.

Основні ринки збуту обліпихи в Європі – це Франція, Німеччина, Швеція та Італія. Окрім того, цікавим для виробників є ринок Канади, куди імпортують дуже великі обсяги ягоди [1].

Отже, вирощування обліпихи сьогодні в Україні поки що не є масштабним. Проте попит на цю ягоду зростає. Тому ринок вирощування обліпихи ще не зайнятий і може відкрити широкі можливості для нових виробників.

Список використаних джерел:

1. Обліпиха – від вирощування до збуту // Пропозиція. Головний журнал з питань агробізнесу: веб-сайт. URL: <https://propozitsiya.com/ua/oblipyha-vid-vyroshchuvannya-do-zbutu> (дата звернення: 02.11.2022).

2. Своя ніша: як організувати бізнес з вирощування обліпихи // Agravery.com: веб-сайт. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/svoa-nisa-ak-organizuvati-biznes-z-virosuvannya-oblipihi> (дата звернення: 02.11.2022).

3. Обліпиха: посадка і догляд, обрізування і розмноження // Довідник рослини. Плодово-ягідні: веб-сайт. URL: <https://floristics.info/ua/statti/sad/2664-oblipikha-posadka-i-doglyad-obrizuvannya-i-rozmnozheniya.html> (дата звернення: 30.10.2022).

УДК 338.26

Гончар С.Г.

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Гаврилюк В.П., к.е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ КУКУРУДЗИ

Правильне функціонування та розвиток кожної компанії потребує коректного планування. Особливо при започаткуванні нового бізнесу, напряму діяльності компанії важливо провести детальний попередній аналіз та окреслити перспективи проєкту. Бізнес-планування господарської діяльності особливо важливий інструмент задля забезпечення життєздатності і

конкурентоспроможності підприємства.

Планування ґрунтується на певних закономірностях, які дістали назву принципів планування, а саме: єдність, безперервність, гнучкість, точність і принцип участі.

Планування – це процес за допомогою якого ми більш чітко можемо сформулювати цілі, визначити пріоритети, засоби, методи та способи їх досягнення. Його основна функція полягає у зниженні рівня невизначеності підприємницької діяльності та забезпеченні життєздатності підприємства.

Основні питання, що пов'язані з бізнес-плануванням підприємства, можна знайти у роботах таких вчених, як: К. Барроу, П. Друккер, С. Ф. Покропивний, Г. М. Тарасюк, Д. Хан та ін.

Метою розробки бізнес-плану є формування концепції реалізації бізнес-проекту, що забезпечує аналіз, оцінку та регулювання діяльності в умовах невизначеності. При описі бізнес-ідеї рекомендується притримуватися наступної моделі: мета – кінцевий результат – економічний ефект [1].

Бізнес-план містить детальну характеристику технології бізнес-проекту, який підтверджується розрахунками його ефективності. Розробка бізнес-плану дає можливість контролювати напрями діяльності компанії, отже сприяє підвищенню її ефективності.

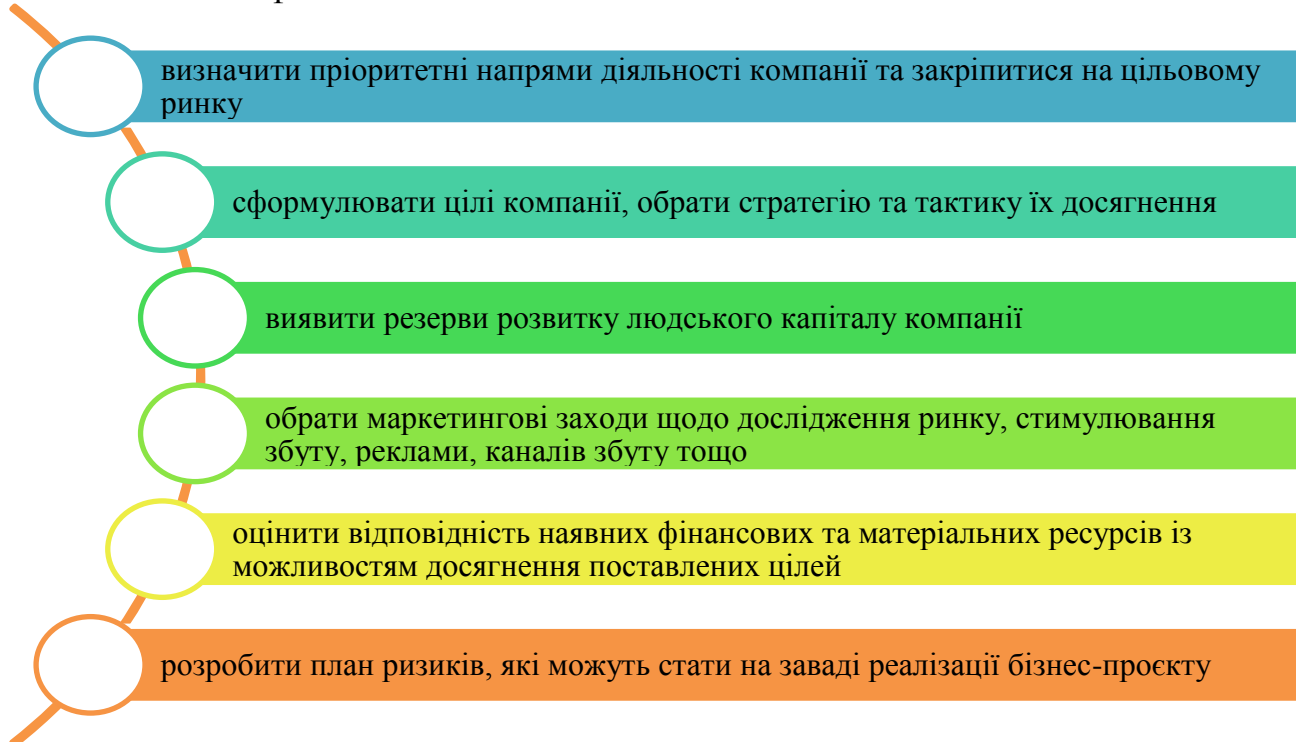

Рис.1. Завдання бізнес-планування

Серед основних розробки бізнес-проекту з вирощування насіння кукурудзи потрібно виділити: маркетинговий план, характеристика виробничого процесу та розробка організаційної структури.

Враховуючи вище вказані особливості, потрібно визначити завдання для успішної розробки бізнес-плану.

Для написання маркетингового плану маємо визначити його мету.

По-перше, ми маємо відповісти на такі питання [2]:

- На яких ринках працює чи працюватиме компанія? Які типи ринків використовує компанія?

- Якими є основні сегменти цих ринків для кожного виду товару (послуги)?

- Чи проведена класифікація ринків за комерційною ефективністю, на яких працюватиме компанія?

- Що впливає на попит на товари (послуги) з боку компаній у кожному із цих сегментів?

- Які перспективи зміни потреб клієнтів у кожному із сегментів ринку?

- Як ви очікуєте відреагувати на ці зміни?

- Як відбувається вивчення потреб та попиту?

- Яка загальна та імпортна ємність ринку продукції компанії?

- Якими є прогнози розвитку ємності сегмента на кожному з ринків?

- Якою є реакція ринку на нові продукти?

Виробничий план формується виходячи з плану реалізації виробленої продукції. Для правильної побудови бізнес-плану необхідно добре знати, яка сировина та засоби можуть знадобитися для успішного вирощування насіння кукурудзи. І ці потреби мають бути чітко узгоджені з обладнанням, необхідним для роботи. Потрібно вказати, у кого та на яких умовах планується закуповувати сировину, як вона доставлятиметься і відповідність постачання виробничому циклу. Також в цьому розділі слід визначити усі можливі виробничі «нюанси» компанії [3].

Основним завданням цього розділу є підтвердження розрахунками те, що створений проєкт здатен забезпечити необхідну кількість продукції у потрібний час і з відповідною якістю.

Складність ведення агро-бізнесу потребує чіткого та динамічного управління керівництвом компанії. Тому в організаційному плані потрібно визначитися із учасниками-партнерами проєкту, і охарактеризувати структуру, з якою партнери, взаємодіючи один з одним, досягатимуть поставлених цілей. [5].

В організаційному плані представлена система управління проєктом в цілому, структура організації, схема, що описує співпрацю всіх партнерів за проєктом, опис усіх розрахунків щодо реалізації проєкту, включаючи роботу, графік, перелік організаційних підрозділів, які братимуть участь у реалізації проєкту із зазначенням їх функцій, опис координації всіх взаємопов'язаних підрозділів та служб підприємства під час виконання запланованих дій, формування документообігу тощо. У процесі розробки організаційного плану слід також звернути увагу на характеристики майбутніх працівників компанії, необхідні для досягнення поставленої мети, а саме [4]:

- Потреба у навчанні нового персоналу;

- Характеристики кваліфікації майбутніх працівників;

- Графік працевлаштування співробітників (постійна робота, неповний робочий день тощо);

- Розміри заробітної плати та принципи преміювання;

- Наявність додаткових умови, що необхідні працівникам для виконання завдань проєкту.

Отже, бізнес-планування займає важливе місце у діяльності компанії.

Грамотно складений бізнес-план дозволяє чітко визначити технічний, виробничий чи фінансовий стан, а також розширити сферу своєї діяльності, що дозволить компанії реалізувати мету бізнес-проекту. Сучасні умови конкуренції в АПК змушують компанії працювати інтенсивно та ефективно, щоб бути конкурентоспроможними та мати можливість довше працювати на ринку. Бізнес-планування - це інструмент, який допомагає компанії правильно координувати її діяльність. Без бізнес-плану практично неможливо ефективно працювати та досягати бажаних результатів.

Список використаних джерел:

1. Бізнес-планування та його особливості на сучасному етапі: URL: https://stud.com.ua/65049/ekonomika/biznes_planuvannya_yogo_osoblivosti_suchasnomu_etapi (дата звернення: 30.10.2022)
2. Васильців Т. Г. Качмарик Я. Д. Блонська В. І. Лупак Р. Л. Бізнес - планування :навч. посібник. Львів: 2013. 173 с. URL: <http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/Biznesplanuvannja.pdf>
3. Величко В. Етапи розробки бізнес-плану підприємства / Економіка України. – 2012. – № 5. – С. 42-48.
4. Макаренко С.М., Олійник Н.М. Бізнес-планування. Херсон, 2017. 224 с.
5. Український фонд підтримки підприємництва. Бізнес-планування як основа розвитку підприємництва: посібник. Київ: 2010. 48 с. URL: http://commerciallaw.com.ua/attachments/162_posb_business_plan.pdf

Деліні М.М.

*д.е.н. професор, в.о. зав. кафедри
виробничого та інвестиційного
менеджменту НУБіП України*

РОЛЬ ФАО У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах воєнного стану в Україні постала проблема продовольчої безпеки як в нашій державі, так й в усьому світі. Для вирішення цієї проблеми були зроблені певні кроки з боку ООН та Туреччини. Але важливим є питання забезпечення продовольчої безпеки саме всередині України. З боку Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) є певні кроки в допомозі вирішення даної проблеми. ФАО посилює свою присутність в Україні шляхом підписання угоди з Урядом про створення Проектного офісу, який сприятиме розширенню надання технічної та гуманітарної допомоги найбільш вразливим громадам країни. Особлива увага з боку ФАО приділяється сільській місцевості. Це обумовлено тим, що попередні результати оцінки впливу війни на сільське населення свідчать про тривожну ситуацію для домогосподарств з цієї місцевості. Найбільше зниження доходів фіксується в областях уздовж лінії зіткнення, хоча це також є тенденцією всієї країни. Також

варто виділити таку проблему, як зменшення земель, які придатні для вирощування агропродукції. Це пов'язано з окупацією частини території України та неможливістю вирощування на прифронтових територіях.

Заходи ФАО спрямовані на допомогу у вигляді насіння, а також надання грошової багатоцільової допомоги. Насіння дає можливість постраждалим фермерам засіяти та збирати врожай. Крім того, ФАО разом з Міністерством аграрної політики мають намір передати агровиробникам 30000 поліетиленові рукави для зберігання зерна, машини для навантаження та розвантаження зерна, а також модульні зерносховища.

Також, ФАО планує надати допомогу Національній академії аграрних наук у збереженні унікальної національної колекції генетичних рослин, яка має світове значення.

Окрім вищенаведеного планується також надання інших видів допомоги постраждалим внаслідок військових дій, що проявляється у наданні ваучерів на придбання інструментів та будівельних матеріалів, так й у наданні виробникам продукції тваринництва кормів для тварин, підготовку приміщень для отримання худоби та ін.

В рамках підтримки України з боку ФАО діє План швидкого реагування та Стратегія щодо підтримки зберігання зерна. В межах їх задіяння передбачається спрямування 180,4 млн. дол. США для надання допомоги майже 1 млн. осіб, забезпечення потреб у зберіганні зерна та зміцнення потенціалу Уряду щодо тестування та сертифікації продовольчих товарів.

Таким чином, ми бачимо, що з боку ФАО передбачається низка заходів, які спрямовані для вирішення питання продовольчої безпеки в Україні в декількох напрямках: з одного боку, надання грошової допомоги домогосподарствам та фермерам, з іншого, надання насіннєвого матеріалу, а також постачання рукавів для зерносховищ. Дані заходи допоможуть Україні подолати ряд проблем в частині продовольчої безпеки.

Деліні М.М.

*д.е.н. професор, в.о. зав. кафедри
виробничого та інвестиційного
менеджменту НУБіП України*

Костюк М.А.

*студент магістратури,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ, Україна)*

РОЗВИТОК РИНКУ СУНИЦІ В УКРАЇНІ

Ринок суниці складається з декількох ягід: лісової суниці, яка є прародителькою всіх культурних видів та садової суниці (полуниці), яка вирощується в комерційних цілях. Між ними є певна різниця як у вирощуванні, так й за іншими характеристиками. Більш цінується лісова суниця, яка є меншою

за розміром, але солодшою. В цілому, варто відзначити, що суниця є джерелом антиоксидантів, вітамінів В, С, Е і групи В, а також різноманітних мінералів.

Аналізувати розвиток ринку лісової суниці представляється достатньо проблематичним через малий обсяг досліджень та продажів в порівнянні з садовою суницею. Лісова суниця відноситься до нішевих ягід, які займають невелику долю ринку. Більше аналітичних даних наведено відносно садової суниці. Також варто відзначити, що продаж суниці може відбуватись у вигляді свіжої ягоди, так замороженої, що становить вагому частку ринку цієї продукції. Розвиток ринку суниці знаходиться в стадії зростання, щорічний приріст складає 2-3 %. Але варто відмітити, що серед інших ягід суниця (за рахунок суниці садової) займає найбільшу частку світового ринку ягід (2/3).

Як ми вже зазначали, в вирощуванні суниці є два комерційні напрямки: заморожена ягода та свіжа. Свіжа, в свою чергу, так само розподіляється на підкатегорії: теплична рання, масова стандартна і ремонтантна позасезонна.

В Україні зростає вирощування цієї ягоди, про що свідчить зростання урожайності у 2019 р. на 80%. В цьому ж році серед валового складу ягід найбільше вироблялось суниці садової – 45,8%.

Немаловажним є експорт цієї ягоди на закордонні ринки. Так, українські фермери експортували протягом довгого періоду часу свіжу суницю у Польщу, Молдову, ОАЕ, Саудівську Аравію та ін. країни. З цього бачимо, що географічна номенклатура достатньо широка й представлена не тільки близькими сусідами, але й країнами, які знаходяться на іншому континенті.

Морожену суницю, на противагу, здебільшого експортовано до країн ЄС: Польща, Австрія, Чехія, Італія.

Таким чином, ми бачимо, що ринок суниці представлений декількома видами цієї ягоди. Здебільшого розвинений ринок садової суниці, яка відрізняється від лісової й представляє більший комерційний інтерес для агровиробників.

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Кугот А.В., студентка 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс (АПК) – це сукупність галузей народного господарства, що, функціонуючи у тісному взаємозв'язку, здійснюють виробництво сільськогосподарської продукції, її промислову переробку та реалізацію споживачеві. АПК як одна з форм суспільного поділу праці загалом

поділяється на три основні сфери виробництва: засоби виробництва для забезпечення сільського господарства та промисловості з переробки сільськогосподарської сировини; безпосередньо сільське господарство; заготівля, переробка, транспортування та реалізація продукції.

За інформацією Інформаційно-аналітичного агентства «АПК-Інформ» цього року очікується зменшення обсягів виробництва зернових та олійних на 51%. Загальний обсяг виробництва зернових та олійних культур в 2022 році оцінюється ними на рівні 53,3 млн. т, що на 51% нижче за рекордний показник попереднього сезону. За прогнозами фахівців, сумарний валовий збір всіх зернових та зернобобових культур в 2022 рік становитиме 38,9 млн. т, що на 55% менше за показник 2021 року (85,7 млн. т) [1].

Зокрема, очікується валовий збір: пшениці – 14,9 млн. т., а це -54% до урожаю 2021 року, ячменю – 4,6 млн. т (-51%), кукурудзи – 18,5 млн. т (-56%), вівса – 256,1 тис. т (-46%), проса – 79,0 тис. т (-61%), гречки – 52,7 тис. т (-50%) та гороху – в 203,3 тис. т (-64%).

Щодо олійного сегмента, очікується виробництво: соняшника – 9,2 тис. т (-45% до урожаю 2021 року), сої – 2,7 тис. т (-23%), ріпаку – 2,5 тис. т (-19%), льону – 5 тис. т (-87%) та гірчиці – 3 тис. т (-82%).

Але як підкреслюють експерти, даних обсягів виробництва цілком достатньо для забезпечення внутрішніх потреб України. З урахуванням того, що перспективи поновлення експорту у довоєнних обсягах поки що не визначені, таке зниження дозволить стабілізувати внутрішні запаси, але суттєво скоротить експортну виручку, що вкрай негативно для української економіки та глобального продовольчого забезпечення в світі [2].

Отже, в 2022 році буде великий недобір з продовольчої пшениці: менше посіяно озимої пшениці вже, і неповне внесення добрив навесні (дорогі добрива) позначатимуться на врожайності та класності зернових.

Щодо зростання ВВП і аграрного експорту – тут у фахівців доволі позитивний прогноз. Щорічні очікування незмінні – стабільність та прогнозованість державної політики в АПК. Також це формування рамкових показників соціально-економічного розвитку, податково-митної політики, які направлені на стимулювання розвитку внутрішнього виробництва, захист національного виробника, протекціонізм і інструменти підтримки експорту. Якщо ще більш фокусно, то продовження земельної реформи, реалізація масштабної програми зрошення, підтримка інвестиційної діяльності і захист прав інвесторів, відкриття нових ринків та перегляд чинних угод для українських експортерів, сприяння розвитку харчової промисловості та локального виробництва продукції з доданою вартістю, підтримка інноваційної діяльності в АПК. Для малих та середніх важливі також доступність і адекватна вартість фінансових ресурсів та інструментів державної підтримки [3].

Негативний прогноз – ескалація воєнного конфлікту та енергетична криза. Подорожчання, наприклад, газу спричинить подорожчання вартості добрив, що призведе або до зростання собівартості виробництва до 30%, або до скорочення використання, що позначиться на продуктивності та валових показниках. Для харчової промисловості подорожчання енергоносіїв призведе до подорожчання

продуктів харчування і в першу чергу соціального продуктового кошику. Нестабільність політики і економіки, а також відсутність довіри до правових інституцій відлякують інвесторів і залишають Україну в групі країн з високими ризиками ALM, для інвестування і відповідно вартості грошей. А це мінус в інноваційність, технологічність і інвестиції в довгострокові проекти з доданою вартістю [4].

Цілком зрозуміло, що подальший розвиток агропромислового комплексу в контексті як продовольчої безпеки, так і підвищення ефективності діяльності окремих підприємств, можливий за рахунок посилення інвестиційно-інноваційної діяльності. Наразі її реалізація потребує державної підтримки. До основних напрямів державного регулювання інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі можна віднести: створення сприятливих організаційно-економічних умов для інвестування агропромислового виробництва з метою підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, залучення додаткових інвестицій в галузі агропромислового комплексу, пряма і опосередкована участь держави в інвестиційній діяльності аграрного сектора з метою поліпшення структури агропромислового виробництва, збільшення прибутковості, підтримки виробничої і соціально-побутової інфраструктури села, залучення інвесторів на принципах співфінансування (в тому числі за рахунок розробки та реалізації програм конвертації заощаджень населення в інвестиційні ресурси економіки), інші форми державного регулювання і захисту інтересів сільськогосподарських товаровиробників та інвесторів.

Отже, посилення ефективності розвитку АПК України позитивно впливатиме на продовольчу безпеку країни і на загальний економічний розвиток України.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичне агентство «АПК-Інформ». Офіційний сайт. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1526470> (дата звернення 12.06.2022).
2. Профспілка працівників агропромислового комплексу України. Офіційний сайт. URL: http://profapk.org.ua/news/news_apk/3126.html (дата звернення 12.06.2022).
3. Рік шторму – що чекає АПК та українців у 2022? Інформ-ресурс «Гаряча агрополітика». URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/947-rik-shtormu--scho-chekae-apk-ta-ukrayintsiv-u-2022> (дата звернення 12.06.2022).
4. Варламова М.Л., Данилишина А.О., Стаття РОЗВИТОК АПК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ URL: <file:///D:/Users/Downloads/10185-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-20258-1-10-20210608-1.pdf> (дата звернення 12.06.2022).

*Звержинська К.О.,
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Свердан М.М, к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Птахівництво — галузь сільськогосподарського виробництва, основним завданням якої є розведення, вирощування, утримання, годівля птиці, застосування механізації, автоматизації, проведення ветеринарної профілактики з метою одержання продукції птахівництва. Птахівництво є найбільш скороспілою галуззю тваринництва, що забезпечує високоякісною продукцією (доросла птиця, молодняк, інкубаційні яйця та харчові, продукти забою та переробки, пух і пір'я тощо) за короткий проміжок часу при відносно невеликих затратах на корми та працю. Пташиний послід як побічний продукт виробництва є найбільш концентрованим і цінним органічним добривом та широко використовується не тільки в харчовій промисловості, а й у парфумерній, мікробіологічній промисловості та медицині.

Птахівництво належить до тих галузей сільського господарства, розвиток яких дозволяє прискореними темпами поліпшити забезпечення зростаючого попиту населення на високоякісні продовольчі товари тваринного походження. Ця галузь забезпечує людей харчовими продуктами з високою енергетичною цінністю, є дуже привабливою для інвестицій, має величезний потенціал економічного розвитку, але фактично не на повну силу використовується та потребує державної підтримки разом з іншими галузями тваринництва. Порівняно з іншими галузями тваринництва, птахівництво є найбільш мобільним за організаційно-технічними можливостями та окупністю капіталовкладень, відзначається скоростиглістю, високими показниками відтворення та використання кормового протеїну, відносно низькими енерговитратами, високим рівнем механізації та автоматизації виробничих процесів.

Птахівництво стало одним з найбільш економічно привабливих і конкурентоспроможних агробізнесів, про що свідчить постійне зростання виробництва м'яса та яєць. Галузь також має значний експортний потенціал та перспективи зростання, що є однією із стратегічних цілей підвищення ефективності діяльності агропромислових комплексів.

Птахівництво є однією з найбільш скоростиглих галузей тваринництва, яка забезпечує швидкий обіг інвестицій та динамічний розвиток завдяки диверсифікаційному типу виробництва, що може включати м'ясні, яєчні або ж м'ясо-яєчні спеціалізації.

Особливістю сучасного стану галузі за останнє десятиліття стало динамічне зростання всіх видів птиці, збільшення виробництва, зростання внутрішнього попиту та збільшення експорту.

Зростання чисельності поголів'я птиці можна спостерігати протягом останніх двадцяти років. На початку 2000 років в усіх категоріях господарств налічувалося лише 123,7 млн голів птиці, то вже в 2015 р. її чисельність зросла до 214,6 млн голів, або майже в 1,7 разу.. Зокрема, частка птиці у сільськогосподарських підприємствах в 2001 р. становила лише 20,5 %, тоді як впродовж наступних 15 років вона підвищилася до 56,9 %. Поголів'я свійської птиці з 1 січня 2021 року по 1 січня 2022 року збільшилося на 3,8% – до 208,18 млн голів: у сільськогосподарських підприємствах воно збільшилося на 8,8% (до 119,41 млн голів), у господарствах населення зменшилося на 2,4% (до 88,77 млн голів).

Сьогодні птахівництво є чи не найкращою перспективою для збереження конкурентних позицій на внутрішньому продовольчому ринку та виходу на світовий ринок. Їх реалізація повністю залежатиме від збалансованої та ефективної співпраці між виробниками, переважно в особі потужних агрохолдингів, та державою в особі влади та аграрної науки, а держава має продовжувати створювати сприятливі умови, які не лише сприятимуть розвитку птахівництва, а й підтримуватимуть інших не менш важливі та перспективні галузі тваринництва.

Список використаних джерел:

1. Аверчева Н.О. Економічні проблеми і перспективи європейської інтеграції м'ясного птахівництва України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 10 (1). С. 6—10.
2. Беженар І.М., Васюта Т.М. Стан та перспективи розвитку птахівництва в Україні. Агросвіт. 2015. № 18. С. 41—51.
3. Птахівництво - ефективна сфера агробізнесу. Агробізнес сьогодні, 2015 [веб-сайт]. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/7898-ptakhivnytstvo-efektyvna-sfera-ahrobiznesu.html>.
4. ДП «ДЕРЖЗОВНІШІНФОРМ», Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків, 2022 [веб-сайт]. URL: <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/pogoliv-ya-ptytsi-v-ukrayini-zroslo-na-3-8/> (дата звернення: 02.02.2022).
5. Лаготюк В.О. Особливості формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств галузі птахівництва залежно від купівельної спроможності споживачів. Агросвіт. 2020. № 1. С. 77—82.
6. Гаврик О.Ю. Зарубіжний досвід організації птахівничого бізнесу та напрями його адаптації у вітчизняній практиці. Економіка та управління АПК. 2015. № 2. С. 136—143.

УДК 33. 174: 631

Земляков В. В.
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Т.О. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВОГО СОРГО В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Розвиток вітчизняного агропромислового виробництва та його основної ланки – сільського господарства значною мірою визначається рівнем освоєння нових технологій, інноваційно-інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки й досягнутою ефективністю виробництва. Рослинництво є важливою галуззю сільського господарства, яка впливає на стан продовольчої безпеки країни та є сировинною базою для розвитку більшості агропродовольчих підкомплексів та фермерських господарств. У зв'язку з цим, економічний ріст аграрного сектору забезпечується інтенсивністю інноваційної діяльності, її напрямками та результативністю.

Останніми роками у зв'язку із підвищенням посушливості клімату в степовій зоні України значно зросла потреба в розширенні посівів посухо- і жаростійких культур. Однією із придатних до таких умов культур є сорго. Проте в технології його вирощування є деякі періоди, що потребують найбільшої уваги сільгоспвиробників задля забезпечення формування високих і сталих урожаїв. І насамперед це стосується захисту рослин [1].

У світі налічується до 50 видів сорго. З огляду на високу адаптаційну здатність, продуктивний потенціал, засухо-, солевиносливість, види роду сорго широко культивують у багатьох країнах світу.

Рід сорго в нашій країні представлені чотирма культурними видами: сорго звичайне – вирощують на кормові, технічні та продовольчі цілі; джугара – із зігнутим суцвіттям; гаолян; суданська трава – культивують як кормову рослину. За виробничим призначенням – на зернове, цукрове, віничне і кормове.

Зернове сорго представляє основну групу. З зерна отримують цінний корм для тварин і сировини для комбікормової і харчової промисловості. У багатьох районах Африки, Індії, в Східній і Середній Азії сорго – основне хлібна рослина, з якої виробляють борошно, крупи та інше. Також зерно сорго з успіхом переробляється на спирт і добавки до бензину. Сорго формує зерно з високими кормовими та харчовими цінностями для всіх видів худоби, птиці, риби. В умовах посухи зернове сорго значно перевершує такі традиційні культури, як ячмінь, кукурудза і горох, як по врожайності, так і з виробництва кормових одиниць на 1 га. Спеціальні гібриди сорго і сорго-суданкових гібридів

з успіхом вирощують на зелену масу, поживність і врожайність якої не менше кукурудзяної. А за деякими показниками, таким як, наприклад, вміст каротину, зелена маса сорго краще кукурудзяної.

Культура вкрай невибаглива до складних агрометеорологічних умов. За засухо- і солевиносливості сорго займає перше місце серед сільськогосподарських культур в світі. Сорго дуже економічно і високопродуктивно витрачає вологу на формування одиниці сухої маси.

У сорго висока здатність створювати оптимальний стеблистий при малій кількості рослин. Сорго інтенсивно кушиться, утворює масивні волоті, а в разі загущення – кушіння різко послаблюється, зменшується маса зерна в одній волоті, при цьому врожайність за рахунок більшої кількості продуктивних пагонів істотно не змінюється.

У сорго дуже розвинена коренева система, яка проникає на глибину до 2-2,5 метрів, а так само висока здатність відображення надлишкової сонячної радіації. На одиницю сухої речовини сорго витрачає на 15-20% води менше, ніж кукурудза. Якщо в ґрунті зберігається хоч трохи вологи, культура продовжує рости, незважаючи на сильну спеку, низьку вологість повітря і суховії. Коли ґрунт повністю пересихає, рослини впадають в стан спокою, припиняють ріст і розвиток і після випадання опадів знову переходять до активної життєдіяльності [2].

Різні види сорго стають все більш популярними в усьому світі – цьому сприяє їх стійкість до високих температур і невибагливість до води. Сорго займає 4 місце в світі по виробництву зернових і зернобобових культур (після пшениці, рису і кукурудзи). Обсяг виробництва сорго в Україні склав більше 250 тисяч тонн.

Сорго в Україні відноситься до нішевих видів сільськогосподарської продукції поряд з такими видами культур, як: нут, льон, конопля, гірчиця і квасоля. Нішевий ринок набирає все більшої популярності в Україні завдяки розвитку сільського господарства, а безпосередньо популярність сорго обумовлюється кліматичними змінами.

Прогнозуючи низькі запаси вологи в весняний період, можливо з високою часткою ймовірності передбачити початок посухи, скорегувати структуру посівів і ряд агротехнічних заходів, щоб пом'якшити її негативний вплив. Але більшість фахівців часто ігнорує ці дані і діє за шаблоном, тому ніяких змін в агротехніку і тактику ведення господарства не вносять. Для нівелювання впливу періодичних посухи в зонах ризикованого землеробства, найбільш раціонального використання інструменту сівозміни слід освоювати технології вирощування культурних рослин, що мають невисокі коефіцієнти транспірації (сорго, проса, сої та інших), і найбільш повно використовувати вологу в ґрунті протягом вегетаційного періоду.

Зернове сорго займає четверте місце після пшениці, рису і кукурудзи в світовому виробництві. За останні 50 років посівні площі під сорго в світі збільшилися на 60%, а виробництво зерна – на 244% [3]. Основні виробники зернового сорго – Мексика (10,7 млн. т.), США (6,1 млн. т.), Аргентина (2,4 млн. т.) і Японія (1,9 млн. т.), (рис. 1.).

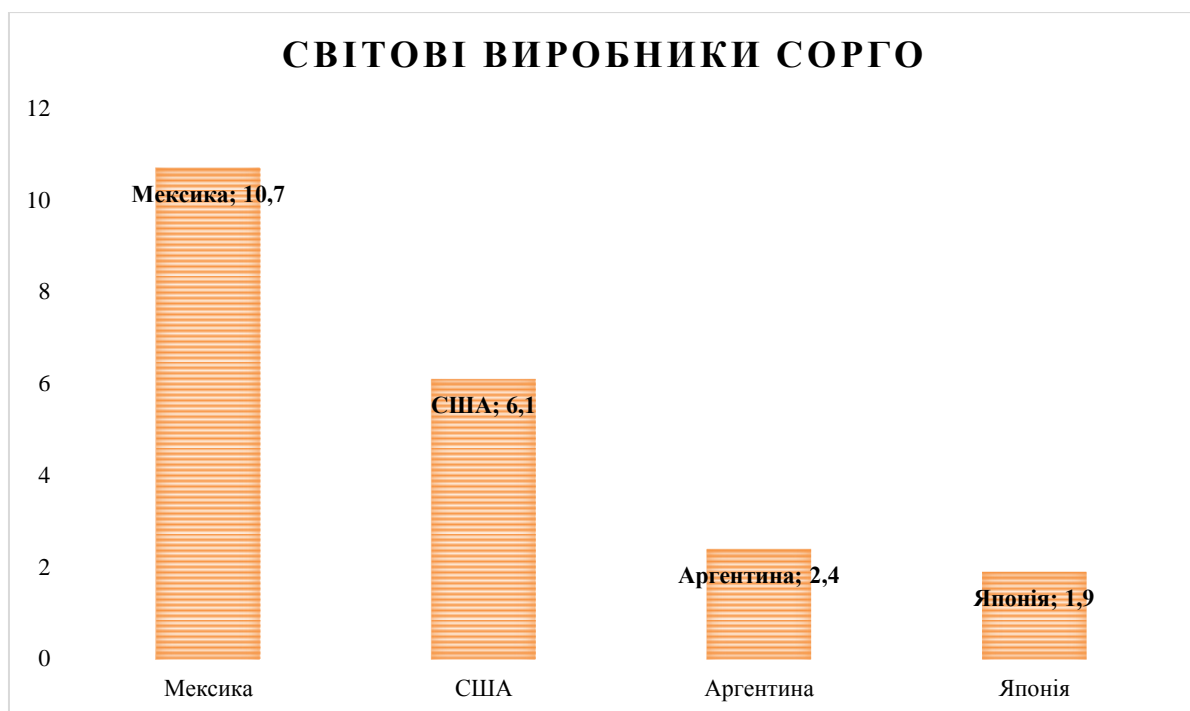

Рис.1. Основні виробники зернового сорго в світі, млн. т.

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Вирощуванням нішевих агрокультур доцільно займатися переважно як у тих регіонах країни, де дохідність за основними сільськогосподарськими культурами є досить низька через природно-кліматичні умови та складність збуту продукції внаслідок відсутності розвинутої логістики, так і там, де переважають агрохолдинги та великі аграрні підприємства. Адже на рівних конкурувати за собівартістю вирощування маржинальних зернових і олійних культур із великими сільськогосподарськими підприємствами малим та середнім фермерським господарствам завжди було складно. Водночас нішеві культури надають цим господарствам важливу конкурентну перевагу на ринку в ціні реалізації, яка за окремими їх видами є досить високою.

Список використаних джерел:

1. Коваленко А. Захист посівів сорго. // Пропозиція. 2014. веб-сайт. URL: <https://propozitsiya.com/ua/zahist-posiviv-sorgo> (дата звернення: 04.11.2022).
2. Особливості вирощування зернового сорго: від А до Я // Agroglass: веб-сайт. URL: <https://www.agroglass.com.ua/home/information/novosti-i-issledovaniya/tekhnologiya-viroshhuvannya-zernovogo-so/> (дата звернення: 04.11.2022).
3. Застосування і ринки сорго. // Nuseed: веб-сайт. URL: <https://nuseed.com/ua/sunflower/> (дата звернення: 30.10.2022).

УДК 330.338.2

Кириченко О.О.

*здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО МЕДУ ЯК ОДНА ІЗ УМОВ УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ «УКРАЇНА-ЄС»

Сільське господарство сьогодні залишається єдиною галуззю економіки України, яка має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. В умовах повномасштабної війни аграрний сектор набуває нового значення для експортоорієнтованого вектора розвитку України через різке падіння промислового виробництва. Глобалізація агропродовольчих ринків загострює конкуренцію, спонукаючи суб'єктів господарювання максимально адаптуватись до умов зовнішнього середовища та утримувати конкурентні позиції на внутрішніх і зовнішніх ринках. Наслідком жорсткої конкуренції у світовому вимірі є оптимальний розподіл ресурсів, виявлення найбільш перспективних господарюючих суб'єктів, їх ефективне функціонування та задоволення попиту споживачів [4, с.131].

Україна традиційно є одним із основних виробників меду у світі і може реалізовувати свої конкурентні переваги за рахунок продукції бджільництва. З 2010 р. обсяг експорту меду збільшився у сім разів, що дало змогу збільшити експортні надходження та доходи населення, залученого до виробництва та переробки меду [2, с.44]. Тож, можна зробити висновок, що ця галузь спроможна у певній мірі формувати продовольчу безпеку країни, сприяти ефективному розвитку суміжних галузей сільського господарства та збереженню національних агроєкосистем, підтримувати розвиток сільських територій за допомогою самозайнятості сільського населення і забезпечувати надходження до державного і місцевого бюджетів за рахунок розвитку агробізнесу.

Зростання попиту на мед має декілька причин: складна епідеміологічна ситуація у світі, формування нових споживацьких звичок та тренд на органічне харчування з користю для здоров'я. Значному збільшенню обсягів експорту меду за кордон сприяло підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Згідно з нею, квота на безмитний експорт українського меду спершу складала 5 тис. т., а з 2020 р. зросла до 6 тис. т. Слід зазначити, що тарифні квоти дозволяють українським виробникам експортувати продукцію в країни Євросоюзу за пільговою або нульовою ставкою мита. Тому експортери можуть заощаджувати певну частину коштів, продаючи товари в країни ЄС [1]. Експортувати можна і

без використання квот, але тоді потрібно сплачувати мито в повному обсязі. Тому Україна давно прагне до їх збільшення.

Угода про асоціацію посприяла розширенню географії та нарощуванню обсягів експорту українського меду натурального, а відповідно, й надходженню валютного виторгу в країну. Європейські вимоги до стандартів якості та маркування меду натурального, зафіксовані у Директиві Ради № 2001/110/ЄС, є високими. Вони стосуються складу меду щодо вмісту цукрів, вологи, нерозчинних у воді компонентів, вільної кислоти, гідроксиметилфурфуролу, а також електричної провідності та діастазної активності за шкалою Шейда [2, с.49].

В той же час, серед проблем на шляху до інтеграції ринку меду до європейського залишаються: низька експортна ціна на мед, погіршення екологічної ситуації, вирощування генно-модифікованих сільськогосподарських рослин, вживання яких призводить до непередбачуваних наслідків, широке та неконтрольоване використання пестицидів та інших хімічних засобів в агрономії. Для сталого розвитку бджільництва в Україні необхідно проаналізувати фактори, які здатні негативно впливати на показники якості та безпечності бджолиного меду. До них слід віднести: умови збирання меду, якість сировини, технології виробництва, обладнання, санітарно-гігієнічні умови праці виробників, якість зберігання, тара, транспортування, реалізація, споживання та засвоєння [3].

Зрозуміло, аби бути конкурентоспроможними, потрібно підвищувати ефективність виробництва меду і впроваджувати новітні технологічні пристрої – ваги, контролери, датчики температури, вологості та звуку. Інноваційні рішення дають змогу ефективно обслуговувати велику кількість вуликів та вчасно вживати заходів для продуктивної роботи бджолиних сімей.

Крім того, необхідно збільшувати кількість бджолиних колоній на території України та забезпечити охорону їх здоров'я, для цього треба підвищувати рівень обізнаності бджільників та фермерів і налагодити діалог між ними. Загальна підтримка й охорона сфери бджільництва та випуску і переробки меду, запровадження у цій сфері державних заходів, спрямованих на її підтримку, дадуть змогу українським підприємцям утримувати конкурентні позиції на світовому ринку і поліпшувати їх.

Слід зазначити, що протягом останніх кількох років назріла необхідність змін у законодавстві, спрямованих на боротьбу з фальсифікатом, забезпечення прозорості виробництва, захисту рослин, спрощення процедури реєстрації пасік. Необхідно посилити відповідальність за використання пестицидів та агрохімікатів, які не внесені до державних реєстрів, забезпечити своєчасне інформування бджолярів щодо проведення робіт з обробки сільськогосподарських культур, розробити програму збереження біорізноманіття комах-запилувачів і захисту поширених в Україні видів бджіл.

Для стабілізації, поліпшення ціни на мед і збільшення обсягів його експорту Україна має продемонструвати, що вітчизняний натуральний мед походить від зареєстрованого бджоляра-підприємця, його засоби виробництва сертифіковані, а тара – придатна для зберігання харчових продуктів.

Подальші дослідження у цій галузі можуть бути спрямовані на розробку заходів державної політики підтримки галузі бджолярства та запобігання фальсифікації меду.

Список використаних джерел:

1. Левчунець К. Кому смакує мед з України – огляд експертних можливостей. Онлайн-асистент фермера Kurkul.com: веб-сайт. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1229-komu-smakuye-med-z-ukrayini--oglyad-eksportnih-mojlivostey> (дата звернення: 13.11.2022).
2. Луців Н. Ринок меду натурального. *Товари і ринки*. 2020. № 4. С. 43-56.
3. Михайлова Л.І., Гриценко В.Л. Функціонування ринку продукції бджільництва: наукові основи, стан та перспективи: монографія. Суми: ФОП Литовченко Є.Б., 2018. 205 с.
4. Чміль А.С. Динаміка виробництва та експорту меду в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 28 (2). С. 131-134.

УДК 620.2.658

Кичкирук В. В.

здобувач освітнього ступеню «магістр»

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ТОРГОВОГО ТА РЕКЛАМНОГО ОБЛАДНАННЯ З ДЕРЕВА В УКРАЇНІ

Сучасна ситуація на ринку торговельного та рекламного обладнання з дерева в Україні вимагає постійного розвитку та вдосконалення. Нові модні тенденції, стрімкий розвиток комп'ютерних технологій, постійно зростаючі потреби до підвищеного комфорту споживачів спонукають до вдосконалення технологій торгівлі, появи нових видів торговельного обладнання, підвищення його якості та безпечності.

Торговельні меблі відіграють значну роль у залученні покупців. Окрім своїх естетичних якостей в останні роки, торговельні меблі також є функціональним рішенням для багатьох як продуктових магазинів, так і магазинів одягу, взуття та інших аксесуарів. Сучасні магазини оновлюють товар кожного сезону, так само і стиль магазину може бути частково або повністю змінений відповідно до сезону. Влітку та взимку магазин буде прикрашений різними кольоровими палітрами, а також змінені самі меблі або їх розміщення [1]

Торговельні меблі для непродовольчої промисловості представлені великою кількістю видів, форм та кольорів, але основними матеріалами залишаються дерево та метал. Дерев'яні торговельні меблі популярні в магазинах більш дорогих (брендових) марок, оскільки в порівнянні з 21 металевими вони мають більш вишуканий вигляд. Вітчизняні торговельні меблі в основному представлені шафами, столами та полицями. Окрім торговельних меблів, роздрібні магазини також активно купують вішалки, манекени та комерційне освітлення для торговельних центрів, вітрин та манекенів. Більшість горизонтальних вішалок, що продаються на вітчизняному ринку, використовуються в поєднанні з полицями або шафами. Манекен найважливіша частина інтер'єру в магазинах одягу, так як з його допомогою можливо максимально наочно передати, як буде виглядати та чи інша річ на людині. Особливістю вітчизняного ринку манекенів є його тіньове виробництво [1].

Характер конкуренції на ринку торговельного обладнання визначається тим, що продукція різних виробників є досить однорідною. У зв'язку з цим одним з найважливіших факторів конкурентоспроможності виробників є ціна та швидкість виконання замовлення. Різниця в ціні торговельного обладнання обумовлена різницею в ціні на сировину та різницею в технологічності обладнання. Середня ціна одиниці обладнання становить 2000 грн. Різниця в цінах складає від 300 до 500 грн.

За даними Державної служби статистики України, завантаженість підприємств цієї галузі становить 80-90 % від максимального навантаження. Серед усіх галузей, що мають попит на торговельне обладнання, найбільшим він є у сфері послуг (готелі та ресторани, аптеки, салони краси тощо) та роздрібній торгівлі (торговельні точки, торговельні центри, гіпермаркети, супермаркети тощо), на промислових підприємствах (заводи, фабрики, виробництва тощо), складських та логістичних компаніях [2].

Отже, на сьогоднішній день регіональні підприємства-виробники успішно задовольняють попит на ринку торговельних меблів і конструкцій завдяки наявності власних виробництв, запасам товару на складах та комплексному підходу до роботи із замовниками. Але конкуренція змушує виробників та продавців торговельного обладнання постійно знаходитись в пошуку нових дизайнерських рішень, варіантів удосконалення виробництва, зниження собівартості продукції та зростання її якості. Характерною рисою розвитку ринку торговельного устаткування на сучасному етапі стало прагнення низки українських компаній до організації власного виробництва, що дозволило витіснити з ринку за окремими асортиментними позиціями іноземних постачальників торговельного устаткування, оскільки співвідношення «ціна-якість», обумовлене низькою величиною витрат на транспортування в українських компаній-виробників. [3].

Вимоги до торговельного обладнання в Україні регулюються нормативними актами на кожен вид обладнання. Основні вимоги до торговельних меблів (стелажів) містяться в ДСТУ EN 15095: 2014 [4] та затверджених робочих креслень у встановленому порядку; конструкція стелажів повинна дозволяти їх використання в механізованих складах; конструкція стійок повинна

забезпечувати довговічність, стійкість, безпеку та комфорт при монтажі та ремонтних роботах. На кожному стелажі повинен бути паспорт, інструкція з встановлення та використання. На видимій ділянці на першій рамі стелажу повинна бути вставлена табличка з такою інформацією: товарний знак виробника; тип стелажа; розмір комірки стелажа; допустиме навантаження; дата виготовлення.

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна констатувати, що вітчизняний ринок торговельного обладнання має тенденції як і до збільшення обсягів реалізації, так і до більш жорсткої конкурентної боротьби. Основними чинниками конкурентоспроможності підприємств, що виготовляють торговельне обладнання в Україні, є технічний стан виробничого обладнання, його технологічність, ціна на продукцію, наявність постійних постачальників сировини, ступінь інтегрованості підприємства тощо. Тому можливість успішного конкурування у довгостроковій та короткостроковій перспективі залежить від конкурентоспроможності підприємства, розвитку ринку роздрібної торгівлі та інших вищевказаних чинників.

Список використаних джерел:

1. Торговельне обладнання : підручник /за ред. А. А. Мазаракі та інші. К. : КНТУ. 2018. 320 с.
2. Статистичний щорічник України за 2021 рік. Державна служба статистики України URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm (дата звернення: 29.10.2022)
3. Голодюк Г.І. Моніторинг ринку та оцінка якості вітчизняного торговельного обладнання. *Товарознавчий вісник*. 2021. Випуск 14. С. 155-167.
4. Державні стандарти ДСТУ EN 15095:2014. Механічні рухомі стелажі і полиці, конвеєрні транспортери та складські ліфти. Вимоги щодо безпеки. URL: <https://bit.ly/3E2M3IF>. (дата звернення: 29.10.2022).

*Коляда А.М., студентка 4 курсу
спеціальності “Психологія”
гуманітарно-педагогічного факультету
Свердан М. М., к.е.н., доцент
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ МОЛОДІ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Близько чверті населення України – молодь. Вони активні і налаштовані формувати новий творчий порядок. Проте, проблеми і виклики молоді непокоїли суспільство в усі часи, адже покоління 18-35, розвивається в період зміни економічної і технологічної стратегій, і краще, ніж будь-хто, сприймає майбутнє,

яке буде будувати. Якщо говорити про установки і цінності сучасної молоді, то одна з головних – це пошук свого шляху. Молодість це найважливіший і дуже складний період життя. В молодості остаточно формується особистість і погляди на життя, і, яким шляхом розвитку піде молодь, таким в кінцевому підсумку буде все суспільство. Але хто вони? Які у них проблеми і виклики?

Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу.

З перших років незалежності України молодіжна політика стала одним з найважливіших напрямів діяльності органів державної влади [1].

На сьогодні світ змінюється настільки швидко, а вплив науково-технічного прогресу та інновацій є настільки сильним, що кожне наступне покоління суттєво відрізняється у своїй свідомості та поглядах на життя від попереднього. Для сучасних молодих людей більшість технологічних досягнень, які ще недавно називалось «технологіями майбутнього», є невід'ємною частиною життя. Змужнівши в умовах «технологічного буму», представники сучасної молоді мають досить прогресивні погляди на різні теми та амбітний підприємницький підхід до реалізації власних цілей. З огляду на вищезазначене, на теперішній час є надзвичайно важливим залучати молодих людей у різноманітні заходи та надавати їм можливість висловитися з актуальних питань розвитку.

Молодим людям належить основний внесок у найвагоміших історичних подіях при розбудові незалежної України, зокрема у «Революції на граніті», «Помаранчевій революції», «Революції гідності». Молоді люди завжди є каталізатором змін, та потрібно постійно працювати над наданням можливостей для молоді, у тому числі, в аграрній галузі. Аграрний сектор уже не є виключно традиційним, а ключовим трендом є його діджиталізація. У дані процеси молодь має бути залученою. У цьому зв'язку, роль молоді в розвитку аграрного сектору є важливою щодо зростання іміджу сільського господарства [2].

Підсумовуючи, потрібно ще раз наголосити, що роль молоді в економічному розвитку загалом, та розвитку аграрного сектору, зокрема, постійно зростає. Тільки дослухаючись до думок молодого покоління, можна сформулювати конкретні стратегічні орієнтири на майбутнє. Реалізація цього завдання є можливою шляхом організації заходів, подібних до конференції «Роль молоді у розвитку АПК України».

Список використаних джерел:

1. Батуріна Д. М. Аналіз аграрного сектору України / Д. М. Батуріна // Управління розвитком. – 2010. – № 7. – С.13–14.
2. Чорна Н. П. Розвиток аграрного бізнесу в Україні / Н. П. Чорна // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 11. – С.40–47.

*Кутова А.В.,
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Свердан М. М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м.Київ*

СТАН І ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА

Риба і рибопродукти — цінний і часто незамінний продукт харчування, що забезпечує потребу людини, насамперед, у білках тваринного походження, широку гаму вітамінів, різноманіття мікроелементів та біологічно активних речовин.

Значне зростання споживання риби і морепродуктів сприяв поліпшенню раціону населення в усьому світі за рахунок різноманітних і поживних продуктів. На сьогоднішній день на частку риби припадає близько 18% тваринного білка в харчовому раціоні населення планети і 7% всього споживаного їм білка. Споживання риби росте швидше, ніж споживання м'яса всіх сухопутних тварин в цілому (2,8%).

Сьогодні риба і рибна продукція зайняли в світовій торгівлі найважливіше місце. У 2016 році частка виробленої в світі риби (харчової і нехарчової), яка в різних формах потрапила на міжнародні товарні ринки, склала 35%. Загальний обсяг світового експорту риби і рибопродуктів в 2016 році склав 60 млн. тонн (в еквіваленті живої ваги) - це на 245% більше, ніж в 1976 році. За той же період значно збільшився і обсяг світової торгівлі рибою і рибопродукції в грошовому вираженні: експорт зріс з 8 млрд. дол. США в 1976 році до 143 млрд. дол. США в 2016 році [1].

Світовий об'єм виробництва риби, ракоподібних, молюсків, включаючи аквакультуру і водорості, за період з 1988 по 2000 роки зріс в 1,46 рази: з 92,8 до 136,8 млн т. Це відбувалося за раунок розвитку аквакультури і росту виловів бережними країнами, що розвиваються, а також стабілізації видобутку риби і морепродуктів розвинутими країнами (за винятком Японії). Вже в 1990 році обсяг вилову склав 108,6 млн т. Середньорічний приріст, який склав 2,8 млн т, був досягнутий за рахунок аквакультури. Щорічні морські вилови становлять 86 — 95 млн т, при середньорічному зростанні 0,8 млн т. Таке становище зумовлено тим, що в умовах ринкових відносин у ряді районів Світового океану зменшився вилов таких водних об'єктів, як ставрида, скумбрія (південний схід Тихого океану), ставрида та сардина (у бережних районах Західної Африки); криль і анчоуси (у південній частині Тихого океану); сайра в (північно-західній частині Тихого океану) та інші. Вилучення цих об'єктів, за різними оцінками, може скласти від 15—20 до 50 млн т щорічно. Запаси семи із десяти найбільш виловлюваних морських видів промислових риб знижуються або повністю

виснажені. Через виснаження запасів світового океану країнами-постачальниками риби та рибопродуктів у 1995 була прийнята стратегія розвитку штучної аквакультури. Таким чином риболовні країни намагалися зберегти світові запаси риби та рибопродуктів, а також забезпечити їх якісне відтворення. Відповідна домовленість була укладена країнами-експортерами риби та рибопродуктів на засіданні Генеральної Асамблеї ООН у 1996 року.

Основна мета рибогосподарської діяльності на найближчу перспективу є забезпечення населення України харчовою рибною продукцією з поступовим наближенням виробництва та споживання рибопродукції до рівня, досягнутого на початку 90-х років.

Виходячи з цього, а також враховуючи тенденції та особливості розвитку рибного господарства, необхідно виділити такі завдання:

- продовження роботи по оновленню основних фондів підприємств на основі широкого впровадження у виробництво досягнень науки і техніки, особливо щодо оновлення рибпромислового флоту та переробки водних біоресурсів;
- підвищення ефективності використання сировинних запасів;
- відтворення і охорона рибних запасів;
- забезпечення якості і розширення асортименту рибної продукції;
- здійснення структурної перебудови рибного господарства, сприяння розвитку підприємств і організацій усіх форм власності;
- розвиток міжнародного і науково-технічного співробітництва, зовнішньоекономічних зв'язків у галузі рибного господарства;
- гармонізація законодавства України щодо якості рибопродукції до норм ЄС та інших країн світу.

Список використаних джерел:

1 . Огляд рибного ринку України за 2020 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uifsa.ua/news/news-of-ukraine/overview-of-the-fish-market-in-ukraine-for-2020>.

2.О. С. Качний,. Стан і тенденції розвитку світового рибного господарства і його роль у продовольчому забезпеченні населення / О. С. Качний,. – 2009. – №12.

3. Постанова Верховної Ради України .Про Концепцію розвитку рибного господарства України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ips.ligazakon.net/document/T001885?an=106>.

4. Стан та перспективи розвитку рибного господарства в Україні. // Таврійський науковий вісник. – №87. – С. 326–330.

*Любченко Ю.А.,
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Свердан М. М., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СТАН МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Молочна промисловість – це галузь харчової промисловості, що об'єднує підприємства з виробництва молока та різних молочних продуктів.

Основна продукція: питне й сухе молоко, вершки, сметана, масло, цільномолочні вироби, молочні консерви, твердий сир, бринза, морозиво, казеїн. Молоко та молочні продукти – це основні продукти харчування, в яких міститься білок, незамінні амінокислоти, мікроелементи, вітаміни та ін. корисні речовини, необхідні для життєдіяльності людини. Вони займають вагоме місце на ринку продовольчих ресурсів і є обов'язковими у структурі споживання населення.

Ринок молочних продуктів в Україні формується переважно під тиском рівня купівельної спроможності населення. Водночас, головними принципами сегментування ринку молочних продуктів є: вік споживачів молочних продуктів, місце проживання споживачів, рівень доходів споживачів. На поведінку споживачів значно впливає динаміка цін, якість товарів, обсяг та асортимент пропозиції, загальний рівень добробуту населення.

Найбільшими споживачами української молочної продукції є пострадянські країни (Казахстан, Молдова, Грузія). Новими активними споживачами з 2016 року стали В'єтнам, Бангладеш, Єгипет, Китай, Об'єднані Арабські Емірати. До Китаю іде 13% всієї експортної сироватки та ще 16,5% до В'єтнаму. 10% експорту масла припадає на Єгипет. Майже 11% експорту сухого молока постачають до Бангладеш, а 8,8% кисломолочних продуктів потрапляє до ОАЕ.

У 2016 р. відбулося розширення доступу на ринки ЄС для продукції тваринного походження з України. Зокрема, у січні 2016 р. Україна одержала дозвіл на експорт до ЄС молочної продукції. Починаючи з другого півріччя 2016 року 13 українських підприємств розпочали експорт молочної продукції до ЄС. У 2021 році кількість таких підприємств збільшилася до 25.

Наприкінці грудня 2015 року Єврокомісія надала першим 10 українським виробникам молочної продукції доступ на ринок ЄС. Рішення набрало чинності з 10 січня 2016 року. При цьому станом на середину 2016 року одну пробну поставку на європейський ринок провела тільки компанія «Молочний альянс» (Яготинський маслозавод і Золотоніський маслокомбінат).

До числа тих, що отримали дозвіл на експорт молочки до Євросоюзу, крім «Молочного альянсу», увійшли підрозділи компаній «Лакталіс» («Лакталіс-Миколаїв» і «Молочний дім»), «Мілкіленд» (Недригайлівський сирцех і Роменський молочний комбінат підприємства «Рось», «Менський сир»

підприємства «Прометей»), компанія «Люстдорф», Житомирський маслокомбінат, підприємство «Гадячсир», Вінницький молочний завод «Рошен» і сироварна компанія «Клуб сиру».

Зараз можна спостерігати, що Україна активно експортує свою продукцію, тому виникає питання щодо визначення рівня закупівельної ціни. На сьогодні в Україні діє близько 350 переробних підприємств. Серед них можна виділити ті, що займають найбільші частки ринку: ТОВ «Люстдорф», ПАТ «Галичина», ПрАТ «Геркулес», ДП «Мілкіленд-Україна» та інші. Такого розвитку вони досягли завдяки вкладенням значних коштів у розвиток сучасних технологій та покращення виробництва. Компанії постійно працюють над покращенням та розширенням асортименту продукції, підлаштовуються під зміни кон'юктури ринку.

Головними проблемами, що гальмують розвиток молочної галузі України можна визначити слаборозвиненість інфраструктури ринку, старе обладнання та застарілі методи роботи, низька платоспроможність споживачів, що спричиняє падіння попиту на молочну продукцію, неефективне забезпечення переробних підприємств сировиною.

Як наслідок роботи із дорогою сировиною в умовах відкритої економіки, запас фінансової міцності у молокопереробних підприємств станом на кінець 2021 року вичерпався. В умовах нового – з 1 січня 2022 року – масштабу цін на енергоносії, молокопереробні підприємства вже не в змозі підтримувати наявний рівень цін на молоко-сировину.

Оскільки молочна галузь фактично позбавлена державної підтримки – принаймні, хоча б віддалено зіставним з європейським її рівнем – то колишня гордість вітчизняного харчопрому нині фактично поставлена на межу виживання.

Відповідно, менеджмент значної частини молокопереробних заводів у даний час поставлений перед вибором: або призупиняти діяльність, щоб не множити збитки на кожній тоні закупленого молока, або спробувати домовитись про більш прийнятний рівень ціни на молочну сировину – з огляду на купівельну спроможність українців та ціни імпортних молокопродуктів, якими вже й так заповнені полиці вітчизняних супермаркетів.

Зростання цін на молокопродукцію – для забезпечення необхідного рівня рентабельності переробки – вже не є варіантом, адже в такому випадку торговим мережам буде доцільніше працювати з імпортними молокопродуктами – оборот буде швидшим.

Список використаних джерел:

1. Ю.В. Сіра. Молочна промисловість // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=69334

2. Євчук Л.А. Проблеми ринку молокопродуктів // Економіка АПК, 2002, №12

3. Музиченко Я. Аграрний 2016-й: з чим закінчила рік молочна галузь та чого чекає зараз [Електронний ресурс] / Я. Музиченко // Agravery.com. – 2017. – URL:<https://agravery.com/uk/posts/show/agrarnij-2016-j-z-cim-zakincila-rik-molocna-galuz-ta-cogo-cekae-zaraz>.

4. Україна підтвердила право експорту молока та молочної продукції до ЄС [Електронний ресурс] // Держспоживслужба. – 2021. – Режим доступу до ресурсу:<https://dpss.gov.ua/news/ukrayina-pidtvverdila-pravo-eksportu-moloka-ta-molochnoyi-produkciyi-do-yes>.

5. Право на експорт молочної продукції в ЄС вже мають 14 українських підприємств [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:<https://www.unian.ua/economics/agro/1738196-pravo-na-eksport-molochnoji-produktsiji-v-es-vje-mayut-14-ukrajinskih-pidpriemstv.html>.

6. Тулуш Л. Кризова ситуація в молочній галузі виходить на новий етап ескалації [Електронний ресурс] / Л. Тулуш // Спілка молочних підприємств України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу:<https://www.unian.ua/economics/agro/1738196-pravo-na-eksport-molochnoji-produktsiji-v-es-vje-mayut-14-ukrajinskih-pidpriemstv.html>

Момот І.В.,
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Свердан М.М., к. е. н, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Виробництво м'яса та м'ясних продуктів – один з ключових сегментів харчової промисловості. У 2018 р. Його частка у загальному виробництві харчових продуктів в Україні досягла 17,78% (проти 15,93% у 2013 р.). Водночас основною проблемою, що стримує розвиток названого сегмента, є скорочення сировинної бази для промислової переробки м'яса через кризовий стан тваринництва [1].

Світова економічна криза, починаючи з осені 2008 року, позначилася значним ростом цін на м'ясосировину, що вплинуло на рентабельність виробництва м'ясних продуктів і обмежило обсяги їх виробництва, а різке падіння добробуту населення України позначилося на обсягах споживання м'ясопродуктів. Індекс споживчих цін на товари і послуги у 2008 р. склав 122,3 %, найбільше подорожчали м'ясо та м'ясопродукти на 34 % [2].

З метою стабілізації та розвитку скотарства, становлення його як конкурентоспроможної галузі необхідна більш значна диференціація дотацій у сфері тваринництва. Потрібно здійснювати більшу доплату товаровиробникам за

продані ними кондиційне поголів'я ВРХ, за наявне маточне поголів'я сільськогосподарських тварин. Пріоритетним завданням при виробництві яловичини є створення і відновлення відгодівельних комплексів при цукрових і спиртових заводах [3].

М'ясопереробні підприємства, використовуючи пріоритетне положення перед сільгоспвиробниками сировини, обрали тактику зниження витрат за рахунок зниження закупівельної ціни на сировину. Диспаритет цін на м'ясну продукцію призвів до збитковості діяльності сільгоспвиробників. Рентабельність виробництва продукції тваринництва за 2009 рік складає по свиням — 12,1%, по ВРХ — 32,9% збитковості.

Скорочення поголів'я та обсягів виробництва продукції тваринництва, у вигляді зворотного зв'язку, негативно відображується на діяльності безпосередньо м'ясопереробних підприємств: простої виробничих потужностей м'ясопереробних підприємств, скорочення обсягів виробництва, недоотримання прибутку. Так, за період з 2003 по 2010 рік включно обсяги виробництва яловичини м'ясопереробними підприємствами скоротились на 53%, виробництво свинини зросло майже у двічі, однак і досі не досягло обсягів виробництва у 1990 році і не задовольняє потреби споживачів [4].

Проведений аналіз споживання м'яса та м'ясопродуктів середньостатистичним українцем протягом 2000-2010 рр. свідчить про тенденцію до збільшення обсягу споживання м'ясопродуктів у 2001-2008 рр. і досягнення рівня 50 кг у 2008 р. Це найкращий показник за визначений період, але нижчий норми фізіологічної потреби людини у м'ясних продуктах та рівня споживання 1990 року (68 кг) [5].

Основною умовою подальшої активізації діяльності підприємств харчової галузі може стати розвиток інтеграційних процесів як найважливішого чинника стабілізації економіки при держаній підтримки сільгоспвиробників і регулюванні експортно-імпортного балансу м'яса [6].

Проаналізувавши стан м'ясної промисловості, дійшли до висновку, головною проблемою м'ясопереробних підприємств є м'ясна сировинна база і вирішити цю проблему без заходів на державному рівні неможливо. Стимулювання споживчого попиту також є прерогативою держави.

Для стабільного розвитку та стабілізації у м'ясопереробній галузі необхідна комплексна державна програма, зорієнтована на підтримку співробітництва виробників сировини і переробників.

Список використаних джерел:

1. Економіка та управління національним господарством: веб сайт. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20196\(140\)/sep20196\(140\)_003_IshchukS.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20196(140)/sep20196(140)_003_IshchukS.pdf)
2. Сучасний стан та перспективи розвитку м'ясної промисловості України: веб сайт URL: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2010_23/Zb23_25.pdf
3. Пуцентейло П.Р. Концептуальні засади функціонування м'ясопродуктового підкомплексу в системі АПК України / П.Р. Пуцентейло // Вісник Донецького Національного університету, сер. В: Економіка і право, вип.1, – № 2010, – С. 134-137.

4. Драган О.І. Організаційно-методологічне забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості України: проблеми теорії і практики: монографія/ О.І. Драган; М-во освіти і науки України, НУХТ. — К.: НУХТ, 2007. — 251 с.

5. Стан та перспективи розвитку м'ясопродуктового підкомплексу АПК України: веб сайт URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/17090/1/1.Pdf>

6. Агросвіт №12, 2012: Проблеми та перспективи розвитку м'ясопереробної галузі: веб сайт URL: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2012/14.pdf

УДК 330.338.2

Оболенцева К.П.
*здобувач освітнього ступеня «Магістр»
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України*
Науковий керівник:
Дергач А.В., *к.держ.упр.
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах, виробництво молочної продукції займає провідну роль в галузі АПК. Виробництво продукції протягом останніх років мало тенденцію змінюватись, але не дивлячись на це молочна галузь є однією з основних виробників товарів першої необхідності, тому попит на товар залишається незмінним. Високий рівень конкуренції на ринку зумовлює удосконалювати способи організації виробництва та господарської діяльності на підприємствах. Для підтримки конкурентоспроможності компанії впроваджують маркетингову діяльність для контролю всіх процесів на всіх етапах.

Усі процеси, що протікають на промислових підприємствах, мають бути добре регульованими, а маркетинг дає змогу налагодити зворотні зв'язки з ринком та надавати відомості про ринкову ситуацію. Тільки маркетинговий підхід до ухвалення рішень дає змогу виробити конкретні цілі, стратегії, тактику поведінки на ринку та підвищити дохідність підприємств. Сутність маркетингової діяльності може розкриватися через різні аспекти і водночас бути наукою, концепцією управління, соціально управлінським процесом, окремим видом діяльності та своєрідною філософією ведення сучасного бізнесу [4].

Метою маркетингової діяльності підприємств молочної галузі має бути концентрація уваги на потребах покупця, а також отримання прибутку за рахунок конкурентних переваг, зміцнення позицій на ринку, розширення обсягів виробництва та реалізації вироблених молокопродуктів. Організація маркетингу молокопереробних підприємств має базуватися на маркетинговій інформаційній

системі, охоплювати питання орієнтації на потреби споживачів, розроблення та прийняття управлінських рішень, диференційованого підходу до ринків та їхніх сегментів, використовувати програмно-цільовий метод і комплексний підхід до досягнення поточних та стратегічних цілей розширення попиту й пропозиції молочної продукції. [2, с. 138]

Розвиток маркетингу в молочному підприємстві, як системи організаційно-технічних, фінансових та комерційних функцій, спрямованих на найбільш повне і швидке задоволення попиту на молокопродукцію, зазвичай зазнає 5 основних стадій.

На першій стадії маркетинг розглядається переважно під кутом зору таких понять, як реклама і стимулювання збуту. На другій стадії починає формуватися більш широкий підхід до маркетингу, націлений на задоволеність покупця придбанням продукції і післяпродажним обслуговуванням. Третя стадія передбачає врахування мінливих запитів і потреб при виробництві та збуті продукції, постійне оновлення і підвищення її якості. Для четвертої стадії освоєння маркетингу характерна необхідність вивчення наявних можливостей з метою зайняти певне становище на ринку або сегменті ринку, виділитися на тлі інших підприємств, що пропонують споживачам аналогічну продукцію.

На останній стадії впровадження маркетингу спостерігається виконання всіх функцій з маркетингового аналізу, планування, організації та контролю роботи в галузі освоєння ринків збуту. [1]

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств АПК швидкого реагування на зміну ринкової ситуації, підпорядкування виробництва потребам ринку. Необхідність реалізації пов'язаних з цим проблем обумовлює розробку маркетингових стратегій, оскільки середовище, в якому працюють нинішні підприємства, стає все більш нестабільним і невизначеним.

Маркетингова діяльність у підприємствах молочної галузі повинна, передусім, забезпечити надійною, достовірною і своєчасною інформацією про ситуацію на ринку молока та молочної продукції, яка дасть відповідь підприємствам, яку продукцію виробляти, в якій кількості та де й кому її вигідніше реалізувати. Також вона має бути побудована на креативному розробленні ефективних взаємозв'язків товарного виробництва та ринку молочної продукції, спрямована на підвищення впливу, збільшення частки ринку і в кінцевому підсумку на забезпечення позитивного фінансового результату господарювання. [2, с. 140]

Висновки: маркетингова діяльність є невід'ємною сферою функціонування підприємства, часто визначальною для інших напрямків діяльності організації. Впровадження маркетингової діяльності на молокопереробному підприємстві є об'єктивною необхідністю, оскільки за умов ринкової економіки збільшується рівень конкуренції та ризиків для організації.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В.М. Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні. *Економіка АПК*. 2014. № 5. С. 61-64.

2. Рябчик А.В. Організація маркетингової діяльності на молокопереробних підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. №5(22) С. 136 -141.

3. Тарасюк А.В., Олійник Н.М., Мамєдова А.С. Проблеми управління маркетинговою діяльністю підприємств молочної галузі. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 646 -649

4. Фоміченко І.П., Кондратенко О.О., Руденко Т.Є., Брант М. А. Організація маркетингової діяльності промислових підприємств у сучасних умовах господарювання. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3(61) С. 139-145.

Оришака Т. М.,
здобувач освітнього ступеня «Магістр»
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
Свердан М. М., к.е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

М'ясна промисловість України – галузь харчової промисловості, підприємства якої здійснюють заготівлю та забій худоби, птиці, кролів та виготовляють м'ясо, ковбасні вироби, м'ясні консерви, напівфабрикати (котлети, пельмені та інші кулінарні вироби). М'ясна промисловість забезпечує населення м'ясом, напівфабрикатами, готовими виробами. За вартістю виробленої продукції ця галузь посідає перше місце в харчовій промисловості. У великих містах розміщені м'ясокомбінати, у яких комплексно переробляють продукцію тваринництва.

Поряд з виробництвом харчових продуктів м'ясна промисловість випускає сухі тваринні корми, цінні медичні препарати (інсулін, гепарин, ліпокаїн та інші), а також амінокислоти та перо-пухові вироби. Побічні продукти забою худоби (вони становлять до половини фізичної маси туші тварини) йдуть на харчові, технічні, медичні та інші цілі. Вторинні продукти – (субпродукти 2 категорії, кров, кістки, жир, кишкова сировина).

Розглянемо більш детально цю галузь промисловості на прикладі продукції кролівництва. До основної відносять м'ясо, шкурки і пух, які є сировиною для харчової, хутряної, фетрової і трикотажної промисловості. Найбільше значення із продукції кролівництва має кроляче м'ясо.

До м'яса кролів відносять не тільки м'язову тканину, але і кістки, жир, сполучну тканину, а також органи, що знаходяться на тушці. Головним компонентом м'яса є всі скелетні м'язи. Кріль має відносно добре розвинену мускулатуру. Маса всієї мускулатури становить приблизно половину маси кроля,

що значно більше, ніж у інших домашніх тварин. М'язова тканина складається із поперечносмугастих м'язових волокон, які з'єднані сполучною тканиною в м'язові пучки першого порядку. М'язові волокна у молодняку розстуть до 4,5 міс. І досягають діаметра 54 – 61 мкм (у 2 міс. 42 – 49 мкм). Сполучної тканини в м'ясі зовсім мало, тому кроляче м'ясо соковите, ніжне, дієтичне, нагадує куряче, відзначається добрими смаковими і кулінарними якостями.

Важливим показником м'ясної продуктивності при реалізації живих кролів є визначення їх вгодованості, що характеризує ступінь розвитку м'язової тканини і відкладень поливного жиру. Оцінку проводять окомірно, звертаючи увагу на розвиток форм тулуба та прощупуючи м'язи і підшкірний жир на різних ділянках тіла. Згідно з вимогами державного стандарту кролів за ступенем вгодованості поділяють на першу і другу категорії.

Ще однією з основних видів продукції кролівництва є шкурки. В загальній кількості хутрової сировини на шкурки кролів припадає близько 15%. Із кролячих шкурок виготовляють шапки, дитячі і жіночі шуби, манто, коміри та ін. Основну частину маси шкурок є маса волосяного покриву. Співвідношення маси волосу до міздрі становить як 2:1. Якість шкурки залежить від будови шкіри і якості волосяного покриву. Він розділяється на покривне і пухове волосся. До покривного входить саме довге і товсте спрямовуюче волосся, довжиною близько 40 мм, кількість якого досягає до 1 % від всього волосяного покриву. Воно виступає над хутром і створює вуаль. Остьове волосся, як складова частина покривного, більш коротке (довжина 32 – 36 мм), надає пружність волосяному покриву і попереджує звалюваність пуху. Кількість остьових волосин у волосяному покриві кролів близько 22 %.

Волосяний покрив, знятий з живих кролів пухових порід, називається кролячим пухом. Пух з кролів неоднорідний. Він складається з остьового, перехідного і пухового волосу. Переважне значення має пухове волосся, кількість якого становить 90 – 98 % від усього волосяного покриву. За оцінками спеціалістів світове виробництво кролячого пуху складає від 8 до 9 тисяч тонн, із яких на долю Китаю припадає 7 – 8 тис. т, Аргентини – 500 т, Франції – 200 т.

Проаналізуємо стан цієї галузі в Україні. Встановлено що у 2018 році вироблено 12,2 тис. т. кролятини, це близько одного відсотка від загального світового виробництва. Спостерігається зниження темпів виробництва в порівнянні з 2000 – 2014 роками, коли відбувалася стабілізація виробництва, і надзвичайний спад у порівнянні з 1980 роком, коли за рік було вироблено у живій масі 129,7 тис. тонн кролятини. Стан виробництва не задовольняє мінімальні потреби населення України. При нормі споживання кролятини 2 кг на душу населення, в Україні фактично споживається в середньому 284 г. Для забезпечення населення країни виробництво має становити 84,0 тис. тонн кролятини на рік, тобто майже у сім разів більше нинішнього показника виробництва. Встановлено, що загальна чисельність поголів'я кролів у господарствах усіх категорій в Україні становить 4,773 млн голів. Розміщене воно не рівномірно на території країни. Так, найбільшими виробниками є господарства Київської, Житомирської, Вінницької областей, на долю яких припадає 1,443 млн голів або 30,2 %. Найменші – в Рівненській, Херсонській і

Луганській областях, всього 2,3 %. Основна кількість поголів'я кролів в Україні припадає на особисті селянські господарства – 97, % і біля трьох відсотків – на сільськогосподарські підприємства. Динаміка зміни кількості поголів'я свідчить про те, що в сільськогосподарських підприємствах спостерігається стабільний приріст поголів'я кролів. Але на загальну кількість поголів'я це має незначний вплив.

Отже, проаналізувавши загальний стан виробництва продукції кролівництва та розглянувши основну продукцію можна зробити висновок, що ця галузь промисловості може давати стабільний та високий прибуток якщо збільшити кількість кролеферм. Це досить вигідний бізнес яким можна займатися не лише на рівні своєї країни, а й виходити на зарубіжні ринки збільшуючи при цьому дохід.

Список використаних джерел:

1. https://www.researchgate.net/publication/340505033_ANALIZ_STANU_GAL_UZI_KROLIVNICTVA_V_UKRAINI
2. <https://www.wiki.uk-ua.nina.az>
3. <https://books.google.com.ua/books>

УДК 635.82 (477)

Печенюк Т. О.

*здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГРИБІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Грибний бізнес в Україні з кожним роком набирає обертів та постійно розвивається. Тенденції останніх років свідчать про те, що підприємства укрупнюються, зникають малі виробники і, відповідно, кількість продукції на ринку зростає, а ціна на неї знижується.

У природних умовах гриби можна зустріти в різних місцях: одні ростуть виключно в ґрунті, інші вважають за краще селитися на деревних матеріалах – пнях, корчах, живих деревах. Щоб отримати урожай грибів, важливо створити для них умови, максимально наближені до природних. І справа не тільки в підборі субстрату для вирощування. Одні з найпопулярніших грибів, що вирощують у будинку або на дачі. У теплу пору року вони ростуть на відкритому повітрі, якщо помістити міцелій безпосередньо в ґрунт. Якщо передбачається утримання в закритому приміщенні, то найкраще підійдуть

теплиці, сараї, підвали та інші нежитлові площі. Міцелій росте в мішках з поживним субстратом. Вирощують печерицю лугову, двуспору, великоплідну, коричневу, білу.

Печериці (або шампінйони) є найменш затратним видом для вирощування, але є дуже вибагливим. Ці гриби чутливі до змін температур та інфекцій, тому процес їх росту потрібно постійно контролювати. Печериці є найбільш споживаними грибами в Україні, тому при їх вирощуванні є шанс вийти на широкий ринок споживачів. У цій справі дуже важливий компост для вирощування міцелію, який можна виготовити із соломи та органічних харчових відходів, а саму грибницю можна придбати за 150-200 грн/кг.

Гриби є унікальним рослинним джерелом вітамінів та мінералів, що несуть користь організму людини. Завдяки високому вмісту клітковини, антиоксидантів та вітаміну D3 гриби користуються популярністю у вегетаріанців, людей, що ведуть здоровий образ життя та і просто у поціновувачів смачних грибних страв, адже у цих рослин великий спектр видів, що мають широку смакову гамму. Ціна за кілограм коливається від приблизно 70 грн/кг за звичайні печериці та до 300-400 грн/кг за українські білі гриби. Окрім них, існує багато делікатесних видів, які коштують тисячі гривень за кілограм. Грибна справа потребує невеликих зусиль та невеликих першочергових витрат на вирощування, що робить її популярною в Україні в якості як основного бізнесу та і додаткового заробітку. Якщо вкласти від п'яти до десяти тисяч гривень, то бізнес окупиться менше чим за два роки, а збут продукції буде відбуватись також й у ресторани та супермаркети [1].

В багатьох країнах світу (Японія, Китай, Південна Корея, КНДР, США та ін.) культивовані гриби використовуються не лише як продукт харчування, але і як цінна сировина для виробництва лікувально-профілактичних і лікарських речовин з широким спектром дії. Нині встановлено, що речовини, які продукуються багатьма видами культивованих грибів мають онкостатичні, антисклеротичні і антиоксидантні властивості, здатні підвищувати імунітет до вірусних захворювань, підвищувати резистентність організму, знижувати шкідливий вплив променевої фізіотерапії тощо [2].

У 2020 році експорт шампінйонів склав всього 205 тонн, з яких 143 тонни відправились у Молдову і 61 тонна у Республіку Білорусь. При цьому у Білорусь потрапляють найдешевші гриби, а саме для заморозки. Слід зазначити, що у цю країну було тільки 8 поставок у січні-березні 2020 року, а потім вони зупинились. Найбільшим ринком для України був і залишається ЄС, тільки не усі фермери змогли потрапити на цей ринок. Основні проблеми – відсутність сертифікації продукції, тара, невеликі та нестабільні пропозиції, недостатній маркетинг на ринках ЄС. Хоча в останні роки експорт у країні ЄС можна сказати, що нульовий. Хочу відзначити успіхи у експорті однієї з компаній, яка працює у Західній Україні, яка вирощує шіітаке. Саме вони одразу орієнтувались на зовнішній ринок і всю свою продукцію відправляли в країни Західної Європи» [3].

Отже, Україна має величезний потенціал для розвитку грибівництва. Нині у сільському господарстві країни існує велика кількість занедбаних приміщень,

придатних для вирощування грибів, і робочої сили, які можуть бути використані у цій галузі. Наявна також необхідна сировина для приготування компостів. Є і наукова база для фундаментальних і прикладних досліджень та розробки необхідної документації з вирощування грибів. І поряд з традиційними для українського споживача печерицею і гливою, значні перспективи мають інші види їстівні та лікарські гриби: шиїтаке, опеньок літній та зимовий, кільцевик, різні види гливи, трутовик лакований та інші. Майбутнім виробникам грибів забезпечений великий внутрішній ринок, який ще ненасичений продукцією. Також існують експортні перспективи у європейські країни. Розвиток цієї перспективної галузі сповільнює недостатня кількість інвестиції, тоді як в Європі, усвідомлюючи гарні перспективи грибного бізнесу, виділяють значні кошти на модернізацію існуючих і відкриття нових виробництв, на дослідні програми наукових установ, на підготовку кваліфікованих фахівців в галузі грибовництва.

Список використаних джерел:

1. Топ 10 видів грибів, що вирощуються в Україні // Фреш простір: веб-сайт. URL: <https://freshprostir.com/article/top-10-vidiv-gribiv-sho-viroshuyutsya-v-ukrayini> (дата звернення: 02.11.2022).
2. Стан галузі грибовництва в Україні та світі // Едорада: веб-сайт. URL: <http://edorada.org/public/uk/articles/460> (дата звернення: 02.11.2022).
3. Український гриб: реалії внутрішнього ринку та експортні можливості // Agravery.com: веб-сайт. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/ukrainskij-grib-realii-vnutrisnogo-rinku-ta-eksportni-mozlivosti> (дата звернення: 02.11.2022).

УДК 330.338.2

*Радченко В.Є,
здобувач освітнього ступеня «Магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Останні роки Україна впевнено залишається одним із лідерів з вирощування зернових культур: на експорт в 2021 році було відправлено 42,6 мільйонів тонн зернових. Серед лідерів країн, які закупають українське присутні такі країни як Китай, Єгипет, Індонезія, Іспанія, Бангладеш та інші. Однак, 80% зернових відправляються в інші країни для їх переробки, іншими словами Україна виступає сировиною базою для інших країн. Саме через високий рівень світової

конкуренції у сфері зернопереробки, маркетингова діяльність таких підприємств змушена постійно розвиватися.

Система маркетингу підприємства харчової промисловості має бути спрямована на забезпечення потреб споживача і формування через цю функцію міцних зв'язків між клієнтом і підприємством-виробником. Інструменти маркетингу використовуються при здійсненні збутової політики, визначення ціни та асортименту товару, тощо. Їх можна згрупувати по функціях, до яких відносимо: продуктову політику, комунікаційну політику, цінову політику, збутову політику та інші. Системне і цілеспрямоване використання інструментів маркетингу є одним з основних завдань маркетингової стратегії підприємств-виробників при впровадженні ефективного менеджменту [1, с. 63].

Особливостями зернопереробного комплексу є оптимальне співвідношення корисності та вартості продуктів зернопереробки, їх висока питома вага у щоденному харчуванні населення. Крім того, продукти зернопереробної промисловості забезпечують потреби сільськогосподарської сфери, тваринництва тощо.

Мета маркетингової діяльності зернопереробних підприємств повинна базуватись не тільки в просуванні своїх товарів на вітчизняному ринку а й на поступовому збільшенні долі українського товару створеного зернопереробних підприємств на міжнародних ринках.

Продукція переробки має значно вищу добавлену вартість та затребуваність. За свідченнями експертів, вартість зерна в товарах, вироблених із нього, становить лише трохи більше 30%. Решта доданої вартості припадає на переробку. Орієнтація ж на сировинний експорт може негативно вплинути на економіку країни [2, с. 46].

Якщо казати про рівень переробки, то існують 2 рівні: первинна і глибина.

Первинна переробка відбувається шляхом млинарства. За радянських часів розвитку млинарства як одному з головних складових продовольчої безпеки країни приділялося велике значення. На момент розпаду Радянського Союзу наша борошномельна галузь, як жодна галузь харчової промисловості, мала науково-технічний і виробничий потенціал світового рівня. Про, процес негативної деіндустріалізації фактично призвів до формування в Україні "економіки бідності", яка характеризується виробництвом сировини на експорт і покриття імпортом попиту на індустріальну продукцію. Така модель призводить до подвійних втрат для економіки України – по-перше, через невинуватено високий імпорт необхідних компонентів для вирощування сільськогосподарської сировини, по-друге, внаслідок експорту цієї сировини в необробленому вигляді замість експорту продуктів її переробки [3].

Щодо глибинної переробки то потрібно зазначити існують переваги розвитку саме такої обробки зернових, а саме: більша додану вартість та більший строк зберігання товару. Перевага глибинної переробки також у тому, що можна використовувати зерно низької якості (фуражне зерно). У 2020 році Україна експортувала такої пшениці на 1 мільярд доларів США. Якщо цей об'єм фуражної пшениці переробити в моногідрат глюкози, фруктози та лимонну

кислоту, то отримуємо понад \$3 млрд валютної виручки. І це лише один із прикладів [4, с. 16].

Виходячи з цього, маркетингова діяльність підприємств АПК повинні інформувати вітчизняних споживачів про ситуацію на ринку- українські підприємства в сфері переробки зерна зацікавлені в збільшенні зернопереробного продукту. Для цього необхідні гроші, а отже чим більше українців купляє вітчизняний продукт, тим більше інвестицій отримає підприємство, як від інвесторів які побачать зацікавленість покупців так і безпосередньо з прибутку підприємств.

Таким чином, маркетингова діяльність є ключовим напрямком роботи підприємства, яка постійно впливає на інші сфери їх діяльності. Розвиток маркетингової діяльності у сфері зернопереробки є логічним та необхідним, оскільки дозволить максимально використати особливості української землі.

Список використаних джерел:

1. Бутнік-Сіверський О. Б., Земко Г. В. Маркетингові інструменти в умовах сучасної маркетингової діяльності підприємств-виробників харчової промисловості. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2019. Т. 25, № 3. С. 59-67.
2. Ярославський А. О. Проблеми економічного розвитку зернопереробних підприємств в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 25(2). С. 45-47.
3. Семенда Д. К., Семенда О. Вс., Семенда О. В. Маркетингові дослідження кон'юнктури ринку зерна. *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 56–64. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.1-2.56
4. Маркіна І. А., Аксюк Я.А. Аналіз стану та передумови розвитку підприємств зернопереробної галузі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. №21. С. 12-20.

УДК 330.338.2

Рекротюк Д.С.
 магістр 1 року навчання
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Т.О., к.е.н., доцент
 Національний університет біоресурсів
 і природокористування України
 (м. Київ, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ
 ГОСПОДАРСТВ**

Відразу після розпаду СРСР Україна взяла курс на побудову ринкової економіки. Перехід до ринкових умов господарювання передбачав зміну державної стратегії розвитку сільського господарства, яка повинна постійно вдосконалюватися для забезпечення сільськогосподарського виробництва на належному рівні. Нестабільною ланкою вітчизняного агропромислового комплексу завжди були фермерські господарства, які потребують особливу увагу з боку держави, оскільки однією з найпоширеніших форм підприємництва в аграрному секторі є саме фермерські господарства, питома вага яких у структурі суб'єктів господарювання АПК складає 67 %. Вразливість фермерських господарств полягає не тільки в можливому негативному впливі природних явищ на виробництво, подовженому циклі виробництва, недовготривалості виготовленої продукції, а й у менших фінансових можливостях, аніж у великих сільськогосподарських підприємствах. Належна державна фінансова підтримка фермерських господарств зрівняє їх у розвитку з іншими суб'єктами аграрного виробництва.

Дослідження полягає у вивченні державної фінансової підтримки фермерських господарств в Україні, виокремлення проблем її реалізації та запропонування шляхів їх вирішення.

Фермерське господарство – особливий вид підприємницької діяльності громадян України, що полягає у виробництві, переробці та реалізації сільськогосподарської продукції з метою одержання прибутку. На основі аналізу ст. 1 Закону України «Про фермерське господарство» можна виділити наступні істотні ознаки фермерського господарства [1, с. 1].

Фінансова підтримка надається на конкурсних засадах в межах коштів, передбачених у державному бюджеті на відповідні цілі.

Напрями фінансової підтримки фермерських господарств:

1. бюджетна дотація за утримання корів;
2. доплата на користь застрахованих осіб - членів/голови СФГ без набуття статусу юридичної особи ЄСВ;
3. часткова компенсація витрат, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами;
4. бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) – новоствореним фермерським господарствам;
5. фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
6. фінансова підтримка на поворотній основі.

Новоствореним фермерським господарствам у період становлення (перші три роки після його створення), фермерським господарствам, зокрема з відокремленими фермерськими садибами, сімейним фермерським господарствам, фермерським господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України, надається допомога за рахунок коштів державного бюджету, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств, а також може надаватися за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Іншим фермерським господарствам - на поворотній основі за бюджетною програмою «Надання кредитів фермерським господарствам» [2, с. 423].

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 року № 918 затверджено «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції». Порядком визначено напрями та механізми державної підтримки у 2022 році, а саме [3, с. 423]:

- бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь сільськогосподарського призначення (1 гектар) для провадження сільськогосподарської діяльності – у розмірі 3100 гривень на 1 гектар, але не більше 372 000 гривень для одного отримувача;

- спеціальна бюджетна дотація за утримання великої рогатої худоби (корів) усіх напрямів продуктивності надається на кожну корову, яка перебуває у власності отримувача, ідентифікована та зареєстрована відповідно до законодавства станом на дату подання заявки, – у розмірі 5300 гривень на корову, але не більше 530 000 гривень на одного отримувача.

Для отримання бюджетних коштів фермерські господарства та інші виробники сільськогосподарської продукції повинні зареєструватися в Державному аграрному реєстрі. Отримувач повинен мати у власності та /або користуванні від одного до ста двадцяти гектарів землі сільськогосподарського призначення або мати у власності від трьох до ста голів великої рогатої худоби (корів), ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства. Заявка на отримання бюджетних коштів надається програмними засобами Державного аграрного реєстру з 1 вересня поточного року.

Отже, фінансова підтримка фермерських господарств проводиться за допомогою Міністерства аграрної політики та продовольства, яке є розпорядником бюджетних коштів першого рівня, та Українського державного фонду підтримки фермерських господарств, який є розпорядником бюджетних коштів другого рівня. Малі сільгоспвиробники мають змогу скористатися підтримкою Євросоюзу, щоб цієї осені успішно закінчити посівну, закупити корми, відремонтувати техніку тощо. Зі свого боку Мінагрополітики створило всі умови для швидкої та безпечної виплати цієї допомоги. Прийом заявок відбувається онлайн через Державний аграрний реєстр. Процес прийняття рішень є простим і прозорим. Водночас Міністерство працює над розширенням програм підтримки в Державному аграрному реєстрі.

Також протягом останніх трьох років Європейський Союз підтримує впровадження Державного аграрного реєстру в Україні. Завдяки технічній та фінансовій допомозі ЄС уряд розробив відповідне програмне забезпечення та провів два пілотних впровадження перед загальнонаціональним впровадженням у серпні 2022 року.

Список використаних джерел:

1. Про фермерське господарство : Закон України від 19 чер. 2003 р. № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#n10> (дата звернення: 31.10.2022).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання діяльності фермерських господарств : Закон України від 24 вер. 2021 р. № 1788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-20#Text> (дата звернення: 31.10.2022).

3. Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції : Постанова КМУ від 16 сер. 2022 р. № 918. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2022).

УДК 330.338.2

*Свириденко Б. С.,
магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Лобунець Т. В., к.е.н., доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ

У сучасному аграрному виробництві завжди зберігається попит на використання різних видів добрив, як органічних, так і мінеральних. Зумовлено це декількома причинами. Насамперед добрива залишаються важливим фактором інтенсифікації виробництва, збереження балансу поживних речовин і родючості ґрунту та підвищення показників рівня урожайності сільськогосподарських культур для збільшення загальної дохідності ведення бізнесу. Крім того, мінеральні добрива є одним із найбільш доступних видів ресурсів для суттєвого підвищення продуктивності віддачі аграрного потенціалу сільського господарства за порівняно невеликий проміжок часу [1].

Минулий довоєнний рік був рекордний за виробництвом зернових культур. Значною мірою це результат не лише сприятливих погодно-кліматичних умов сезону, але й застосування індустріальних технологій аграрного виробництва, які потребують зокрема і значних обсягів внесення мінеральних добрив. Однак, сьогодні найбільший клопіт для вітчизняного агробізнесу – де знайти мінеральні добрива та якою буде їхня ціна на 2023 рік. Насамперед, багатьох цікавлять азотні добрива, яких щорічно вносять орієнтовно 1,7-2,0 млн тонн у перерахунку на поживні речовини. (В середньому за науковими даними на формування 1 тонни продукції зернових культур потрібно приблизно 23 кг азоту, зокрема для пшениці – 25 кг, для ячменю – 17 кг, кукурудзи на зерно – 22 кг) [2].

У минулі роки цінові коливання на добриво згладжувалися потужним вітчизняним виробництвом азотних добрив. На початок 2022 року провідні вітчизняні підприємства хімічної промисловості через дефіцит та високі ціни на

газ різко скоротили виробництво добрив і сполук азотних (табл. 1). З початку військових дій ситуація тільки погіршилась, адже ряд заводів на сході країни зазнали руйнування або перебувають в окупації. За цих умов на вітчизняному ринку нині переважають здебільшого азотні добрива імпортного виробництва.

Таблиця 1.

Динаміка виробництва добрив і сполук азотних на вітчизняних хімічних підприємствах, тис. т

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кислота азотна, кислоти сульфоазотні (суміші кислот азотної та сірчаної)	312,6	238,5	227,4	345,2	374,9	399,9
Аміак безводний	1678	978,6	801,2	1502	2304	161,3
Аміак у водному розчині	20,9	18,5	24,8	21,2	к / с	–
Сечовина, яка містить понад 45% азоту за масою, у перерахунку на сухий безводний продукт (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше)	945,3	556,3	422,7	786,8	1159,0	к / с
Сульфат амонію (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше)	51,1	46,5	49,4	46,1	49,6	–
Нітрат амонію (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше)	485,4	369,1	362,3	504,8	548,2	541,9
Суміші сечовини та нітрату амонію у водному чи аміачному розчинах (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше)	к / с	73,1	100,1	195,9	к / с	к / с
Добрива азотні мінеральні чи хімічні, н.в.і.у.	15,9	9,9	10,3	19,5	20,9	к / с
Добрива мінеральні чи хімічні з вмістом трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше), тис. т	105,3	38,7	88,4	127,2	к / с	к / с
Добрива тваринного чи рослинного походження, тис. т	96,9	252,7	261,6	238,2	443,3	–

Джерело: [2, 3]

За 2021 рік згідно даних Держкомстату вітчизняним підприємствами вироблено 399,9 тис. тонн за позицією «Кислота азотна, кислоти сульфоазотні (суміші кислот азотної та сірчаної)», тоді як 2020 року обсяг її виробництва становив 374,9 тис. тонн. Аміаку безводного вироблено лише 161,3 тис. тонн (дані за 11 місяців) проти 2304 тис. тонн у 2020 році. Виробництво за товарною позицією «Нітрат амонію (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше)» склало лише 541,9 тис. тонн проти 548,2 тис. тонн в 2020 році.

Ринок добрив останні роки перебуває у режимі дуже серйозної переоцінки можливостей імпорту та виробництва, а також ціни і подальших очікувань на зміну кон'юнктури та стабілізацію ситуації в країні.

Слід відмітити, що основною проблемою для агробізнесу є не лише високі ціни на азотні добрива, а й їх фізичний дефіцит на ринку. Високі ціни, в свою чергу, створюють штучну проблему відкладеного попиту, коли господарства змушені до останнього чекати із придбанням товару. Зважаючи на це, імпортери також зменшують обсяги постачання, що зберігає високі ціни та дефіцит добрив на ринку й не дозволяє їм знижуватися за рахунок механізму формування ринкової рівноваги [2].

Враховуючи той факт, що нині наявний рівень використання мінеральних добрив у сільському господарстві не лише суттєво відстає від аналогічного показника розвинутих у аграрному відношенні країн світу, але й не забезпечує простого дотримання балансу поживних речовин в агросфері, то можна очікувати в подальшому його підвищення як важливого стратегічного чинника збереження конкурентоспроможності галузі. Багато в чому це залежить від можливостей збереження і нарощування потужностей вітчизняної хімічної промисловості та підтримки останньої з боку держави. Адже, виробництво мінеральних добрив завжди було і є одним зі стратегічно важливих сегментів вітчизняної хімічної промисловості, яке орієнтоване не лише на експорт, але й на забезпечення внутрішніх потреб аграрного сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Юрій Кернасюк. Ринок мінеральних добрив. URL:<http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/10772-rynok-mineralnykh-dobryv.html> (дата звернення: 10.11.2022)
2. Юрій Кернасюк. Аналіз ринку мінеральних добрив – 2022: чи дійсно є дефіцит виробництва і що буде з ціною. сайт URL: <https://www.growhow.in.ua/analiz-rynku-mineralnykh-dobryv-2022-chy-diysno-ie-defitsyt-vyrobnytstva-i-shcho-bude-z-tsinoiu/> (дата звернення: 10.11.2022)
3. Сайт Держкомстат. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2022).

УДК 330.338.2

Скидан О.В.

*здобувач освітнього ступеня «Магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Дергач А.В., к.держ.упр.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНИЙ АГРОБІЗНЕС ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ

В наукових колах вже чітко встановлено, що наслідки пандемії COVID-19 призведуть до глобальної світової кризи та повернуть нас далеко в реалізації

Порядку денного ЦУР на 2030 рік. Особливо слід відмітити, що саме сільські райони будуть вразливими, і що бідність та продовольча небезпека можуть різко зрости. COVID-19 вже ушкодив існуючі ринкові ланцюги, що призведе до зубожіння домогосподарств у сільській місцевості, дрібних фермерів та навіть агрохолдинги. Все частіше проявляються обмежені можливості або взагалі не мають можливостей щодо страхування, кредитування та управління ризиками.

Поряд з цим все більше зацікавленості в такому бізнесі проявляють підприємці, в тому числі й шахраї. Тому загроза рейдерських захватів дійсно може бути. І до них слід бути готовими.

Зрозуміло, що підготуватися до всього не можливо. Наведемо, як приклад: Окупанти-«кадіровці» у Херсонській області вкрали у місцевих фермерів два комбайни. Сільськогосподарська техніка вже опинилася на території чечні. Система стеження, яка була встановлена на техніці дає можливість дистанційно отримувати інформацію про місце розташування та показники роботи. Через неї, і було встановлено місцезнаходження саме у чеченській республіці [1].

Так, «вторая армия мира» виявилась армією мародерів. Але херсонські фермери виявились готовими навіть до таких непередбачуваних подій, вчасно встановивши на техніку відповідні пристрої, які дозволили контролювати, де саме знаходиться техніка, а також навіть, надала можливість глушити чи заводити техніку на дистанції.

Діяльність справжніх рейдерів відрізняється від прочитаного.

Знаючи про труднощі з доступом до ліквідності, погіршення грошових потоків, меншу кількість замовлень, намагання вийти на неформальні ринки [2], професійні рейдери активізували комунікації з агропідприємствами в якості інвесторів. Визнаючи конкретні ланцюги створення вартості та ліквідності, фінансово-майновий стан підприємства, а також навіть стеження за наявними клієнтами, «інвестори» спокійно дізнаються всю інформацію для розбудови схеми рейдерства підприємства, що вивчається.

Поширення COVID-19 позначилося на ланцюгах поставок та міжнародній торгівлі в усьому світі. І фактор рейдерства чи посягання на товар проявлявся по різних країнах.

Утім хоробрість українських аграріїв, які пережили основну частину пандемії COVID-19, попри жахіття війни на весні цього року, вони все ж дали старт посівній, а восени – збирають врожай. Агробізнес налагоджує логістику та співпрацю з іноземним ринком, розширює свої виробництва на заході країни.

Але війна триває, і кожному бізнесу, зокрема аграрному, необхідно мати надійні інструменти, які спростять роботу в умовах кризи, допоможуть побачити ризики, та навіть захистити земельні ділянки й компанію загалом від рейдерства та банкрутства.

Сучасна криза вже призвела до довгострокових трансформацій, які проявляються у посиленні та більш широкому застосуванні автоматизації та робототехніки. Під час гострої фази кризи більшого значення набувають управлінські аспекти, особливо кризові навички менеджерів, які повинні забезпечувати заспокоєння людей та працівників у напруженій та критичній ситуації, і які дозволять їм виявляти потенційні рейдерські загрози.

І вже крупні агрохолдинги та багато звичайних фермерів сприймають цифрові технології та комунікації, як спосіб безпосереднього продажу продукції, вивчення своїх партнерів, замовлення послуг, а також схеми сільського господарства, що підтримуються громадою, та нові системи прямого продажу.

Багато фермерів диверсифікують свої продажі в мережі Інтернет та прагнуть до співпраці з іншими фермерами, що допомагає їм в короткостроковій ситуації [3], що дозволяє їм бути більш уважними, але й уникати того псевдомоніторингу, який так люблять рейдери.

Нові канали продажу та комунікації в цілому для агробізнесу стали запорукою підтримки підприємств в період гострої фази пандемії, на сьогодні допомагають українському агроринку під час війни та стають дороговказом у розвитку ринку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Рагуцька Л. «Кадировці» викрали з Херсона комбайни місцевих фермерів: техніка «засвітилася» у Чечні. *Obozrevatel*: веб-сайт URL: <https://war.obozrevatel.com/ukr/kadirovtsi-vikrali-z-hersona-kombajni-mistsevih-fermeriv-tehnika-zasvitilasya-u-chechni.htm> (дата звернення: 24.10.2022).
2. Farmers and agribusinesses at risk under COVID-19: What role for blended finance funds? *Food and Agriculture Organization of the United Nations*: веб-сайт. URL: <https://www.fao.org/3/ca9753en/CA9753EN.pdf> (дата звернення: 24.10.2022).
3. Natasha Foote. Innovation spurred by COVID-19 crisis highlights «potential of small-scale farmers». *EURACTIV*: веб-сайт. URL: <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/innovation-spurred-by-covid-19-crisis-highlights-potential-of-small-scale-farmers> (дата звернення: 24.10.2022).

УДК 330.101

*Слинчук В. А., студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Аграрний сектор економіки країни – це комплекс, що пов'язаний з природними умовами, ресурсами, кваліфікованими спеціалістами та технічними можливостями. Одна з найбільших галузей народного господарства, що залучає природні ресурси в економічний обіг – аграрний сектор. В сучасних умовах зростає інтерес до інклюзивного зростання і інклюзивного розвитку, які з'явилися у другій половині ХХ ст., як відповідь на посилення ідей

людиноцентризму, пошуку ефективних механізмів розподілу суспільних благ і підвищення якості життя, зосереджуючись на різних рівнях, включаючи індивідуальність, державу і міжнародні відносини [5, с. 84].

Термін «інклюзія» (від англ. inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у суспільстві (як цілісній соціальній системі), направлений на розвиток рівності. Поняття «інклюзія» вперше було застосовано в 1970-х роках у США, але тоді виділяли лише соціальну інклюзію, під якою розуміли збільшення ступеня участі громадян у соціумі, коли кожна людина як індивідуальність сприймається суспільством та має можливість повноцінно брати участь у соціумі [2, с. 29]. А. В. Базилюк, О. В. Жулин зазначають, що «інклюзивне зростання, насамперед, показує рівень розвитку суспільства, а саме: можливість задоволення власних потреб, право на працю і відпочинок, освіту, медицину, доступ до культурних цінностей та інших прав» [1, с. 22]. А. В. Кожина вказує: «зростання є складовою частиною розвитку, відповідно поняття інклюзивного розвитку є ширшим від поняття інклюзивного зростання. Інклюзивне зростання є важливою компонентною інклюзивного розвитку, взаємопов'язаною зі змінами та покращенням» [5, с. 87].

На основі аналізу наукової літератури, встановлено, що інклюзивний розвиток охоплює такі аспекти як: економічне та соціальне включення, якість життя, розширення прав та можливостей, безпеку, екологію, широку соціальну участь, соціальну справедливість, недискримінацію, тощо. Порівнюючи інклюзивний розвиток та інклюзивне зростання, можна стверджувати, що ці поняття взаємопов'язані, але не рівнозначні. Інклюзивне зростання включає параметри обмежені доходами, а інклюзивний розвиток також параметри, не пов'язані з доходами.

Базилюк А. В., Жулин О. В. наводять дві моделі інклюзивного розвитку економіки:

- американська модель – пріоритетом у розвитку є забезпечення рівності можливостей для усіх членів суспільства (надзвичайно стимулююча і формує передумови для розвитку країни через інновації, проте вона не вирішує проблем бідності і розшарування населення за доходами);

- європейська модель – орієнтується на рівність в доступі до результатів праці у результаті їх рівномірного розподілу [1, с. 20-21].

Невід'ємною частиною інклюзивного розвитку є сільське господарство, оскільки в 2-4 рази ефективніше у скороченні бідності порівняно з іншими секторами, при тому ж рівні інвестицій. Економічний вимір інклюзивного сільського розвитку охоплює забезпечення як спроможностей так і можливостей для домогосподарств, отримувати вигоди від економічного зростання в аграрному секторі [3]. Ковальчук О. Д. зазначає: «інклюзивна модель економічного розвитку сільських територій передбачає створення максимальних можливостей для розвитку особистості, участі у всіх сферах життєдіяльності країни, працевлаштування та рівний доступ до результатів праці. Пріоритетом інклюзивного розвитку є підвищення якості життя населення за рахунок формування економіки з високою зайнятістю та суспільства з його мінімальним розшаруванням» [4, с. 121].

Рушійними силами інклюзивного аграрного сектору є [3]:

- високий рівень економічного зростання, поєднаного з рівними можливостями громадян брати в ньому участь та доступу до його результатів;
- ринок земель сільськогосподарського призначення, зорієнтований на реалізацію суспільної функції земельної власності;
- належний рівень та інклюзивна спрямованість розвитку сільської інфраструктури;
- ефективні сільські інститути та інституції;
- фінансова інклюзія – забезпечення не лише доступу селян до фінансових послуг, але й можливості та спроможності користуватись ними;
- збалансована аграрна структура – раціональне поєднання та підтримка суспільно необхідних пропорцій між капіталістичним, підприємницьким та селянським типами господарювання у сільському господарстві;
- несільськогосподарська діяльність на селі на засадах інклюзії;
- бюджетна підтримка аграрного і сільського розвитку.

Таким чином, інклюзивне зростання аграрного сектору України сприятиме соціально-економічному розвитку сільських територій. Український аграрний сектор в цілому буде успішним, якщо орієнтуватиме сільську економіку країни на стійку й інклюзивну з високим рівнем соціальної згуртованості, зайнятості та продуктивності. Для забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору та рівномірного підвищення добробуту сільських жителів інклюзивне зростання сільських територій є найбільш прийнятним.

Список використаних джерел:

1. Базиліук А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С. 19–29. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5
2. Войчук М. В. Етимологія поняття «економічна інклюзія» в контексті циклічного розвитку економіки. *Інноваційна економіка № 3-4 2021*. С. 28-33. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.3-4.4> URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/765>
3. До найкращого балансу або як забезпечити успішний інклюзивний розвиток агросектору та сільських територій. *AgroTimes* URL: <https://agrotimes.ua/article/do-najkrashhogo-balansu/>
4. Ковальчук О. Д. Агробізнес як складова інклюзивного розвитку сільських територій. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка» 3-4'2017[68]*. С. 118-123. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7916/5/IE_2017_3-4_118-123.pdf
5. Кожина А. В. Інклюзивне зростання та інклюзивний розвиток: взаємозв'язок та відмінності. *Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика: зб. наук. праць: в 2 ч. Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; редкол.: П. М. Куліков (голова) [та ін.]. Київ; Тернопіль: Бескиди, 2018. Вип. 4, ч. 1. С. 84 - 90. URL: https://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/7207/ilovepdf_com-84-90.pdf?sequence=1&isAllowed=y*

УДК 330.338.2

*Тростянський В.О.,
магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ ГАЛУЗІ

Глобалізація економіки обумовлює перманентні зміни конкурентного середовища на світових ринках. У цих умовах конкурентоспроможність компаній залежить від ефективності їх взаємодії із контрагентами (постачальниками сировини, логістичними та торгівельними підприємствами), тобто вертикально пов'язаними підприємствами. У цьому контексті слід розглянути досвід вертикальної інтеграції на окремих ринках, в тому числі агропродовольчого комплексу у контексті підвищення конкурентоспроможності підприємств та їх впливу на соціальне середовище. Вертикально інтегровані корпорації за останні роки стали невід'ємною та важливою складовою частиною української економіки. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни, збільшенні валютних надходжень, впровадженні інноваційних технологій та розвитку сільського господарства на інноваційних засадах.

Наслідком розвитку великого та інтегрованого підприємництва стало поширення холдингових компаній по всьому світу. Посилення концентрації є важливою тенденцією розвитку світової економіки як відповідь на процеси глобалізації і намагання забезпечити конкурентоспроможність бізнесу. В Україні на законодавчому рівні не визначено оптимальну структуру агропродовольчого сектору. У такій ситуації формування структури АПК відбувається хаотично і у цьому процесі лідируючу роль займають агропродовольчі холдинги, які за короткий період змогли вибудувати ефективну вертикально інтегровану структуру, яка забезпечує високу рентабельність та використовує механізми інтенсивного розвитку. Цілком зрозуміло, що в інтересах країни формування такої системи розвитку, при якій агропродовольчі холдинги концентруватимуться не лише на отриманні прибутку та підвищенні капіталізації, а й сприятимуть аграрному розвитку при більш рівномірному розподілі доходів та результатів економічного зростання між учасниками діяльності.

На нашу думку, доцільно поділяти агропродовольчі холдинги за ступенем їх вертикально інтегрованості, оскільки за своєю структурою вони не є однорідними. Агропродовольчі холдинги першого типу сконцентровані в одній

чи декількох галузях агросектору. Як правило, ядром переважної більшості таких холдингів є рослинництво та потужності зі зберігання зернових, олійних культур, а також певні переробні виробництва.

Натомість агропродовольчі холдинги другого типу більш орієнтовані на переробку аграрної продукції, активно розвивають харчове виробництво, однак не виходять за межі агропродовольчої сфери загалом. Але в сучасних умовах в Україні сформований та активно розвивається третій тип холдингів – на відміну від попередніх, ці компанії виходять за межі агропродовольчої сфери. Так «Астарта», «Кернел» і «МХП» активно інвестують у біоенергетику, «Нібулон» збільшує обсяги виробництва у суднобудуванні та річкових перевезеннях, «МХП» розвиває власну торгівельну мережу та ставить задачу активного розширення кулінарного напрямку. Вплив саме третього типу агропродовольчих холдингів на економіку України суттєво зростає.

Відповідно з метою підвищення ефективності господарювання агрохолдинги намагаються вирішити системні проблеми власного енергозабезпечення та комплексної переробки сировини для економіки. Вихід за межі АПК агрохолдингів є явищем позитивним, оскільки в структурі економіки агрохолдинги є одними з найефективніших підприємств і мультиплікація ефективності в іншій галузі повинна мати позитивний ефект для економічної системи України загалом.

Свідченням серйозності намірів українських агрохолдингів щодо експансії на світові ринки є заснування підприємств за межами нашої держави. Так «МХП» заснував переробний завод в Словаччині слідуючи своїй експортній стратегії.

Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність провідних агропродовольчих компаній України є активною та різновекторною. На нашу думку, відкритість є важливою конкурентною перевагою компаній у сучасну еру глобалізації. Українські агрохолдинги відіграють важливу роль у економіці сучасної України: забезпечують податкові надходження до бюджету, зайнятість населення та зростання ВВП, збільшення валютних надходжень до держави. Експорт українських агрохолдингів зростає, збільшується їх присутність на світових ринках, а тому актуальною проблемою є пошук шляхів удосконалення державної політики задля забезпечення найбільш сприятливих умов для діяльності агрохолдингів, поглиблення рівня переробки сировини та більш активного експорту продукції із підвищеною доданою вартістю задля розвитку нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Дідух С. Інклюзивний розвиток агропродовольчих вертикально-інтегрованих компаній України : монографія. 2020. С. 127-154.
2. Павлов О., Дідух С., Барвіненко В. Інклюзивний розвиток агрохолдингів в системі продовольчої безпеки України. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 2. С. 64–72.

УДК 330.338.2

*Траченко К.О.,
магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

На жаль, сучасний стан інвестиційного клімату України іноземними інвесторами оцінюється як незадовільний. Сектор кредитних і банківських послуг також не виявляє активного інтересу до проектів інвестицій у сільськогосподарське виробництво, що в умовах слабorozвиненого лізингу призвело до ситуації, коли основним джерелом фінансування інвестицій є власні кошти підприємств та організацій. Зростання інвестицій в Україні, можливо при умові, коли в інвесторів з'явиться впевненість в розумінні регіональної влади в необхідності розробити цілеспрямованість на інвестиційну політику, котра пов'язана з адекватною нормативно правовою базою, а також забезпечує заходи, які спрямовані на покращення інвестиційного клімату аграрно промислового комплексу країни, а також збільшення притоку інвестицій в сільському господарстві через надання більш розширених пільг, гарантій та квот на с/г виробництво [1].

Варто відмітити, що вітчизняний агропромисловий комплекс за останні 30 років виготовлення аграрної продукції зробив прогресивний крок вперед у вирощуванні зернових та зернобобових культур. Аналізуючи виробничі та торговельні показники українського АПК, починаючи з 1990 року, нам відкривається картина становлення вітчизняного агропромислового комплексу.

Порівнюючи обсяги виробництва основних видів продукції АПК у різні роки, можна констатувати наступне. Наприклад, у 1990 році національними виробниками було вирощено зернових та зернобобових культур в обсязі 51,1 млн т, в той час як вже у 2020 році цей показник сягнув відмітки у 64,9 млн т. Аналогічні показники маємо з деякими іншими категоріями аграрної продукції, наприклад овочі та фрукти: якщо у 1990 році в Україні вирощували 27,9 млн т овочів і фруктів, то 2020 року вже 33,3 млн т [2].

Зауважимо, що за ці роки структура виробництва аграрної продукції хитнулася у бік зменшення, коли йдеться про вирощування технічних культур з агропромислового комплексу (буряк, соняшник, соя, ріпак), а також виробництво продуктів тваринництва.

У 1990 році Україна вирощувала 47,1 млн т технічних культур, а вже у 2020-му – 27,6 млн т. Також спад виробництва спостерігається з виготовлення

м'яса, молока, меду та яєць. У 1990 році продуктів тваринництва – 29,8 млн т, а у 2020 році – 12,7 млн т [3].

Агропромисловий комплекс характеризується своїм високим рівнем ризиків інноваційних процесів таких, як: ризик тимчасового розриву між витратами й результатами виробництва та ризик фінансування науково-виробничих результатів, невизначеність попиту на інноваційну продукцію. Оцінка ситуації в АПК свідчить про те, що активізація інноваційної діяльності без реалізації системи заходів фінансового оздоровлення і поетапного відновлення виробництва стає практично неможливою.

Спираючись на ці фактори можна пояснити значно не високу інвестиційну привабливість аграрних підприємств. Сучасні аграрні підприємства вимагають значних капітальних вкладень. Питання пошуку й залучення в їх господарський комплекс фінансово-матеріальних ресурсів набувають особливої актуальності, внаслідок необхідності оновлення діючих виробничих потужностей та основних фондів, вирішення завдань впровадження новітніх технологій, освоєння нових конкурентоспроможних видів продукції, нарощування потенціалу та створення нових робочих місць.

Також є перешкодою на шляху як іноземного, так і вітчизняного інвестування в економіку України брак комерційної інформації про ринок України, її регіони і конкретні аграрні підприємства, транспортні та телекомунікаційні системи, правову базу. Особливо це стосується малих, середніх зарубіжних компаній [4].

Таким чином, ситуація, що склалася в аграрному секторі, зумовлює низку викликів, основними з яких є необхідність поліпшення умов ведення бізнесу, проведення якісних перетворень, які забезпечуватимуть підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринку, продовольчу безпеку держави і наближення до європейської політики у сфері сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук В. Д. Функціонування механізмів державного управління інвестуванням інноваційної діяльності регіону. Інвестиції: практика та досвід, 2010. № 5. С. 10-13.
2. Жила І. В. Організація обліку інвестиційної діяльності інститутів спільного інвестування. Інвестиції: практика та досвід, 2012. № 11 (черв.). С. 71-73.
3. Захарін С. В. Перспективи фінансування інвестиційної інноваційної діяльності у галузях промисловості споживчого сектору економіки. Проблеми науки, 2012. № 2. С. 14-19.
4. Крупка М. І., Демчишак Н. Б. Аналіз формування й використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні. Фінанси України, 2012. № 2. С. 26-37.

УДК 330.338.2

Шевченко К.С.

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Національний університет біоресурсів
та природокористування України*

Науковий керівник:

Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
*Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ХЛІБА В УКРАЇНІ

Ринок України представлений різноманітною кількістю вітчизняних підприємств, які забезпечують населення необхідними продуктами харчування. Певна частина продовольчих товарів імпортується. Головною особливістю ринку хліба країни є майже стовідсоткове забезпечення продукцією вітчизняного виробництва, це пов'язано з короткими термінами зберігання і складністю транспортування. Здатність хлібопекарської продукції швидко втрачати споживчі властивості та неможливість транспортувати на досить великі відстані, захищає ринок країни від ввезення імпортової продукції, таким чином, дає змогу уникати конкуренції із закордонними виробниками [1]. В той же час, дані характеристики продукції обмежують діяльність підприємств і змушують їх працювати в умовах, де виробництво повинно дорівнювати споживанню продукції.

Висока цінність хліба та потреба у стабільному і своєчасному забезпеченні населення якісною продукцією, визначають необхідність дослідження реальної місткості ринку та виявлення перспективних можливостей для розвитку хлібопекарських підприємств відповідно до змін, що відбуваються в суспільстві. Таким чином, дослідження стану, проблем та перспектив розвитку ринку хліба України було, є і залишатиметься в майбутньому актуальним за будь-яких умов розвитку економіки країни.

Сьогодні ринок хліба і хлібобулочних виробів наповнений продукцією від різних виробників та в широкому асортименті: «Київхліб», «Хлібні інвестиції», «Кулиничі», «Група Lauffer», «Формула смаку», «Концерн Хлібпром» тощо [2].

За останні роки ринок характеризується тенденцією подорожчання хліба зі збільшенням цін на сировинні складові: борошно, цукор, яйця, олію, а також зростанням цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали.

Індекс споживчих цін на продукти цієї продуктової групи у листопаді 2022 склав 101,28%. Порівняно з попереднім місяцем у середньому ціни на ці продукти зросли на 1,28%. В жовтні 2022 цей індекс відносно попереднього місяця складав 101,43%. Значення індексу розраховано за середньомісячними цінами на такі продукти: батон; хліб пшеничний; хліб житній.

Вітчизняні підприємства прагнуть виводити все більше нових продуктів,

зростає популярність на нетрадиційні сорти хліба. Компаніям все більше варто звертати увагу на «природність» продукції, щоб утримуватися в лідерах з продажу, в зв'язку з ростом попиту серед споживачів на продукти здорового харчування.

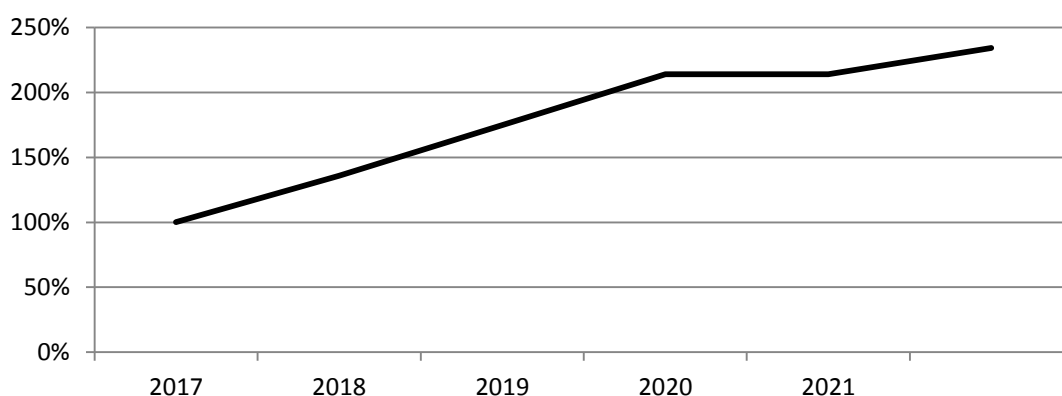

Рис. 1.1 Динаміка зміни індексу цін на хліб (графік з накопиченням, зростаючим підсумком з 2017 року)

Джерело: побудовано за даними [3].

Перспективним напрямком розширення асортименту хлібопекарської продукції є виробництво хліба спеціальних і лікувально-дієтичних сортів. З цією метою на деяких вітчизняних підприємствах освоєно виробництво нових так званих «здорових» сортів хліба з житнього борошна з харчовими добавками: вівсяних пластівців, соєвого борошна, плющеної гречки тощо [4].

Отже, в умовах сьогодення на ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні спостерігається висока конкуренція. Таким чином, незважаючи на те що, згідно із статистичною інформацією, ринок хліба і хлібобулочних виробів скорочується в натуральному вираженні, він продовжує зростати за рахунок попиту на більш дорогі та якісні продукти. Кількість простого хліба і хлібобулочних виробів зменшується, але, тим не менш, зростає популярність більш дорогої та якісної продукції. Для зростання прибутку і просування на ринку, підприємствам необхідно збільшувати кількість видів та сортів хлібних виробів, покращувати інноваційну діяльність (вводяться в виробничі, технологічні, управлінські, маркетингові, соціальні, організаційні процеси).

Список використаних джерел:

1. Піддубняк Т. А. Питання теорії і практики маркетингової діяльності підприємств ринку хліба і хлібобулочних виробів. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки*. Вип. 97. Харків: ХНТУСГ. 2010. 388 с.

2. Ринок хліба: які компанії ділили його у 2015 році. Аграрне інформаційне агентство Agravery: веб-сайт. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/rinok-hliba-aki-kompanii-dilili-jogo-u-2015-roci> (дата звернення: 31.10.2022).

3. Індекс цін на продукти. Хлібо-булочні продукти: хліб. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/wares/index/bakery/bread/> (дата звернення: 31.10.2022).

4. Аналіз ринку хлібобулочних виробів України. 2020 рік. Аналітика ринків.

Фінансовий консалтинг. Дослідження ринків. Аналіз ринку хлібобулочних виробів України. 2022 рік. *Pro Consulting. Аналітика ринків. Фінансовий консалтинг*: веб-сайт. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-hlebobulochnyh-izdelij-2020> (дата звернення: 31.10.2022).

*Шитман О.М.,
магістр 1 року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Свердан М.М., к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ*

СТАН М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

На даний момент, в Україні переробкою худоби і птиці на м'ясо займалося близько 550 підприємств. При цьому спостерігалось скорочення загальної кількості підприємств. Кількість м'ясокомбінатів, що виробляють понад 1000 т, залишається практично стабільною, як і їх частка в загальному обсязі виробництва даної продукції. Зниження частки виробництва худоби і птиці відбувалося на фоні стрімкого скорочення виробництва всіх видів продукції тваринництва і більш помірному спаду виробництва в рослинництві. Це призвело до зниження рентабельності вирощування сільськогосподарськими підприємствами худоби і птиці, через що суттєво скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин [1].

Структура поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні, так само як і структура виробництва м'яса переважає дрібнотоварного виробника – сільського населення країни. Але зважаючи на динамічне збільшення інвестицій в українську харчову переробну промисловість, особливо в м'ясопереробну, в останні роки сприяло відновленню виробництва готових виробів із м'яса. Дане зростання підкріплюється також зростанням доходів міського населення, що є головним споживачем виробів із м'яса і самого м'яса промислового виробництва. Відновлення нормальної роботи підприємств переробної галузі і порівняно низька купівельна спроможність населення спричинили на українському ринку попит на безпечну дешеву м'ясну сировину належної якості в промислових обсягах.

На сьогодні, виробництво яловичини і свинини переважно задовольняє роздрібний ринок, але через витрати на виробництво ціна коливається. Зважаючи на той фактор, що галузь птахівництва забезпечує швидкі гроші унаслідок коротшого виробничого циклу. Це стало причиною значних інвестицій у птахівничу галузь, що спричинило зниження собівартості вітчизняної курятини до рівня, порівняного з собівартістю даного виду м'яса зарубіжного виробництва, а також збільшення обсягів її виробництва. Але не зважаючи на

позитивні моменти все-таки Україна може забезпечити себе тільки на рівні роздрібної торгівлі.

Великої та вагомої популярності набирає виробництво напівфабрикатів [2]. А ось найбільших обсягах серед готової м'ясної продукції в Україні виробляються ковбаси. Експорт готової до вживання продукції з м'яса досить незначний унаслідок затребуваності даної продукції на ринку України.

Україна має всі необхідні умови для нарощування виробництва якісної продукції м'ясопереробної галузі, зокрема м'яса і готової продукції з нього. Але зважаючи на слабку сировинну базу внаслідок рекордного скорочення поголів'я за минулі роки, нераціональність структури розподілення поголів'я за категоріями господарств, відсутність чіткого контролю над пересуванням м'ясної сировини усередині країни. На нашому ринку потрібно значно оновити матеріально-технічної бази і впровадити сучасні технології виробництва на підприємствах, що допоможе покращити м'ясну промисловість на території нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Харчова і переробна промисловість, АПК //Електронний ресурс. <http://mppnik.ru/>
2. Антипова Л.В. Методы исследования мяса и мясных продуктов / Антипова Л.В Глотова И.А., Рогов И.А..-М.: Колос, 2001. -370с.

УДК 351.863

*Щербак В.О., студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Власенко Ю.Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна та світ на початку третього тисячоліття не вперше стикаються із проблемою забезпечення продовольчої безпеки в умовах кризових ситуацій. Так, у 2020–2021 роках негативний вплив на забезпечення продовольчої безпеки здійснила світова пандемія COVID-19, через поширення якої відбулося зниження попиту на продукти харчування, мобільності та купівельної спроможності населення, збій у системі виробництва та постачання продовольства внаслідок введення карантинних заходів та обмежень на пересування [1].

Життя країни в умовах війни потребує швидких заходів реагування органів державної влади, зокрема щодо прийняття законів задля життєдіяльності в умовах російської агресії. Такі заходи реагування не обійшли стороною і земельні правовідносини в частині надання земельних ділянок відповідного цільового призначення.

24 березня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [5].

Прийнятий закон означає:

1. Завдяки цьому закону для сільськогосподарського виробництва буде передано 20 000 га земель комунальної власності, які були підготовлені для передачі в оренду на земельних торгах;

2. Буде створено передумови для ведення сільськогосподарського виробництва на 300 000 - 400 000 га земель державної власності, які зараз перебувають у постійному користуванні держпідприємств Мінагрополітики, НААН України, закладів освіти, що дасть змогу одержати на цих землях близько 1,4 млн тон урожаю зернових. Так, наразі продовольча безпека України потребує величезної уваги. Що тягне за собою невідкладне використання всіх доступних сільськогосподарських угідь для проведення посівної кампанії. Для цього влада спростила набуття прав користування на земельні ділянки сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану.

Як наслідок, в країні відбудуться такі зміни:

- орендні правовідносини продовжено на один рік без внесення відомостей у відповідні реєстри;

- районні військові адміністрації можуть передавати в оренду строком до одного року державні та комунальні земельні ділянки с/г призначення для ведення сільськогосподарського виробництва;

- договори оренди такої землі укладаються лише на один рік в е-формі без проведення торгів;

- право оренди землі, переданої в оренду військовою адміністрацією, не підлягатиме державній реєстрації;

- передача сільськогосподарської землі, яка перебуває у постійному користуванні державних та комунальних підприємств, установ, організацій, і на якій відсутні посіви, здійснюється за письмовим погодженням керівника відповідного державного, комунального підприємства, установи, організації, причому право постійного користування земельними ділянками не припиняється.

Під час воєнного стану в країні заборонено:

- безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність;

- формування земельних ділянок (крім тих, що передаються в оренду військовими адміністраціями);

- земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок державної, комунальної власності сільськогосподарського призначення.

Тобто, даний закон спрямований на швидке залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану. В основу Закону покладений пріоритет суспільних (державних) інтересів над інтересами приватних осіб в умовах війни.

Це означає, що Законом призупиняється дія деяких правових механізмів, які захищають приватні інтереси, що цілком зрозуміло в умовах російської агресії.

Проте війна РФ проти України продемонструвала вразливість як національних так і глобальних продовольчих систем від антропогенних (вплив збройних конфліктів), економічних (зростання світових цін на продовольство) та природних чинників (збільшення впливу неврожаїв внаслідок порушення глобальних поставок продовольства) [3; 4]. Адже наслідки цієї війни ведуть до скорочення продовольчого забезпечення багатьох країн Близького Сходу та Північної Африки, які імпортують понад 90% усього продовольства.

Для зменшення негативного впливу війни на глобальну продовольчу безпеку спільними зусиллями світової спільноти підготовлено і укладено Ініціативу щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів в умовах триваючої збройної агресії РФ проти України. Проте, ситуація з блокуванням експорту українського продовольства свідчить про те, що у сучасному глобалізованому світі країна-агресор для шантажу світової спільноти може використовувати як енергоносії та захоплення ядерних об'єктів, так і продовольство, підштовхуючи окремі країни до межі голоду.

Зокрема, експерти Світового банку та ЄБРР відзначають, що «жертвами» російської агресії проти України можуть стати Туреччина, Єгипет, Індія, Таїланд, Грузія, Вірменія, ПАР, Ліван та навіть Шрі-Ланка [3].

Отже, можна зробити висновки, що війна вимагає швидких дій реагування, які відповідають меті – відсіч збройної агресії та підтримки економіки. Правила регулювання земельних відносин мирного часу, коли процедури надання земельних ділянок тривають місяцями, в умовах воєнного стану засвідчують свою неієздатність та непристосованість до нових реалій. Тому вирішення багатьох завдань функціонування економіки України у воєнний період, в тому числі ведення сільського господарства, прямо залежать від швидкості прийняття управлінських рішень щодо надання земельних ділянок відповідного цільового призначення, проведення землеустрою та реєстрації прав на землю.

Вважаємо, що наша держава активно працює на фронті законодавчої ініціативи та сприяє забезпеченню нормальної життєдіяльності свого народу в умовах російської агресії. Тримаємось, підтримуємо та працюємо на благо нашої держави разом!

Список використаних джерел:

1. Zurayk R. Pandemic and food security: A view from the Global. South. Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development. 2020. № 9(3). P. 17–21. URL: <https://doi.org/10.5304/jafscd.2020.093.01>
2. https://jurliga.ligazon.net/news/210373_zabezpechennya-prodovolcho-bezpeki-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-peredbacheno-zakonom
3. Вплив війни РФ проти України на стан глобальної продовольчої безпеки. UkraineInvest. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/19-04-22/>
4. Global Report on Food Crises: acute food insecurity hits new highs: Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/newsroom/detail/global-report-on-food-crises-acute-food-insecurityhits-new-highs/en>

5. <https://minagro.gov.ua/news/zakon-pro-prodovolchu-bezpeku-v-umovah-voyennogo-stanu-rozyasnennya-shchodo-zastosuvannya>

УДК 330.338.2

Якименко С.Р.

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Дергач А.В., к.держ.упр.

*Національний університет біоресурсів
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

З огляду на виклики сьогодення питання інклюзивного розвитку агросектору та сільських територій в Україні є як ніколи актуальним. Саме такий вектор розвитку сприяє зростанню спроможності сільських домогосподарств отримувати користь від економічного зростання аграрного сектору. В працях українських вчених ідеї західних дослідників щодо впровадження інклюзивного розвитку втрачають свій первісний зміст та викривляються в сторону лише теоретичного значення, а не практичного застосування. Тому необхідно чітко визначити інклюзивний потенціал, напрями та можливості інклюзивного розвитку аграрних підприємств аби сприяти підвищенню рівня якості життя населення сільських територій та економіки України загалом. Далі ми розглянемо на чому базується інклюзивний розвиток і що є концептуальною моделлю впровадження цього розвитку в сучасних українських реаліях.

Першочерговим є розуміння на чому базується інклюзія і що є рушійними силами сільського інклюзивного розвитку. Саме високий та постійний рівень економічного зростання в поєднанні з рівним можливостями громадян брати в ньому участь і доступність до результатів цього зростання є фундаментальним положенням інклюзивного розвитку. Разом з цим, ми розуміємо, що перше унеможлиблюється без існування ефективних сільських інститутів та інституцій. Збалансована аграрна структура на сільських територіях досягається тільки в умовах синергії між капіталістичним, підприємницьким та сільським типами господарювання у сільському господарстві. Всі ці положення необхідно підкріплювати бюджетною підтримкою [1, с. 187].

Усі кроки впровадження інклюзивного розвитку повинні враховувати засади теорії економічного зростання, концепції сталого розвитку та соціальної інклюзії, теорії людського та соціального капіталу. Тобто інвестиційне та матеріально-технічне забезпечення необхідно формувати з огляду на такі складові:

- інвесторів (банки, інвестиційні компанії, приватні інвестори, державу); виробництво та переробку на базі сучасних технологій;
- фінансові ресурси (фондовий ринок, банки, страхові компанії, небанківські фінансові установи);
- екологію;
- ринки матеріально-технічних та земельних ресурсів і соціальну сферу у сільській місцевості.

Складність впровадження інклюзивного розвитку полягає в тому, що в українських реаліях його модель в аграрній сфері вирізняється багатоскладністю та багатосуб'єктністю учасників інвестиційних проектів. Тому інклюзивність може бути досягнута лише шляхом формування збалансованих економічних взаємовідносин між усіма учасниками процесу. Основою інклюзивного розвитку має бути відповідна законодавчо-нормативна база, з визначеними засадами, механізмами та інструментами державної сільськогосподарської політики та розвитку сільських територій. Цю політику в Україні доцільно проводити за прикладом країн Організації економічного співробітництва і розвитку. Згідно з цим прикладом і з урахуванням національних особливостей для слід передбачати комплекс заходів щодо: бюджетної та іншої підтримки інвестицій на розвиток аграрного сектору економіки, забезпечення пріоритетності інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва в системі національної економіки і окремих його пріоритетних напрямів, використання бюджетних коштів на підтримку інвестиційних проектів малих агровиробників, створення сприятливого інвестиційного клімату в агропромисловому виробництві та сільській місцевості, організаційної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності товаровиробників за рахунок власних та залучених коштів, сприяння залученню зовнішніх інвестицій, створення умов для рівного доступу різних інвесторів до кредитних та інших інвестиційних ресурсів, захисту прав і капіталу інвесторів, розвитку інноваційної інфраструктури, інвестиційної підтримки розвитку сільських територій і визначення пріоритетів інноваційно-інвестиційного розвитку сільського господарства і сільської місцевості у відповідних бюджетних програмах [2, с. 4]. З'ясовано, що найвищий рівень норми прибутку учасників інвестиційного проекту доцільно забезпечувати на людський капітал, а порівняно нижчий – земельний, рівень ризиків по якому найнижчий.

Таким чином ми описали необхідні засади та шляхи забезпечення інклюзивного розвитку аграрного сектору та сільських територій, роблячи акцент на основоположних моментах, ігнорування яких робить неможливим впровадження інклюзії.

Список використаних джерел:

1. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди та перспективи. *Економічний вісник Донбасу*, 2018. № 1(51), С. 187-189.
2. Ігнатенко М. М. Інклюзивний розвиток агропродовольчих холдингів і корпорацій: напрями і можливості. *АГРОСВІТ*, 2021. № 7–8, С 4-6.

**СЕКЦІЯ 3.
ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

УДК 658.5.012.7

*Andrew A. Bezoliuk,
bachelor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
Kateryna A. Alekseieva,
PhD (Public Administration), Associate Professor
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

**MODEL OF CRISIS MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE IN
CURRENT CONDITIONS**

The recent global economic crisis associated with the global pandemic situation has made crisis management at both the macroeconomic and microeconomic levels one of the most important management tools for recovery from the critical situation worldwide. The crisis at all levels is always accompanied by chronic organizational and financial instability, which makes it necessary to develop measures that are consistent with the new conditions of the economic environment, which is accompanied by political and social ones.

The priority is the selection of crisis management model and its transformation into an effective tool of the entrepreneurship. A decisive role in this sense should belong to the diagnosis and financial forecasting of the danger of crisis situations at the enterprise, considering the factors that caused the crisis or even bankruptcy. Crisis management was constrained by the insufficient development of the informational-methodical base in this direction.

In its essence crisis management must be understood as a system when a complex of methods is taken to combat the unfavorable situation, actions that begin with the diagnosis of the crisis and end with removing and overcoming it. Crisis management is special management that can forecast and weaken crises, at the same time, to ensure the operation of the company in the survival regime during the crisis and to get it out of this state with minimal losses. In general, we can say that the main objectives of crisis management at the enterprise are to ensure its financial stability and a comfortable position on the market even in conditions of an unstable economy. [1]

However, it should be realized that at different stages of the crisis, as well as during various changes in the economy. That is why the stated above objectives need adjustment and correction. To achieve the set objectives, the process of crisis management at the enterprise is divided into two main directions of actions [2]:

- I. Preventive actions (avoidance of the crisis at the enterprise).
- II. Reactive actions (if the company is already in crisis).

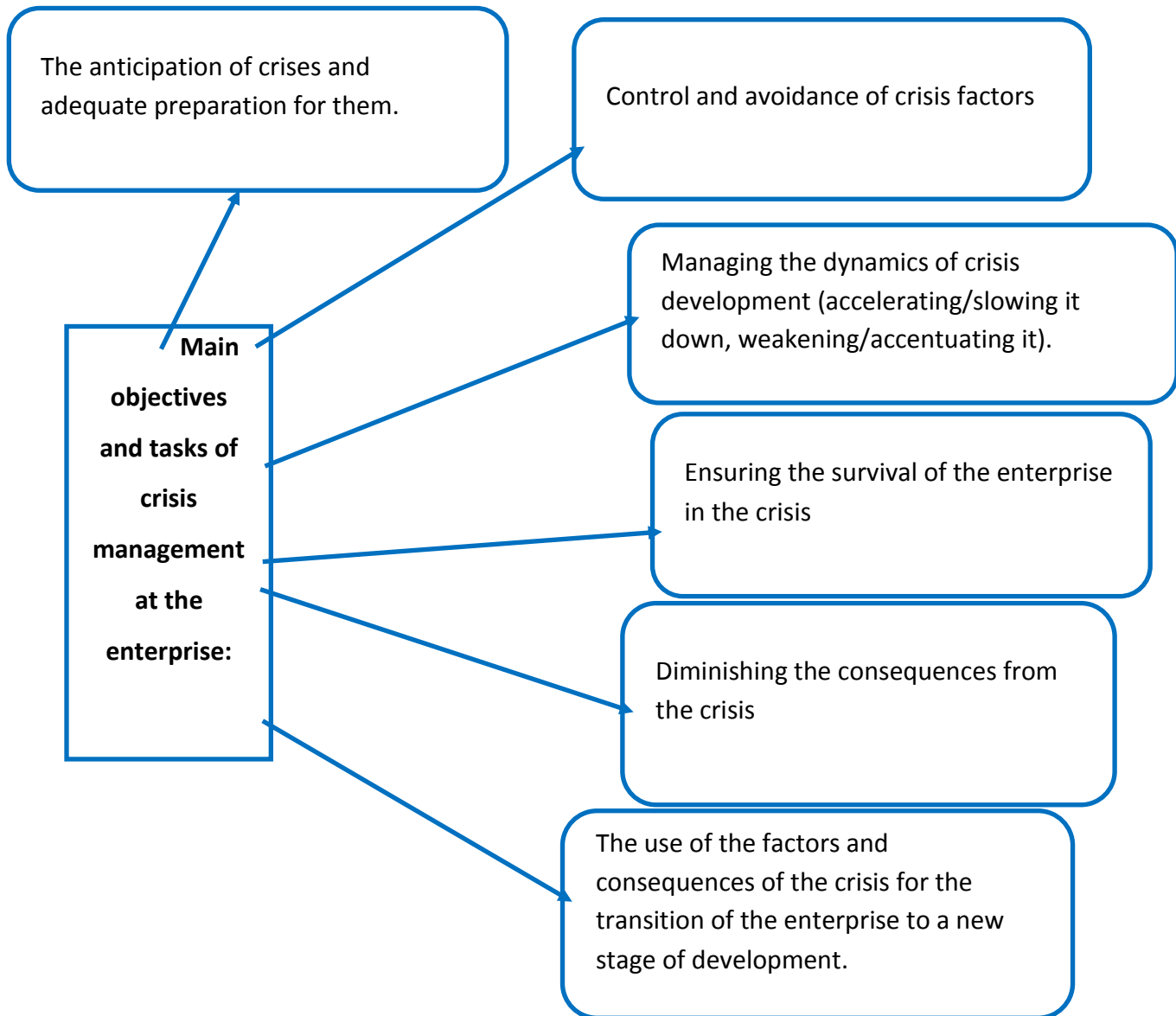

Fig. 1. Main objectives and tasks of crisis management at the enterprise

Source: developed by the authors on the basis of [1]

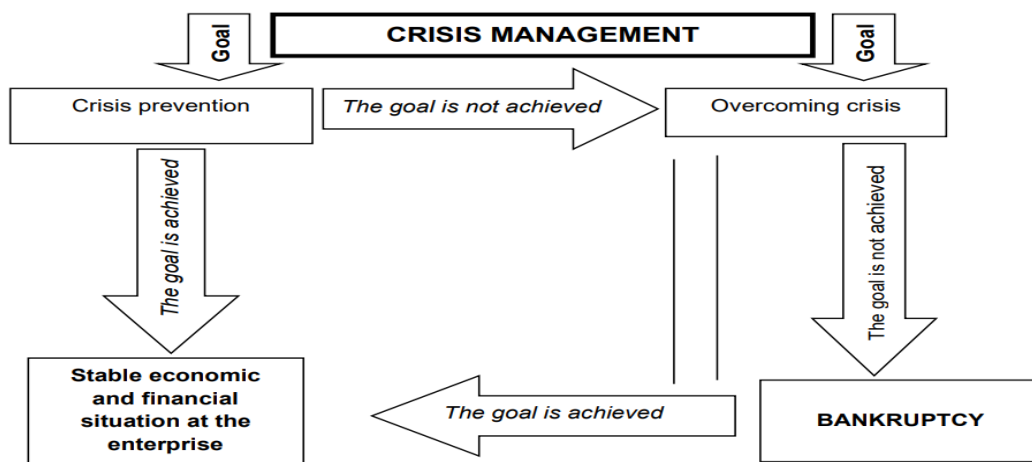

Fig. 2. Crisis management model at the enterprise

Source: developed by the authors on the basis of [2]

Preventive crisis management includes measures in detailed monitoring of the internal and external environment of the enterprise, in the direction of timely detection of crisis phenomena; establishing cause-and-effect relationships and forecasting possible directions of crisis development and size of possible losses; monitoring of the state and development of the crisis phenomenon; development of measures to reduce the external vulnerability of the company. As for the reactive crisis management (when the crisis has already occurred) the measures of crisis management are oriented at getting out of the crisis and stabilizing the economic and financial condition of the enterprise.

The pronounced specificity of the crisis management model consists in the combination of strategic and tactical directions, in the operative reaction to the transformations of the external environment, in the elaboration and use of the variants and alternative lines of action. This approach allows the company, at all stages of the crisis development, to identify and optimize the link between risk and profitability.

This model can offer the company's management the possibility to react, in due time, to events that threaten or directly or indirectly affect the economic and financial results of the company, the reaction that could increase the economic and financial security of the company in a perspective. long term.

References:

1. Mihalachi, R., & Bancila, N. A systemic approach to enterprise crisis management in the current economic conditions. Mest Journal 2021. №1 pp. 135-145. DOI: 10.12709/mest.09.09.01.16
2. Maresh Y., & Hazaa H. Factors Influencing Crisis Management: A systematic review and synthesis for future research. Cognet Business & Management. 2021. №8 pp. 25-28. DOI: 10.1080

УДК 330.338.2

Борисенко К.В., Нечепорук А.І., студентки 2-го курсу

спеціальності «Менеджмент»

факультету аграрного менеджменту

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

Науковий керівник:

Деліні М.М., д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м.Київ, Україна)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

В умовах сьогодення можна простежити невпинне зростання залежності динаміки розвитку економічної системи держави від технологічних перетворень, що відбуваються на базі інноваційної діяльності. Тому найвизначнішим

фактором розвитку та конкурентоспроможності державної економічної системи стає формування, розвиток та ефективне використання інноваційного потенціалу держави. Однак, незважаючи на розуміння цих істин та роки трансформаційних перетворень в економіці, Україна так і не змогла досягти рівня розвинених країн за параметрами інноваційного розвитку, особливо в наукомістких видах економічної діяльності.

Не менш актуальним є вдосконалення інвестиційної політики, пріоритетом якої має бути реалізація проголошеної моделі розвитку економіки, яка у симбіозі з інноваційною політикою повинна створити якісно нову систему державного управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, яка і стане рушійною силою подальших перетворень в економічній системі України [1].

Інвестиційна політика є важливим інструментом реалізації стратегічних завдань розвитку економіки, що забезпечує фінансово-ресурсну основу. В умовах переходу до ринкової системи господарювання інвестиційна політика має особливий характер. Ця специфіка визначається складністю невирішених економічних проблем. Перша група таких проблем більш-менш однакова для всіх секторів господарства країни і специфічна у зв'язку з загальними особливостями непослідовного переходу до ринкових відносин в українських умовах.

Важливим економічним фактором є скорочення джерел фінансування. Державне фінансування інвестиційної діяльності реального сектора економіки, що переважало раніше, звелось практично до нуля внаслідок загального падіння ефективності економіки і відсутності достатніх засобів у держави. Основне джерело самофінансування інвестиційної діяльності підприємства – амортизаційний фонд, як відзначено вище, утратив свою традиційну роль унаслідок інфляційних процесів, що призводять до безупинного зростання вартості нового будівництва. Банківські кредити є малодоступними через відносно високі відсотки. Нестабільність економіки і політичного становища в країні роблять ризикованими вкладення засобів іноземними інвесторами. Становище ускладнюється і пасивною ментальністю вітчизняних господарських керівників, уся попередня діяльність яких зводилася лише до вибивання капітальних вкладень і які не навчені до ініціативності і заповзятливості в питаннях інвестиційного розвитку.

Перелік основних проблем інвестиційної політики реального сектора економіки на сучасному етапі:

1) розподіл конкретних функцій управління інвестиційним процесом і відповідних прав та відповідальності між керівними структурами п'яти рівнів. Розробка чіткого механізму взаємодій цих органів управління інвестиційним процесом;

2) побудова вибіркової та адресної системи фінансування інвестиційних проектів;

3) реалізація “самофінансування” інвестиційних і господарських рішень підприємствами і регіональними органами влади у разі скорочення бюджетного фінансування;

4) активізація банківської системи кредитування учасників інвестиційного процесу;

5) розробка системи конкурсу інвестиційних заявок і процедури державних і банківських оцінок порівняльної пріоритетності проектів як об'єктів фінансування;

6) розробка законодавчої і нормативно-правової бази, що стимулює інвестора до ініціативної діяльності і знижує до мінімуму інвестиційні ризики;

7) удосконалення та підвищення надійності прогнозування ринкової кон'юнктури та умов «зовнішнього середовища» на тривалу перспективу;

8) комплексний аналіз економічних, екологічних і соціальних наслідків здійснення великомасштабних інвестиційних програм;

9) техніко-технологічне відновлення основного фонду через нове будівництво, реконструкцію та модернізацію основної частини перспективних підприємств;

10) реструктуризація і перепрофілювання підприємств, що не забезпечують конкурентоспроможності в ринковій системі господарювання.

Основні напрями інвестиційної політики реального сектора на найближче майбутнє багато в чому визначаються необхідністю розв'язання перелічених вище проблем.

У перспективі інвестиційна політика реального сектора має бути орієнтована на ринкову систему господарювання в країні, що розвивається, базуватися на принципових положеннях урядової програми розвитку і стабілізації української економіки.

Вирішення проблеми підвищення ефективності передбачає взаємозв'язок різних цілей з безліччю альтернатив їхнього досягнення, що зумовлює використання системного підходу у формуванні інвестиційної політики [2].

Таким чином, інвестиційна політика є однією із найважливіших складових системи управління діяльністю підприємств. У процесі її розробки та реалізації визначаються пріоритетні напрями та форми інвестиційної діяльності, суть формування інвестиційних ресурсів підприємства, послідовність етапів реалізації короткострокових та довгострокових цілей суб'єкта господарювання, межі можливої інвестиційної активності підприємства за напрямками і формами його інвестиційної діяльності, система формалізованих критеріїв, за якими господарюючий суб'єкт реалізує і оцінює власну інвестиційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Бабич.Б.Д. Сучасні підходи до формування державної інноваційно-інвестиційної політики. *Бізнес-Інформ.* Вип. №3, 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/suchasni-pidhodi-do-formuvannya-derzhavnoyi-innovatsiyno-investitsiynoyi-politiki> (дата звернення: 16.06.2022).

2. Дацій Н.В. Інвестиційна політика як фактор гарантування економічної безпеки. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* Вип. № 8, 2010. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=162> (дата звернення: 16.06.2022).

УДК 330.338.2

*Горжій Денис, студент 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

*Науковий керівник:
Артюх Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

БІЗНЕС-ІНКУБАТОРИ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У багатьох країнах для підтримання підприємницьких структур на етапі їх становлення створюють бізнес-інкубатори і центри трансферу технологій. Потреба в бізнес-інкубаторах виникає ще через саму природу малого підприємництва: за статистикою, за перші 3 роки роботи після створення виживає лише 14–30% малих підприємств. Тоді як у бізнес-інкубаторах чисельність підприємств, що вижили, становить 85–86% [1].

Бізнес-інкубатор - це:

- організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих підприємств через надання їм певних послуг і ресурсів;
- один з варіантів тих організаційних форм взаємодії науки і підприємництва, що являє собою складний багатофункціональний комплекс, який забезпечує, поряд з іншим, сприятливі умови для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї;
- структури, що надають допомогу новим компаніям на етапі їх організації та становлення;
- організація, яка надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності;
- організаційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів;
- дещо схожа до «кузні» стартапів, тобто місце, де можна втілити в реальність ідеї, при цьому можливе підібрати в команду людей зі спільними інтересами.

Основна мета бізнес-інкубаторів в інтерактивному процесі - надихати людей на організацію власної справи, створювати умови, що сприяють розвитку нових компаній і підприємництва, підтримувати їх у розробленні новаторських продуктів, надавати їм приміщення, засоби інфраструктури і т. ін.

Головний акцент у діяльності бізнес-інкубаторів робиться на стимулюванні розвитку місцевої і регіональної економіки та створенні робочих місць. Бізнес-інкубатори необхідні для зміцнення й розвитку початкуючих підприємств.

Головна перевага бізнес-інкубатора для починаючих підприємців, що найчастіше випробують фінансових труднощів, укладається в тім, що інкубатори надають їм «дах над головою» на пільгових умовах, за цінами нижчими від ринкових (принаймні, спочатку).

Законодавчою базою для бізнес - інкубаторів і інноваційних центрів в частині здійснення інноваційної діяльності є Закон України «Про інноваційну діяльність», відповідно до якого бізнес-інкубатори можуть бути віднесені до категорії інноваційних підприємств, якщо розробляють, проводять, надають і реалізують інноваційні продукти і (або) продукцію або послуги, об'єм яких в грошовому вимірюванні перевищує 70 відсотків його загального об'єму, та Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», згідно з яким бізнес-інкубатори та інноваційні бізнес-інкубатори віднесено до об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва.

Існують такі основні підходи до «інкубування підприємництва»:

- класичні бізнес-інкубатори – являють собою структури, що допомагають новим компаніям на етапі їх становлення. Вони надають дрібним фірмам-початківцям приміщення, інфраструктуру і визначений набір послуг, які можуть розширити їх можливості у розгортанні та організації роботи на початковому етапі розвитку;

- промислові зони, що забезпечують динамічний підхід до проблем регіонального соціально-економічного розвитку з урахуванням інтересів місцевих муніципалітетів і органів регіонального розвитку;

- зони експортної орієнтації, які можуть бути надзвичайно корисними для розвитку зовнішньоторговельного потенціалу. Цей вид бізнес-інкубатора сприяє наданню ділових послуг:забезпечуючи доступ до інфраструктури і податкових пільг, він сприяє залученню прямих іноземних інвестицій;

- наукові (технологічні) парки – це науково-виробничі територіальні комплекси, головне завдання яких полягає у формуванні максимально сприятливого середовища для розвитку малих і середніх наукомістких інноваційних фірм;

- віртуальні бізнес-інкубатори, що пропонують послуги в кіберпросторі. Віртуальний бізнес-інкубатор - це унікальний ІТ-продукт, створений для допомоги підприємцям.

- територіально-виробничі комплекси і коопераційні мережі являють собою об'єднання підприємств, що діють в географічній близькості один від одного в одному галузевому секторі;

- бізнес-інкубатори, орієнтовані на розвиток наукомістких малих підприємств.

Зокрема, це так званий інкубатор технологій – наукомістке підприємство, пов'язане з університетом, науково-технологічним парком або інноваційним центром. Його завдання – обслуговування малих інноваційних підприємств, вирощування нових фірм, надання їм допомоги у виживанні та успішній діяльності на ранній стадії розвитку.

- венчурні інкубатори, які використовують зонтичний бренд бізнес-інкубатора та налагоджують взаємодію з венчурними інвесторами - органами державної влади, великими компаніями з інших країн [2].

Бізнес-інкубатор надає такі послуги як:

- коворкінг-зони на умовах оренди за цінами, нижчими від ринкових і з гнучкими умовами одержання додаткового місця залежно від кількості людей у вашій команді;

- адміністративні і технічні послуги, наприклад: надання юридичної адреси новоствореним підприємствам, секретаріат тощо;

- постійно активна консалтинг-зона для бізнесу із залученням менторів, яка буде займатися пошуком інвесторів, масштабуванням, пошуком партнерів, здійснювати навчальні візити до діючих підприємств з метою обміну досвідом;

- постійне навчання бізнесу з акцентом на жінок-підприємниць у форматі бізнес-шкіл, тренінгів, семінарів, організації освітніх івентів [1].

Отже, бізнес-інкубатори в розвитку інноваційної діяльності є дуже важливою складовою, оскільки допомагають та підтримують підприємництво, створюють здорове оточення для ідей та людей, які прагнуть діяти та створювати товари й послуги найвищої якості, а також додаткові робочі місця та дохід мільйонів тих людей, які працюють найманими працівниками на підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт: Бізнес-інкубатор URL: <https://business.djia.gov.ua/cases/iniciativi/biznes-inkubator-so-ce-dla-kogo-ta-navisotam-buti-biznesu> (дата звернення: 14.06.2022).

2. Офіційний сайт: Elearn, Організаційні структури підтримання інноваційного підприємництва (бізнес-інкубатор). URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=357314#ch124468> (дата звернення: 14.06.2022).

УДК 330.338.2

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Кучерук Я.О., студентка 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Інвестиції - це головний елемент економічної стабільності країни, завдяки якому забезпечується збільшення певної частки валового внутрішнього продукту. У міжнародних рейтингах інвестиційної активності Україна займає

останні позиції. Це пов'язано із зменшенням ділової активності господарюючих суб'єктів, погіршенням інвестиційного клімату та відсутністю іноземних інвесторів, які були б зацікавлені у інвестуванні в вітчизняну економіку.

Основні групи факторів, під впливом яких формується інвестиційний клімат :

- стан фінансово-кредитної системи та діяльність фінансових посередників (рівень інвестиційної діяльності банків; інвестиційна політика Національного банку України);

- політика держави та правове забезпечення (створення відповідної законодавчої та нормативної бази; досягнення стабільності національної грошової одиниці; рівень розвитку валютного регулювання; забезпечення привабливості об'єктів інвестування);

- рівень розвитку продуктивних сил та стан інвестиційного ринку (стан та структура виробництва; рівень розвитку робочої сили; стан ринку інвестицій та фондового ринку);

- інвестиційна активність населення (стан ринку нерухомості; виконання державної програми приватизації);

- статус іноземного інвестора (режим іноземного інвестування; діяльність міжнародних фінансово-кредитних інституцій; наявність вільних економічних та офшорних зон) [1].

Україна сьогодні знаходиться на шляху всебічних економічних перетворень. За таких умов, поліпшення інвестиційного клімату та підвищення ефективності інвестиційних процесів є одними із основних напрямів державної політики на сучасному етапі.

На сьогодні для економічного розвитку нашої держави обсяг внутрішніх фінансових ресурсів є недостатнім. У зв'язку з чим, привабливими стають кошти іноземних інвесторів.

Українське економічне середовище одночасно і приваблює і відштовхує. Хоча Україна й займає стратегічне географічне положення, має багаті природні ресурси та робочу силу з високим рівнем освіти, що робить її привабливим інвестиційним середовищем, вона ще не досягла свого очікуваного потенціалу через те, що не змогла звести до мінімуму втручання держави у дію ринків, усунути адміністративні перепони, що заважають веденню бізнесу, виконати намічені показники приватизації та стати привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів.

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн Європи вкладання прямих та портфельних іноземних інвестицій. Цьому сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування України на перехресті торговельних шляхів Європи та Азії [2].

На теперішній час в Україні створено законодавчу базу в сфері регулювання інвестиційної діяльності, яка поступово вдосконалюється з метою досягнення більшого притоку інвестицій та підвищення ефективності їх використання.

Національна Стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну розроблена на запит Уряду України за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» компанією EY в Україні у співпраці з Офісом Національної Інвестиційної Ради, Міністерством економіки України та Офісом із залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest.

Стратегія надає рекомендації щодо розвитку перспективних галузей для залучення інвестицій та шляхів збільшення притоку прямих іноземних інвестицій в Україну, тобто створена насамперед для міжнародної інвестиційної спільноти та українських інституцій, діяльність яких зосереджена у сфері залучення інвестицій. Документ містить конкретні рекомендації щодо того, як зробити країну більш привабливою для потенційних іноземних інвесторів – як з точки зору релокації виробничих потужностей, так і з точки зору старту діяльності в Україні [3].

Таким чином, формуванню сприятливого інвестиційного клімату в Україні мають сприяти масштабні комплексні заходи щодо поліпшення умов діяльності інвесторів, розширення механізмів та інструментів здійснення інвестицій та реалізації інвестиційних проектів. Збільшення обсягу інвестицій в економіку України забезпечить прискорення соціально-економічного розвитку регіонів та пріоритетних галузей виробництва.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт ТНЕУ. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream> (дата звернення 11.06.2022).
2. Офіційний сайт: Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11352 (дата звернення 11.06.2022).
3. Офіційний сайт: Іноземні інвестиції. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/fdi-strategy/> (дата звернення 11.06.2022).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Вервчук Н.В., магістр 2-го року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНИХ ДОБРИВ В УКРАЇНІ І СВІТІ

До найважливіших завдань сьогодення можна віднести прискорення темпів розвитку сільського господарства та перетворення його на високорозвинену галузь економіки. Великого значення у вирішенні цих завдань набувають кваліфіковане виробництво та використання в роботі органічних добрив. Саме при їх застосуванні з'являється можливість не тільки впливати на процеси

живлення рослин, а ще й покращувати фізичні, фізико-хімічні, агрохімічні та біологічні властивості ґрунтів, що позитивно позначиться на якості сільськогосподарської продукції та створить додаткові умови для збереження і відтворення родючості ґрунтів [1]. Таким чином, розробка перспективних технологій виробництва органічних добрив із підвищеною ефективністю поживних речовин є важливим та необхідним напрямком дій сучасності.

Нині існує ряд способів виробництва різних органічних і органо-мінеральних сумішей, компостів на основі торфу, вугілля, лігніну та інших органічних матеріалів. Наявні дослідження та практика показують, що саме ці добрива мають високу агрохімічну ефективність та мобілізуючі властивості по відношенню до незасвоєваних фосфатів, містять підсилювачі росту рослин. Також необхідно звернути увагу на те, що вищезгадані добрива також забезпечують кращу доступність поживних речовин для рослин та суттєво впливають на ріст врожаю і якість продукції [2].

За даними компанії Market Publishers, обсяг ринку органічних добрив щороку збільшується на 2-3%, а у 2022 році може перевищити 11 млрд. дол. США. Основними факторами зростання цього ринку є збільшення площ органічного землеробства та удосконалення процесів виробництва органічних добрив. Крім того, позитивний вплив на процес споживання органічних добрив має зростаючий попит на фермерські продукти органічного виробництва, так звані чисті продукти. Ця тенденція спостерігається у всіх розвинених країнах світу [3].

В Україні попит на органічні добрива формують:

- підприємства, що займаються вирощуванням органічної продукції. Органічні стандарти передбачають виробництво екопродуктів, при вирощуванні яких не використовують хімічні мінеральні добрива. Станом на 2018 рік площі під органічними сертифікованими землями в Україні становили 289 тис. га;

- підприємства, які не мають сертифікату «Органік», але виробляють екологічно чисту продукцію. Отримання «Органік стандарту» потребує значних фінансових витрат, тому деякі підприємства просто позиціонують себе як виробники екологічно чистих продуктів.

Серед факторів, що мають вплив на ринок, експерти виділяють такі:

- пошук дешевших альтернатив. Зростання цін, яке спостерігається на мінеральні добрива, пов'язані з монополією на ринку, зростанням курсу валюти (ціни на мінеральні добрива часто мають прив'язку до долара) призвели до того, що багато фермерських господарств та аграрних підприємств почали шукати альтернативу в органічних добривах;

- дефіцит на ринку мінеральних добрив. Довгий час основним постачальником мінеральних добрив до України були російські виробники. У зв'язку з ембарго на імпорт із цієї країни, а також проблемами з вітчизняним виробником «Остхем», в Україні виник дефіцит мінеральних добрив, які частково намагалися замінити на органічні;

- вихід на ринки органічної продукції. Виробництво органічної продукції вважається перспективним напрямом розвитку сільського господарства. Підприємства приваблює значно вища вартість органіки. Цей тренд в основному

розрахований на експорт готової продукції, оскільки всередині країни попит зростає, але в Європі ці показники значно вищі. Сприяє розвитку напряму сприятливі умови - родючий ґрунт, який дозволяє отримувати високий урожай. Але при інтенсивному використанні землі, вона втрачає свої властивості, і як наслідок, потребує відновлення або початкового добрива. Рішенням стають органічні добрива;

- основними при реалізації органічних добрив стали підприємства, що займаються овочівництвом, садівництвом та ягідництвом. Насамперед це пов'язано зі специфікою внесення добрив.

Серед загальних тенденцій розвитку ринку у світі можна виділити такі:

- зростання попиту на органічну продукцію. Популяризація здорового способу життя та здорового харчування, а також збільшення доходів населення призводить до зростання попиту на органічну продукцію, що призводить до збільшення площ під органічною та екологічно чистою продукцією. Особливо популярний цей тренд у країнах Європейського Союзу;

- зростання кількості внесених мінеральних добрив. Так, згідно з даними Світового банку, найбільша кількість мінеральних добрив на 1 га в Сінгапурі, Китаї, Катарі, Новій Зеландії, Малайзії, Ірландії;

- політика багатьох країн щодо екології та розвитку зовнішнього середовища призводить до безвідходного виробництва та зводить до мінімуму втрати та скорочення споживання не біорозкладної сировини. Як наслідок – збільшується виробництво органічних добрив [4].

Щодо стабільної ситуації з експортом добривами тваринного та рослинного походження. Попит на органічну продукцію та бажання фермерів покращити якість оброблюваної землі призводить до збільшення обсягів торгівлі на світовому ринку.

Отже, розміщуючи виробничі потужності на території України, можливо зайняти особливу нішу на вітчизняному ринку виробництва органічних добрив. Також слід зазначити, що, навіть попри загальний спад економіки, сільське господарство демонструє стійку позитивну динаміку, а сільгосппродукція користується підвищеним попитом.

Ці та багато інших факторів визначають те, що фермерські господарства, всіх рівнів, від дрібних, до агрохолдингів, будуть все більше потребувати якісних, ефективних і недорогих добрив органічного походження.

Список використаних джерел:

1. Гаврилюк В. А., Валецька О. В., Ковальчук Н. С. Ефективність органічно-мінеральних добрив у післядії внесення. Вісник НУВГП. Серія «Сільськогосподарські науки». Випуск 1(85) 2019 р. С. 140-149. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/16670/1/Vs8514%20%D0%B7%D0%B0%D1%85.pdf> (дата звернення: 23.06.2022).

2. Скрипник Є. В., Бацула О. О. Відходи органічного походження: проблеми та перспективи їх застосування. Вісник аграрної науки. 2006. Спец. вип. № 4. С. 38-41.

3. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.06.2022).

4. FiBL Statistics - European and global organic farming statistics: веб-сайт. URL: <https://statistics.fibl.org/> (дата звернення: 23.06.2022).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Петерчук М.С., студентка 4 курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ІЗ ЗНАЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

З метою покращення економічного зростання та, відповідно, добробуту країни, в Україні взято курс на активне впровадження великих інвестиційних програм, спрямованих на стимулювання залучення інвестицій в економіку через їхню державну підтримку.

Так, Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» та супровідним законодавством передбачається надання інвестиційним проектам, що відповідають критеріям, встановленим законом, державних гарантій щодо незмінності законодавства протягом 15 років, щодо відшкодування збитків, завданих державними органами, а також надання державної підтримки інвестиційним проектам обсягом до 30% від обсягу значних інвестицій в одній із таких форм [1]:

- звільнення від оподаткування податку на прибуток підприємств – на 5 років з моменту подання заяви (крім проектів у сферах добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин);

- звільнення від сплати ПДВ з операцій із імпорту обладнання та устаткування (за умови, що відповідні товари виготовлені не раніше ніж за три роки до дати їх ввезення та не були у використанні), за переліком та обсягом затвердженими Кабінетом Міністрів України;

- звільнення від сплати митних платежів при імпортуванні обладнання та устаткування (за умови, що відповідні товари виготовлені не раніше ніж за три роки до дати їх ввезення та не були у використанні), за переліком та обсягом затвердженими Кабінетом Міністрів України;

- будівництво за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів об'єктів суміжної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями (крім проектів у сфері збагачення залізної руди);

- встановлення органами місцевого самоврядування ставки земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності в розмірі меншому, ніж розмір земельного податку, або звільнення від сплати земельного податку (крім проектів у сферах добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин);

- спрощена процедура надання земельної ділянки державної або комунальної власності у користування (оренду) та з переважним правом придбання такої земельної ділянки у власність після спливу строку дії спеціального інвестиційного договору.

Окрім цього, держава також може сприяти інвестору у приєднанні до мереж тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій, що необхідні для реалізації інвестиційного проекту в рамках спеціального інвестиційного договору (зокрема, шляхом переговорів).

Передбачені законом стимули надаються інвестиційним проектам, щодо яких укладено спеціальний інвестиційний договір з державою та які відповідають вимогам встановленим законом, а саме:

- більше 20 млн євро інвестицій в проект з моменту укладення спеціального інвестиційного договору;

- 80 нових робочих місць, створених з моменту укладення спеціального інвестиційного договору, із середньою заробітною платою працівників, розмір якої не менш як на 15 відсотків перевищує розмір середньої заробітної плати за відповідним видом діяльності у регіоні;

- проектом передбачається будівництво, модернізацію, технічне та/або технологічне переоснащення об'єктів інвестування;

- строк реалізації інвестиційного проекту не повинен перевищувати 5 років;

Проект реалізується в одній з передбачених законом сфері: переробна промисловість (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв); добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин (крім кам'яного та бурого вугілля, сирої нафти та природного газу); поводження з відходами; транспорт; складське господарство; поштова та кур'єрська діяльність; логістика; освіта; наукова та науково-технічна діяльність; охорона здоров'я; мистецтво; культура; спорт; туризм та курортно-рекреаційна сфера [2].

Отже, цей Закон є важливим інструментом державної підтримки відповідних інвестиційних проектів, оскільки встановлює податкові стимули для значних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні від 17 груд. 2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення 15.10.2022).

2. Про новели у податкових пільгах для інвесторів. Юридична газета Online: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/-pro-noveli-u-podatkovih-pilgah-dlya-investoriv.html> (дата звернення: 28.10.2022).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В.,
к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Черниш О.К.,
магістр 1-го року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СИСТЕМА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОГРАМАМИ І ПРОЕКТАМИ

Ефективність системи державного управління залежить від наявності успішно функціонуючих, тобто апробованих механізмів, які дають можливість забезпечити організоване та дієве управління суспільними процесами держави; реалізацію цілей та завдань державного управління, які потребують рішення в конкретних сферах суспільного життя.

Всю систему механізмів державного управління інвестиційними програмами і проектами доцільно розглядати як:

- механізми управління як комплекси певних інструментів державного управління інвестиційними програмами і проектами;
- механізм управління інвестиційними програмами і проектами в системі державного управління [1].

Слід зазначити, що *механізми державного управління інвестиційними програмами і проектами* – це багаторівнева єдина система, що складається з конкретних механізмів, сукупність яких віддзеркалює всі головні важелі управління інвестиційними процесами:

- суспільно-політичний – формування цілісної політики держави з питань формування і реалізації інвестиційних програм і проектів;
- організаційно-правовий – удосконалена структура державних органів, що опікуються питаннями інвестиційної діяльності, та нормативно-правове забезпечення їх діяльності;
- соціальний – із врахуванням пріоритетності суспільного розвитку в сучасних умовах – це формування державної політики, спрямованої на врегулювання суспільних проблем та досягнення послідовного підвищення якості життя населення;
- фінансово-економічний – сукупність фінансових і економічних методів і важелів, через які здійснюється державне управління інвестиційними програмами і проектами для забезпечення стійкого економічного зростання;
- механізм забезпечення інвестиційної безпеки – є цілісною системою, тобто це комплексний механізм забезпечення економічної безпеки людини, суспільства і держави;

- інформаційний – якісне та ефективне інформаційне забезпечення всіх учасників інвестиційних процесів;
- мотиваційний – у різних формах стимулювання, створення сприятливих умов для всіх учасників інвестиційних процесів залежно від економічних, організаційних та наукових потреб держави;
- контролю – ефективне здійснення моніторингу стану впровадження інвестиційних програм і проектів в Україні.

Однак, враховуючи соціально-економічну роль інвестиційних процесів в загальній системі державного управління слід виокремити *фінансово-економічний механізм державного управління інвестиційними програмами*, як домінуючий.

Також, враховуючи значний вплив від інвестиційної діяльності на розвиток сучасного українського суспільства, якісне державне управління повинно ґрунтуватись на створенні належного організаційно-правового механізму, за допомогою якого можливий розвиток всіх інших механізмів управління.

Одним із основних механізмів державного управління інвестиційними програмами і проектами виступає їх правове забезпечення, яке включає в себе комплекс нормативно-правових актів. Треба відзначити, що нормативно-правове регулювання виступає засобом державного управління, яке здатне виконувати такі функції:

- закріплення соціально-економічних основ управління;
- компетентність органів, що здійснюють систему управління;
- встановлення порядку діяльності цих органів, установ, підприємств, організацій, їх посадових осіб, відносини з громадянами та громадськими організаціями;
- забезпечення необхідної сукупності правил та нормативів;
- регламентування видів і порядку відповідальності всіх суб'єктів суспільних відносин [2].

Отже, механізми державного управління інвестиційними програмами і проектами – сукупність суспільно-політичного, організаційно-правового, соціального, фінансово-економічного, безпекового, інформаційного, мотиваційного, контролю та інших інструментів, методів, важелів та регуляторів державного впливу в інвестицій сфері.

Список використаних джерел:

1. Лиса О.І., Лукашенко Т.В. Організаційно-економічний механізм створення індустріальних парків. Науковий вісник. Серія економічна. 2014. № 2. С. 172–181.
2. Петухова О. М. Інвестування: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. - 336 с.

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Дишлик В.Р., магістр 1-го року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У період трансформації економіки України суттєво зростає роль інвестиційної діяльності. Вирішальна роль в організації інвестиційної діяльності належить державі, яка має обґрунтовано формувати державну інвестиційну політику з урахуванням усіх особливостей національної економіки. Саме державна інвестиційна політика дозволяє максимально використовувати наявний національний ресурсний потенціал для забезпечення довгострокових та короткострокових цілей і завдань соціально-економічного розвитку, а також ефективно залучити у ці процеси іноземні інвестиції.

Слід зазначити, що нормативно-правова база регулювання інвестиційних процесів в Україні не передбачає використання терміна «інвестиційна політика». Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991р. №1560-ХІІ [1] передбачено для означення відповідного явища поняття «державного регулювання інвестиційної діяльності». При цьому наголошується, що державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності. Таким чином, сутність інвестиційної політики полягає в тому, що це ключовий спосіб державного регулювання інвестиційного процесу.

Необхідність провадження державою ефективною інвестиційної політики зумовлюється ускладненням соціально-інституційної структури суспільства та її винятковою роллю у забезпеченні нормального перебігу соціально-економічних процесів, яка пов'язується з тим, що:

– державна інвестиційна політика виступає чинником цілеспрямованого проведення модернізації виробництва, забезпечуючи зростання ВВП і обсягів виробництва, фактором соціальної стабілізації, забезпечуючи зайнятість населення, чинником підтримки рівноважного стану національної економіки;

– гнучка система інвестиційних цілей, завдань та механізмів їх реалізації, встановлених з урахуванням як потреб сьогодення, так і перспектив соціально- економічного розвитку у майбутньому, дозволяє державі, з одного боку, реалізувати свої функції у сфері сприяння економічному зростанню, а з іншого – здійснити продуктивну координацію роботи державних і недержавних структур щодо забезпечення ефективності виробництва та формування необхідної якості соціального середовища [2].

Державне регулювання інвестиційної діяльності охоплює управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Управління державними інвестиціями провадять центральні й місцеві органи державної влади та управління. Воно передбачає планування, визначення умов і виконання конкретних дій щодо інвестування бюджетних і позабюджетних коштів.

Умови інвестиційної діяльності регулюють за допомогою:

- надання фінансової підтримки у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- державних норм і стандартів;
- заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції;
- роздержавлення і приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- політики ціноутворення;
- проведення державної експертизи інвестиційних програм і проектів будівництва;
- інших заходів [3].

Отже, характер інвестиційної політики визначається силою державного втручання в економічні процеси, ступенем ув'язки даної політики з іншими державними інститутами, до яких належить податкова, фінансово-кредитна, амортизаційна, ліцензійна і цінова політика, політика доходів і зайнятості, залучення іноземних інвестицій, а також правове поле і загальний адміністративний устрій.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність : закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 15.10.2022).
2. Гриценко Л.Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. URL: [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/15.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/15.pdf) (дата звернення 15.10.2022).
3. Бобровська О.Ю., Савостенко Т.О., Кондрашихін А.Б. Публічне управління в умовах ринкових трансформацій: навч. посіб., 2-ге вид., допов. Дніпро: ГРАНІ, 2018. 238 с.

УДК 330.338.2

Додачко С.А.
Магістр першого року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗШИРЕННЯ РИНКУ МЕДУ

У 2021 році світовий ринок меду оцінювався в 8,58 мільярдів доларів США, і очікується, що з 2022 по 2030 рік він зростатиме на 5,2% у середньому за рік. Мед є чудовим джерелом багатьох харчових інгредієнтів, включаючи вітаміни, мінерали, кальцій, і антиоксиданти. Високий попит на поживні харчові продукти є помітним чинником розвитку ринку, оскільки люди все більше усвідомлюють переваги здорового способу життя. Зростаючі проблеми зі здоров'ям у зв'язку з пандемією COVID-19 можуть кардинально змінили ситуацію в медовому секторі. Завдяки своїм антибактеріальним, протівірусним і протигрибковим властивостям продукт отримує високу оцінку та ширше визнання як ефективний засіб для лікування гострого кашлю та інфекції горла, що спостерігається у пацієнтів, інфікованих коронавірусом.

Звичайний сегмент отримав найбільшу частку доходу понад 80,0% у 2021 році, і очікується, що він збереже лідерство протягом прогнозованого періоду завдяки нижчим цінам і більшій доступності порівняно з органічним медом. Крім того, нині нові смаки з екзотичними додатками вводяться в звичайні продукти відповідно до мінливих споживчих вимог, що, ймовірно, стимулюватиме звичайний сегмент.

Крім того, заміна рослинних підсолоджувачів натуральними медовими підсолоджувачами сприятиме зростанню ринку в найближчі роки. Більше того, зростаюче населення та все більша кількість людей, які переходять на медові підсолоджувачі, створюють значні можливості для зростання для ключових гравців, що працюють на ринку. Багато ключових гравців, зокрема Blenditup, Just Like Honey і Vegan Honey Company, запускають веганський мед [1].

Європа мала найбільшу частку доходу – понад 35,0% у 2021 році, і очікується, що вона збереже лідерство протягом прогнозованого періоду. Передбачається, що швидке покращення економіки завдяки зростанню наявного доходу, урбанізації та зміні способу життя стимулюватиме попит на продукцію у відповідному регіоні, тим самим збільшуючи загальне зростання ринку в найближчі роки. Очікується, що Азіатсько-Тихоокеанський регіон зареєструє найвищий CAGR з 2022 по 2030 рік. Зростаюча схильність споживачів до здорового та смачного харчування сприяє зростанню ринку.

Присутність відомих гравців у регіоні та постійно зростаюче населення, а також його готовність витратити більше на здоровіші підсолоджувачі, рухають ринок Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Крім того, серед головних чинників, які, як очікується, сприятиме зростанню регіонального ринку, є збільшення обсягів виробництва меду та зростання його споживання населенням.

Щоб вивести нашу країну в світові лідери з експорту меду потрібні зміни, а саме:

1. Для подальшого зростання треба переходити на промислове виробництво. Наприклад, у Канаді 7 тис. пасічників виробляють 29 тис. т меду, а в Україні – 400 тис. осіб виготовляють 80 тис. т. Продуктивність сім'ї бджіл у Канаді досягає 50 кг меду на рік, а у нас – 12-20 кг. Це тому, що в Канаді виробництво меду на промисловому рівні, а в Україні – на аматорському. Збільшити виробництво меду могло б об'єднання пасічників в кооперативи, бо бджільництво стає рентабельним починаючи із 100 сімей бджіл. Відповідно відбудеться підвищення якості та стандартизація продукції.

2. Український мед в основному експортується як сировина. Знизивши вартість меду на 29% у 2020 р. Україна збільшила експорт на 58,2%. Прибутки українських бджолярів зросли на 13%. Найбільшим імпортером залишається Німеччина (33%). Середня закупівельна ціна меду – 3 \$/кг. Часто німці фасують український мед, видаючи його за продукт, виготовлений в ФРН. Ціна такого «німецького» меду складає вже близько 12 євро/кг. Отже потрібно розвивати роздрібні продажі меду під власними торговими марками. Зараз бджолярі в умовах жорсткої конкуренції віддають свою продукцію задешево.

3. Важливим питанням є розширення квот на експорт меду: наша країна реально експортує до ЄС значно більше меду. Попит на цей продукт настільки великий, що квоти на його поставку (5 тис. т у 2016 р. та 5,2 тис. т у 2017 р.) вичерпуються за кілька днів. Ринок США також перспективний. Всього 30% попиту там забезпечується власним виробництвом. Через це американський ринок надзвичайно конкурентний. Зокрема, активно змагаються за свою частку на ньому В'єтнам та Індія. Проте Україна не відстає і знаходиться в лідерах [2].

Отже, за сприятливих умов Україна найближчими роками має можливість збільшити виробництво меду на третину.

Список використаних джерел:

1. Daniel Workman. Natural Honey Exports by Country. World's Top Exports: веб-сайт. URL: <http://www.worldstopexports.com/natural-honey-exporters/> (дата звернення: 25.10.22).

2. Honey Market Size, Share & Trends Analysis Report By Processing. Grand View Research: веб-сайт. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/honey-market> (дата звернення: 25.10.22).

УДК 330.338.2

Іванов О.А.

*магістр першого року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються мінливістю, жорсткою конкуренцією та високим рівнем ризику ведення господарської діяльності першочерговим завданням будь-якого підприємства є не тільки адаптація до змін у факторах навколишнього макросередовища, а насамперед їх випередження, що потребує здійснення капіталовкладень в подальший розвиток підприємства. Це також обумовлює необхідність вдосконалення системи управління інвестиційною діяльністю на основі прогнозування її напрямів і форм з метою реалізації системи цілей розвитку суб'єкта господарювання та його адаптації до змінюваних умов ведення діяльності. Таким чином, важливим інструментом перспективного управління розвитком підприємств на основі інвестиційної діяльності, стає обґрунтування і впровадження інвестиційної стратегії.

Інвестиційна стратегія є одним з найважливіших інструментів розробки і реалізації управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності підприємства. Існує безліч трактувань поняття «інвестиційна стратегія».

Більшість науковців подають тлумачення інвестиційної стратегії як системи довгострокових цілей (завдань) інвестиційної діяльності та вибору найефективніших шляхів (засобів) її досягнення [1].

Водночас, низка науковців ототожнюють поняття «стратегічне планування інвестиційної діяльності» та «інвестиційна стратегія». Зокрема, на думку колективу авторів, стратегічне планування інвестиційної діяльності є однією з найважливіших складових стратегічного управління підприємством і полягає в розробці системи заходів, взаємоузгоджених за часом, ресурсами і виконавцями, спрямованих на отримання прибутків через вкладення капіталу у найбільш перспективні з погляду кон'юнктури ринку напрямки діяльності підприємства [2].

Вважаємо, що інвестиційна стратегія є головним планом дій підприємства в сфері його інвестиційної діяльності, який визначає пріоритети її напрямків і форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечують ефективний розвиток підприємства.

Процес формування інвестиційної стратегії має містити формулювання мети і завдань, обґрунтування пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності, розробку оптимальної структури та розподілу всіх видів ресурсів, інвестиційну політику щодо визначення основних аспектів інвестиційної діяльності, підтримання зв'язку із зовнішнім бізнес-середовищем [3].

Інвестиційна стратегія є однією з основних підсистем загальної системи стратегічного управління підприємством.

Основними елементами інвестиційної стратегії є місія, загальні стратегічні напрями розвитку, функціональні стратегічні підсистеми за окремими видами діяльності, методи формування та розподілу ресурсів. При цьому інвестиційна стратегія знаходиться у постійному взаємозв'язку і взаємодії як із загальною системою стратегічного управління, так і з підсистемами що входять до її складу. Встановлення характеру такого взаємозв'язку між інвестиційною стратегією та іншими підсистемами та елементами забезпечує процес розвитку підприємства.

Необхідність формування інвестиційної стратегії підприємства також обумовлена таким фактором, як вплив зміни зовнішнього інвестиційного середовища. Високі темпи зміни макроекономічних показників, що впливають на інвестиційну діяльність підприємства, швидкість технологічного розвитку, коливання кон'юнктурного ринку, національної інвестиційної політики та форм державного регулювання інвестиційної діяльності не можуть забезпечити ефективне управління інвестиційною діяльністю, якщо не розробляти нових механізмів і підходів, що будуть адаптовані до таких умов [3].

Слід зазначити, що під час формування інвестиційних стратегій треба враховувати етап життєвого циклу підприємства. У цьому ракурсі інвестиційна стратегія дозволить адаптувати інвестиційну діяльність підприємства до можливих кардинальних змін у його економічному розвитку. Водночас, зміни цілей операційної діяльності підприємства, що обумовлені диверсифікацією виробництва, також визначають актуальність розробки інвестиційної стратегії. Щоб уникнути періоду «спаду», за яким, як найгірший варіант, може наступити фаза ліквідації, необхідно вчасно диверсифікувати діяльність підприємства, тобто відмовитись від напрямків діяльності, що не приносять дохід, і, навпаки, розробити нові напрямки діяльності, що приносять дохід. Відповідна диверсифікація форм інвестиційної діяльності підприємства за цих умов повинна бути прогнозована і оптимально збалансована з урахуванням ресурсного потенціалу підприємства, що забезпечиться за рахунок розробки ефективної інвестиційної стратегії.

Процес формування інвестиційної стратегії містить етапи, наведені на рис. 1. Така послідовність і зміст основних етапів розробки інвестиційної стратегії підприємства в цілому відображають загальноприйняті в економічній теорії і практиці принципи і методологічні підходи.

Рис. 1 Етапи формування інвестиційної стратегії підприємства
Джерело: сформовано на основі [1; 4; 5]

Таким чином, інвестиційну стратегію можна розглядати як загальний план дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства, що визначає пріоритетність напрямів і форм інвестування, а також певну послідовність етапів довгострокового інвестування.

Формування інвестиційної стратегії підприємства необхідне для реалізації ефективної інвестиційної політики та визначення механізмів оптимального використання капіталу з метою отримання від нього стабільної віддачі.

Список використаних джерел:

1. Данкеєва О.М. Окремі концептуальні аспекти щодо формування інвестиційної стратегії підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Вип. 29. С. 46-50.
2. Балацький О.Ф., Теліженко О.М., Соколов М.О. *Управління інвестиціями: навч. посібник, 2-ге вид., перероб. і доп.* Суми: ВТД «Універсальна книга», 2004. 232 с.
3. Діденко Є.О., Гапіч О.В. Управління інвестиційною стратегією підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_12_35 (дата звернення: 31.09.2022)
4. Горяча О.Л., Федоренко Ю.І. Етапи розробки інвестиційної стратегії підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. № 2. С. 28-35.
5. Сидоров І.П. Формування інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019 № 3. С. 72-76.

УДК 330.3

*Красноштан А.О., студентка 3 курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Лобунець Т.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проблема дослідження розвитку інклюзивної економіки набуває особливої актуальності у зв'язку з стрімкою динамікою та трансформацією сучасних умов. Для розвитку та підтримки національної економіки дуже важливим є своєчасне виявлення та усунення наявних проблем та перешкод у розвитку саме інклюзивної економіки. Використання підходу інклюзивності допомагає довести, що лише стійкості недостатньо для якісного розвитку національної економіки, адже економічне зростання має позначатися на добробуті всіх верств населення.

На сьогоднішній день існує багато визначень інклюзивного розвитку, але першими, хто дав визначення терміну «інклюзивний розвиток» були такі всесвітні організації як ООН, Комісія Інклюзивного Розвитку, Всесвітній Економічний Форум, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) тощо. Наприклад, Комісія Інклюзивного Розвитку (The Commission Inclusive Growth) трактує інклюзивне зростання як інтегроване широкомасштабне зростання, яке поширюється на широкий діапазон людей та місць для того, щоб сприяти та отримувати переваги від економічного успіху [1].

В роботах сучасних вчених, наприклад, Базилюка А. В. та Жулина О. В. зазначається, що: «Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби». Янчовічін Е. та Люндстром С. стверджують, що такий розвиток повинен базуватися на довгій перспективі, а не мати лише циклічний характер, бути широкоохоплюючим у різних секторах економіки та мати тісний зв'язок з ринком праці [2].

«Інклюзивне зростання», за визначенням Світового банку, являє собою стабільне зростання швидкими темпами, що поширюється всіма секторами економіки при залученні значної частини трудових ресурсів країни та характеризує рівність можливостей доступу до ринку праці та ресурсів.

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є унікальним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. Крім того, вона має широке значення і реалізується в багатьох аспектах, тому на сьогодні відсутнє загальноприйняте трактування та єдине уявлення про цей процес.

Для того щоб зростання вважалось інклюзивним, воно повинно мати певні характеристики :

1. Бути швидким і приводити до істотного скорочення бідності.
2. Бути широким і охоплювати всі сектори економіки.
3. Включати більшу частку робочої сили країни.

В основі концепції інклюзивного розвитку положення про вільний і рівний доступ всіх членів суспільства до ресурсів і результатів економічної діяльності [3].

Однією з характерних особливостей концепції інклюзивного розвитку є постійна потреба підтримки з боку громадських інститутів для вирішення проблеми прийняття стратегії інклюзивного розвитку на ринку праці. Така підтримка посприяє прискоренню активізації розвитку національної економіки. Згідно твердженням Європейської комісії, інклюзивний розвиток має такі переваги:

- забезпечення високого рівня зайнятості;
- інвестування в освіту;
- активізація боротьби з бідністю;
- модернізація ринків праці та системи національного захисту;
- сприяння згуртованості суспільства.

З даного переліку особлива увага приділяється саме боротьбі з бідністю, адже сама концепція передбачає справедливі умови та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами для кожного сектору економіки та різних верства суспільства [4].

В сучасних умовах питання інклюзивного розвитку стає дедалі актуальнішим, зокрема це пов'язано з наслідками впливу воєнного стану та власне бойових дій на території України – адже значна частина працездатного населення виїхала, бере безпосередню участь у супротиві ворогу або здійснює гуманітарну підтримку з тилу (волонтери). Саме тому в сучасних реаліях, за умов воєнного стану та критичної нестабільності у розвитку та підтримці належного рівня економічного розвитку України надзвичайно важливо активізувати всі можливі ресурси.

Розглядаючи можливості подальшої активізації інклюзивного розвитку економіки України, можна помітити деякі перешкоди, які дещо ускладнюють процес його популяризації та активізації. Такими ускладнюючими факторами є:

- недосконалість законодавства щодо інклюзивного економічного розвитку (шляхи фінансування, механізми впровадження та розвитку);
- недостатнє матеріально-технічне забезпечення робочих місць;
- психологічна неготовність роботодавців та робітників до залучення до інклюзивного розвитку економіки.

Отже, загальна проблема полягає саме в неготовності ринку праці до інклюзивного розвитку. Аби вирішити цю проблему, до питання подальшого розвитку необхідно залучати державне регулювання та інвестиції, адже інклюзивний розвиток є перспективним та значною мірою зможе підтримати економіку країни в такий непростий час.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивна економіка: теорія і практика : монографія / за ред. М. Д Балджи. – Київ : ФОРМ Гуляєва В.М., 2021. – 367 с.
2. Пастухова Н. В. Роль інклюзивного розвитку в організації зовнішньоекономічної діяльності України. *Інклюзивний розвиток економіки в умовах глобальних викликів сьогодення* Матеріали міжнар. Наук.-практ. Конференції (червень 2020 р.) – м. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. сайт URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/2527> (дата звернення: 30.10.2022)
3. Дідух, С. М. Інклюзивна економіка як нова парадигма сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 3. С. 100–107.
4. Соломіна Г. В. Сутність інклюзивності в контексті соціально-економічного розвитку держави. *Інклюзивний розвиток економіки в умовах глобальних викликів сьогодення* Матеріали міжнар. Наук.-практ. Конференції (червень 2020 р.) – м. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. сайт URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/2469> (дата звернення: 30.10.2022)

УДК 330.3

*Лобунець Т.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Активізація господарської діяльності національних бізнес-суб'єктів задля відновлення економіки, необхідність залучення капіталу як до капіталомістких галузей так і до зруйнованої війною інфраструктури вимагають пошуку нових організаційних форм та інструментів фінансування. І саме в таких складних умовах, коли в країні триває повномасштабна війна, а інвестори і фінансові інститути намагаються мінімізувати ризики і перекласти небезпеку, провідну роль у підтримці і забезпеченні інвестиційних потреб бізнесу та соціальних потреб населення бере на себе держава.

Державні органи влади та державні установи можуть виступати в ролі учасників проектного фінансування, а можуть бути гарантами залучення і захисту приватного капіталу. В традиційних умовах мирного життя при реалізації проекту участь держави може бути представлена в наданні кредиту чи гарантій, забезпеченні необхідними дозвільними документами, створенні сприятливих умов для інвестицій, наданні різних пільг, включно з пільговим оподаткуванням тощо. Функціями уряду в проектному фінансуванні є:

- податкове регулювання та запровадження особливих податкових режимів і пільг;
- надання урядових гарантій, субсидій тощо;

- промислова політика та регулювання (особливо у стратегічно важливих сферах економіки — нафтогазовій та енергетиці);
- реалізація концесійних угод [1, С 31].

Згідно моніторингу публічної інформації, яку надають банки, до початку війни в Україні і нині лише один банк надає послуги з проектного фінансування. Це державний банк – «Укресімбанк» [2]. Зрозуміло, що для масштабів економіки України можливості одного банку значно обмежені, тому в надзвичайних умовах військового стану держава розширює свої функції та інструменти у сфері фінансування проектів.

Крім традиційних форм бюджетного фінансування, кредитування та державно-приватного партнерства, в Україні з початку війни запроваджено державне грантове фінансування на відкриття чи розвиток бізнесу. Так, введений в дію урядовий проект «єРобота» передбачає надання грантів для започаткування бізнесу та розвитку підприємництва. Він спрямований на активізацію підприємницької діяльності та стимулювання створення робочих місць і включає 6 грантових програм [3]. Станом на 4 листопада ухвалено 2131 позитивне рішення про виділення грантового фінансування на загальну суму 1,8 млрд грн [4].

Крім того, для залучення в українську економіку іноземних інвестицій було створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестиційних проектів та можливостей у 10-ти галузях економіки. Даний ресурс дає можливість потенційному інвестору, зареєструвавшись на платформі, отримати вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які він матиме від вкладання в економіку України [5].

За оперативними даними Міністерства економіки України за два місяці з моменту запуску інвестиційної платформи Advantage Ukraine надійшло понад 370 запитів від інвесторів. Зокрема, більше сотні запитів зареєстровано від стратегічних та портфельних інвесторів із США, Великої Британії, Німеччини, Данії, Бельгії, Республіки Корея тощо. Як показує статистика відвідування платформи, інвесторів, насамперед, цікавлять такі сектори української економіки, як інновації та технології, агропромисловий комплекс, видобуток корисних копалин, інфраструктура, промислове виробництво та логістика. Крім того, значний інтерес у них викликають також проекти в енергетиці та ОПК [6].

Особлива увага з боку держави зараз приділяється й розвитку індустріальних та інноваційних парків, державно-приватному партнерству та концесії. Кожному із цих напрямів передбачається своє спрямування: парки мають реалізувати бізнес проекти, в тому числі інноваційні, а ДПП, шляхом підписання довготривалих договорів концесії - інфраструктурні проекти й проекти соціального та екологічного спрямування.

Інвестиції мають надзвичайне значення для відновлення країни у післявоєнний період, тому питанню залучення їх в економіку держава приділяє значну увагу, майже таку ж як і обороні. В сучасних економічних умовах проектне фінансування є однією з найпоширеніших форм залучення й організації інвестицій у реальний сектор економіки як у промислово розвинених країнах,

так і в країнах що розвиваються. Тому створення державою додаткових можливостей для реалізації проектного фінансування є запорукою швидкого та ефективного відновлення економіки та інфраструктури після розрухи.

Список використаних джерел:

1. Проектне фінансування : підручник / Т. В. Майорова, О. О. Ляхова та ін.; за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т. В. Майорової. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Київ : КНЕУ, 2017. — 434, [6] с.
2. Сайт Укрексімбанку: URL: <https://www.eximb.com/ua/business/corporate/corporate-kredyty/corporate-finansuvannya-investycijnyh-proektiv/corporate-finansuvannya-investycijnyh-proektiv-proektne-finansuvannya.html> (дата звернення: 11.11.2022)
3. Єробота: гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу: сайт URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu> (дата звернення: 11.11.2022)
4. Є-робота: уряд виділив 33,3 млн гривень на мікрогранти: сайт URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1b548f74-448c-438c-8021-89be67fea71f&title=Robota> (дата звернення: 11.11.2022)
5. Інвестиції в Україну та відновлення економіки: сайт URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (дата звернення: 11.11.2022)
6. Два місяці Advantage Ukraine - отримано понад 370 запитів щодо інвестицій в Україну: сайт URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7920f653-6192-412d-aad8-3f166070ab17&title=DvaMisiatsiAdvantageUkraineOtrimanoPonad370-ZapitivSchodoInvestitsiiVUkrainu> (дата звернення: 11.11.2022)

УДК 330.338.2

Мулик О.В.,
здобувач освітнього ступеня «Магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки інновації стають основним засобом забезпечення й збереження конкурентоспроможності підприємств. Інноваційна

діяльність підприємств здійснює вирішальний вплив на виробництво, оскільки нововведення забезпечують максимально можливий прогресивний вплив на виробництво [1].

Як відомо, інноваційна діяльність передбачає інвестування наукових досліджень і розробок, спрямованих на здійснення якісних змін у стані продуктивних сил і прогресивних міжгалузевих структурних зрушень, розробки і впровадження нових видів продукції і технологій.

Формами інвестування інноваційної діяльності є:

1) державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону;

2) комерційне інвестування, що здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва;

3) соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;

4) іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;

5) спільне інвестування, що здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями.

Інвестування відтворення основних фондів і приросту матеріально-виробничих запасів здійснюється як капітальні вкладення [2].

Особливістю інвестиційного забезпечення інноваційного потенціалу підприємства є виконання ролі інструменту розширеного відтворення основного капіталу господарського комплексу підприємства. Даний підхід до інвестиційного забезпечення дає підстави, щоб розглядати його як основне джерело формування інвестиційних ресурсів та фінансування всіх сфер діяльності підприємства. Лише за умови інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку інвестиційно-інноваційна діяльність набуває комплексного характеру, і це дає можливість регіональній економіці динамічно розвиватися і формувати фінансові ресурси, які забезпечують соціальні та екологічні потреби підприємства. У такий спосіб, на підприємстві відбувається процес колообігу інвестицій, коли інвестиційна діяльність стає основою інноваційної діяльності, в результаті чого відбувається безперервне розширене відтворення основного капіталу господарського комплексу, завдяки якому створюються можливості для забезпечення зростаючих потреб підприємства в інвестиціях [3].

З огляду на основні міжнародні рейтинги, які визначають стан розвитку інноваційної діяльності в країнах, з'ясовано, що Глобальному індексу інновацій у 2021 році Україна посідає 49 місце, у Світовому індексі інновацій за версією Bloomberg – 58, у Індексі інновацій Європейського інноваційного табло – 34.

Позиції України, що відображають стан розвитку інноваційної діяльності, в міжнародних рейтингах вказують на цілий комплекс проблем, зокрема на недостатній рівень державної підтримки інноваційних проектів та їх фінансування, на наявність слабого механізму впровадження інновацій у сферу

господарської діяльності та подальшої комерціалізації, на низький рівень співпраці інноваційних підприємств та науково-дослідних установ [4].

Отже, головною передумовою інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства має бути формування інвестиційних ресурсів. З одного боку, ефективність інвестицій певною мірою залежить від нововведень, реалізованих у інвестиційному об'єкті, а з іншого боку – ступінь інноваційного розвитку підприємства корелюється із капіталовкладеннями на дослідження і впровадження результатів. Аби Україна посідала вищі місця у міжнародних рейтингах з інноваційної діяльності, варто вирішувати наявний комплекс проблем в цій сфері, і насамперед налагоджувати структуру інвестування.

Список використаних джерел:

1. Полозова Т.В., Кривцун Д.Ю. Інноваційна діяльність підприємства та економічна сутність інноваційного процесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. Одеса, 2015. №12. С. 108-112.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 19 серп. 2022 р. URL: <https://bit.ly/3DijppU> (дата звернення: 20.10.2022).
3. Ткаченко А.М., Тимошенко Д.М. Інвестиційне забезпечення інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. №5. С. 119-125.
4. Крилов Д. В. Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10285> (дата звернення: 21.10.2022).

УДК 330.338.2

Ручка І.С.,
магістр першого року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., *д.е.н., професор*
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Важливим стратегічним напрямком розвитку України є соціально-економічне зростання та підвищення добробуту населення. Формування привабливого інвестиційного клімату є пріоритетним для досягнення цих цілей, особливо в умовах затяжної економічної рецесії країни. Інвестиції є необхідним інструментом для розвитку економіки як на макро, так і на мікро рівні.

Інвестиційну діяльність можна вважати однією з основних рушійних сил світової економіки, завдяки якій можна підвищити ефективність національної економіки.

Інвестиційна діяльність відіграє значну роль в економічних процесах будь-якої країни, оскільки завдяки залученню інвестицій створюються нові підприємства, з'являються нові робочі місця, модернізується обладнання на діючих підприємствах, запроваджуються інновації, розвивається інфраструктура. Саме тому одним зі стратегічних завдань держави є створення сприятливого клімату для здійснення інвестиційної діяльності [1].

Повномасштабна війна стала новим фактором впливу на рівень ділової активності та інвестиційного середовища в Україні. Так, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року впав на пів пункту та склав 2,17 балів з 5-ти можливих. Це значення – найнижче з 2013 року [2].

Військова агресія росії проти України очікувано очолює перелік факторів, що негативно вплинули на інвестиційний клімат, на другому місці опиняється корупція, на третьому – слабка судова система. Проте є і позитивні фактори впливу на інвестиційний клімат країни, серед них - надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, скасування мит і квот на український експорт та «транспортний безвіз» з ЄС [1].

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн Європи вкладання прямих та портфельних іноземних інвестицій. Цьому також сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування України на перехресті торговельних шляхів Європи та Азії.

Покращити інвестиційний клімат можна, сконцентрувавши наявні ресурси в пріоритетних галузях виробництва економіки з подальшим їх перетворенням в інвестиції; вкладаючи інвестиції в людський потенціал, підвищуючи кількість кваліфікованих працівників, що призведе до економічного зростання; надаючи фінансування на більший термін з менш жорсткими умовами; поліпшуючи діловий клімат; спрощуючи систему оподаткування, реєстрації та ліцензування, надаючи податкові пільги, передаючи державні замовлення «молодим» підприємствам, забезпечуючи фінансову підтримку; розробляючи регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості всіх областей країни шляхом попереднього дослідження їх інвестиційного середовища; створюючи відповідні законодавчі акти стосовно зниження корумпованості органів державного та місцевого самоврядування та інших дискримінацій щодо інвесторів; підвищуючи прозорість укладання договорів між інвесторами та державою, забезпечуючи надійність та справедливість розподілу вкладів інвесторів.

Сприятливе інвестиційне середовище для України дає змогу поліпшити процес залучення іноземних інвестицій, примножити обсяги виробництва та є рушійною силою для модернізації та диверсифікації переважаючих пріоритетних сферах економіки, що дасть змогу запровадити інновації в різних галузях виробництва.

Таким чином, формуванню сприятливого інвестиційного клімату в Україні мають сприяти масштабні комплексні заходи щодо поліпшення умов діяльності інвесторів, розширення механізмів та інструментів здійснення інвестицій та реалізації інвестиційних проектів. Збільшення обсягу інвестицій в економіку України забезпечить прискорення соціально-економічного розвитку регіонів та пріоритетних галузей виробництва.

Список використаних джерел:

1. Петухова О.М. Інвестування : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
2. Індекс інвестиційної привабливості України показав найнижче значення з 2013 року. Європейська Бізнес Асоціація: веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytisijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-pokazav-najnyzhche-znachennya-z-2013-roku/> (дата звернення: 29.10.2022).

УДК 005.511(083.92):796

*Степанюк В. М., магістр,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Алексєва К. А. к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПРОЄКТНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі значно зросла актуальність проектного управління як методу організації і управління підприємством. Принцип концентрації виробничо-економічного потенціалу поступився місцем принципу зосередження на розвитку власного потенціалу організації. На сьогоднішній день існує актуальна потреба у застосуванні нових концепцій в управлінні проектами та розвитку бізнесу.

Загалом, проект – це кожного разу реалізація нового або подібного завдання, тобто унікальна діяльність. Сутність проекту розвитку підприємством полягає в чіткої організації спрямованої на досягнення єдиного вірного рішення. Щоб отримати прибуток від реалізації проекту, необхідні ефективна координація і управління, які зможуть забезпечити прийняття необхідних рішень у потрібний час при повному усвідомленні наслідків [4].

Завдання формування оптимального інвестиційного проекту розвитку вирішується шляхом визначення розбіжностей між плановими показниками проекту розвитку та їх «згладжування». Аналіз ефективності проекту розвитку проводять з використанням часткових критеріїв оптимальності за економічним, науково-технічним, соціальним та екологічним ефектом [3].

В контексті управління інноваційними проектами забезпечується [5]: оцінка можливостей кожного проекту розвитку; вибір відповідно привабливого проекту для кожного ринку; встановлення взаємозв'язків між існуючими проектами; ефективний розподіл ресурсів; визначення критичних факторів успіху та економічних перспектив.

Будь-який бізнес, незалежно від сфери роботи, прагне до постійного вдосконалення, одні із шляхів до якого є систематичне оновлення послуг згідно потреби ринку. Фітнес-клуб «SportaVita» пропонує набір різноманітних тренувань, разом з тим є потреба до перегляду та вдосконалення продуктового портфелю. Як видно з рис. 1, у структурі продажів фітнес-клубу переважають «класичні» послуги фітнес-клубу, що об'єктивно пояснюється широкою потребою у таких послугах у населення.

На сьогодні є наступні питання, в напрямку який необхідно проводити роботу: проведення тренувань високої інтенсивності; розробка та втілення задуму «Онлайн фітнес клубу»; облаштування та відкриття масажного кабінету.

Саме аеробіка є основним «продуктом», що пропонує клуб. Однак ринок розширюється і з'являються нові класи. Можливо запропонувати введення, поряд з існуючими видами аеробіки, Тай-бо та Табату. Введення одного з вище запропонованих видів тренувань є шляхом вирішення питання про те, що в одній групі однаково займаються жінки 45-50 років та дівчата 20 років з різним рівнем підготовки та спортивного досвіду

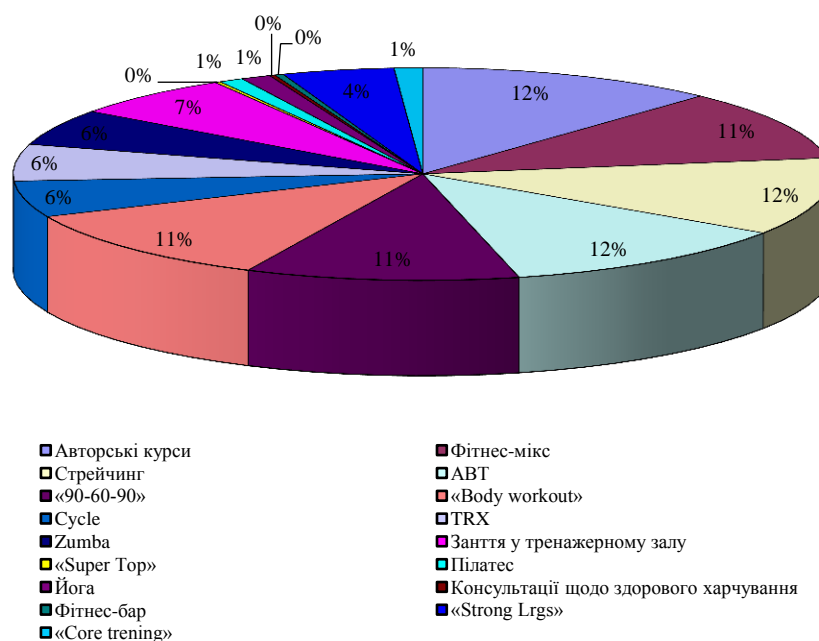

Рис. 1. Структура продажів фітнес-клубу «SportaVita»

Джерело: сформовано на основі даних клубу

Онлайн фітнес-клуб – основна ідея полягає у наданні послуг клієнтам, що з певних причин не можуть займатись у фітнес-клубах. Принцип роботи полягатиме у наступній послідовності кроків (табл. 1).

Таблиця 1

Послідовність дій впровадження онлайн фітнес-клубу

Крок	Дія
1. Набір групи	Активне просування послуги в мережі інтернет, демонстрація результатів клієнтів, що відвідують фізичний клуб; відкриття набору в онлайн групу
2. Збір інформації про кожного клієнта	Керівник групи самостійно збирає наступні дані: - Фото в повний ріст - Актуальна вага та параметри - Рівень фізичної підготовки - Стиль життя та режим роботи - Індивідуальні протипоказання
3. Початок програми	Розробка універсальної програми з мінімальними коригуваннями для окремих клієнтів. Кожного дня, впродовж дії виклику, керівник публікує нові завдання та слідкує за виконанням домашніх завдань. Активно діє обговорення, клієнти описують свої досягнення.
4. Закінчення програми	Клієнти відсилають персонально тренеру свої фото після тренувального онлайн табору, актуальну вагу та заміри

Джерело: сформовано автором

На даний момент масаж вийшов за рамки медичного впливу, внаслідок чого послуги масажу надаються практично у всіх закладах, що спеціалізуються в сфері краси та здоров'я – перукарні, фітнес-клуби, салони краси і масажні салони. Масажний бізнес має низку переваг. До таких переваг відноситься: відносно невеликі поточні витрати на підтримку бізнесу; постійна затребуваність та висока рентабельність. Впровадження запропонованих проєктів розвитку позитивно вплине на фінансове становище спортивного клубу.

Таким чином, розвиток бізнесу, зокрема у сегменті спортивних клубів, варто здійснювати через розширення послуг, які пропонуються. Забезпечити ефективність таких заходів можна завдяки розробці та впровадженню бізнес-проєктів, що запропоновано зробити на базі фітнес-клубу Sporta Vita.

Список використаних джерел:

1. Морозов В. В. Управління проєктами розвитку підприємств: навч. посібник. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2011. 232 с.
2. Павлова С. І. Проєктно-орієнтовані організації як розвиток методів управління підприємством. Серія: Економічні науки. ВІСНИК ЖДТУ. 2016. №4. URL: http://library.ztu.edu.ua/e-copies/VISNUK/78_4/170.pdf.
3. Романова Т. В., Кучер Я. В. Напрямки підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2014. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3538>.
4. Чикаренко І. А. Проєктний підхід як один із засобів підвищення ефективності діяльності. Теорія та практика державного управління. Вип. 9. Державне управління та місцеве самоврядування: Тези IV міжнар. наук. конгресу, 26 лют. 2014 р. Х.: Вид-во ХРІДУ НАДУ “Магістр”, 2014. С. 24-26.
5. Язлюк Б. О. Теорія і практика економічної ефективності інвестиційно – інноваційного бізнес – портфеля. Вісник. ЖДТУ. Економічні науки. 2011. № 1 (55). С. 199–202.

УДК 330.338.2

Яцюта Є.І.

*магістр першого року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Процес бізнес-планування є доволі актуальним на сьогоднішній день, оскільки в сучасних умовах господарювання успішне створення бізнесу або розширення діяльності діючого підприємства неможливе без визначення ринкових потреб та детального аналізу інвестиційного проекту. Саме для цього і призначений бізнес-план. Він дозволяє оцінити ефективність вкладання коштів, а також проаналізувати усі переваги й недоліки проекту [1].

Бізнес-план – це письмовий документ, який має чітко визначену структуру, в якому розкрито основну мету, цілі та призначення інвестиційного проекту, описано основні шляхи їх досягнення, а також наведено висновки стосовно результату, що планує отримати підприємство внаслідок реалізації даного інвестиційного проекту. Головна мета бізнес-планування інвестиційного проекту – це розробка стратегії розвитку та реалізації даного бізнес-проекту, що полягає в оцінці, аналізі, контролі та регулюванні діяльності в умовах постійної зміни зовнішнього та внутрішнього середовища [2].

Роль та призначення бізнес-планування виходить з того, що цей документ виконує сукупність завдань та цілей, що узагальнюються внутрішньою та зовнішньою функціями:

- внутрішня функція полягає в розробці та обґрунтуванні системи, спрямованої на управління та контроль за реалізацією проекту;
- зовнішня функція полягає в ознайомленні потенційних інвесторів, бізнес-партнерів, співзасновників з основними аспектами та сутністю інвестиційного проекту.

Відтак, проаналізувавши основні цілі та завдання бізнес-планування, які виділяють вітчизняні вчені-економісти, можна зробити висновок, що не існує єдиного загальноприйнятого переліку цілей та завдань бізнес-планування, оскільки кожен автор по-різному їх визначає. Так, на мою думку, основними цілями та завданнями бізнес-планування є:

- формування стратегії розвитку інвестиційного проекту;
- розробка концепції діяльності підприємства;
- визначення переваг і недоліків проекту;
- оцінка потенційних витрат;

- оцінка галузі, ринку і конкуренції;
- визначення джерел фінансування проекту та пошук потенційних інвесторів;
- оцінка можливих ризиків та розробка шляхів їх мінімізації.

Головними особливостями бізнес-планування є точність та лаконічність. Так, при розробці бізнес-плану необхідно максимально точно проаналізувати основні показники діяльності підприємства, спрогнозувати поведінку зовнішнього середовища, що дозволить визначити підприємству власні сильні та слабкі сторони, а також з'ясувати за рахунок яких сильних сторін можна мінімізувати вплив зовнішнього середовища та дію слабких сторін підприємства. При власне написанні бізнес-плану необхідно лаконічно викласти основні його положення, щоб зацікавити потенційного інвестора [3].

Використання бізнес-плану як інструменту для прийняття інвестиційних рішень в компаніях різного масштабу базується на чинному законодавстві, розглядається у багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних вчених.

Маючи налагоджену систему бізнес-планування в інвестиційній (холдинговій) компанії, топ-менеджмент має змогу скласти рейтинг підприємств (проектів) по найбільш важливим показникам для даної конкретної компанії в залежності від стратегічних цілей. Маючи такий портфель проектів у вигляді рейтингу проектів, дуже зручно приймати рішення щодо виходу з проектів чи початку інвестування в нові. Так, наприклад рейтинг може мати границі по ключовим для топ-менеджменту показникам, і якщо проект має показники гірші, ніж мінімальні – о проект не приймається/продається. Також рішення щодо корегування портфелю проектів може прийматися по сумі необхідних інвестицій (якщо компанія має відносно необмежені можливості по залученню інвестицій – це не актуально) [4].

Отже, в сучасних умовах господарювання саме завдяки розробці бізнес-плану підприємці можуть реально оцінити можливості проекту, обґрунтувати ефективність вкладання коштів та вчасно помітити недоліки.

Список використаних джерел:

1. Барроу К., Барроу П., Браун Р. Бізнес-план: практичний посібник Київ: «Знання», 2001. – 285 с
2. С.Ф. Покропивний Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування та ін. Київ: КНЕУ, 2002.
3. Гетало В. П., Гончаров О, Колісник А.В. Бізнес-планування : навчальний посібник. Київ. : «Професіонал», 2008. – 240 с
4. Телетов О.С. Бізнес-планування: навчальний посібник. Суми: СумДУ, 2008. 213 с.

**СЕКЦІЯ 4.
СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ**

УДК 330.322:621(510)

*Aoyang Tan, master,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Alekseieva Kateryna,
PhD (Public Administration), Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

**DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF AUTOMOBILE INDUSTRY IN
CHINA**

With the continuous growth of the national economy, China's automobile industry has shown a good momentum of development. Investment in the automobile sector has become a new hot spot for more and more companies and individuals. Continuous increase in the scale of energy production and consumption based on petroleum and coal, the world energy crisis has gradually intensified, and the energy transition has become a major trend in the energy development of all countries in the world. The automobile industry is an important pillar industry for national economic and social development.

Accelerating the cultivation and development of new energy vehicles is an urgent task to effectively alleviate the global energy crisis and environmental pressures and promote the sustainable development of automobile industry of China. It is an important strategic measure to cultivate new economic growth points and realize overtaking in the corners of the automotive industry. [1] Almost all major auto manufacturers in the world have deeply involved in the Chinese market and regard the Chinese auto market as an important part of their global strategy. The development of new energy vehicles is the only way for China to cope with climate change and promote green development.

In general, investment is understood as the process of converting money into capital, which refers to the process of the state or enterprise and individual, for a specific purpose. It is also the economic behavior of a specific economic entity that, in order to obtain benefits or capital appreciation in the foreseeable future period, invests a sufficient amount of money or the monetary equivalent of physical objects into a certain field within a certain period of time.[2]

Although the global auto demand market is mainly concentrated in the United States and Europe, on the one hand, due to the fierce competition in the auto market in these regions, the barriers to entry are high. On the contrary, the automobile market in the vast developing countries has great demand potential, and the competition is not as fierce as that of developed countries, and the barriers to entry are relatively low; at the same time, there is a demand for relatively high manufacturing and assembly

technologies of Chinese automobile enterprises. Therefore, Chinese auto companies first choose developing countries with relatively low thresholds when making foreign direct investment to reduce investment risks. As a matter of fact, from the perspective of investment entities, the structure of foreign direct investment entities in China's auto industry is constantly showing a trend of diversification, and various investment entities such as state-owned enterprises and private enterprises have played an active role. [3]

Thus, with the rapid increase of motor vehicles in China, there are concerns about the related problems such as air pollution and huge energy demand. It is of great significance to promote the green innovation of the automobile enterprises and develop the new energy automobile industry. Development of China's new energy autoindustry is featured as high technology, high investment and high risk. There are great opportunities for the development of new energy vehicles, concentrate its strengths to break through and master core technologies, accelerate the construction of new energy vehicle infrastructure, integrate social resources and strengthen cooperation between enterprises. China is breaking the current world automobile industry pattern via reforming the automobile industry the green automotive production. In this connection, the automotive industry of China needs investments, in particular in development of new energy vehicles, which can function using the alternative fuel.

References:

1. Haslam G. Assessing fuel cell vehicle innovation and the role of policy in Japan, Korea, and China / [G. Haslam, J. Jupesta, G. Parayil] / International Journal of Hydrogen Energy, 2012. - URL: <https://www.ixueshu.com/>
2. Jinyong C. Does R&D investment increase the value of a company? - Based on the test of innovation stock / [C. Jinyong, Y. Menhan, T. Xiangxi] // Science and Technology Management Research, 2016. - URL://www.cnki.net/
3. Lin G. Government support, R&D Management and technological innovation efficiency: An empirical analysis based on China's industrial sector / G. Lin, X.Wen // Management World, 2015. - URL: <https://www.cnki.net/>

УДК 339.7:330.322:338.45

*Jiaying Sun, master,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Aleksieva Kateryna,
PhD (Public Administration), Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

STIMULATING OF DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY IN CHINA IN CURRENT CONDITIONS

Maintaining the prosperity and stability of the light industry and promoting its transformation and upgrading play an irreplaceable role in maintaining China's balance of payments, providing full employment and stimulating economic growth. Under the

new normal of global economic weakness and China's economic slowdown, the comparative advantage of China's cheap labor force is gradually weakening. China is the largest developing country in the world. At present, the total GDP ranks the second in the world. The light industry plays an important role in China's national economy, and its export volume accounts for more than 20% of the total national export. Moreover, the light industry has solved a large number of employment problems for China and has a good employment effect.

In general, China through the provision of various benefits and preferences, actively encourages investment in knowledge-intensive industries, the field of new and high technology, the sphere of energy saving and environmental protection, into modern service. However, development of traditional industries, in particular, of light industry remains of great importance. [1]

In the short term, the direct impact of foreign direct investment on the export of the light industry is not significant, whereas in the long term, foreign direct investment has hindered textile exports through competitive effect. The entry of foreign capital makes the regional market more open, and foreign capital promotes the export of China's light industry through this effect of institutional change. Foreign investment in Hong Kong, Macao and Taiwan has a negative impact on the export of light industry products both in the short and long term through competition effect, and foreign investment from other sources promotes the export of China's light industry through direct influence in the long term. In the long term, foreign capital from other sources has had a negative impact on the export of the light industry through the effect of competition, and has promoted the export of China's light industry through the effect of institutional change.[2]

From a national perspective, foreign direct investment promotes employment in the light industry. The direct employment effect of foreign investment in the light industry is different from the indirect employment effect. The contribution of foreign direct investment to employment in the light industry comes from its direct employment effect, that is, the employment created by foreign-funded enterprises themselves. The indirect impact of foreign direct investment on employment in the light industry is negative. The crowding out effect and technology spillover effect of domestic investment hinder the increase of employment in the light industry; the indirect impact of foreign direct investment on employment through the effect of institutional change does not pass the significance test. Domestic enterprises basically have the ability to compete with foreign-funded enterprises through long-term adjustment, which weakens the impact of foreign investment on employment in the textile industry through the crowding out effect. At the same time, foreign-funded enterprises; investment in upstream and downstream domestic enterprises through industrial linkages will also increase employment.[3]

Thus, public policy aimed at stimulating the foreign direct investment in the light industry of China is becoming crucial. China possess great potential of development in this direction and the light industry is the one to solve many social problems.

References:

1. Bremont J. An Empirical Assessment of Employment Effects / J. Bremont, P. Nunnenkamp // Kiel Working Papers, 2007. - URL: <https://d.wanfangdata.com.cn/thesis/ChJUaGVzaXNOZXdTmJAYMjA5MDESCUQwMjA5OTUzMROiY3lmYnFucHI%3D>
2. Gutierrez R. An analysis of the people's republic of China's foreign investment law and foreign direct investment in Shanghai's free trade zone. / R. Gutierrez // Florida Journal of International Law, 2017. - URL: <https://d.wanfangdata.com.cn/thesis/ChJUaGVzaXNOZXdTmJAYMjA5MDESCUQwMTc0NDk4NRoIdWp6ZWlhbjk%3D>
3. The Concept of China's Light Industry Development by Means of Industry Clusters Creation and Digital Technologies. - [Electronic resource]. – URL: https://www.researchgate.net/publication/341159777_The_Concept_of_China's_Light_Industry_Development_by_Means_of_Industry_Clusters_Creation_and_Digital_Technologies [accessed Oct 23, 2022].

УДК 330.322

*Kotsupera Svitlana, bachelor,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Aleksieva Kateryna,
Ph.D. (Public Administration), Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

APPROACHES TO UNDERSTANDING CRISIS MANAGEMENT IN CURRENT CONDITIONS

Theories of crises proceed from the fact that crises are an integral part of the cyclic development of the system. In recent years, most countries have been affected by the global financial and economic crisis, including Ukraine. Therefore, effective crisis management has become one of the most important problems of governance. In modern domestic and foreign scientific literature, there is still no single approach to understanding the essence of crisis management, so many managers have confused the concepts of "crisis management", "bankruptcy", "restructuring", "rehabilitation", etc. Therefore, there is a need to consider approaches to defining the essence of crisis management.

A significant number of scientists considered the essence of "crisis management" in their studies, as a result, there is no unanimity in the definition of this concept and the existence of several approaches. However, crisis management in its essence is a management system that has a comprehensive nature and is aimed at preventing, preventing crisis phenomena and identifying the causes of the crisis, the type, stage, and patterns of its course, possible development scenarios, tools to overcome it, with the aim of further functioning of the enterprise.

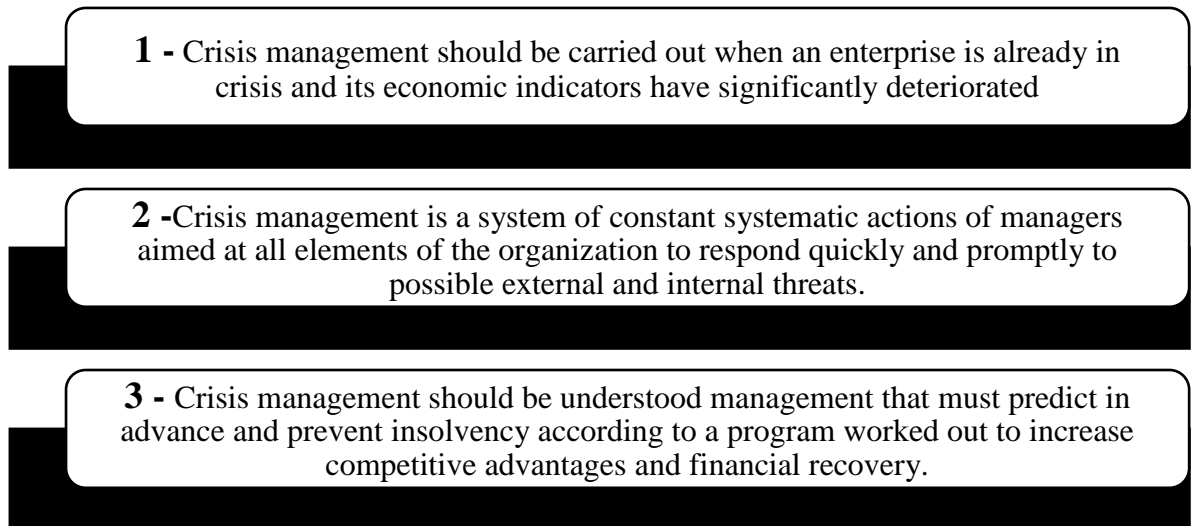

Fig. 1 Basic approaches to understanding “crisis management”

Regarding the specification of the essence of crisis management, there are several basic approaches.

- **First approach**

Crisis management should be carried out when an enterprise is already in crisis and its economic indicators have significantly deteriorated. [1] This approach can be considered correct; however, it treats the problem of the onset of a crisis state of an enterprise as a fact. By this, crisis management aims at overcoming the negative consequences of mismanagement and misjudgment of the business environment of the enterprise which has led to deep problems in the enterprise.

- **Second approach**

According to the proponents of the second approach, it is more appropriate to maintain the activities of the enterprise in a stable state, despite the threats and risks. According to this approach, crisis management is a system of constant systematic actions of managers aimed at all elements of the organization to respond quickly and promptly to possible external and internal threats in the effective functioning or development of the organization. [2] Thus, it can be defined that one of the tasks of crisis management is to keep the economic system in an equilibrium state, reacting appropriately to threats to the business environment.

- **Third approach**

The third approach to defining the essence of crisis management emphasizes the need for crisis prevention in an enterprise. In this occasion, crisis management should be understood not only as management focused on bringing the enterprise out of the crisis but also as management that must predict in advance and prevent insolvency according to a program worked out to increase competitive advantages and financial recovery. [3]

So crisis management must ensure the stable functioning of the enterprise due to timely identification of threats to the external and internal environment and to react to them in case of deterioration of the enterprise, an operation to implement urgent measures to overcome crisis phenomena. As part of crisis management, it is necessary

to analyze different scenarios and to develop a course of action in case of possible aggravation of contradictions within the enterprise or with the external environment.

Thus, based on the synthesis of approaches to defining the essence of crisis management such interpretation of this concept can be proposed: crisis management is a system of management aimed primarily at the early identification of contradictions of the enterprise with the external environment or in its internal environment, considering individual business processes of the enterprise to prevent crisis phenomena in an enterprise: if a crisis is likely to occur – management should reorganize the execution of individual business processes. In case of a crisis state, a mechanism for overcoming the crisis should be developed. This includes the implementation of appropriate tools and procedures and a deep reconsideration of the principles of the enterprise's activities.

References:

1. Melnychenko, O. O.. Vyznachennya ekonomichnoyi sutnosti kryzy pidpryyemstva ta osnovnykh yiyi vydiv. Problemy i perspektyvy rozvytku pidpryyemnytstva (2015)
2. Vasylenko, V. O. Antykryzove upravlinnya pidpryyemstvom. Kyiv (2003).
Suprun, V. O. Modeli antykryzovoho upravlinnya mashynobudivnym pidpryyemstvom v umovakh dovhotryvaloyi ekonomichnoyi kryzy. Finansovyy prostir, (2015).

*Shynkaruk L.V., Dr. in Economics,
Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine,
NULES,*

*Xie Xiaohang,
Master student of the specialty
“Management of Investment Activity
and International Projects”, NULES*

PECULIARITIES OF INVESTMENT IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE PRC

Central government agricultural investment is an important means for the government to intervene and guide agricultural activities, and it is the main source of investment in agriculture. It is a common practice in most countries in the world to continuously increase government agricultural investment and improve agricultural infrastructure conditions. On the one hand, it is necessary to reasonably establish the growth rate of the central government's agricultural investment; according to the “Agricultural Law”, the annual growth rate of the state's total investment in agriculture should be higher than the growth rate of the state's regular fiscal revenue. This is the country's minimum requirement for the growth of agricultural fiscal funds. Under the premise of meeting this requirement, given the particularity of agriculture, the growth rate of fiscal investment should be higher than the growth rate of total fiscal investment in support of agriculture and fiscal expenditure in the same period. At the

same time, it is necessary to further increase the central government's agricultural investment in the central government's total investment in agriculture, rural areas and farmers as a percentage of the total investment in fixed assets. Public service capacity and sustainable agricultural development can be improved.

From the perspective of the development of my country's agricultural and rural undertakings, taking advantage of the opportunity of my country's administrative and fiscal system reforms, we will promote the merger and reorganization of agricultural management departments, and gradually establish a comprehensive agricultural management department, which will coordinate the management of complicated agricultural management affairs by one or a few departments. Decentralize management authority and specific management affairs, reduce management levels, and effectively improve decision-making efficiency. On the basis of the establishment of an institutionalized coordination and consultation mechanism among agricultural departments, we will study the establishment of a major agricultural ministry system plan to realize the integrated management of various aspects of agriculture before, during and after production, and gradually form a unified and efficient, consistent power and responsibility , A coordinated, open and transparent agricultural administrative management system. To adapt to this, integrate relevant investment projects and optimize the structure and fields of investment arrangements. Bring the standard farmland construction funds, agricultural comprehensive development funds, farmland water conservancy construction funds, soil and water conservation funds, land consolidation funds, economic forest and fruit construction funds and other agricultural construction projects and investments currently dispersed in the comprehensive management department and industry management departments into the unified management track, It is managed by one department and supervised by relevant departments to form a mechanism of mutual checks and balances.

Drawing lessons from relevant domestic and foreign experience in investment performance evaluation, establish a multi-level and multi-field evaluation index system covering the entire process of investment decision-making, investment management, construction effects, and operating conditions. Accelerate the performance evaluation of agricultural investment by the central government, formulate evaluation work plans, clarify the purpose and content of evaluation, determine the subject and object of evaluation, propose evaluation indicators and methods, clarify evaluation procedures, and explore the establishment of a more scientific and practical agricultural investment performance evaluation The work system continuously improves the government's decision-making, management and efficiency levels of agricultural investment. On the basis of the pilot work that has been carried out, we will conscientiously sum up experience, further improve the evaluation index system and evaluation methods, improve the management system and optimize the work process, and gradually expand the scope of evaluation. Strengthen the incentive mechanism, promote the application of evaluation results, link the performance evaluation results of localities and key projects with the overall central agricultural investment arrangements, and use them as an important basis for subsequent investment arrangements. For provinces or projects with better performance evaluation results, the central government Investment arrangements are given preference.

*Dielini M.M., Dr. in Economics,
Professor, Acting head of the department
of Production and Investment Management,
NULES,
Wu Yi, Master student of the specialty
“Management of Investment Activity
and International Projects”, NULES*

PUBLIC POLICY SUPPORT OF INVESTMENT IN CHINA

China's macro-control policy of coordinating epidemic prevention and development has achieved remarkable results. The economy has operated stably, inflation has recovered moderately, the employment situation is stable and improving, the balance of payments is basically balanced, foreign exchange reserves are stable, and financial counter cyclical forces. However, it should also be noted that the internal and external environment for the implementation of monetary policy in the next step is still complex. From the external environment, the epidemic situation is still on the rise, the geopolitical risk is still, and there is still great uncertainty in the international environment. Internally, the downward pressure on China's economy remains, the economic operation is still below the potential level, and the confidence of market players has not been fully repaired.

Specifically, there are six aspects of impact. First, the impact of the COVID-19 epidemic on China's economy and the world economy is still great, which is relatively rare. Last year, China's economy grew by 6.1%. Last year, the Central Economic Work Conference made a prediction on this year's economy. It was estimated that this year's economic growth rate should be about 6%, prices should be controlled at 3.5%, and the overall economic growth contraction index was estimated to be about 2.5. If there is no epidemic, China's economic growth rate this year can reach 6%, the current GDP growth rate can reach 8.5%, and the corresponding expected investment growth rate is 6%, including infrastructure investment of 6% - 7%, real estate investment of 7%, manufacturing investment of 5%, and fiscal revenue of 5%.

After the outbreak of the epidemic, the GDP growth rate in the first quarter decreased by 6.8%. Considering the price factor, the GDP actually decreased by 5.3%. Compared with the current GDP growth rate, which should have reached about 8.5%, the economy in the first quarter lost about 3 trillion yuan. Of the 3 trillion yuan loss, the tax loss was nearly 800 billion yuan, and the profit loss of enterprises was 2.2 trillion yuan, which has a great impact on enterprises and local governments.

Second, the epidemic has impacted both the supply side and the demand side. Demand is declining, and supply is also declining, which has caused greater pressure on macroeconomic policy regulation. According to the theory of economics, once the economy goes down and periodically goes down, the main impact is on the demand side. For example, when demand drops, Keynesian measures are often taken to stimulate demand. If the main impact is on the supply side, the production capacity is damaged, or the cost of production rises significantly, such as the supply side impact

caused by the sudden rise in crude oil prices, we need to find ways to reduce the cost of enterprises, which is called supply economics.

In the policy adjustment, we can see that we should take measures at the same time on the demand side and the supply side: on the one hand, we should find ways to solve the impact of the supply side and reduce the production costs of enterprises through various measures; On the other hand, once the epidemic situation is under control, we must find ways to restore demand. From the statistical data of April 2020, including European and American countries, we can see that the impact of the epidemic on the demand side is greater than that on the supply side, and the decline of demand is faster than that of supply. For this reason, a third problem arises, namely, the price problem. After the supply side and the demand side are affected at the same time, the prices of some commodities, such as agricultural products, rise, but the prices of commodities with relatively small supply impact, such as steel, nonferrous metals, and chemicals, fall. For example, the CPI rose by 4.5% from January to April. The price of industrial products fell, which led to a rapid decline in corporate profits. This is the third feature.

Fourth, this round of unemployment is under great pressure. In April, the unemployment rate reached 6%. At the same time, 3.5% of the urban labor force did not go to work, and about 10% of migrant workers did not return to the city. Together, these impacts affected the employment of 50 to 60 million people.

One indicator that is still acceptable is the new employment. The new employment from January to April was 3.54 million, which is not bad. This reflects that some enterprises may have retired employees, and some large enterprises are still recruiting in response to the call. On the whole, our unemployment rate is still lower than that of some developed countries.

The residents' income also rebounded, although the decline in residents' income was relatively small. In the first four months of this year, the savings of residents with relatively good income are still increasing, partly because they dare not go out to consume, and become savings; Another reason is that some funds may have been transferred to the capital market, which is a new feature.

We should pay attention to this phenomenon, which may have an impact on the future economy. The good news is that some residents' savings will become consumption once the epidemic is over, which is conducive to the growth of consumption in the later period. But at the same time, there may also be other problems, that is, there may be some imbalance between incomes. The income of the unemployed may decline, and the income gap may expand. This is the fifth characteristic.

Sixth, we can see that since this year, the monetary policy has been relatively loose. At present, the total amount of social financing and the growth rate of money are relatively high. However, these funds have become loans for enterprises, or after enterprise financing, they have not completely become the production of enterprises. These funds may still remain in the business sector. This means that once the epidemic ends, enterprises may recover quickly and use this money to increase production. If the epidemic does not end, some of the money may enter the capital market.

Therefore, although China's public investment policy current monetary policy operates well, there are still many problems. The author hopes to make his modest contribution to China's public investment policy monetary policy.

Батченко Л.В.

доктор економічних наук, професор

Гуль Є.А., *магістрантка*

Київський національний університет

культури і мистецтв

(м. Київ, Україна)

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО СТРАТЕГУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний розвиток стратегічного управління бізнесом доречно розглядати на основі поняття «стратегування» (strategization). Процес стратегування сфокусований не тільки на розробці стратегії, а й на її реалізації, на практичному приміненні результатів стратегування. Це особливий, неперервний процес довготривалої системної співпраці всього бізнес-колективу з використанням економічних інструментів та стимулів для реалізації запланованих бізнес-цілей.

Важливість економічного стратегування підприємства для його загальної успішної діяльності ніколи не піддавалася сумніву. На сучасному етапі в українських підприємствах спостерігається стрімке посилення актуальності стратегування економічного розвитку. Бізнес-процес економічного стратегування в супердинамічному світі в умовах сучасного розвитку економіки повинен активізувати перехід підприємств до інноваційної моделі економічного розвитку.

Актуальним і сучасним інструментом процесу стратегування є вибір стратагем. Стратагема - це сплав стратегії з умінням розставляти приховані від противника пастки, певна ідея, абстракція стратегії поведінки, яка повинна привести до успіху. Вміння складати стратагеми свідчить про здібності керівника та вселяє у виконавців упевненість в успіху будь-якої справи.

Стратагемний аналіз – це концептуальне усвідомлення примінення східної мудрості в сучасних бізнес-практиках із використанням принципу багатоекранного мислення, що надасть можливість поєднання опціональності економічних рішень та економічну взаємодію не тільки в короткостроковій, а й в довгостроковій перспективі. Наразі принципи використання стратагем у діяльності організацій актуалізуються і поширюються. Серед них:

- перемагай без бою;
- уникай «повного», а займай «пусте»;
- нагороджуй і карай уміло;
- піклуйся про конкурента [3].

Частіше за все дані принципи можна втілити в діяльності підприємства з точки зору інноваційного та інклюзивного підходів. Поняття «інклюзія»

(inclusion – включення, залучення) має широке значення і реалізоване в багатьох аспектах бізнес-діяльності. В економічній літературі розглядаються поняття «інклюзивне зростання», «інклюзивні інновації», «інклюзивний розвиток», «інклюзивна економіка». Саме тому все більш актуальним стає питання про «інклюзивні» інновації, які спираються не тільки на технологічні інновації, а й на автоматизацію робочих процесів, системи доставки й інновації в рамках бізнес-процесів для зниження витрат і розширення доступу [4].

Існує багато визначень поняття «інклюзивний розвиток» в науці. Так, Комісія Інклюзивного Розвитку визначає: Інклюзивне зростання - це інтегроване широкомасштабне зростання, яке поширюється на широкий діапазон людей та місць для того, щоб сприяти та отримувати переваги від економічного успіху. Мета такого виду розвитку – досягнути вищого рівня процвітання поряд зі зростанням рівності й справедливості в можливостях і доходах. [1]

Якщо дослідити сутність поняття «інклюзія», то воно має багато спільних рис з поняттям «інтеграція». Інклюзія полягає в адаптації системи до потреб людини. У ній всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання позитивного результату за рівних можливостей. У рамках інклюзивної моделі люди адаптуються, змінюються, враховуючи й задовольняючи потреби кожного суб'єкта підприємства. Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки підприємства є важливим, унікальним, цінним і має можливості задовольнити свої потреби та потреби компанії [2].

Економічна сутність інклюзивної складової поняття «інклюзивність» - в адаптуванні підприємницької системи до потреб персоналу. Використання в бізнесі індексу інклюзивного росту є додатковим параметром до метрик економічного розвитку бізнесу. Бізнес може стати «інклюзивним», і це залежить від його економічного потенціалу й інклюзивної організації економічної взаємодії в бізнес-середовищі. Економічна інклюзивність бізнесу ґрунтується на ринкових принципах, лібералізму і демократії, і забезпечує ряд переваг для бізнесу, а головне - інклюзивний бізнес підтримує репутацію бізнесу і створює інклюзивний клімат робочого середовища. До 60% компаній зі списку Fortune 500 мають в штаті спеціального співробітника який відповідає за інклюзивний клімат робочого середовища

Дискурс інклюзивної економіки виходить на рівень мейнстріму і його підсилює зростання цифрової інклюзії як інноваційної платформи яка виконує наразі роль інтегратором соціальної та економічної взаємодії персоналу в бізнесі. Щоб цей процес був ефективним інклюзивній економіці сучасності треба об'єднати зусилля і можливості всіх зацікавлених сторін бізнесу і реалізувати інклюзивність як фактор економічного зростання

Таким чином, організація економічної діяльності відповідно до принципу інклюзивності - це служіння економічних процесів людині, а не капіталу, і це на сьогодні є трендом в бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Inclusive Growth Commission (2017). Inclusive growth for people and places: challenges and opportunities. RSA, London:

https://www.thersa.org/globalassets/pdfs/reports/rsa_inclusivegrowth-commission-final-report-march-2017.pdf

2. Базилюк А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. Економіка та управління на транспорті. 2015. №С. 19–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5

3. Бекетова О,А., Комарова Т.С., Яроміч С.А. Роль стратагем під час формування стратегічного мислення менеджера. 2018.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/111.pdf

4. Продіус О. Стратегування інноваційного розвитку в системі управління підприємства. 2019. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19poisup.pdf>

УДК 330.338.2

*Бугай Р. О., студент 1 курсу магістратури,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Лобунець Т. В., к.е.н., доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В СВІТІ

У сучасних умовах функціонування сфери ресторанного бізнесу він набуває все більш динамічного характеру та істотно впливає на розвиток національного господарства. Це, насамперед, пов'язані з впливом глобалізаційних процесів, що тягне за собою необхідність впровадження у процес виробництва технологічних, інформаційних, управлінських інновацій і, як наслідок, сприяє зростанню їх інвестиційної привабливості.

Ресторанний бізнес відрізняється від інших видів бізнесу. Ресторан – це організація, яка поєднує в собі мистецтво та традиції багатьох поколінь, механізми управління та досвід маркетологів, філософію економіки вражень та концепцію психологічного моделювання. Найбільш відомі та успішні ресторатори дотримуються тієї думки, що під поняттям «ресторан» на сьогоднішній день розуміється заклад, де не тільки продають їжу, а й атмосферу, враження, задоволення, соціальний статус і таке інше. Зростання привабливості галузі ресторанного бізнесу спричиняє посилення конкурентної боротьби, що створює певні складнощі в умовах життєздатності компаній галузі [1].

Незважаючи на те, що згідно зі статистикою, зі 100 ресторанів на протязі 2-3 років закривається 70, ресторанний бізнес за оборотом займає у світі дуже високе місце (наприклад, у США – третє). Експерти визначають мінімальну суму початкових інвестицій для відкриття закладу ресторанного типу в розмірі 500-1000 тисяч у.о. Окупність цих вкладень залежить від різних причин і у середньому становить близько трьох років [2].

Аналіз функціонування ресторанного бізнесу дозволив виявити загальні тенденції його розвитку за сучасних умов господарювання [3]:

1. Ресторани високого цінового сегменту піднімаються ще вище, збільшують якість страв, продуктів та рівень сервісу. Такі заклади мають стати еталонними для ресторанної галузі. Хоча слід зазначити, що в ці ресторани піде лише забезпечена та відокремлена публіка.

2. У найпопулярнішого виду ресторанів – демократичного (орієнтованого на середній клас), спостерігається кілька тенденцій розвитку: ресторани з «open kitchen», а також поява тематичних ресторанів (стейк-хаус або фіш-хаус та ін.)

3. Підвищення попиту на корисну для здоров'я продукцію. Такі підприємства ресторанного бізнесу налагоджують прямі тривалі господарські зв'язки безпосередньо з виробниками сільгосппродукції.

4. Поширення національних кулінарних традицій у всьому світі.

5. Розвиток кухні «фьюжн».

6. Посилення орієнтації на якість продукції.

7. Активний розвиток «молекулярної кухні».

8. Створення мереж та подальше збільшення її розмірів. Причому слід виділити 2 основних типів мереж:

- уніфіковані – що передбачають стандартизацію всіх складових концепції;
- змішані – що передбачають сукупність маркетингової, рекламної кампанії, а також цінової програми лояльності та ін.

9. Розвиток спеціалізованих ресторанів зі скороченим набором пропонованих послуг та страв. Спеціалізація їх може бути різноманітною, ресторани можуть спеціалізуватись, як правило, на приготуванні національних страв, вечерь, сніданків. А іноді ресторани спеціалізуються на створенні певної атмосфери, наприклад «Дикий Захід» та ін.

Ще неможливо не відзначити такий вид ресторанів, як free flow, або демократичні ресторани. «Фрі фло» в перекладі означає «вільний рух». Як свідчить світова практика, демократичні ресторани є досить динамічним сегментом ресторанного ринку. Основні споживачі їх послуг – люди середнього достатку: Ознаки таких підприємств: відсутність офіціантів, приготування їжі в присутності гостей, насичений асортимент страв. Такі ресторани дозволяють відвідувачам самостійно вибрати місце, комфортно розміститися, почуватися невимушено. Все це забезпечується поєднанням «відокремлених островів»: кавової, пивної зони, лінії гарячих страв, а також системи самообслуговування з обслуговуванням офіціантами[3].

В Україні таких ресторанів поки немає, хоча в ЗМІ є інформація про те, що перша та найбільша у Франції мережа ресторанів самообслуговування Flunch розпочала пошуки франчайзі в Україні [4]:

Ресторанний бізнес завжди займатиме одне з провідних місць у житті сучасного суспільства, оскільки люди завжди відчуватимуть потребу в їжі. Але сьогодні від ресторанів вимагають не лише «хліба», а й «видовищ».

Список використаних джерел:

1. Каличева Н.Є. Напрями забезпечення ефективного розвитку промислових підприємств в сучасних умовах / Н.Є. Каличева, С.Є. Бохан // Науковий огляд. Науковий журнал. – Київ, ТОВ «Меганом», 2017. – Вип.5 (37). – С. 5-15
2. Dominik P. Zasady i organizacja uwienia w turystyce [Text] / P. Dominik. – Warszawa: Almamer, 2011. – 188 p.
3. Воловельская И.В. Калинковская Е. Гончарова А. Анализ ресторанного бизнеса в мире и Украине. *Вісник економіки транспорту і промисловості* 2017. №59. – С. 265 – 270.
4. Тенденции ресторанного рынка в Украине [электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://c4actie.at.ua/publ/2-1-0-1>.

УДК 338.244

*Бутенко В.М., д.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

БІОЕКОНОМІКА ЯК ШЛЯХ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Переважна більшість країн світу, намагаючись поєднати економічне зростання із сучасними проблемами, створюють нові моделі інноваційного зростання, однією із яких є біоекономіка. З моменту оголошення Європейською комісією в 2005 році нового напрямку економічного розвитку - біоекономіки, заснованої на знаннях, вона трансформувалася від науково-орієнтованої стратегії до політичної моделі в більш ніж 60 країнах. Сьогодні існує низка стратегій, планів дій, дорожніх карт та подібних ініціатив стосовно розвитку біоекономіки.

Необхідно відмітити, що інтерес до проблем біоекономіки зростає також у зв'язку із зростанням потреби в більш високій якості життя, посиленням уваги до здоров'я людини і умов навколишнього середовища, можливості задовольнити потреби більш високого рівня. Концептуальний підхід до економічного розвитку і суспільства з точки зору проблем і можливостей біоекономіки дозволить вирішити цілий ряд проблем, оскільки біоекономіці притаманні яскраво виражені соціальні аспекти. Формування біоекономіки стає все більш важливим завданням для багатьох держав, адже її розвиток допоможе будь якій країні вийти на новий рівень розвитку.

Загальновідомо, що «народження» біоекономіки збігається із запуском піонерської концепції біоекономіки, заснованої на знаннях, або більш відомої як КВВЕ, Європейською комісією в 2005 році, яка все ще надихає на нові ініціативи у всьому світі [1]. Поширення стратегій біоекономіки продемонструвало її адаптацію до різних геокліматичних умов, соціально-економічних і політичних середовищ, де біоекономіка може бути реалізована. За відносно короткий проміжок часу біоекономіка мала можливість позиціонувати

себе в політичній, дослідницькій та промисловій сферах. Необхідно визначити, що біоекономіка створює можливості для інклюзивного економічного розвитку кожної окремої країни, яка сприймає цю концепцію. Це стає можливим за рахунок інтенсифікації діалогу та співпраці з усіма зацікавленими сторонами: держава, бізнес, суспільство, наука.

Інклюзивність біоекономіки прослідковується у тих змінах, котрі продукувала ця концепція з моменту свого започаткування. Спочатку біоекономіка здебільшого ґрунтувалася на науці та використанні біотехнологій. За останні роки біоекономіка розширила свій вимір за рахунок інтеграції нових концепцій і цілей, таких як сталий розвиток, економіка замкнутого циклу, відновлюваність та ефективність використання ресурсів, зміни клімату та продовольча безпека. Біоекономіка також взяла на себе зобов'язання розуміти та поважати планетарні межі, що визначає екологічні межі біоекономіки. Усі ці елементи посилюють системний характер біоекономіки та її узгодженість з конкретними цілями економічного розвитку окремих країн. Різномасштабність біоекономіки та її швидка концептуальна еволюція показали, що біоекономіку не можна обмежити вузькою, монолітною або редукаціоністською концепцією чи визначенням [2].

Зокрема, у перші роки розвитку біоекономіки Європейська комісія спочатку була зосереджена на чотирьох основних складових: харчових продуктах, кормах, лісі та клітковині. На сучасному етапі в ЄС оновлення Стратегії біоекономіки спрямоване на прискорення розгортання сталої європейської біоекономіки, щоб максимізувати її внесок у досягнення Порядку денного до 2030 року та його Цілей сталого розвитку, а також Паризької угоди. Рада Європейського Союзу визнала важливість біоекономіки як головної складової для реалізації Європейської зеленої угоди (Green Deal) на основі регіональної диверсифікації [3].

Політика біоекономіки має міжгалузеву перспективу для вдосконалення політики узгодженості та визначення та вирішення компромісів, наприклад, щодо використання землі для виробництва продуктів харчування та забезпечення потреби в біомасі для біопромисловості. Розвиток біоекономіки сприяє побудові біоекономіки розглядаючи всі три виміри сталості: навколишнє середовище: управління земельними та біологічними ресурсами в межах екологічних меж; економіка: стійкі ланцюжки вартості та споживання; суспільство: соціальна справедливість і справедливий розподіл. Сучасна Стратегія розвитку біоекономіки в ЄС доповнює галузеву політику та дає змогу країнам і регіонам розробити власні шляхи переходу відповідно до їх конкретних викликів та можливостей.

У США біоекономіка в першу чергу, хоч і не виключно, спрямована на посилення безпеки постачання палива на тлі нестабільної політичної ситуації в деяких країнах ОПЕК. Наразі до питань, які вирішує біоекономіка, також включені аспекти охорони здоров'я, біомедицини та біотехнологій [3]. Деякі країни, котрі мають великі площі лісів, як, наприклад, країни Північної Європи, помістили в центрі своїх біоекономічних стратегій розмістили лісове господарство. Інші країни, такі як Південна Африка, Малайзія, Таїланд, Коста-

Ріка, Колумбія та Уругвай, де спостерігається велике біорізноманіття, визначають свій потенціал у розробці нових біопродуктів з новими властивостями, оцінюють внутрішню цінність ланцюжків створення вартості за допомогою використання потенціалу біорізноманіття.

У перші роки формування біоекономіки основні акценти здебільшого були зосереджені та спрямовані на збільшення доданої вартості біомаси за допомогою нових біопродуктів або біопалива, що стимулює економічний розвиток. Однак останніми роками, більше уваги приділяється вирішенню таких питань, як вплив біоекономіки на сталий розвиток, екологічні, економічні та соціальні проблеми.

Варто зазначити, що, незважаючи на різноманітність різних біоекономічних систем, які вже впроваджуються в усьому світі, найбільш спільними рисами є зростаюче розуміння нового та ефективного способу генерування, виробництва та експлуатації біологічних ресурсів, на основі принципів сталого розвитку, тобто сприяння розвитку економіки замкнутого циклу. Це конвергентне спільне розуміння та бачення біоекономіки повинно одночасно зміцнювати та гарантувати специфіку національних або регіональних стратегій біоекономіки. Найбільш важливими та актуальними елементами сучасної біоекономіки є знання, відновлюваність, сталість, замкнутий цикл, її потенціал для пом'якшення глобальних викликів, зокрема, кліматичних змін, сприяння досягненню цілей сталого розвитку.

Стратегія розвитку біоекономіки з її системною перспективою відіграє важливу роль у досягненні кліматичної нейтральності та екологічної, економічної та соціальної стійкості на рівні будь якої країни, оскільки вона охоплює всі сектори та пов'язані з ними послуги та інвестиції, які спрямовані на виробництво, використання, перероблення, розповсюдження та споживання біологічних ресурсів, в т.ч екосистемні послуги. Таким чином, розвиток біоекономіки є завданням, яке потребує спільних зусиль усіх зацікавлених сторін, тобто формування соціального партнерства. Це вимагає ретельно збалансованого та відповідального компромісу між інколи протилежними пріоритетами суб'єктів, постійного діалогу між усіма залученими сторонами, політичного сприяння та, перш за все, спільної волі рухатися вперед.

Список використаних джерел:

1. European Commission, 5. Conference: the knowledge-based bio-economy. 2005. URL: <https://cordis.europa.eu/event/id/24073-conference-the-knowledgebased-bioeconomy>
2. Patermann C. We do not lose out of sight that we all live on the same planet. II Bioeconomista. 2020. URL: <https://ilbioeconomista.com/2020/12/07/an-interview-with-chris-patermann-we-do-not-lose-out-of-sight-that-we-alllive-on-the-same-planet/#more-6168>
3. Council conclusions (14594/19) on the updated Bioeconomy Strategy. URL: <https://www.pes.cor.europa.eu/sustainable-bioeconomy-europe-strengthening-connection-between-economy-society-and-environment>

4. USDA, Overview of USDA's BioPreferred Program. 2016. URL: <https://www.usda.gov/media/press-releases/2016/02/18/fact-sheet-overview-usdas-biopREFERRED-program>

УДК 330.338.2

*Валіцька Д.В., Сивокінь Д.О., студенти 2-го курсу спеціальності «Менеджмент»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник: Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЗВИТОК СФЕРИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах розвитку ринкової економіки та інформаційних технологій, особливо посилюються вимоги до освіченості і професіоналізму фахівців всіх рівнів підготовки. Саме зараз відбуваються кардинальні зміни в способах поширення та використання інформації, що зумовлюють еволюцію освітніх технологій, сприяють активному впровадженню дистанційної освіти як одного з напрямів реформування і стратегічного розвитку освітньої системи України. Через це в країні сьогодні зроблена величезна ставка на дистанційну форму навчання, яку фахівці зі стратегічних проблем освіти визнають «освітньою системою XXI століття».

Дистанційне навчання – це сукупність інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у навчальному закладі. Відмінністю дистанційного навчання від заочного навчання є використання синхронного режиму – при якому здобувачі освіти працюють разом із педагогічним персоналом закладу наживо, використовуючи засоби та технічні рішення зв'язку в реальному часі, дотримуючись встановленого закладом освіти розкладу занять.

Моделями дистанційного навчання є:

- на базі самостійного вивчення матеріалу (екстернат);
- навчання в університеті;
- співпраця навчальних закладів;
- автономні освітні установи;
- автономні навчальні системи;
- дистанційне навчання з використанням мультимедійних програм [1].

Більше ніж три роки ми навчаємось в нелегких для студентів та викладачів освітніх умовах. За цей час розвиток сфери надання освітніх послуг в сучасних умовах значно удосконалився. Починаючи з пандемії вірусу COVID-19 ми навчилися дистанційно вивчати та самостійно опрацьовувати потрібні нам предмети. В нас з'явилися такі інформаційні ресурси, як база даних і знань та електронні бібліотеки, які стали навіть на сходинок вище традиційних підручників і методичних посібників. Саме електронні бібліотеки створюють унікальне середовище для навчання, доступне широкій аудиторії.

Також з метою якісної організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання на даний час закладами освіти запроваджено такі види спілкування як відеоконференції Meet, ZOOM, Google клас, групи Viber, електронна пошта; Telegram, а також консультування по телефону.

Отже, запровадження дистанційного формату навчання має багато переваг, серед яких можна визначити:

- можливість навчатися у будь-який час, адже студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу упродовж семестру йому необхідно приділити на вивчення матеріалу. Таким чином, він будує для себе індивідуальний графік навчання.

- можливість навчатися у своєму темпі, тобто якщо виникли якісь питання, студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати переписку з викладачем, а от відомі йому теми може пропустити. Головне, успішно проходити проміжні та підсумкові атестації.

- зручність для викладача. Вчителі, репетитори, викладачі, що займаються педагогічною діяльністю дистанційно, можуть приділяти увагу більшій кількості студентів і працювати, навіть перебуваючи у відрядженні чи на конференції за кордоном [2].

Поряд із позитивною стороною питання, є і досить значна кількість недоліків дистанційного навчання. Звертаючи увагу на розвиток подій в країні за останній час, дистанційне навчання, до якого всі вже звикли, стало психологічно та морально важким. Адже зберігати спокій і розсудливість, а тим паче навчатися у воєнний стан дуже важко.

До ряду недоліків можна віднести:

- не зовсім якісне навчання, тобто безвідповідальність студента приєднуватися на пари, вчасно виконувати завдання тощо;

- нестача практичних вмінь та навиків. Досить проблемно якісно організувати дистанційне навчання за напрямками підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім менеджерам «живої» практики.

- дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності. При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма навчання не

підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді;

- замало практики та супроводу;

- в онлайн форматі здебільшого не існує практики – самі лише дані, які потрібно якось переробити та засвоїти. Крім того усі ми по-різному сприймаємо та засвоюємо інформацію.

- проблема ідентифікації студента. Поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи здавав студент самостійно іспити або заліки, – це відеоспостереження, що не завжди є можливим. Тому на підсумкову атестацію студентам іноді доводиться особисто приїжджати до вузу або його філії [2].

Таким чином, дистанційна освіта в Україні за останні роки набирає обертів.

І хоча є ряд недоліків її реалізації, цілком зрозуміло, що на даний час це є єдино правильним рішенням. Тому необхідно розвивати дистанційне надання освітніх послуг, зменшуючи негативний вплив на суспільство в цілому.

Список використаних джерел:

1. Інтернет-джерело «Вікіпедія» <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 14.06.2022).

2. Критерії переходу на онлайн-освіту. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/kriterii-perehodu-na-onlajn-osvitu> (дата звернення: 14.06.2022).

УДК 330.338.2

Деліні М.М.

*д.е.н. професор, в.о. зав. кафедри
виробничого та інвестиційного
менеджменту НУБіП України*

Василенко А.І.

здобувач ступеня “магістр”

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ КРАСИ В УКРАЇНІ

Досліджуючи ринок beauty індустрії України, можна зробити висновки, що вона найпродвинена країна на пострадянському просторі. Якщо розглядати розвиток цієї ланки с 2000 років, можна побачити великий стрибок. Ринок краси складається з таких частин:

- косметологічні процедури;
- послуги салонів краси;
- виготовлення та продаж косметики;
- СПА догляд.

Але нещодавні події – карантин із-за пандемії, а зараз війна завдали шкоди у цьому напрямку. З початком локдауна майстри могли лише проходити

підвищення кваліфікації та навчання он-лайн, або з марафонів. У теперішній ситуації багато майстрів повинні закрити свої студії та салони і виїжджати з сім'єю за межі країни. Головна задача салонів, які лишилися відкритими це – зберегти бренд, надати роботу майстрам, та перекрити частину постійних расходів і аренду.

Але завдяки своїм природним та заповідним місцям (Закарпаття, Чорне море, Азовське море) Україна має великий потенціал розвитку СПА процедур. Аналіз ринку показує, що попит швидко росте на надані ними послуги. Люди, які живуть у великих містах частіше відчувають стрес і потребують короткострокові відпустки у СПА салонах. На Західній Україні є багато термальних вод, які дуже популярні у сфері відпочинку, оздоровлення та краси.

Класифікацію салонів краси можна зробити по ціновій категорії [1]:

- Економ (експрес обслуговування, б'юті острівці у торговельних центрах, надають базові послуги за невеликі гроші)

- Бізнес клас. В салонах бізнес класу приділяється більше уваги якості сервісу. Майстри салонів мають високу кваліфікацію, у салонах є сучасне обладнання.

- Салони класу преміум. Майстри салону мають дипломи та сертифікати, використовують сучасні матеріали та технології, приміщення салону має сучасний інтер'єр та ремонт.

- Салони класу люкс. В таких організаціях обслуговуються VIP клієнти, високі вимоги до інтер'єру, персоналу, та якості послуг.

В останні роки поширеними стали вузькоспеціалізовані салони - це барбершопи та дитячі студії краси.

Також популяризацію набрали індустріальні івенти. Зокрема виставки, конгреси, майстер-класи (PRO BEAUTY EXPO, InterCHARM, Дзеркало Моді). Конгрес індустрії краси Pro Beauty Expo навіть воєнний час є найочікуванішою професійною подією.

Список використаних джерел:

1. Веб сайт PRO-Consulting.ua <https://pro-consulting.ua/pressroom/rynok-industrii-krasoty-analiz-beauty-rynka-v-ukraine-pro-consulting>

УДК 330.338.2

*Волошенюк І.І., Стеценко А.О., студенти 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

Науковий керівник:

*Артюх Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

**БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ У РИНКОВІЙ СИСТЕМІ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Бізнес-план – це техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємств у ринкових умовах, програма його діяльності. Він характеризує модель підприємства в майбутньому та складається для діючого підприємства, нового виду діяльності або продукції, для нового підприємства. Планування є процесом формування цілей, визначення пріоритетів, засобів, методів та шляхів їх досягнення. Його роль полягає у зменшенні рівня невизначеності підприємницької діяльності та забезпечення життєздатності підприємства.

Важливо зауважити, що бізнес-план на відміну від інших планових документів підприємства стосується:

1) планування започаткування та реалізації окремого бізнес-проекту підприємства;

2) планування окремих напрямів, видів економічної діяльності чи створення окремого стратегічного підрозділу підприємства;

3) обґрунтування перспективних напрямів розвитку господарсько-фінансової діяльності суб'єкта господарювання [1].

Роль бізнес-плану для підприємства полягає в тому, що цей документ виконує сукупність цілей, узагальнених за зовнішньою та внутрішньою функціями:

1) зовнішня (документ призначений для інституцій фінансово-кредитного сектора, інвесторів, співзасновників, партнерів по бізнесу, потенційних працівників) стосується ознайомлення заінтересованих суб'єктів зовнішнього середовища із сутністю та основними аспектами підприємницького проекту підприємства;

2) внутрішня (документ призначений для внутрішнього користування на підприємстві апаратом управління, іншими працівниками) стосується опрацювання механізму самоорганізації підприємства, тобто обґрунтування цілісної системи управління реалізацією важливого для підприємства бізнеспроекту.

Відтак, основними цілями розробки бізнес-плану є:

1) промодельювати систему управління підприємством (його окремим бізнес-проектом чи стратегічним господарським підрозділом). Досвід та практика засвідчують, що успіх підприємницької діяльності визначається трьома факторами: правильним розумінням реальної ситуації в даний момент часу; чіткою постановкою цілей, яких хоче досягнути підприємство; якісним плануванням процесів переходу з одного стану в інший. Тому бізнес-план з його конкретними комерційними цілями та програмою дій для їх досягнення виступає в ролі засобу, здатного керувати бізнесом;

2) передбачити ускладнення / ризики функціонування підприємства (його окремого стратегічного підрозділу чи реалізації окремого підприємницького проекту);

3) залучити позичковий капітал, необхідний для створення підприємства чи реалізації окремого підприємницького проекту. Бізнес-план розкриває не лише виробничу, ринкову і організаційну, але і фінансову інформацію про підприємство. Ця інформація дозволяє робити висновки про те, якою є потреба

підприємства у стартовому капіталі, як будуть витрачатися кошти та погашатися кредити, який рівень ризику господарювання і т. ін. У цьому контексті бізнес-план є основою конструктивних відносин з потенційними інвесторами, банком ін.;

4) забезпечити процес «комунікації» між підприємством та інституціями зовнішнього середовища його функціонування (постачальниками, контрагентами, покупцями, потенційними працівниками);

5) розвинути управлінські навички керівництва та іншого управлінського персоналу підприємства [2].

Важливим елементом розробки бізнес-плану є формування інформаційного поля на підготовчому етапі планування.

Процес розробки бізнес-плану починається зі збору інформації, яка стосується бізнес-проекту (інформаційного поля бізнес-плану). Ця інформація стає в базисом подальших економіко-математичних розрахунків. Інформаційну базу бізнес-планування можна умовно розділити на дві групи даних: внутрішні (які можна одержати безпосередньо на підприємстві – фінансова та статистична звітність, інформація управлінського обліку) та зовнішні (одержання яких передбачається із зовнішнього середовища функціонування підприємства – статистичні бюлетені, маркетингові дослідження ринку, нормативно-правові параметри, ін.). Інформація, необхідна для розробки бізнес-плану формується, як правило, за такими напрямками: маркетингова; виробнича; фінансова; загальноекономічна; галузева; передбачення та припущення стосовно окремих параметрів майбутнього бізнесу.

Таким чином зусилля розробника бізнес-плану мають бути спрямовані на збір викладеної вище інформації. При цьому можна опиратись на такі джерела отримання інформації:

- власний досвід практичної роботи та інтуїцію;
- безпосередні контакти з потенційними клієнтами, постачальниками контрагентами;
- інформація про конкурентів, одержана за рахунок придбання їх товарів, відвідування спеціалізованих виставок, збору рекламної інформації ін.;
- статистична інформація про тенденції розвитку галузі; - поточні аналітичні огляди економічної ситуації;
- публікації з питань підприємництва [2].

Бажано, якщо це можливо, самостійно проводити опитування потенційних споживачів. Кожен вид бізнесу має свої особливості, які стосуються його сфери, розмірів, специфіки ринку і т.п. Тому важко виділити певну стандартну методологію розробки бізнес-плану. Разом з тим узагальнення досвіду підприємницької діяльності дозволяє виділяти в процесі роботи над бізнес-планом три стадії: початкову, підготовчу та основну.

Отже, принципами бізнес-планування, дотримання яких дозволить розробити документ, який відповідатиме вимогам до його розробки є адекватність, цільовий характер, постійність, системність та науковість.

До додаткових, але невід’ємних принципів, яких доцільно дотримуватись в процесі розробки бізнес-плану доцільно віднести такі як ініціювання,

прогнозування, координація та інтеграція, безпека управління, впорядкування, контроль та документування.

Список використаних джерел:

1. Бізнес с нуля: як написати бізнес-план. Економіка України: веб-сайт. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/biznes-z-nulya-yak-napisati-biznes-plan> (дата звернення: 16.06.2022).

2. Васильців Т. Г. Качмарик Я. Д. Блонська В. І. Лупак Р. Л. Бізнес-планування у ринковій сфері господарювання. Навчальний посібник. К. : Знання, 2013. 173 с. URL: <http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/Biznes-planuvannja.pdf> (дата звернення: 16.06.2022).

УДК 330.338.2

*Глушко А.П., Яценко Ю.Ю., студенти 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Артюх Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАВОВОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ

Останні п'ять років кавова культура в Україні стрімко розвивається. Цьому сприяють, по-перше, відкриті можливості для подорожей, вивчення досвіду інших країн, відвідування кав'ярень і кавових фестивалів. Також значну роль у цьому процесі відіграє міжнародна організація Specialty Coffee Association – SCA, членом якої є Україна й яка організовує чемпіонати для бариста, підтримує освітні проекти та кавові фестивалі.

Окремим фактором змін в Україні є бурхливий розвиток HoReCa (Hotels, Restaurants, Cafes). Крім того, сьогодні у розвиток кавової культури почали вкладати кошти. Кав'ярні третьої хвилі більше самі почали працювати із зеленим зерном, хоча раніше зазвичай купували обсмажені зерна.

Значний фактор у цьому процесі – це подорожі на плантації й знайомства з фермерами. Також зараз відкривається все більше кав'ярень із якісним професійним обладнанням. І, насамперед, професія бариста стає сталим трендом. Сьогодні відвідування кав'ярні – це не лише відповідь на потребу в кофеїні, це орієнтація на клієнта й індивідуальний підхід до потреб кожного [1].

Кавова індустрія набула світового масштабу. Нині кава є одним із популярних і найбільш реалізованих товарів, який займає друге місце у світі за обігом коштів після енергоносіїв, випереджаючи зброю та високі технології. Кав'ярні стали невід'ємною частиною життя людей, що проживають у великих

містах. Згідно зі статистикою, населення в усьому світі випиває понад 500 млрд чашок кави на рік.

У зв'язку зі збільшення попиту на каву зросла чисельність закладів громадського харчування, які задовольняють попит споживачів.

В Україні є невелика кількість міжнародних кавових брендів та багато дрібних кав'ярень, які відкривають свої заклади в місцях із високою прохідністю населення.

Загалом цільовим сегментом кав'ярень є люди віком від 18 до 45 років. Великий потік цільової аудиторії спонукає власників таких закладів до креативності інтер'єру: молодь віддає перевагу новим закладам і трендам, щоб зробити якісні та цікаві фото для свого профілю в соціальній мережі. Сьогодні середньостатистичний українець випиває в середньому 3 кг меленої кави на рік. Для порівняння: білоруси випивають всього 200–300 г на рік, росіяни – до 1 кг, а фіни – майже 12,5 кг на одну людину. Українці на вулиці споживають близько 100 чашок кави на рік, вибираючи натуральну зернову або мелену каву. П'ятдесят відсотків споживачів кавових напоїв вживають їх лише 1 раз на місяць, 15% споживачів – 1 раз в 2–3 тижні. Десята частина споживачів вживають каву 1 раз в 2 місяці, 9% – 1 раз на тиждень. Лише 2% споживачів вживають каву більш ніж 1 раз на тиждень або щодня.

В оптових компаніях, як наприклад, ТОВ "Українська Кавова Компанія ЛТД" (УКК ЛТД), ціна на каву коливається між 200-250 грн/кг Робусти і 290-340-400 грн/кг Арабіки. А якщо оптова компанія також є імпортером зеленої кави і сама її переробляє, як представлена вище УКК ЛТД, - то це залізна гарантія високої якості кави та її відповідності найменуванню. Роздрібні ціни складають від 500-900 грн/кг на аналогічну високоякісну каву.

Кав'ярні є бізнесом не тільки успішним, але і володіють гігантським потенціалом. А поріг входу на цей ринок і зараз залишається досить низьким. Згідно зі статистикою в Україні, ринок кави по споживанню ділиться в співвідношенні 15-20% натуральної кави і 80-85% розчинної кави.

Однак, крім усього цього кав'ярні є не тільки успішним бізнесом, але вони й володіють сьогодні гігантським потенціалом розвитку. Кавовий бізнес займає друге місце в світі по обігу коштів, після енергоносіїв, випереджаючи зброю і високі технології. Також це основа економіки для багатьох країн світу (більше 50-ти) [2].

Отже, в Україні з кожним роком кавова індустрія розвивається все більше та створює конкуренцію, яка сприятливо впливає на розвиток підприємств громадського харчування. Наприклад, у Львові та Києві проходять кавові фестивалі, метою яких є популяризація якісної кави в країні, створення можливостей для розвитку кавової індустрії та бізнесу, обмін досвідом. У країні досить висока концентрація об'єктів громадського харчування, особливе місце серед них займають кав'ярні, що посилює конкуренцію і підвищує якість надаваних послуг.

Список використаних джерел:

1. Кавовий бізнес в Україні. Створення кав'ярні. Офіційний сайт ТОВ «Українська Кавова Компанія ЛТД». URL: <https://coffee-ucc.com/ua/pro-kavu-ta-chay/kavovyy-biznes-v-ukrayini-stvorennya-kavyarni> (дата звернення 15.06.2022).

2. Карнаушенко А.С. Кавова індустрія в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Приазовський економічний вісник*. Вип. 2(19) 2020. С. 103-109. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/handle/123456789/3319> (дата звернення 15.06.2022).

УДК 330.338.2

*Головко Д.В., Чорна Д.М., студенти 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА З НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ДОСТАВКИ ПІЦЦІ

Український ринок піцерій поки далекий від насичення, тому на даний час триває його впевнене зростання. І саме поєднання виготовлення і одночасної доставки піци є відмінною можливістю для отримання свіжого та якісного продукту за короткий термін.

Особливістю ринку свіжоприготовленої піци є порівняно низький поріг входження в ринок і широка можливість для невеликих локальних операторів успішно конкурувати з великими мережевими гравцями, пропонуючи продукт у всіх сегментах ринку за аналогічною або навіть нижчою ціною. Запорукою цього є запас рентабельності, обумовлений сформованим на ринку рівнем цін [1].

В наш час, виготовлення піци набуває помітної актуальності, адже простіше замовити доставку піци після важкого, продуктивного дня та не витратити час на приготування вечері, до прикладу. Піца – один із найпоширеніших продуктів швидкого приготування. Вона є улюбленою стравою багатьох. В наш час дуже зручно просто замовити їжу онлайн, малий відсоток закладів, де виготовляється піца не має послуги доставки. Ми живемо в таких умовах сучасної реальності, що присутність онлайн замовлень у закладах є дуже перспективною. Приведемо у приклад роки ковід-епідемії, коли всі заклади були закриті і працювали лише онлайн замовлення та доставки. Це надзвичайно зручно, коли замовивши готову їжу її доставлять туди, куди тобі потрібно і не треба буде витратити час на приготування.

Технологія приготування включає наступні етапи:

1. виготовлення краста (основи піци)
2. приготування соусу

3. виробництво начинки
4. збірка напівфабрикату
5. випічка та заморозка

Організація виробництва – це комплекс заходів, спрямованих на раціональне поєднання процесів праці з речовинними елементами виробництва в просторі та часі з метою підвищення ефективності виробництва, тобто досягнення поставлених завдань у найкоротший строк за найкращого використання виробничих ресурсів [2].

Оскільки попит на піцу в сучасних умовах є значним, то і організація виробництва цієї продукції має бути з особливою відповідальністю. За для того, щоб організувати роботу необхідно насамперед розробити рецептуру власного продукту, знайти постачальників інгредієнтів, розробити план збуту товару, найняти кухарів та обслуговуючий персонал, узгодити контракт по реалізації доставки, або ж розробити власну доставку від закладу. Щоб вдало організувати виробництво необхідно мати належне обладнання, яке дасть можливість експериментувати з технологією рецептурою виробництва. Можна також додати напої в меню, адже піца є доволі таки сухим продуктом і це привертатиме увагу клієнта.

Основними видами надання послуг у сфері виготовлення піци є надання послуг онлайн-замовлень та доставки і надання послуг у самому закладі. Отже, замовлення онлайн – це надзвичайно перспективна річ. Для цього необхідно облаштувати свій заклад такою функцією, як доставка. Це можна зробити декількома способами. Можна забезпечити заклад транспортом, найняти людей які будуть розвозити, або укласти угоду з сферою перевезень (таксі, наприклад). Надання послуг у закладі також мають важливе значення. Необхідно облаштувати процес прийняття замовлень та вчасної подачі. Важлива також привітність працівників, від цього напряму залежить успішність закладу [3].

Отож, підведемо підсумки щодо надання послуг у сфері виготовлення та доставки піци. Однією із найперспективніших умов у закладі є доставка їжі та онлайн замовлення. Серед мінусів можуть бути якісь несприятливі умови для вчасного доставлення їжі і це може вплинути на репутацію закладу. Також до плюсів можна віднести те, що попит на дану продукцію є значним, але й конкурентність на даному ринку є значною, тому необхідно виділятися серед інших будь чим.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт. Фуд-сервіс, харчове обладнання. URL: <https://www.food-service.com.ua/ua/oborudovanie-dlya-pitstseriy-kak-organizovat-pitstseriyu-i132> (дата звернення 10.06.2022).
2. Офіційний сайт. Організація надання основних і додаткових послуг. URL : <https://buklib.net/books/26893/> (дата звернення 10.06.2022).
3. Офіційний сайт. Піцерія - вигідний бізнес при малих витратах. URL: http://posuda-ua.com/index.php?route=information/news&news_id=59 (дата звернення 10.06.2022).

УДК 330.338.2

*Горпиняк А. В.,
Здобувач освітнього ступеня «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Шинкарук Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ СОЦІАЛЬНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ ВПЛИВУ

В даний час для того, щоб займати лідируючі позиції на ринку у сфері надання послуг, компанії потрібно бути конкурентоспроможною. Тобто керівник зобов'язаний грамотно керувати своєю фірмою та підлеглими, так як це безпосередньо пов'язано з економічним показником роботи підприємства [1]. Перед менеджерами – управлінцями часто стоїть завдання, спрямоване на виживання організації. Тому у фірмах основним завданням має бути здатність менеджерів ефективно та якісно управляти людськими ресурсами, застосовуючи при цьому різні методи управління [2]. Варто нагадати, що будь-яке підприємство потребує вдосконалення системи управління персоналом, тому що з кожним роком з'являється безліч різноманітних технологій менеджменту. Грамотний підхід до управління індивідуальними особливостями людини є основою соціально-психологічних методів управління персоналом.

Існують різні методи, методології, концепції, ідеї та філософії, що стосуються управління, і дуже важко провести різницю між ними, оскільки ці терміни часто використовуються як взаємозамінні.

Узагальнюючи погляди вчених вважаємо, що методи управління – це конкретні засоби управління, або спосіб управління організацією, ресурсами та керованими процесами. Під методами керування нами будуть розумітися інструменти, які допомагають менеджерам виконувати різні більш менш складні дії в повсякденному процесі управління.

Сутність соціально-психологічних методів на підприємстві полягає у визначенні послідовності дій керівництва підприємства щодо розвитку компетенцій персоналу. Вони мають у своєму складі показники, за якими оцінюють результати її впровадження (рис. 1).

Соціально-психологічні методи засновані на мотивації та моральному впливі на людей і відомі як «методи переконання», до них відносять:

1. Встановлення моральних санкцій та заохочень.
2. Розвиток у працівників ініціативи та відповідальності.
3. Запровадження соціальних норм поведінки.
4. Формування нормального психологічного клімату.

5. Формування робочих колективів та груп.
6. Сатисфакція культурних та духовних потреб.
7. Соціальна та моральна мотивація та стимулювання.
8. Надання працівникам повноважень управління.
9. Формування творчої атмосфери.
10. Соціально-психологічне планування.
11. Соціально-психологічний аналіз [3, с. 190-191].

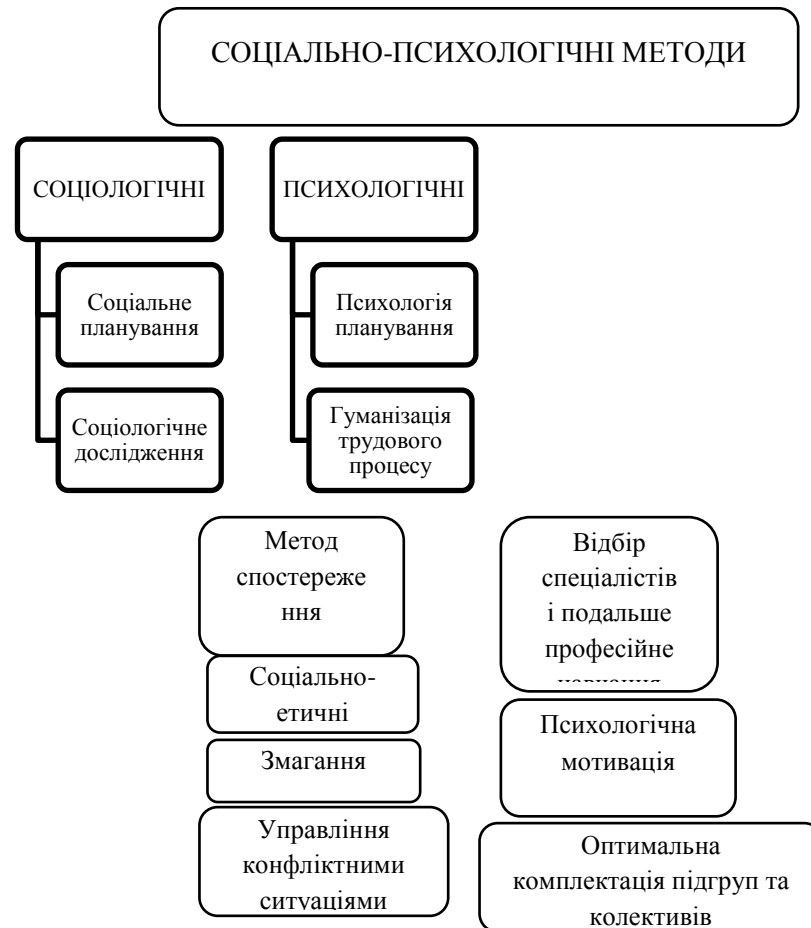

Рис. 1. Соціально-психологічні методи в управлінні підприємством
Джерело: [4, с. 409]

Соціально-психологічні методи є різними способами впливу на відносини між особистостями у робочих колективах. Дані методи поділяються на два основні типи: соціальні – де вплив спрямовано на групи людей (зовнішній світ людини) та психологічні – створені задля конкретної особистості (внутрішній світ людини).

Соціальні методи впливу на працівників мають особливу значущість при керівництві, вони надають можливість встановити призначення та роль співробітників у колективі, відзначити людей, які мають потенціал і гарантувати їм підтримку. Крім цього, дані методи дозволяють визначити відповідність мотивації людей з досягненням результату виробництва, забезпечити ефективні комунікації та вирішення конфліктів у колективі [2].

Методи соціального регулювання використовуються для регулювання та гармонізації суспільних відносин шляхом ідентифікації і коригування цілей та інтересів різних груп та індивідів.

Вони включають положення громадських організацій, договори, взаємні зобов'язання, відбір і розподіл працівників і система задоволення суспільних потреб. Методи соціального регулювання також використовується з метою підвищення активності людського фактору та демократизації управління.

Психологічні методи управління спрямовані на регулювання відносин між людьми шляхом створення прийняттого психологічного стану в колективі. Психологічні методи включають організацію малих груп і команд, гуманізація праці, підбір кваліфікованого персоналу, їх навчання тощо.

Використання методу організації малих груп і команд дозволяє визначити оптимальне кількісно-якісне співвідношення між працівниками малої групи.

Гуманізація праці означає використання кольорів, духовний вплив музики, усунення однакової, незмінної роботи та розширення творчого підходу.

Вирішальне значення для запобігання виникнення конфліктів у колективі має обізнаність працівників з правилами поведінки при загрозі виникнення конфлікту чи в період його розгортання. Керівники повинні володіти знаннями і механізмами поведінки у конфліктних ситуаціях, вміти передбачати виникнення конфлікту, діагностувати його, спрямовувати розвиток конфлікту у конструктивне русло і створювати позитивний клімат в колективі.

Правильно підібрані методи управління персоналом, дозволяють найбільшою мірою поєднати інтереси та потреби працівників зі стратегічними завданнями підприємства.

Список використаних джерел:

1. Процик І. С., Романська О. Б. Емоційне вигорання працівників як гальмівний чинник розвитку підприємства в умовах розширення міжнародних економічних відносин. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2021. № 2 (6). С. 99–105. URL: <https://doi.org/10.23939/smeu2021.02.099> (дата звернення 28.10.2022).

2. Харченко Т., Жун М., Михайлик Р. Управління персоналом в умовах соціальної відповідальності підприємства. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 32. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-13> (дата звернення 28.10.2022).

3. Комарова В. Основні принципи й методи ефективного управління персоналом. Ефективність державного управління: збірник наукових праць. 2010. Вип. 24. С. 188-195.

4. Яковенко Л. Б. Суб'єктивне переживання часу особистістю як предмет наукового психологічного дослідження. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПНУ. 2010. Т. XII. Ч. 2. С. 407-414.

УДК 330.338.2

Давиденко І. А., студент 1 курсу магістратури,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Лобунець Т. В., к.е.н., доцент, Національний
університет біоресурсів і природокористування
України
(м. Київ, Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ФОТОПОСЛУГ

Світовий ринок фотопослуг складається з реалізації суб'єктами підприємництва безпосередньо послуг фотографування і дизайну, а також супутніх товарів. Він включає також редагування, обробку та друк зображень. Найчастіше у фотографів замовляють виконати шкільні портрети, весільну фотозйомку, зйомку особливих заходів і подій.

Фотографи та постачальники фотопослуг все більше шукають можливості на ринкових нішах для розширення сфери послуг, збільшення їх ринкової вартості та клієнтської бази. Останнім часом набирають популярності експертиза та спеціалізація у сферах спорту, подій, пейзажів, дикої природи та вуличної фотографії. Компанії та окремі особи зосереджуються на аерофотозйомці, немовлятах, домашніх тваринах, моді, подорожах і фотожурналістиці. Ця тенденція також допомагає компаніям продавати свої послуги цільовій аудиторії та знижує операційні витрати. Робота в нішевих ринках дозволяє фотографам отримувати відносно часті замовлення на свої послуги та спеціалізацію, тим самим підвищуючи прибутковість.

До 2020 року Північна Америка була найбільшим регіоном на світовому ринку фотопослуг, на неї припадало 41% ринку. Азіатсько-Тихоокеанський регіон був другим за величиною регіоном, на який припадало 29% світового ринку фотопослуг. Найменшу долю у структурі світового ринку фотопослуг займали країни Африки [1].

Спалах коронавірусної хвороби (COVID-19) стримав ринок фотопослуг у 2020-2021 роках, оскільки уряди в усьому світі запровадили карантинні заходи та обмежили торгівлю, тим самим обмеживши можливості надання професійних фотопослуг.

Очікується, що світовий ринок фотопослуг зростатиме з 32,46 млрд. дол. США у 2020 році до 44,07 млрд. дол. США в 2025 році при середньорічному темпі зростання (CAGR) 5% (рис.1). Такий ріст пов'язують з реорганізацією діяльності компаній і відновленням після наслідків COVID-19.

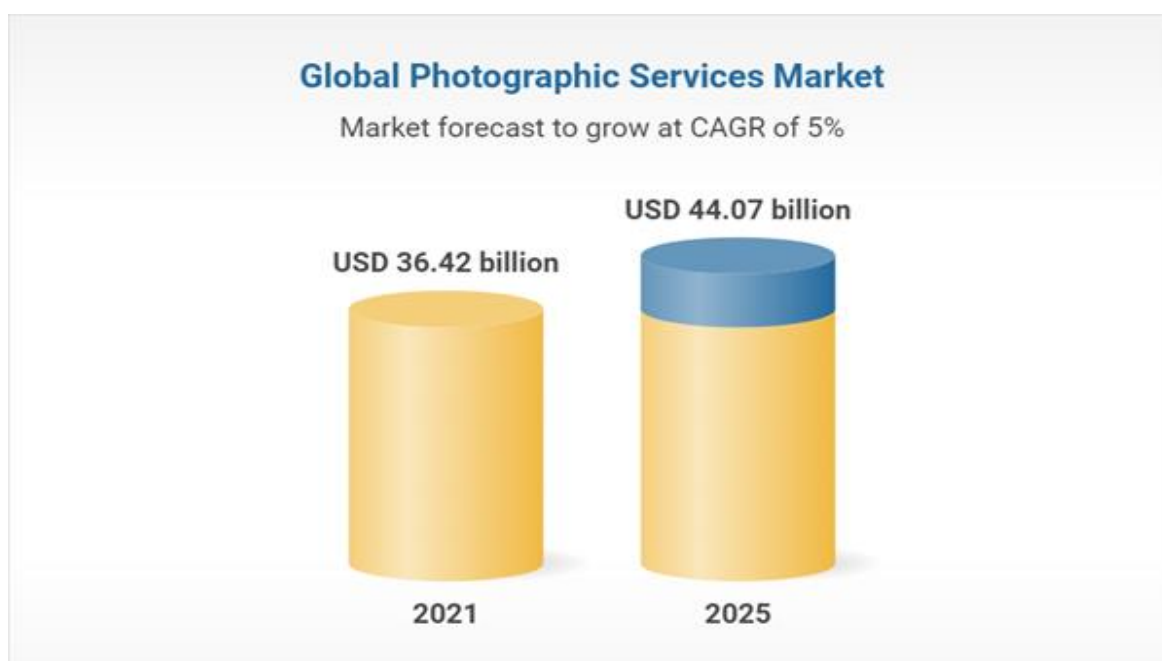

Рис. 1. Прогноз зростання світового ринку фото послуг у 2021-2025 року

Джерело: [2]

Очікується, що зростання попиту на фотографії для веб-сайтів і соціальних мереж сприятиме зростанню ринку фотопослуг протягом прогнозованого періоду. Веб-сайти та мобільні додатки, такі як Facebook, Instagram, Snapchat і Pinterest, призвели до зростання тенденції обміну зображеннями на цих платформах, щоб отримати соціальне визнання та популярність серед однолітків [2]. Хоча більшість зображень, які розповсюджуються в соціальних мережах, є аматорськими приватними фотографіями, професійні агенції уже пропонують на продаж професійні зображення, які потім можуть використовувати окремі особи або компанії для реклами в соціальних мережах. Очікується, що фотографи отримають вигоду від цієї тенденції, оскільки окремі особи та організації все більше вимагають професійно оброблених фотографій для спілкування в ЗМІ, зв'язків з громадськістю та інших професійних послуг.

Список використаних джерел:

1. Global Photographic Services Markets, 2015-2020, 2020-2025F, 2030F. сайт URL: <https://www.prnewswire.com/news-releases/global-photographic-services-markets-2015-2020-2020-2025f-2030f-301252831.html> (дата звернення 14.11.2022)
2. Photographic Services Global Market Report 2021: COVID-19 Impact and Recovery to 2030. сайт URL: https://www.researchandmarkets.com/reports/5238050/photographic-services-global-market-report-2021?utm_source=CI&utm_medium=PressRelease&utm_code=fjbqgf&utm_campaign=1513585++Global+Photographic+Services+Markets%2c+2015-2020%2c+2020-2025F%2c+2030F&utm_exec=chdo54prd (дата звернення 14.11.2022).

УДК 330.338.2

*Деліні М.М., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Кімейчук Н.Д., студентка 2-го курсу 5 групи
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-
БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

Сфера інтернет торгівлі активно розвивається, заманюючи дедалі більше користувачів, що бажають здійснити покупку не виходячи з дому. Віртуальні майданчики забезпечують відвідувачів докладними відомостями про товар, можливістю порівняти ціни кількох продавців, ознайомитися з відгуками інших покупців, а головне, всього за декілька хвилин можна оформити доставку за домашньою адресою, заощадивши час на відвідування магазинів. Подання асортименту в інтернеті – це перспективний напрямок розвитку бізнесу. Невеликого стартового капіталу цілком достатньо щоб відкрити інтернет-магазин, який стане основою для подальшого розширення компанії та досягнення рівня роздрібною мережі.

Відповідно, сфера інтернет торгівлі має свої переваги та недоліки.

До переваг можна віднести:

- сфера інтернет технологій та електронної комерції знаходиться в стадії активного розвитку, що триватиме впродовж багатьох років;
- вигода від інтернет магазину обумовлюється більш низьким рівнем витрат у порівнянні зі звичайною торговою точкою. Подальший розвиток бізнесу не потребує великих вкладень і буде доступний при невеликому бюджеті;
- віртуальний магазин не потребує вихідних і перерв, відвідувачі можуть оформляти замовлення в будь-який час;
- гнучка система розрахунків з клієнтом. Надходження грошей від покупців здійснюється у вигляді безготівкового розрахунку за допомогою різних платіжних систем.

Розглянемо недоліки:

- відсутність реального контакту між покупцем і товаром. В якості компенсації, представляючи асортимент у віртуальному просторі, необхідно приділити достатньо уваги інформаційному супроводу, зробивши його максимально змістовним і зрозумілим для широкої публіки;

- низька довіра до інтернет-магазинів вимагає від керуючих розробки ефективної стратегії по досягненню позитивного іміджу і збереження гарної репутації компанії;
- прагнення більшості покупців знайти товар за найнижчою ціною. У зв'язку з цим вартість товарів має бути конкурентноспроможною і забезпечувати покупця можливістю заощадити не тільки час, але й витрачені гроші;
- ризик втрати часу і коштів на доставку, у разі відмови.

Технічні та візуальні характеристики магазину неможливо контролювати без наявності спеціальних знань. З метою економії часу та підвищення якості можна довіритися компаніям, що надають відповідні послуги. Крім створення сайту і його оформлення, багато фірм пропонують розробку фірмового стилю, який буде розроблятися в комплексі візуальної складової інтернет-магазину. Цей захід значно прискорить формування іміджу і пред'явленні серед користувачів. Однак не залежно від того, чи присутня підтримка з боку контрагентів, власник повинен розуміти, як працює система в цілому і стежити за тенденціями у сфері інтернет технологій [1].

Інтернет-торгівля – це галузь, що розвивається швидкими темпами, саме тому бізнесу в Інтернеті приділяється особлива увага в зв'язку зі становленням інформаційного суспільства та його безпосереднім внеском в економіку. Глобальна мережа дає можливість товарам і послугам виходити на світовий ринок торгівлі. Розвиток сектора інформаційно-комунікативних технологій також є чинником, що сприяє успішному веденню бізнесу і поштовхом до підвищення темпів економічного зростання країн. Електронна комерція активно розвивається протягом двох останніх десятиліть, що в порівнянні з багатьма галузями економіки є невеликим проміжком часу. Електронна комерція - це будь яка форма ділових угод, при яких замість фізичного контакту та обміну взаємодія сторін здійснюється електронним способом в результаті якого право власності або право користування товаром, чи послугою передається від однієї особи іншій. В Україні спостерігається бурхливий розвиток і адаптація Інтернет-торгівлі, йде розвиток сектора ІКТ, який в світі є безпосереднім двигуном Інтернет-торгівлі. Варто зазначити, що даний вид продажу товарів має колосальний успіх серед цільової аудиторії, тому що, як правило, за нестачі часу, багато людей просто не відвідують торгові точки. І тому на допомогу їм приходить швидкий і доступний в будь-який час дня і ночі онлайн-магазин. Існують різні рівні організації електронної комерції: національний та міжнародний. По ряду причин на міжнародному рівні електронна комерція ускладнюється. Це залежить в першу чергу від митних зборів, відмінностей в системах оподаткування і в проведенні банківських операцій. Електронна комерція реалізується в рамках Інтернет-економіки, тобто середовища, де компанія або людина можуть налагоджувати взаємозв'язки двостороннього співробітництва в торговельній сфері. Електронна торгівля в сучасних умовах швидко розвивається і постійно модернізується моделлю ведення бізнесу. Відповідно, вона має свої особливості. В першу чергу бізнес в Інтернеті повинен охоплювати наступні аспекти: встановлення контактів з цільовою аудиторією

покупців шляхом залучення уваги (реклама, яскраве оформлення сайту і т. д.); продаж товарів і послуг; забезпечення повного контролю за операціями оплати, доставки та післяпродажного обслуговування. Інтернет-магазин може бути як основою створення бізнесу, так і допоміжним інструментом, націленим на розвиток і розширення вже наявного бізнесу, тим самим сприяти додатковому залученню клієнтів і капіталу. Основними драйверами розвитку Інтернет-торгівлі можна вважати зростання конкуренції Інтернет-магазинів та динаміку розвитку електронних платежів.

Онлайн-ринок в Україні розвивається більш повільними темпами через погану логістику і нестійку систему оплати. На онлайн-ринку України домінують місцеві компанії, такі як «Розетка», «Алло», «Мою», «OLX» та багато інших. До трійки найбільш відвідуваних e-commerce сайтів України входять: - OLX.ua (40,4% користувачів); - Rozetka.com.ua (32,5%); - Prom.ua (26,5%). Більшість покупців – молоді люди з вищою освітою, які проживають в містах. Більше половини інтернет-покупців України – люди віком від 14 до 34 років. Трохи більше 36% з них – жителі міст з населенням понад 500 000 чоловік, 20,5% – проживають в сільській місцевості. Позитивний вплив на зростання аудиторії онлайн-покупців справив доступ до 3G. За підсумками минулого року, Україна випередила всі інші європейські країни за таким показником як темпи зростання продажів в Інтернеті – для нашої країни цей показник склав 35%. Неабияке поширення Інтернет-торгівлі відбулося і в сільській місцевості. Станом на кінець 2016 року 60% людей мають доступ до онлайн-покупок [2].

Отже, інтернет-торгівля, будучи досить молодим сегментом економіки України, активно набирає обертів у своєму розвитку. Наша країна готова зайняти високі позиції на ринку електронної комерції. Хороша організація бізнесу з урахуванням усіх проблемних моментів, таких як конкурентоспроможні ціни, широкий асортимент, вибір способу доставки, сприятиме просуванню України в Інтернет-просторі. Український ринок Інтернет-торгівлі є, на наше глибоке переконання, досить привабливим не тільки для вітчизняних гравців, але і для зарубіжних інвесторів. Показники обсягу українського ринку електронної комерції мають позитивну динаміку, незважаючи на економічну кризу та політичну ситуацію, яка склалася в країні.

Список використаних джерел:

1. Шевченко А. Чому сьогодні актуально відкривати інтернет магазин. Пізнавальний інтернет журнал «Цікавості». URL: <https://cikavosti.com/chomu-sogodni-aktualno-vidkrivati-internet-magazin/> (дата звернення 14.06.2022).
2. Романчук О.І. Перспективи розвитку інтернет-торгівлі в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/131-1.pdf> (дата звернення 14.06.2022).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Гринчук І.О., студентка 4 курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток національної економіки потребує значного підвищення ефективності використання людських ресурсів, основним індикатором яких виступає ринок праці. Сучасний ринок праці України характеризується значним напруженням внаслідок падіння рівня реальної заробітної плати, збільшення прихованого безробіття, зниження попиту на робочу силу, збільшення чисельності соціально вразливих верств населення. Ефективний механізм регулювання ринку праці повинен включати різнопланові та диференційовані за силою впливу підсистеми, не обмежуючись лише сферою трудових відносин. У цьому аспекті актуальним є функціонування і розвиток соціального підприємництва, як одного із інструментів вирішення соціальних проблем. Розвиток соціального підприємництва в Україні став можливим за рахунок посилення ролі економічно активних учасників національного ринку в підтримці соціально вразливих категорій громадян і вирішенні соціально значущих питань. Проте поширення соціальних підприємств в Україні блокується відсутністю законодавства, яке б регламентувало діяльність соціальних підприємств та невизначеністю ключових понять і критеріїв ідентифікації таких підприємств.

Розвиток соціального проектування в Україні зростає з кожним днем. У такий складний час, коли економічна криза лише підштовхує людей до соціальної активності і відповідальності, все більше людей стають авторами соціальних ініціатив, які переростають у масштабні всеукраїнські проекти. Проте, через відсутність вітчизняного досвіду та наявність прогалин в законодавстві України, більшість підприємців, які не встигнувши розпочати громадську діяльність, на шляху розвитку власних проектів, одразу стикаються із проблемами, часто змушені рухатись вперед спираючись лише на власну інтуїцію.

Ми звикли вважати, що соціальні проекти – це лише волонтерська діяльність або спонсорство. І не хочемо усвідомлювати, що соціальний проект може бути прибутковим. Прибуток – це те, що дозволяє бізнесу рости та розвиватися, дає впевненість у завтрашньому дні. Тому у СП чим більше прибутку ви отримуєте, тим більше допомоги можете надати іншим [1].

Соціальне підприємництво – це відносно молодий інструмент бізнесу в Україні, який через інноваційні концепти реагує на соціальні виклики, створює

додаткову соціальну цінність та, водночас, генерує дохід для свого подальшого розвитку. Одна з основних винагород для соціального підприємця – це визнання його місії та результатів роботи. Причин тому багато, серед яких і те, що проблеми, які виникли у суспільстві посилюються в умовах пострадянського стану розвитку, коли інституції сфокусовані на проблемах держави, а не людини. Але якщо говорити за світовий досвід, то соціальне підприємництво вже сформувалося у світі, як явище.

Важливим фактом є й те, що останніми роками соціальне підприємництво перетворилося на дуже важливий та ефективний інструмент вирішення соціальних проблем, як для громадянського суспільства, так і для малого та середнього бізнесу нашої країни. Зростання актуальності цієї теми для України обумовлена, по-перше, реакцією суспільства на соціальні, економічні та політичні виклики, які перш за все, пов'язані із війною та, по-друге, – з процесом реформування країни в цілому. Задля підтримки сталого розвитку соціального підприємництва, яке буде сприяти демократизації та стабілізації України, необхідна консолідована підтримка міжнародних донорів та системне сприяння розвитку цієї сфери з боку української держави.

Для того, щоб запустити соціальний проект та успішно перетворити ідею соціальної ініціативи на працюючий бізнес необхідно пам'ятати про деякі основні правила. В першу чергу треба знати, що будь-яка велика справа, соціальний проект повинен розпочинатись з великої мрії. Необхідно добре обміркувати проблему, для того, щоб виявити не лише її симптоми, а її коріння. Лише так вдасться зрозуміти кращий спосіб її вирішення. Перед тим, як братись до справи, необхідно дати відповідь на такі важливі запитання: чи є ваша мета реалістичною з огляду на те, якими ресурсами ви володієте? кому цей проект покликаний допомогти? чи зможуть ваш досвід повторити в інших спільнотах? чи зможе він існувати потім без фінансової та іншої підтримки з боку активістів чи спонсорів? Реальна оцінка своїх сил важлива тим, що допоможе спрямувати свої зусилля у найбільш ефективне русло [2].

Таким чином, головна ціль соціального проектування – бути позитивним за соціальним значенням. І корисним для України є використання досвіду європейських країн, що полягає у державній підтримці та сприянні збільшенню масштабів такої діяльності, впровадженні сертифікації діяльності соціальних підприємств, що підтверджує визнання факту провадження соціально-корисної, некомерційної діяльності, а також застосування практики надання грантів з бюджету, кредитів та фінансування окремих програм, наданні значних податкових пільг за умов, якщо прибуток використаний для реалізації соціальних цілей підприємства або якщо комерційна діяльність здійснюється у процесі реалізації соціальної мети.

Список використаних джерел:

1. Як в Україні розбудовують соціальне підприємництво: 5 кейсів. Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?library=yak-v-ukrajini-rozbudovuyut-sotsialne-pidpryjemnytstvo-5-kejsiv> (дата звернення: 28.10.2022).

2. Соціальне підприємництво як відповідь суспільства на соціальні потреби. Дія Сіті. URL: https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnitstvo-yak-vdpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi (дата звернення: 28.10.2022).

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Рябокін Я.В., студентка 4 курсу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТИ ЗА КРИТЕРІЯМИ ПО SMART

У кожної людини є мета. Ми намагаємося досягти її і докладаємо, здавалося б, максимум зусиль. Запитайте себе, чи всі цілі, які ви собі ставили, були досягнуті? Звичайно ні і цьому є кілька причин, які стануть явними і зрозумілими завдяки системі - SMART.

Так, у минулому столітті у Гарварді було проведено дослідження, в якому опитували випускників про майбутні плани. Результати були наступними:

- група 1 - 85% опитаних мали туманне уявлення про свої плани,
- група 2 - 13% опитаних мали приблизне уявлення, де хочуть жити, ким працювати тощо,
- група 3 - 2% опитаних мали точні цілі, записані на папері.

Через 20 років з'ясувалося, що люди групи 2 в середньому заробляли в 3 рази більше, ніж люди групи 1, а люди групи 3 в 10 разів більше, ніж люди групи 1. Тобто, від точності, з якою ми формуємо наші цілі, залежить наш майбутній матеріальний достаток [1].

Отже, SMART – це метод чи технологія, що дозволяє описувати і ставити конкретні, реалістичні, вимірні цілі. Найчастіше зустрічається у менеджменті чи проектному управлінні, але підходить практично скрізь – в особистому плануванні, продажах, виробництві, а також рекламній діяльності.

Такий спосіб формулювання цілей не дуже підходить креативним працівникам, яким зазвичай потрібно більше свободи та відсутність суворого регламенту. Проте варто пам'ятати, що навіть творча діяльність має бути спрямована на досягнення певного результату. Будь-яка подібна техніка не обмежує спеціаліста, а скоріше допомагає йому, дозволяє чітко побачити кінцеву точку, щоб той точно розумів, яким чином до неї дійти.

Вважається, що вперше SMART-методику описав Джордж Доран у 1981 році у статті «There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives». Величезну популярність серед широкого загалу вона почала

набирати в минулому десятилітті, коли в інтернеті почали активно обговорювати тему ефективності в особистих та бізнес-процесах.

SMART (Смарт) - це перші літери п'яти англійських слів:

Specific (конкретний) – S,

Measurable (вимірний) – M,

Attainable (досяжний) – A,

Relevant (відповідний) – R,

Time-bound (обмежений за часом) – T.

Дана методика допомагає перевести теорію в практику за допомогою конкретних дій. SMART цілі - виключно корисний інструмент для керівника. Це вимоги до постановки мети як для підлеглих так і для себе.

Тільки коли мета відповідає всім вимогам SMART, тільки тоді вона починає працювати як інструмент управління. Отже цілі повинні бути:

- досяжними – при постановці мети підлеглий повинен розуміти, що мета може бути досягнута і при цьому результат досить амбітний. Мета повинна потрапляти під визначення «важко, але здійснимо»;

- вимірними – мета повинні бути вимірною, щоб можна було дізнатися, що вона досягнута;

- порівняними – підлеглому повинно бути зрозуміло, яким чином поставлена мета співвідноситься з цілями відділу (підрозділу) і іншими цілями співробітника;

- конкретними – підлеглий повинен розуміти, в чому ці цілі полягають;

- обмеженими в часі і інших ресурсах – для кожної цілі повинні бути позначені межі ресурсів [2].

SMART цілі відмінно вписуються в управління великими компаніями, для яких, як для величезного корабля, необхідно заздалегідь намічати курс. Це ж відноситься до таких сфер, як виробництво і управління проектами, де не важко спланувати ситуацію на найближчий рік.

Тим компаніям, які більше нагадують не гігантський лайнер, а невеликий вітрильник, буде важче намітити чіткий курс. Занадто багато перешкод, непередбачених обставин, змін можуть збити їх зі шляху. В такому випадку SMART-цілі не виконуються, а найбільш підходящими будуть гнучкі методи планування і управління. Це ж стосується сфери маркетингу, ІТ, де потрібно встигати реагувати на зміни.

У той же час для підвищення особистої ефективності постановка задач за методом SMART цілком підходить. Вона також використовується в тайм-менеджменті, як спосіб досягнення цілей. Використовувати це зручно як для себе, так і для мотивації співробітників [3].

Отже, можна почути і знайти багато інформації про те, що SMART-техніка не працює. Так, часом таке трапляється, тому що вона не є універсальною і підійде не кожному. Так, комусь вона в рази полегшить завдання цілепокладання, але іншому – тільки «ускладнить життя». Орієнтуватися треба на специфіку роботи, раптом може підійти зовсім інша техніка.

Список використаних джерел:

1. Цілі SMART: 10 прикладів + інструкція від ТОП-менеджера. Журнал KOZAKY: веб-сайт. URL: <https://www.kozaky.org.ua/> (дата звернення: 30.10.2022).

2. Метод SMART у digital: як ставити розумні завдання. Мадакаскар Здоров'я: веб-сайт. URL: <https://freestyle.in.ua/about/> (дата звернення: 30.10.2022).

3. Що таке завдання SMART та як вони працюють. Business Marketing: веб-сайт. URL: https://peskiadmin.ru/uk/chto_takoe_zadachi_smart_i_kak_oni_rabotajut.html (дата звернення: 30.10.2022).

УДК 330.338.2

Желдак М.І.

здобувач другої вищої освіти ступеня «магістр»

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

Науковий керівник:

Дергач А.В., к.держ.упр.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м.Київ, Україна)

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ОНЛАЙН-ШКОЛИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Наша країна зараз знаходиться в умовах війни і після перемоги вимагатиме стратегічного підходу вирішення як економічних, так і соціальних проблем, які вона принесла: руйнування важливої інфраструктури, безробіття, збільшення кількості людей, які потребують допомоги тощо.

Але умови, в яких ми опинилися, поряд з великими негативними наслідками, показали наше єднання і згуртованість. Вони пробудили в українців відчуття гідності, віри в те, що разом можна подолати будь-які проблеми, розуміння, що кожен є частиною історії, яку пишемо, кожен важливий в цій історії, але для цього треба бути проактивним. Війна підсвітила справжні цінності та якості, які притаманні нашому народу: гідність, єдність, креативність, гуманність, доброта, бажання жити у вільній та процвітаючій країні. В суспільстві прослідковується імпульс та енергія, яку люди хочуть направити для відбудови країни після перемоги.

Виникає питання в пошуку інструментів, які б сприяли підтримці свідомості українців, підтримання їх енергії і потенціалу, які б вивели країну на соціальну стабільність та процвітання без затримки економічного зростання країни. Одним із таких інструментів є соціальне підприємництво.

Наше дослідження показало, що СП відіграє важливу роль у подоланні негативних наслідків криз і полягає у стимулюванні відновлення економіки і забезпеченні рівних можливостей для всіх членів суспільства. СП також являє собою значну соціальну цінність для будь-якої цивілізованої країни [1].

Чому саме соціальне підприємництво? Соціальні підприємства – це організації різних сфер діяльності, форм власності та головне – способів вирішення соціальної проблеми. Такими компаніями можуть бути:

- підприємства, які створюють робочі місця для вразливих категорій населення;
- організації, які надають соціально важливі послуги;
- громадські організації, які використовують підприємництво для соціальних змін;
- бізнес, який реінвестує частину прибутків на вирішення соціальної проблеми та інші.

Соціальне підприємництво має певні складові, які відрізняють його від інших інструментів – того ж звичайного бізнесу або благодійного фонду:

- вирішує соціальну проблему;
- несе значущі для громади цінності;
- є самоокупним підприємством;
- має чітко визначені соціальні цілі. Соціальне підприємство відрізняється від інших підприємств тим, що для СП соціальний ефект є прямим цілеспрямованим результатом, а не побічним продуктом діяльності;
- є інноваційним у вирішенні соціальної проблеми;
- залучення громади до своєї роботи;
- зберігає підприємницький підхід у роботі. Прибуток реінвестується в розширення діяльності та / або спрямовується на досягнення соціальних цілей;
- має позитивний соціальний вплив;
- демократичне управління. Це не менш важливий критерій, який ще раз підкреслює відмінність соціального підприємництва від корпоративної соціальної відповідальності. Лише за демократичного управління можливо поставити чіткі соціальні цілі, а найголовніше – узгодити розподіл прибутку між реінвестуванням та соціальними цілями [2]. Тож бачимо, що інструмент відповідає викликам суспільства, перед якими постануть люди і держава найближчим часом.

Таким чином, соціальне підприємництво набуває особливої цінності в період економічної кризи, оскільки, по-перше, в цей час загострюються соціальні проблеми і їх вирішення стає життєво важливим для існування суспільства. По-друге, соціальне підприємництво сприяє створенню сприятливого бізнес-середовища, підтриманню активної громадської позиції, інновацій, суспільної солідарності, що створює передумови для більш м'якого і своєчасного виходу з кризи.

Чому саме онлайн-школа соціального підприємництва? Це можливість надати знання будь-кому і в будь-якому куточку країни, а також допомагати шукати державне та міжнародне інвестування та ефективно його використовувати. Це вкрай важливо для розвитку кожного куточка країни, а не тільки центральних її частин.

Таким чином, соціальне підприємництво – головна складова оновленої демократичної та прогресивної держави та продовження тих цінностей, які пробудилися зараз. І онлайн-школа, а в подальшому створення екосистеми стане

ще одним каталізатором і інструментом для розповсюдження і впровадження цього явища на території нашої країни. Це стане допомогою в спрямуванні амбіцій українців, зміцненню їхнього потенціалу для розвитку країни та її суспільства, навчить будувати свій добробут, піклуючись про себе та про інших – тих, хто живе сьогодні і буде жити після нас.

Список використаних джерел:

1. Наумова М. Перспективи і проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні. *ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ. 2016. С.13 – 22.
2. Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація: посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 92с.

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Короткіна О.В., магістр 2-го року навчання
ОП «Управління інвестиційною діяльністю
та міжнародними проектами»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ФІТНЕС-ІНДУСТРІЇ

Коли ми аналізуємо цінності сучасного світу та пропагуємо такі фізичні вправи, як фітнес, ми бачимо, що «життя у стилі фітнес» є невід'ємною частиною сучасного життя. Поєднання в гармонії фізичних навантажень, правильної їжі, активного руху життя призводить до врівноваженого психологічного стану людини, заспокоює людський дух, підвищує самопочуття, впливає на здоров'я як всередині, так і зовні.

Зростає й українська фітнес спільнота, але на жаль, відбувається це повільно. Проведені нами дослідження щодо розширення ринку фітнес-послуг та пов'язаного з цим гасла «життя у стилі фітнес» допомагають нам зробити наступні висновки:

1) враховуючи поведінку та цінності життя українців, які приймають участь у розвитку фітнес-послуг, звернемося до класифікації за А.Мітчелом. Згідно з нею, «життя у стилі фітнес» можна віднести до групи «стилів, зорієнтованих на ззовні», до якої входять три з дев'яти стилів життя, які виокремив дослідник: «ті, що приналежать до певного класу» – зосереджені на схваленні, а також сприйнятті їх іншими, «ті, що змагаються» – зосереджені на зрівнянні з успіхом і

багатством інших та «люди успіху» – зосереджені на успішності, владі. та прибутку [1];

2) глобалізаційні тенденції та розвиток міжнародної культури значною мірою впливають на поведінку при заняттях фізичними вправами. Тому заняття фітнесом в Україні розглядається у вузькому розумінні, тобто тільки як вдосконалення форм тіла;

3) під впливом сучасних маркетингових тенденцій, новітніх медіа-форм, відбувається «підміна понять»: такі цінності як здоров'я та гарне почуття відходять на другий план, поступаючись увазі до зовнішніх форм та стандартів;

4) якість та рівень життя, соціально-економічний розвиток суспільства, який визначає фінансові можливості населення суттєво звужують доступність фітнес-послуг для людей;

5) сама технологія фітнес-сфери є недосконалою, в якій багато суперечностей і неузгодженості з нашими реаліями. В Україні потрібно формувати фітнес-культуру на державному рівні;

6) географія розподілу фітнес-послуг є нерівномірною, з переважанням надання послуг у великих містах;

7) відсутність належного спілкування між суб'єктами фітнес-індустрії такими як інструктори, спортсмени, спортивні асоціації, засоби масової інформації, представники фітнес-компаній тощо. Це негативно впливає на поширення даних послуг;

8) ідеї просування здорового способу життя в цілому відбувається в нашому суспільстві повільно. Це стосується і засобів масової інформації. Популярний образ фітнесу як виду спорту не поєднується зі здоровим способом життя.

Сучасні оздоровчі та фітнес-програми пропонують широкий спектр занять: водні види спорту, водні лижі, стретчинг або ходьба, аеробіка, велоспорт, аеробіка, аеробіка, футбол, аеробіка, парна йога, бокс і карате. Все це дозволяє підвищити міцність фітнес-індустрії [2].

Соціальна складова центру йоги та стретчингу може бути представлена різноманітними послугами:

- пробне безкоштовне заняття;
- родинна знижка 5% (за умови відвідування занять членами однієї родини);
- акція «Приведи друга» - отримай знижку 10% на наступний абонемент;
- знижка для студентів – за умови пред'явлення студентського квитка, знижка 5% на індивідуальне заняття;
- дні відкритих дверей для залучення нових клієнтів;
- безкоштовні лекції про здоров'я та семінари;
- чайна зона – місце відпочинку після тренувань.

Більшість людей позиціонують йогу та стретчинг з високими духовними практиками, але стоїть питання складності інтегрування їх у своє повсякденне життя. Тому, варто пам'ятати, а головне, розуміти, що, насамперед, це – фізична активність, яка допомагає зміцнити весь організм, вчить витривалості та підвищує гнучкість і рухливість всього тіла.

Список використаних джерел:

1. Чернявська О. Фітнес як стиль життя: особливості розвитку в Україні (на прикладі мегаполісів). Український соціологічний журнал: веб-сайт. URL: <https://periodicals.karazin.ua/usocjour/article/view/4440> (дата звернення: 28.09.2022).
2. Розвиток фітнес-індустрії має стати частиною формування культури здорового способу життя в Україні – експерти. УКМЦ: прес-центр URL: <https://uacrisis.org/uk/67724-rozvytok-fitness-industriyi> (дата звернення: 15.10.2022).

УДК 330.3

*Загородня А.С., аспірантка кафедри менеджменту
ім. проф. Й. С. Завадського,
Національного університету
біоресурсів і природокористування України
(Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяє розширенню можливостей користувачів, але також поглиблює існуючу соціальну нерівність. Сучасні дослідження цифровізації базуються на виявленні нових механізмів ексклюзії та інклюзії в умовах цифровізації суспільства. Тема подолання цифрового диспаритету активно включається в обговорення у публічній політиці кожного дня. Нині в цій сфері є актуальним значне число проєктів та ініціатива орієнтована на створення цифрового інклюзивного суспільства.

Цифрова ексклюзія — соціально несприятливе становище (з точки зору освіти, кваліфікації, працевлаштування тощо) внаслідок відсутності або нестачі доступу, цифрових навичок, мотивації, відчутних результатів від використання ІКТ, специфіки соціального статусу. Самостійне подолання впливу механізмів цифрової та соціальної ексклюзивності є не легким процесом.

На макрорівні цифрова ексклюзія означає відсутність доступу до ресурсів інтеграції в мережеве суспільство в силу структурних обмежень, у цьому ракурсі релевантним для розуміння ексклюзивності стає термін «дискримінація». На мікрорівні виявляється специфіка життєвої ситуації носіїв цифрової ексклюзивності, що описується як цифрова депривація.

На відміну від абсолютної (відсутність фіксованих індикаторів інклюзії) відносна об'єктивна цифрова ексклюзія (депривація) відображає результати зіставлення навичок, мотивації, онлайн-дивідендів індивідів з обсягами цифрових ресурсів інших груп. Об'єктивна цифрова нерівність як наслідок має відносну суб'єктивну цифрову депривацію, коли в ході самооцінки та порівняння з референтними групами, що активно освоюють ІКТ, індивіди (не-користувачі) вважають себе обмеженими, відчувають свою «онлайн-

ізолюваність», відсутність певних можливостей, що є доступними, та визнають користь від володіння цифровими ресурсами, несправедливість нерівності та прагнуть подолати обмеження що виникнули.

Термін «цифрова інклюзія» виник за допомогою категоріального синтезу «цифрової нерівності» та «соціальної інклюзії» і означає соціально вигідну позицію, що досягнута внаслідок успішного освоєння цифрових технологій з урахуванням впливу механізмів соціальної інклюзії, сприяє розширенню участі у життя суспільства.

Концептуальна модель «відповідних полів» науковиці Е. Хелспер пояснює, як соціальна та цифрова інклюзія здійснюють взаємний вплив через властиві їм онлайн та офлайн поля соціальних, економічних, культурних і особистих ресурсів. Поля офлайн-ресурсів соціальної інклюзії детермінують релевантні поля онлайн-ресурсів цифрової інклюзії та навпаки. Е. Хелспер встановила два типи причинно-наслідкових зв'язків: від офлайн-полів соціальної інклюзії до онлайн-полів інклюзії, зумовленим доступом (до інфраструктури та обладнання), навичками, мотивацією до використання ІКТ. Від цифрових полів до офлайн-полів, що визначаються параметрами використання цифрових ресурсів (релевантність, стійкість, автономність). Модель пропонує одновимірну та прямолінійну кореляцію інклюзій, ґрунтується на методологічному індивідуалізмі. Поряд з дослідницьким фокусом на офлайн та онлайн полях детальна експлікація зав'язків між ресурсами розширить розуміння коваріації соціальної та цифрової ексклюзивності.

Політика цифрової інклюзії включає комплекс заходів, ініціатив, стратегій, що використовуються для подолання дії механізмів соціальної та цифрової ексклюзивності з метою забезпечення повноцінної участі індивідів у житті мережевого суспільства.

Коваріація соціальної і цифрової ексклюзивності впливає на формулювання цілей політики інклюзії: усунення цифрових бар'єрів (у доступі, навичках, мотивації, використанні) та соціальних механізмів відчуження, формування необхідних цифрових компетенцій, надання підтримки, а також можливостей вільного і усвідомленого цифрового вибору щодо використання ІКТ.

Список використаних джерел:

1. Helsper E. J. A corresponding fields model for the links between social and digital exclusion. *Communication theory*. 2012. Vol. 22, № 4. P. 403-426.
2. Helsper E.J. The social relativity of digital exclusion: applying relative deprivation theory to digital inequalities // *Communication Theory*. 2017. Vol. 27, № 3. P. 223-242.

УДК 331.5

*Коряковська А., студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

За умов глобалізації, формування інформаційного суспільства особливо актуальними є вивчення процесів, характерних для ринку праці України. Ринок праці як важливий елемент ринкової економіки передбачає врахування інтересів роботодавців і найманих працівників через попит і пропозицію праці. Стан ринку праці визначається впливом низки факторів на його кон'юнктуру. Проаналізуємо ситуацію на ринку за чинниками задоволеного і незадоволеного попиту, через дослідження рівня зайнятості і безробіття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок праці є системою соціально-трудова відносин, пов'язаних з купівлею, продажем трудових послуг працівників. Існує трактування даної категорії у вузькому та широкому значенні. Традиційне трактування ринку праці визначає робочу силу людини, її здатність до праці як об'єкт купівлі-продажу, що набуває форми товару. Використання системного підходу у дослідженні елементів економіки характеризує ринок праці як систему соціально-економічних відносин, що відображають рівень соціального розвитку і досягнутий баланс інтересів між роботодавцями, власниками засобів виробництва, та населенням, власниками робочої сили, щодо задоволення попиту перших на працю, а інших – на робочі місця, які є джерелом засобів існування.

Проаналізуємо ефективність ринку праці в Україні через дослідження динаміки економічно-активного населення. Економічно-активне населення формують дві групи громадян, зайняті і безробітні обох статей у віці від 15 до 70 років, які протягом певного періоду забезпечували пропозицію робочої сили на ринку праці.

Війна підвищила ризики та невизначеності, створивши бар'єри для вільного руху факторів виробництва, у т.ч. робочої сили, призвівши до руйнування інститутів ринку праці та їх ефективного функціонування. Проблеми в економіці у поєднанні зі значними внутрішніми переміщеннями та потоками біженців, призводять до масштабних втрат у сфері зайнятості та доходів. Зростання рівня безробіття, соціальне відчуження, гендерна нерівність, дискримінація на робочому місці, у т.ч. по відношенню до молоді, поширення бідності — серед головних негативних соціальних наслідків війни.

Втрата та пошкодження виробничих активів та інфраструктури, переривання ланцюгів постачання торгівельних мереж послабили потенціал ринку праці, призвівши до «зривів» та втрати можливостей до працевлаштування

більшості українців. У малого бізнесу скорочуються можливості з фінансової підтримки свого штату працівників, малий та середній бізнес в Україні вже скоротив 1,07 млн працівників.

Суттєвим став дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Попит на робочу силу різко зменшився через неможливість працювати у зонах бойових дій, зниження попиту на товари та послуги, проблеми з логістикою та невизначеність майбутнього. Окрім того, в країні має місце значна тінізація ринку праці — багато вакансій пропонуються без оформлення, як підробіток тощо. Зрозуміло, що в таких умовах ні на легальну зарплату, ні на якісь соціальні гарантії (наприклад, лікарняні), ні на стаж, українці не можуть розраховувати.

Через війну спостерігається зниження зарплат, оскільки безробітних стає значно більше, ніж вакантних робочих місць. Частка населення з доходами, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, який для працездатних осіб у 2022р. становить 2481 грн., може досягти 70%.

Стабілізація ринку праці у післявоєнний період є вкрай важливим завданням, зважаючи на появу різних груп населення, які постраждали від збройного конфлікту, у т.ч. внутрішньо переміщених осіб, серед яких діти та жінки, люди з обмеженими можливостями та колишні комбатанти. Специфічні потреби цих груп мають бути враховані при плануванні та впровадженні стійких процесів реінтеграції, включаючи працевлаштування. Важливою має стати розробка ефективної системи управління ринком праці (механізмів та інструментів її реалізації), з урахуванням питань освіти, розвитку спеціальних навичок, а також підвищення рівня соціального захисту та безпеки.

Ми не можемо оцінити стан ринку праці стосовно кожного громадянина, але принаймні можемо спостерігати за трендами. Для цього є три основні джерела – це офіційна статистика, коли людина реєструється у центрі зайнятості і встає на облік по безробіттю, статистика основних порталів з пошуку роботи та соціологічні опитування.

Офіційні дані Державної служби статистики наразі не надаються. Так, Держстат України повідомляє, що урахувуючи ситуацію, що склалася у зв'язку з військовою агресією, відповідну статистичну інформацію буде оприлюднено після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни». Втрата та пошкодження виробничих активів та вразливість працівників. Втрата та пошкодження виробничих активів та інфраструктури, переривання ланцюгів поставок торговельних мереж послабили потенціал ринку праці, призвело до «зривів» та втрати можливостей до працевлаштування більшості українців.

Війна «викривила» виробничо-господарську діяльність, що призвело до збільшення працюючих на небезпечних та низькооплачуваних роботах. Є ризик, що більшість тих, хто бажає працевлаштуватися, не можуть зробити це офіційно. Відтак, тіньовий сектор економіки, який сьогодні оцінюється у понад 41%³, стає можливістю заробітку для багатьох українців. Водночас, наймані працівники стають більш вразливими внаслідок порушення трудового законодавства, порушення їх трудових прав, а також погіршення умов праці.

Останні офіційні дані Державної служби статистики України датуються кінцем 2021р., коли статус офіційного безробітного мали 10,3% працездатного населення у віці від 15 до 70 років (1,7 млн. осіб). Водночас, згідно з опитуванням групи Рейтинг, унаслідок бойових дій у середньому по країні залишилися без роботи 53% працездатного населення, а на сході України цей показник сягає 74%.

Станом на 1 червня 2022р., в середньому по Україні, на одне вільне робоче місце претендувало 12 безробітних (на 1 червня 2021р. — 5 осіб). Втім, на такі показники вірогідно вплинула зміна правил допомоги по безробіттю, а також зниження мотивації реєструватися серед чоловіків через побоювання (хоч і не виправдані) потенційної мобілізації.

Водночас, багато безробітних виїхало за кордон, знявшись з обліку центрів зайнятості, деякі підписали контракти зі Збройними силами України. Ускладнюють ситуацію й внутрішньо переміщені особи, статистика по яких змінюється щодня.

Список використаних джерел:

1. <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
2. https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/524344_pro_shcho_govoryat_ostanni_tendent sii.html
3. Середня зарплата в Європі. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/world/europe/>
4. Чернявська О.В. Ринок праці : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 522 с.
5. European Statistical Recovery Dashboard (EUROSTAT). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/recovery-dashboard/?theme=people>

УДК 330.338.2

*Краснопольський О.О., студент 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

*Науковий керівник:
Власенко Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Якісно складений бізнес-план – запорука успішності будь-якого бізнесу. Без бізнес-плану ми не зможемо чітко уявляти цілі проекту, бюджет і час на його реалізацію, сильні і слабкі сторони, ризики і терміни окупності. Бізнес-план потрібен для пошуку і залучення інвестора. У великих компаніях бізнес-план

потрібен для запуску напрямків бізнесу, щоб зрозуміти, чи вкладати у них кошти. Саме тому тема правильного складання бізнес-плану завжди є актуальною.

Бізнес-план включає такі розділи: титульну сторінку, вступну частину, аналіз стану галузі, виробництво продукції та надання послуг, стратегію маркетингу, організаційний план, оцінку ризиків та їх страхування, фінансовий план, додатки.

На титульній сторінці вказують: назву підприємства; його організаційно-правову форму; склад засновників; адресу підприємства; розрахункові рахунки; суть діяльності, сукупну вартість капіталовкладень; передбачувані джерела надходження коштів: власні, позичкові, акції, майнові сертифікати; роблять посилання на секретність окремих показників виробництва та збуту продукції.

Вступну частину (резюме) пишуть після того, як складений план.

Аналіз стану галузі. В цьому розділі важливо визначити: ідею розвитку підприємства на виробництві певних видів продукції, попит на яку є постійним; обсяги її виробництва та продажу; очікувані прирости в галузі [1].

Виробництво продукції та надання послуг. У даному розділі в динаміці наводять кількісні показники за видами вироблюваної продукції, дані про обсяг її реалізації та надання послуг, а також якісні показники виробленої та переробленої продукції, її характеристику; складають план наявності та придбання основних та оборотних засобів виробництва, будівництва об'єктів; складають баланс потреби та наявності робочої сили, фахівців, спеціалістів та менеджерів.

Стратегія маркетингу. Складовими цього розділу є: аналіз ринку, динаміка попиту, канали збуту, ціни на продукцію, постачальники.

Організаційний план передбачає визначення форми власності підприємства, розробку організаційної структури та системи управління, мінімуму витрат на управління, встановлення критеріїв підбору керівників і спеціалістів.

Оцінка ризиків та їх страхування. Виробництво продукції та її збут будь-яким підприємством, особливо сільськогосподарським, значною мірою залежить від природних факторів, а отже, зазнає певного ризику в досягненні запланованого обсягу виробництва та реалізації продукції.

Фінансовий план. Це найважливіша частина плану, бо в ній порівнюються видатки та надходження й обґрунтовується потреба в інвестиціях, що дає змогу зробити остаточний висновок щодо доцільності розвитку підприємства у визначеному напрямі.

План доходів і витрат можна складати за такими показниками, як доходи від продажу, собівартість реалізованої продукції, валовий дохід, експлуатаційні витрати тощо.

У додатках до бізнес-плану наводяться документи, на які є посилання в плані. Це можуть бути договори з постачальниками, підрядниками, споживачами продукції підприємства; листки клієнтів, торговельних організацій, субпідрядників; копії документів, інформація з яких використана; прейскуранти постачальників і підприємств (фірм) конкурентів [1].

Ретельно складений бізнес-план визначає шляхи подальшого розвитку підприємства. Контролюючи хід виконання включених до нього показників, можна бачити реальність прогнозованого і здійснювати коригування відповідно до змін внутрішніх та зовнішніх умов. План також потрібний для того, щоб співробітники підприємства мали чітке уявлення про мету і завдання підприємства, а також вимоги, які ставляться до них [2].

Таким чином ми розглянули універсальну структуру бізнес-планування, що у подальшому зможе полегшити бізнес-планування і в аграрній сфері. Також вважаємо, що ця інформація буде інформаційною та допоможе фахівцям у бізнес плануванні в подальшому.

Список використаних джерел:

1. Бізнес-план аграрного формування та методика його складання. Навчальні матеріали онлайн. URL: https://pidru4niki.com/80478/ekonomika/biznes-plan_agrarnogo_formuvannya_metodika_skladannya (дата звернення 16.06.2022).
2. Мультимедійний журнал «Агробізнес Сьогодні». URL: <http://agro-business.com.ua> (дата звернення 16.06.2022).

УДК 330.338.2

*Лябах А.О., студентка 2-го курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України.*

Науковий керівник:
*Артюх Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України.
(м Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проект – це певний захід (або процес) з чітко визначеними термінами, мета якого – створити унікальний продукт або отримати певні інноваційні результати. У бізнесі метою проекту часто називають рішення конкретних завдань. Відповідно, управління проектами (або, як прийнято це називати, Project Management) – це конкретна діяльність, мета якої – реалізувати всі поставлені проектом завдання. Для цього прикладається максимальна кількість зусиль, знань, досвіду, методик та інструментарію.

Управління проектами (або проектний менеджмент) як раз і допомагає швидко і ефективно досягати поставлених цілей. Крім того, в процесі цього формується ціла система комплексів, які можуть бути використані для досягнення загальних цілей компанії, а також розробляється схема розумного розподілу ресурсів.

На даний момент управління проектами – ціла наука, яка обросла системою знань, правил і стандартів. Найбільш відомий ресурс – РМВОК. Це певна «книга знань» в сфері проектного менеджменту, в якій описані кращі практичні поради і тематичні знання [1].

Основними перевагами проектного підходу є:

- підвищення якості та ефективності роботи співробітників за рахунок продуктивних методів управління проектами та результативності контролю персоналу;
- передбачуваність термінів і результатів робіт, оскільки у проекті є план і графік його виконання;
- можливість швидкого коректування цілей і завдань, і, відповідно, при необхідності тактики проекту;
- можливість швидкого підключення новачків і партнерів до проекту;
- оптимізація термінів вирішення завдань;
- підвищення ефективності взаємодії учасників проекту.

Проте, застосування проектного підходу на сучасних підприємствах в нашій державі стикається з рядом проблем, що зумовлюють досить низький рівень їх успішності [2].

Сучасні підходи до управління організаціями:

- Процесно-орієнтований підхід управління організацією.
- Характеристика процесу та операції.
- Загальні принципи процесно-орієнтованого підходу.
- Сучасна концепція процесного підходу.
- Процес управління.
- Процесна система управління організацією.
- Цільовий підхід в управлінні.
- Еволюція підходу управління за цілями. Схема циклу управління підприємством за цілями.
- Головні характеристики цільового підходу.
- Управління за результатами.
- Характеристика управління за результатами.
- Характеристика стадій управління за результатами [3].

В Україні найкраще себе зарекомендували такі сервіси для управління проектами:

- Worksection;
- Бітрікс24;

- Мегатлан;
- Wrike;
- Basecamp;
- Trello.

У будь-якому випадку, управління проектами – досить ефективний інструмент в руках кожного керівника. Як показують дані останніх років Міжнародної асоціації управління проектами, при залученні сучасних методик і програм такий підхід здатний заощадити компанії до 30% часу і 20% коштів, витрачених на реалізацію всіх проектів. При цьому важливо розуміти, що проектний менеджмент – це не ситуаційний комплекс заходів, а процесуальне впровадження та реалізація цілого механізму. Не лякайтеся, якщо зараз ця тема здається вам занадто складною і туманною. Сучасний проектний менеджмент – це грамотна і збалансована система, до вивчення якої потрібно підійти з готовністю і серйозністю. Тоді і вийде все зрозуміти і вдало застосувати в своїй компанії.

Список використаних джерел:

1. Оничкевич О. В. Економіка і суспільство розподілу. *Економіка та управління підприємством*. URL:http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247521474&cat_id=244276429 (дата звернення 13.06.22).
2. Офіційний сайт: Управління проектами. URL:<https://shcho-take-upravlinnya-proektamy> (дата звернення 13.06.2022)
3. Павлова С.І. Проектно-орієнтовані організації як розвиток методів управління підприємством. *Вісник ЖДТУ*. Серія: Економічні науки. 2016. №4(78). С. 170 – 177.

УДК 339.13

Марчук В. Ю.
здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Власенко Т.О. к.е.н, доц.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

АНАЛІЗ РИНКУ НАДАННЯ ПОСЛУГ ТАКСІ В УКРАЇНІ

Ринок таксі в Україні є одним з найпривабливіших ринків для виходу на нього нових учасників – як компаній, так і окремих водіїв. Правда, багато хто з останніх все ще роблять це нелегально, працюючи без ліцензій і не виплачуючи

податки, але дана «хвороба» ринку таксі в Україні поступово зживається завдяки приходу на нього великих міжнародних гравців.

Перевезення пасажирів на таксі – це перевезення пасажирів на таксі в межах України, часто в межах одного населеного пункту. Послуги з перевезення на таксі надаються громадянам у порядку черги на стоянках таксі та на шляху прямування, а також на замовлення (звичайне або термінове, усне, письмове чи за телефоном). Учасниками ринку є: пасажирів таксі; перевізники; юридичні особи; фізичні особи-підприємці (самозайняті автомобільні перевізники); фізичні особи, які здійснюють перевезення без реєстрації підприємницької діяльності; інформаційно-диспетчерські служби; власники стоянок таксі; страхові компанії; лізингові компанії.

Ринок послуг таксі в Україні завжди був швидкозростаючим і привабливим ринком, як для компаній, які хочуть працювати в цьому сегменті, так і для звичайних водіїв, для яких такий вид зайнятості є основним або додатковим джерелом доходу. Фактично повна відсутність правил гри на цьому ринку створили можливість будь-якому водієві працювати в даній сфері, легально або нелегально. Всю історію ринку послуг таксі України можна розділити на два періоди – до 2016 і після. З 2016 року українська економіка почала відновлюватися після подій 2013-2014 років. До 2016 року, ринок був ще більш хаотичним і загнаним в тінь, ніж зараз. На ринку України працювало багато дрібних операторів, які в основному надавали свої послуги тільки в одному або декількох великих містах [1].

За експертними підрахунками, із загального обсягу ринку перевезень на таксі, що становить 40 млрд грн/рік, обсяг «легального» ринку становить лише 1 млрд грн/рік. Тотальна тінізація призводить до:

- ✓ нерівної конкуренції між особами, які працюють на підставі ліцензії і тими, які працюють без ліцензії;
- ✓ неможливості гарантування повної безпеки перевезення пасажирів;
- ✓ недоотримання значної частки податкових надходжень від здійснення підприємницької діяльності в державний бюджет.

Варто зауважити, що з виведенням цього бізнесу з тіні, бюджет України щорічно зможе отримувати понад 800 млн грн [2].

З приходом нових гравців на ринок, за один рік вони фактично повністю знищили стару модель ринку, коли замовлення робилися через таксі, де найчастіше працювали так звані «бомбили». Така схема працювала тільки у великих містах, в той час як в містах з населенням до 200-300 тис. осіб таксі викликали через диспетчерські центри. Така ситуація склалася через низький попит на послуги таксі в порівнянні з великими містами на тлі низьких доходів. Нова модель ринку побудована таким чином, що замовлення робляться в онлайн режимі і доступні всім найближчим водіям. Нова модель прибрала посередника у вигляді оператора, який приймав замовлення. З цього моменту, почав з'являтися новий формат інформаційного таксі, або як наразі прийнято називати – сервіси онлайн виклику авто. Наявні події потребували справжніх змін, проте у 2022 році сучасний ринок таксі все ще залишається «диким заходом». Таксі

видозмінилося та модернізувалося, проте ринок продовжує знаходитись у невизначеності. Активний розвиток сучасних онлайн платформ, що використовуються агрегаторами замовлень таксі та поступове зменшення кількості замовлень таксі через прямий зв'язок із оператором по телефону, як результат спричинило активний перехід ринку у тінь та величезну конкуренцію. Революція на ринку таксі стала дуже гарною демонстрацією як у сучасному світі можуть різко змінюватися умови діяльності підприємства і необхідність постійно тримати руку на пульсі та впроваджувати нові рішення у наявні бізнес-процеси. Діяльність на ринку таксі є одним з найяскравіших прикладів впровадження концепції «внутрішнього клієнта», котра стала необхідністю для підприємству щоб вижити та продовжувати свою діяльність [1].

Ще однією значущою зміною на ринку послуг таксі України стала їх доступність для людей з різним рівнем доходів. Люди з низьким рівнем доходу, можуть замовити найдешевше таксі, жителі з більш високим рівнем доходом, як і раніше вибирають престижні і комфортабельні машини. Доступність і відсоток людей, які користуються таксі – росте. Цьому сприяє зростання доходів, зростання кількості приїжджих до столиці, а також збільшення кількості різного роду локацій (бар, парк, ТРЦ), які можуть знаходитися в різних частинах Києва.

Впорядкування ринку послуг з внутрішніх перевезень пасажирів – важливий крок до впровадження європейських стандартів у життя українців. Це дозволить підвищити безпеку руху і рівень відповідальності перевізників, що, в свою чергу, позитивно вплине на якість послуг. До того ж, запропонована реформа дозволить збільшити фіскальну прозорість індустрії таксі, забезпечить легальний статус водіїв та сприятиме добросовісній конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Дослідження ринку таксі в Україні // Pro Consulting: веб-сайт. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/issledovanie-rynka-uslug-taksi-v-ukraine-2020-god> (дата звернення: 02.11.2022).
2. Ринок таксі 2.0. Перезавантаження // Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/06/8/674792/> (дата звернення: 02.11.2022).

УДК 330.338.2

Морозюк Д. В.

*магістр першого року навчання
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Артюх Т.О., к.е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС - ПЛАНУВАННЯ У СФЕРІ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Нестача паркувальних місць – типова проблема для великого міста. Адже з кожним роком зростає кількість людей, а отже і автомобілів. Внаслідок цього, стрімко збільшується і кількість автівок, припаркованих на газонах, проїжджих частинах та тротуарах, що має не лише неестетичний вигляд, але й часом призводить до непоправних наслідків, унеможливаючи проїзд для пожежних автомобілів, карет швидкої допомоги, тощо.

На жаль, активний ріст чисельності автомобілів не є пропорційним росту кількості місць для паркування. Це особливо відчутно у сучасних житлових комплексах, в яких забудовники не дотримуються норм із забезпечення певної кількості квартир потрібною кількістю паркомісць [1,2].

Саме тому, розробка і реалізація проекту зі створення однорівневої наземної автостоянки, яка дозволить збалансувати співвідношення кількості автівок та місць для їх паркування в одному зі столичних житлових комплексів є актуальною темою дослідження в даний час.

Однорівневі наземні місця для паркування є найпоширенішими, зважаючи на їхню простоту та доступність. Загалом це асфальтовані майданчики з розміткою. Вони можуть бути огорожені, часто в них передбачено шлагбаум на в'їзді та виїзді.

Переваги наземних однорівневих автостоянок:

- доступна ціна;
- мінімальний догляд та обслуговування;
- простота використання.

Недоліки наземних однорівневих автостоянок:

- автомобіль зберігається на вулиці;
- необхідність залучити велику територію біля житлового комплексу;
- нераціональність з причини розташування авто на одному рівні.

Наступним ми розглянемо, які існують вимоги до стоянок. Відстань до житлових будівель не повинна бути менше, ніж 50 метрів. На один транспортний засіб виділяються 25 м², відстань між рядами – від 7 м, в'їзд якісно обладнаний, асфальт покритий розчином, що перешкоджає всмоктуванню нафтопродуктів (замість асфальту можна використовувати щебінь) [3]. Але з точки зору раціональності важливо ще одна обставина – відсутність в конкретному районі аналогічної автостоянки.

Розглядаючи загальну структуру бізнес плану автостоянки, опишемо основні його розділи:

- Визначення цілей бізнесу і сегмента клієнтів;
- Опис майбутнього підприємства (назва, форма власності, місце розташування, характеристика споруд, розташованих в безпосередній близькості, час роботи);
- Опис послуг (основної та додаткової діяльності);
- Аналіз ринку (визначення категорії споживачів послуги, аналіз діяльності конкурентів);

- Виробничий план (законодавча база, необхідна документація, кількість і критерії вибору персоналу);
- Фінансовий план.

До складу фінансового плану входить:

- оформлення документів власності або оренди, витрати на створення проекту, будівництво, реєстрація;
- вартість будівельних робіт (сума для різних видів паркінгу різна, тому що залежить від обсягів будівельних робіт та різновиди покриття території);
- вартість монтажу освітлення та відеоспостереження;
- орендна плата або вартість земельної ділянки;
- витрати на заробітну плату;
- витрати на рекламу;
- витрати на телефони і електроенергію [4].

Обсяг початкових вкладень і щомісячних витрат напряду залежить від виду автостоянки і її розмірів. Наприклад, для паркінгу на 20 місць досить найняти охоронців, а для стоянки великого розміру будуть потрібні також бухгалтер і двірник, тобто, підвищаться витрати на заробітну плату.

Що стосується окупності проекту, вона буде залежати від завантаженості стоянки і встановлених тарифів на послугу. Тарифи повністю залежать від регіону, але в середньому по країні складають 2-4 \$ за добу. Згідно із розрахунками фахівців, будь-яка автостоянка в середньому може окупитися приблизно за 20 місяців (1 рік та 8 місяців).

При високому рівні конкуренції також важливе значення має реклама. Переважно це листівки з інформацією про місцезнаходження, час роботи, тарифи, системи знижок. Перед визначенням ціни на послугу, що встановлюється, необхідно вивчити ринок, зібрати інформацію про тарифи конкурентів [5].

Відповідно до вище викладеної інформації, можна дійти висновку, що створення власного бізнесу в сфері надання послуг з паркування транспортних засобів – це ідея, яку цілком реально втілити у життя. Головне – мати достатній початковий капітал та раціонально продумати бізнес-план, враховуючи всі можливі ризики.

Список використаних джерел:

1. Планування та забудова територій, ДБН Б.2.2-12:2019: Державні будівельні норми України, затв. Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/07/DBN-B22-12-2019.pdf> (дата звернення 30.10.2022).
2. Паркінг у новобудові: норми та види. *DomRIA*: веб-сайт. URL: <https://dom.ria.com/uk/articles/parking-v-novostrojke-normy-i-vidy-253325.amp.html> (дата звернення 30.10.2022).

3. Вимоги до розміщення автомобільних стоянок. Правозахисна організація «Екологія. Право. Людина»: веб-сайт. URL: <http://epl.org.ua/human-posts/vymogy-do-rozmishhennya-avtomobilnyh-stoyanok/> (дата звернення 30.10.2022).

4. Як скласти бізнес-план. *Освітній хаб міста Києва*: веб-сайт. URL: <https://eduhub.in.ua/news/yak-sklasti-biznes-plan> (дата звернення 30.10.2022).

5. Бізнес план платної автостоянки. Uacredity.com: веб-сайт. URL: <https://uacredity.com/biznes-plan-platnoi-avtostoyanki-vidkrivaemo-stoyanku-dlya-avto-z-nulya/> (дата звернення 30.10.2022).

УДК 330.338.2

Науменко А.Ю.

здобувач другої вищої освіти ступеня «магістр»

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник:

Дергач А. В., к. держ. упр.

Національного університету біоресурсів і природокористування України

(м.Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОБОТИ САЛОНІВ КРАСИ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку та ускладнення ринкових відносин важливого значення набуває розвиток підприємництва. При цьому відкриття власного бізнесу – це достатньо складний та ризиковий проект, який вимагає до себе пильної уваги та ретельного й зваженого підходу. Поряд із цим найбільшу популярність має саме сфера послуг як платформа для втілення бізнес-ідей. Водночас, важливого значення має проблема належного економічного обґрунтування відкриття закладу, який надаватиме певні послуги населення.

Дана робота планує розробку бізнес-плану салону краси, який буде надавати ряд наступних послуг: перукарські послуги, а так само послуги манікюру і покриття натуральних нігтів Shellac. Актуальність обраної теми, полягає в тому, що відкриття нової організації дозволить поліпшити якість життя людей в місті, за рахунок збільшення робочих місць.

Потреба в підвищенні фізичних і естетичних характеристик людського тіла є складною потребою. У таблиці 1 проаналізовано цю потребу за допомогою моделі А. Маслоу [1, с.142].

Процес розробки бізнес-плану дає можливість побачити весь комплекс майбутньої діяльності організації [2, с.316]. Бізнес-план для відкриття салону краси, в першу чергу, дає розуміння, який, за різних норм завантаження, оподаткування, портфелю послуг, вартості візиту за напрямками, він буде:

- життєздатність вашої бізнес-моделі,
- термін окупності інвестицій,
- норма рентабельності,

- функціональна структура та штатний розклад,
- статті витрат та доходів тощо.

Відкриття салону краси – складний процес, що вимагає великої уваги до деталей. Перед відкриттям салону краси, необхідно розробити його концепцію і продумати, які саме послуги він надаватиме. Чітко організована робоча площа салону - запорука успіху. І найкраще підійдуть приміщення на першому поверсі. Важливо пам'ятати про те, що салон краси повинен перебувати в хорошій транспортної та пішохідної доступності - що супроводжує залученню постійних клієнтів. Перед тим як відкрити салон краси, знадобиться найняти кваліфікований обслуговуючий персонал, підібрати обладнання для косметичних послуг, закупити витратні матеріали та косметичні засоби.[3, с. 112].

Таблиця 1

Потреби, що задовольняються послугами індустрії краси (за А. Маслоу)

Фізіологічні потреби	Лікувальні і профілактичні процедури задовольняють потребу споживача в здоров'ї; релаксуючі процедури задовольняють потребу у відпочинку.
Потреба в безпеці і комфорті	Послуги салонів краси, пов'язані з поліпшенням зовнішнього вигляду, сприяють позбавленню споживача від страху і невдач, оскільки надають йому впевненість у собі, відчуття комфорту.
Потреба в приналежності і любові	Продукція та послуги індустрії краси задовольняють потреби індивідуума у приналежності до спільноти красивих і здорових людей, бути прийнятим в певних колах, опосередковано впливають на задоволення потреби любити і бути коханим.
Потреба в повазі	Продукція та послуги індустрії краси допомагають домагатися визнання і успіху, задовольняючи таким чином і потребу в повазі.

Діяльність салону спрямована на переважну частину населення, а саме населення із середнім рівнем достатку. Салон краси буде функціонувати на задоволенні потреби людей в якійсій стрижці, укладанні, завивці і забарвленнях, манікюру і педикюру. Основні вимоги, які пред'являються до салонів краси - підвищений рівень професіоналізму, швидкість і якість обслуговування, зручне розташування, зручний графік роботи [4].

Отже, відкриття власного бізнесу, а саме салону краси – це достатньо складний та ризиковий проект, який вимагає не тільки ретельного й зваженого підходу, а й є досить перспективним і затребуваним.

Список використаних джерел:

1. Тесьє М. Ф. Салон майбутнього. *Мари-Франсуаз Тесьє Les Nouvelles Esthiques Україна*. 2020. С.142-143.
2. Дикань В. Л., Компанієць В. В., Полякова О. М. Етичні основи бізнесу: навчальний посібник. 2012. 316 с.

3. Юрченко П. Бизнес Красоты задачи и решения. *Сборник статей*. 2019. 112с.

4. Як виглядає професійний ринок індустрії краси. *Асоціація салонного бізнесу України*. Режим доступу: <http://asbu.zotis.org/blog/yak-viglyadae-profesyniy-rinok-industrii-krasi.html> (дата звернення: 29.10.2022).

УДК 338

*Оладова М.А., студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Власенко Ю. Г., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

НАЦІОНАЛЬНЕ БАГАТСТВО УКРАЇНИ

Національне багатство – сукупність матеріальних і духовних благ суспільства (суспільне багатство), що охоплює основні та оборотні виробничі фонди (будинки, споруди, машини, сировину, паливо тощо) всіх форм власності, резерви й страхові запаси, особисте майно населення, культурні й духовні цінності та інші блага. До складу національного багатства входять: природні ресурси (розвідані й нерозвідані поклади корисних копалин, земля, ліси, води та ін.), виробничий потенціал, економічний потенціал, людський потенціал, культурно-освітній рівень населення країни – один із головних показників економічного стану країни. Його правовий режим визначають, зазвичай, на основі конституцій і законів відповідної держави.

Якщо раніше розвиток країни визначався ступенем нарощування матеріально-речових обсягів виробництва, то на сучасному етапі вирішальне значення мають ефективні якісні перетворення і структурні зрушення в економіці. Можливість цих зрушень визначається в значно більшій мірі, ніж раніше, станом нематеріальних форм багатства і сфер, які забезпечують розвиток людини. Тому особливої актуальності в сучасних умовах набувають дослідження формування і розвитку нематеріальних форм багатства, пов'язаних з людиною.

Елементи багатства класифікуються за ознаками:

- праці,
- відтворюваності,
- нагромадження.

Основними елементами матеріальної форми національного багатства є: виробничий капітал, у структурі якого виділяють основний і оборотний капітал; основний капітал сфери нематеріального виробництва (школи, лікарні, культурно-освітні і спортивні об'єкти, житлові будинки); резерви капітальних благ (законсервовані запаси основного капіталу); майно домашніх господарств (індивідуальне житло, засоби праці і предмети тривалого використання –

автомобілі, меблі, побутова техніка тощо), а також запаси і резерви споживчих благ.

До складу національного багатства відносять і природні ресурси країни, які залучені до господарського обороту (земля, надра, вода, ліси, атмосфера, клімат). Корисні копалини, які лише розвідані, або потенційні, до складу національного багатства не входять.

В сучасних умовах національне багатство включає в себе матеріальне і нематеріальне багатство, а також природні ресурси, залучені до господарського обороту. Масштаби, структура та якісний рівень національного багатства не залишаються незмінними. У процесі відтворення воно не тільки постійно зростає, а й безперервно оновлюється. Тому для нарощування національного багатства особливого значення набуває раціональне використання виробничого потенціалу, від якого залежать темпи зростання валового внутрішнього продукту і відповідно добробуту нації, фізичний і духовний стан людини.

Важливу роль у зростанні національного багатства відіграють природні ресурси. Винищення природних багатств України: найкращих у світі чорноземів, що відводилися під водойми, рудники, заводи, забруднення атмосфери, землі і вод шкідливими відходами виробництва, бездумне вирубування лісів і осушення боліт, ряд економічних катастроф типу аварії на Чорнобильській АЕС – призвели до втрати значної частини національного багатства, якою вже ніколи не скористаються наступні покоління. Таким є взаємозв'язок між духовним і інтелектуальним та матеріальним багатством нації.

Відповідно до частини першої статті 13 Конституції України, «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу». За тим же концептуальним напрямом уже в частині першій статті 14 Основного Закону України виокремлене і конкретизоване одне з принципів положень, закріплених у зазначеній частині першої статті 13 Конституції України: землю оголошено основним національним багатством, тобто вона є одним зі складників матеріальних і духовних благ всього українського суспільства. У цій же нормі акцентовано, що це багатство перебуває під особливою охороною держави, тобто під охороною інституцій державної влади (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України тощо), їхні ж посадові та службові особи повинні скерувати всі свої зусилля на охорону цього багатства, а не розбазарювати його або допомагати злодіям у його розкраданні.

Зазначені положення Конституції України обумовлюють всю, особливо підкреслюємо — всю засадничу стратегію регулювання наявних земельних відносин, зважаючи на сучасні потреби суспільства і безумовно орієнтуючись на потреби наступних поколінь, тобто закладаючи орієнтири на перспективу.

Визнання землі основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави, обумовлює розуміння ролі землі щонайменше у трьох аспектах, а саме:

- 1) як території, на якій проживає народ;

- 2) як природний репродуктивний ресурс — життєзабезпечувальна функція матеріально-біологічного існування нашої нації;
- 3) як засіб безпосередньої виробничої діяльності, пов'язаний з родючістю землі сільськогосподарського призначення.

Характеризуючи національне багатство України потрібно вирішити наступний комплекс завдань:

- визначити різницю (співвідношення) між поняттям «національний дохід» та категорією «національне багатство».

До категорії «національне багатство» потрібно включити показники охорони довкілля, які сприяють збільшенню багатства шляхом його збереження; зробити вартісну оцінку обсягу національного багатства на душу населення; напрацювати єдині принципи складу і оцінки природних ресурсів; здійснити обчислення національного багатства на рівні регіонів [14, с. 106].

В 1995 р. Всесвітній банк вперше опублікував експериментальні оцінки національного багатства в 192 країнах світу. За методологією Всесвітнього банку до складу національного багатства були включені фізичний капітал, природні ресурси та людський капітал. За оцінками банку частка фізичного капіталу дорівнює в середньому 16 % від загального обсягу багатства. Більш вагоме значення має людський капітал, що становить 64 %, а природні ресурси – 20%. Величина національного багатства, як правило, зростає в нормальних мирних умовах і зменшується під час війн, смут, потрясінь.

Під час Другої світової війни СРСР втратив третину національного багатства. Зменшується обсяг національного багатства і в умовах економічної кризи, яка поглиблюється в Україні. Статистика національного багатства потребує його спеціального аналізу щодо обсягу, структури, динаміки національного багатства. Але, на жаль, статистичні щорічники не дають поки що належної інформації.

Національне багатство виступає як важливий показник економічної могутності країни та джерело її соціально-економічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. <https://volnovaha-ptu.org.ua/news/11-03-51-23-11-2020/>
2. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=71050
3. <https://referatss.com.ua/work/nacionalne-bagatstvo-jogo-rol-u-suspilnomu-vidtvorenni/>
4. <https://ussd.org.ua/2020/04/30/zemlya-natsionalne-bagatstvo-i-vlasnist-ukrayinskogo-narodu/>

УДК 330.338.2

*Онищенко Д. А., студентка 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник:
Артюх Т.О., к.е.н., доцент*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Останнім часом все вагомішу роль в галузі світової економіки відіграє зсув грошового потоку в сферу електронного бізнесу – комерції в Інтернет, що ще раз підтверджує той факт, що Інтернет-технології з кожним роком все більше впливають на глобальні світові економічні процеси. На початку 1990-х років з розповсюдженням комп'ютерів, відчувся їх значний вплив на всі сфери життя суспільства. Торгівля в Інтернеті стала одним із наймогутніших сегментів національних економік у промислово-розвинутих країнах. Компанії та підприємці прагнуть використовувати переваги Інтернету у своїй діяльності за допомогою швидкого навчання, обробки та передачі інформації, грошей, товарів. Суспільство переходить на якісно новий етап розвитку, де визначальну роль відіграє інформація.

Сфера електронної комерції в Україні на сьогодні знаходиться на початковому етапі розвитку. Про це свідчить відкриття багатьох інтернет-магазинів в українському сегменті мережі.

Електронна комерція – це ведення бізнесу в онлайн режимі, яке на сьогоднішній день присутнє в чотирьох наступних сферах:

- прямі продажі товарів і послуг;
- банківська справа та фактурування (платіжні системи);
- безпечне розміщення інформації;
- корпоративні закупівлі.

Прямі продажі – найдавніший вид електронної комерції, який став першою сходинкою до більш складних комерційних операцій для багатьох компаній.

Споживачі та представники малого бізнесу можуть зекономити час та кошти, проводячи банківські операції через Інтернет. Сплата рахунків, проведення транзакцій між рахунками, купівля-продаж акцій, облігацій, — все це може виконуватися за допомогою Інтернету.

За останні два роки ріст українського сегмента Інтернету (UANet) спостерігається у всіх напрямках. Швидке збільшення користувачів Інтернет стане рушієм Інтернет-сектора в Україні. Інтернет-економіка нашої країни представлена галузями комп'ютерної техніки і комунікаціями, рекламою і медіа-індустрією, Інтернет-послугами, електронною комерцією.

Сфера Інтернет-комерції розвивається не так швидко, як інші сегменти вітчизняного Інтернет-ринку, і має більш скромні інвестиції, тому що Інтернет-магазини ще не одержали масового визнання українськими покупцями. Через UAnet сьогодні добре продаються товари, що не вимагають контакту з покупцем: книги, касети, картки мобільного зв'язку, комп'ютери та комплектуючі. Багатообіцяючим є ринок туристичних послуг, ринок продажів та оренди житла, продажів автомобілів, коштовностей, рідкісних товарів. Водночас, за

інформацією компанії TNS Interactive, всього 4% жителів України мають доступ до мережі Інтернет і лише 1% користувачів є одночасно Інтернет-покупцями.

Дуже перспективним в Україні є така форма організації інформаційної та торговельної взаємодії між компаніями через Інтернет, як електронна комерція "бізнес-бізнес". В умовах поглиблення міжнародного поділу праці, активного розвитку спільної комерції, коли підприємства не тільки купують один у одного продукцію, а й спільно працюють над виробництвом нових товарів та послуг, електронна комерція такого напрямку набуває особливого значення, оскільки вона передбачає формування тривалих партнерських відносин між підприємствами, які здійснюються через комунікаційні мережі.

В Україні вже створюються корпоративні портали, в межах яких систематизується корпоративна інформація та надається доступ до неї сертифікованим користувачам. Перспективним для України є також створення електронних ринків, систем управління ланцюжком комплектації, систем управління взаємовідносинами з клієнтами.

Важливим кроком у напрямі впровадження будь-яких систем "бізнес-бізнес" є використання відкритих міжнародних стандартів. В Україні вже існують технічні умови застосування цих технологій - створено національний електронний каталог товарів.

Безумовно, на розвиток міжнародної електронної торгівлі в Україні впливають ще й загальносвітові тенденції.

По-перше, в останні роки у зв'язку зі зниження цін на комп'ютерні системи і програмне забезпечення спостерігається бум у галузі продажів комп'ютерів.

Друга тенденція полягає у зростанні кількості користувачів Інтернетом. Провідні світові компанії прогнозують, що до 2020 р. приблизно більш як 1 млрд людей почнуть виходити в онлайн і буде створено понад 100 млн сайтів. Український сегмент Інтернету в даний час являє собою більш як 12 тисяч сайтів, і також очікується щомісячний ріст відвідувачів на 15 %.

Третя тенденція – це ріст онлайн-покупок, обсяг яких постійно збільшується.

Четвертий напрямок пов'язаний з різким ростом кількості домашніх компаній.

Для активного включення України в міжнародний електронний бізнес необхідне:

- активне впровадження базового устаткування, комп'ютерів та телекомунікацій, у тому числі й у сільській місцевості, що забезпечить розширення комп'ютерної грамотності населення і належний рівень розвитку інфраструктури;
- стимулювання швидкого розвитку інфраструктури мережі: розвиток Інтернет-магазинів, мережних бізнес-структур, операторів мережі та створення декількох великих вітчизняних Інтернет-порталів;
- навчання професійним і загальним навичкам роботи в Інтернеті на всіх рівнях освітньої системи, включаючи держслужбовців;
- розвиток внутрішнього споживчого ринку, підвищення купівельної спроможності шляхом досягнення стабільного економічного росту.

Таким чином, для активного включення України в міжнародний електронний бізнес необхідне:

- активне впровадження базового устаткування, комп'ютерів та телекомунікацій, у тому числі й у сільській місцевості, що забезпечить розширення комп'ютерної грамотності населення і належний рівень розвитку інфраструктури;
- стимулювання швидкого розвитку інфраструктури мережі: розвиток Інтернет-магазинів, мережних бізнес-структур, операторів мережі та створення декілька великих вітчизняних Ітернет-порталів;
- навчання професійним і загальним навичкам роботи в Інтернеті на всіх рівнях освітньої системи, включаючи держслужбовців;
- розвиток внутрішнього споживчого ринку, підвищення купівельної спроможності шляхом досягнення стабільного економічного росту.

Отже, розвиток Інтернет-комерції в Україні є надзвичайно важливим, оскільки це ефективний засіб, який дозволить вийти на світовий ринок багатьом українським компаніям, у першу чергу, фірмам, що надають комерційні послуги, і фірмам-розробникам програмного забезпечення. У кінцевому підсумку, електронна комерція дасть поштовх до подальшого розвитку в нашій країні як Інтернет-технологій, так і всій фінансовій інфраструктурі.

Список використаних джерел:

1. Меджибовська Н. Перспективи розвитку електронного бізнесу в Україні. *Економіка України*. 2003. №6. С. 36-41.
2. Про електронну торгівлю. Проект Закону України № 2137 від 12.09.2006р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/LF4P202A> (дата звернення 15.06.2022).
3. Барицька Л. Включення України в інтеграційні процеси міжнародної електронної торгівлі. *Економіст*. 2002. № 9. С. 24-27.

Осипчук Ю.А.

здобувач освітнього ступеня «магістр»

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

Науковий керівник:

Гаврилюк В.П., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КОСМЕТИКИ

Косметична продукція відрізняється значним розмаїттям і варіюється від повсякденних гігієнічних продуктів, таких як мило, шампунь, дезодоранти та зубна паста, до люксової продукції, такої як парфуми, предмети макіяжу та інші.

Виробництво та стандарти цієї продукції регулюються на національному та міжнародному рівнях з метою забезпечення безпеки споживачів.

Світовим лідером у галузі косметичної промисловості, а також найбільшим експортером є Азіатсько-Тихоокеанський регіон, на частку якого припадає 35% ринку. Іншими великими виробниками косметики є Європа та США. Західна Європа посідає друге місце з часткою 22%, частка Північної Америки – 21%, Латинської Америки – 12%, Східної Європи – 7% [1, с. 137]. Поряд із існуванням глобального ринку косметичної продукції також існують регіональні та навіть крайові ринки, на які впливають особливості місцевого попиту, смаків та моди у різних регіонах світу чи країнах.

Останніми тенденціями ринку косметики є зростання використання натуральних продуктів та зниження використання шкідливих хімічних речовин. Споживачі все частіше прагнуть знаходження оптимального співвідношення ціни та якості продуктів, які є природними та корисними для шкіри; також окремо розвивається ринок дорогих натуральних продуктів преміум-класу. У мусульманських країнах Азії (Індонезія, Іран, Туреччина, Саудівська Аравія та ін.), в яких проживає більше 1 млрд чол., розвивається ринок вегетаріанської та халяльної продукції [2, с. 97]. Також достатньо динамічно розвиваються ринки Китаю та Південної Кореї, які активно використовують новітні технології у створенні та виробництві косметики.

Більшість виробництва косметики належить кільком світовим корпораціям — L'Oréal, Unilever, Procter & Gamble Co., Компанії Estee Lauder, Компанії Shiseido, Lancôme. Провідним виробником косметики є бренд L'Oréal із річним доходом близько 31,2 мільярда доларів. L'Oréal Paris також домінує на ринку коштів особистої гігієни з доходом 28,38 мільярда доларів [3, с. 91].

Особливістю косметичної промисловості і те, що це сектор розвивається вкрай циклічно. Бо на поведінку споживачів впливають цінові характеристики косметичних товарів, у періоди загальноекономічного спаду в країні продажі значно падають, а в період зростання – збільшуються. Однак у косметичних товарів є ряд характеристик, які роблять їх близькими властивостям до товарів повсякденного попиту, у зв'язку з чим навіть за умов кризи ці товари продовжують користуватися попитом. В основному це можливе завдяки тому, що споживання косметики як жінками, так і чоловіками постійно зростає постійно.

Обсяг світового ринку косметики у 2020 році оцінюється у 652 мільярди доларів. Прогнозується, що ця цифра збільшиться до 805,61 долара у 2023 році за збереження CAGR на рівні 7,14% [4].

Догляд за шкірою також залишиться найприбутковішою категорією, вартість якої до 2023 року становитиме до 20,1 мільярда доларів. При цьому 40% світового споживання засобів догляду за шкірою припадатиме на Азіатсько-Тихоокеанський регіон.

Statista Consumer Market також повідомляє про світові доходи від ринку елітної косметики, які у 2020 році склали 22,23 млрд доларів США. Це означає значне зниження, порівняно з 2019 роком. Проте, за оцінками цієї дослідницької

компанії, глобальні доходи ринку елітної косметики збільшаться до 33,83 млрд. доларів США на рік у 2025 році [4].

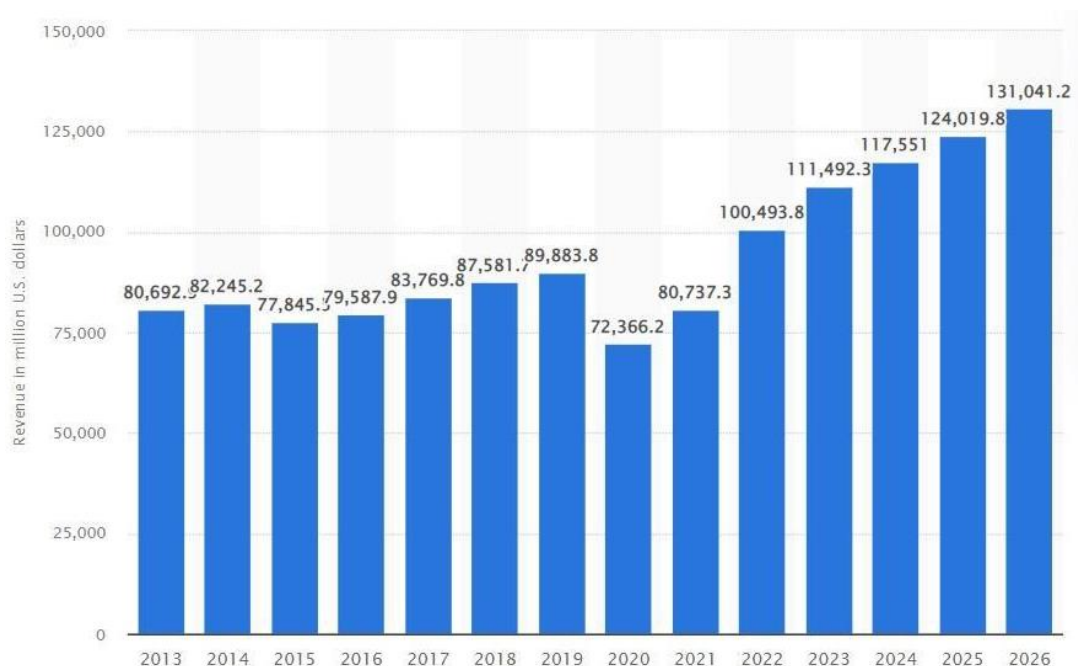

Рис.1. Доходи світового ринку косметики з 2012 по 2026 рік (млн доларів США) [4]

У 2021 році виторг світового ринку косметики збільшився більш ніж на 8 мільярдів доларів США в порівнянні з минулим роком, до 80,74 мільярдів доларів США. За оцінками Statista Consumer Market Outlook, у 2022 р. ці доходи перевищать 100 млрд дол. США, а в 2026 р. досягнуть значення приблизно 131 млрд дол. США на рік.

Таким чином можна зробити висновок, що зростання світового ринку забезпечується здебільшого за рахунок зростання попиту з боку країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Значний потенціал містять ринки Китаю, Індії та країн Близького Сходу (і зокрема, Ірану). Дуже цікава політика Південної Кореї, яка здійснює велика кількість інновацій у сфері косметики, внаслідок чого цей сектор став важливим напрямком експортної спеціалізації цієї країни. Існує ймовірність того, що китайські та південнокорейські косметичні бренди поступово виходитимуть на ринки західних країн.

Також важливо відмітити, що позитивний вплив на ринок має зміна поколінь та вихід на ринок молодих споживачів, які частіше купують косметичку. У той же час ця зміна підкріплюється соціальними мережами, інтернаціоналізацією та електронною комерцією, які впливають на купівельну поведінку косметичних продуктів.

Список використаних джерел:

1Надери П.. Международный рынок косметики. *Экономика и бизнес: теория и практика*. 2016. №5. С. 136-138.

2Ефимова Л. М.. Халяль покоряет исламскую умму Индонезии. *Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития*. 2019. №2. С. 94-101.

3Ігнашкіна Т.Б., Душина Л.М., Москалець Т.А.. Світовий ринок парфумерно-косметичної продукції: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 41. С. 87-93.

4Wiadomoscikosmetyczne.pl. W 2026 r. przychody globalnego rynku kosmetycznego mogą osiągnąć poziom 131 mld dolarów rocznie: веб-сайт.URL: <https://www.wiadomoscikosmetyczne.pl/artykuly/w-2026-r-przychody-globalnego-rynku-kosmetycznego-,69304> (дата звернення: 31.10.2022).

УДК 330.338.2

*Паламарчук А. В.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Лобунець Т. В., к.е.н., доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

АНАЛІЗ РИНКУ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

Сучасні зміни факторів маркетингового середовища диктують нові правила у сфері забезпечення успішного функціонування підприємств на ринку. Погіршення економічної кон'юнктури вітчизняних і іноземних компаній, зменшення їх доходів і прибутку змушують підприємства шукати нові маркетингові можливості для свого подальшого розвитку. І часто вони пов'язані з використанням цифрових технологій. Багато підприємств, які тривалий час працювали офлайн, починають переводити свою діяльність в онлайн, щоб не зазнавати збитків. Адже правильне і виправдане використання інструментів інтернет-маркетингу може створити для цього необхідні передумови [1].

Під час пандемії потреба використовувати Інтернет для роботи та спілкування сформувала у людей нові звички. Статистика Google Trends показує, що люди споживають все більше товарів і послуг цифровим способом: в умовах карантину цифрові канали інколи є єдиним способом спілкування з кимось, крім членів сім'ї. При цьому дуже швидко з'явилося багато різних онлайн-сервісів [2]. Після введення карантину споживачі все частіше стали купувати товари в інтернеті. З початку березня 2020 року кількість пошукових запитів зі словами «онлайн-покупки» у всьому світі подвоїлася (рис. 1).

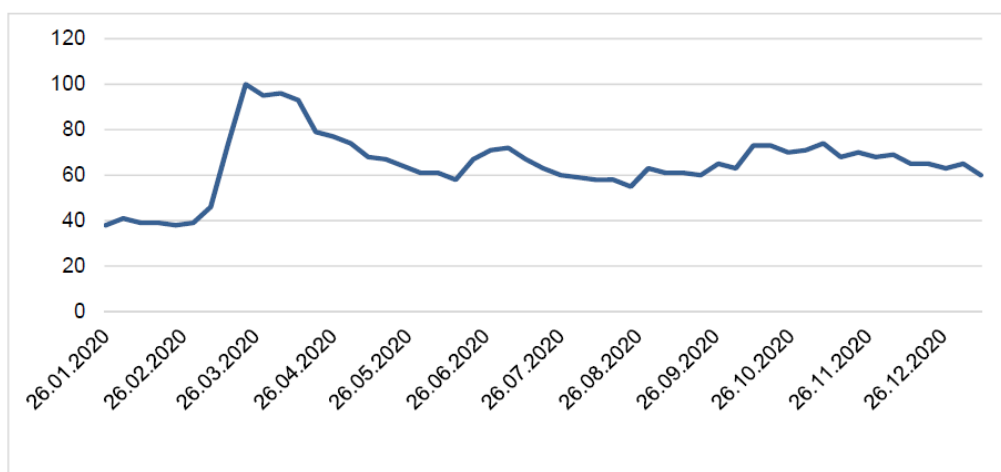

Рис. 1 Динаміка запитів зі словами «онлайн-покупки» (online shopping) із використанням Google Trends

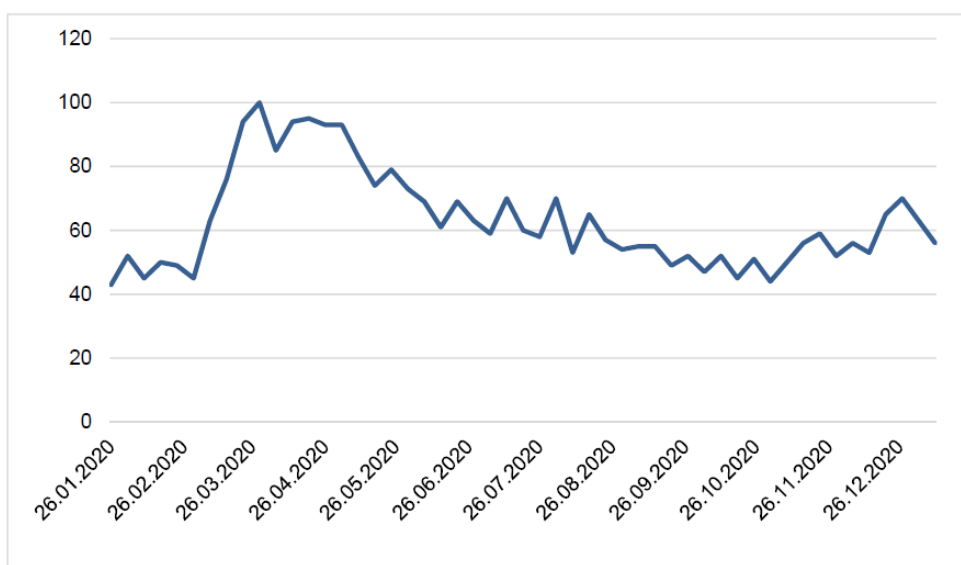

Рис.2 Динаміка запитів зі словами «як купувати в Інтернеті» (how to buy online) із використанням Google Trends

Результати дослідження, в якому взяли участь респонденти з усього світу, показали, що сьогодні більшість підприємців вважають необхідним максимально адаптуватися до нових умов, щоб не втратити наявних клієнтів і швидко повернутися до показники докарantinної діяльності. Для цього вони оптимізують і скорочують витрати. При цьому частина респондентів відзначили покращення основних бізнес-показників підприємств: 18% респондентів відзначили збільшення обсягів продажів, 27% – збільшення відвідуваності, 12% – залучення нових клієнтів [3].

Основним фактором, що сприяє розвитку електронної комерції в Україні, є зростання кількості користувачів Інтернету. Зокрема, у 2018 році Інтернетом користувалися 62,6% усього населення України, а у 2019 році – вже 70,1%. При цьому в 2018 році хоча б раз на день в Україні користувалися Інтернетом 75,1% усіх користувачів цієї мережі, а в 2019 році – 77,7%. [4, с. 11].

За даними вітчизняних експертів цільову аудиторією сфері інтернет-маркетингу доречно розділити на дві категорії: за типом бізнесу та розміром бюджету на просування (див. рис. 2 та рис. 3 відповідно) [5].

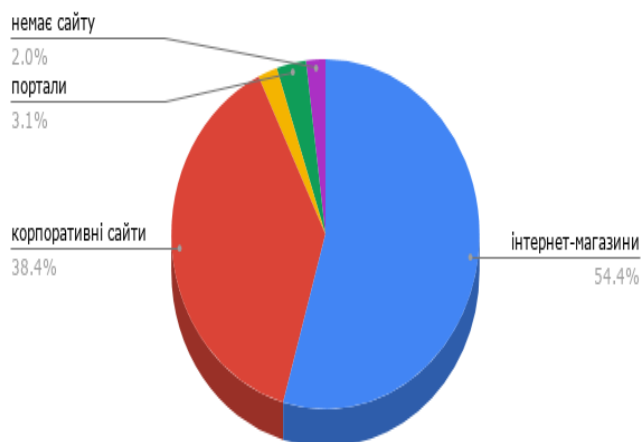

Рис. 2. Типи бізнесу, які звертаються за послугами інтернет-маркетингу

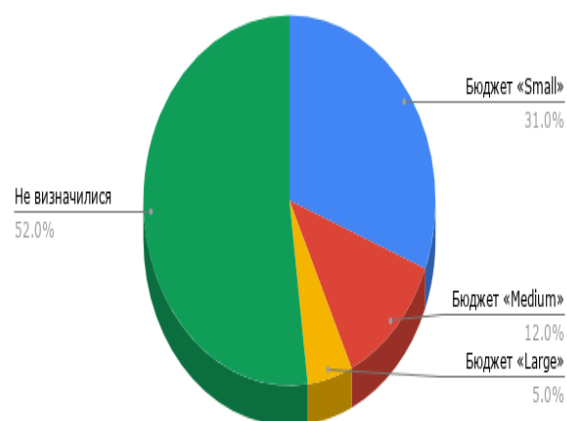

Рис. 3. Розподіл бізнесу за типами бюджету на онлайн-маркетинг

За типом бізнесу найбільше звернень від інтернет-магазинів та корпоративних сайтів. Вони ділять між собою 92% усіх запитів: інтернет-магазини – 54%, корпоративні сайти – 38%. Решта 8% – це сервіси (2%), портали (3%), saas-проекти (0,3%), лендінги (0,6%), а також ті, у кого немає сайту (2%) [5].

За бюджетом на просування співвідношення розподілено наступним чином: невеликий бюджет – 31% (бюджет на SEO – \$900 – \$1200; бюджет на PPC – \$1 000 – \$1900); середній бюджет – 12% (бюджет на SEO – \$1200 – \$2000, бюджет на PPC – \$1900 – \$3500); великий бюджет – 5% (бюджет на SEO – від \$2001, бюджет на PPC – від \$3501); бізнес, який поки не знає, який виділити бюджет на просування – 52% [5].

Найпопулярнішими інтернет сервісами у сфері маркетингу в Україні є Google Ads та Facebook. Перший з них має більшу частку, що пов'язано зі складною схемою поповнення акаунтів Facebook для вітчизняних рекламодавців. Слід також відмітити, що в Україні набирає обертів і показує щорічне зростання ринок мобільних додатків.

Сьогодні очікування споживачів від онлайн-сервісів та інтернет-магазинів зростають. Тому всім підприємствам, незалежно від розміру та форми власності, необхідно переходити на цифрові технології та перебудовувати процеси, щоб відповідати новим потребам споживачів.

Список використаних джерел:

1. Касар Н. С., Бодьо С. І. Дослідження ринку інтернет-маркетингу в умовах пандемії. *Інфраструктура ринку*. №51. 2021. – С. 154-159. URL:http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/51_2021_ukr/26.pdf (дата звернення: 06.11.2022)
2. Инсайты Google о потребительском поведении во время пандемии. URL: <https://www.thinkwithgoogle.com/intl/ru-ru/marketing->

strategies/search/coronavirus-consumer-search-behaviour-google-trends/ (дата звернення: 26.12.2020).

3. Как повлиял карантин на рынок Интернет-маркетинга. URL: <https://blog.ingate.ru/detail/kak-povliyal-karantin-na-rynok-internet-marketinga/> (дата звернення: 10.11.2020).

4. Доступ домогосподарств України до Інтернету : статистичний збірник. Державна служба статистики України. С. 77. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_dd_in19.pdf (дата звернення: 06.11.2022).

5. Плуток О. Специфіка й тенденції ринку інтернет-маркетингу України в 2020 році – дослідження Netpeak. сайт URL: <https://nachasi.com/creative/2020/07/22/marketing-ukraine-2020/> (дата звернення: 06.11.2022).

УДК 330.322 (338.462)

*Присяжнюк Б. М., магістр,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Алексеєва К. А.к.держ.упр., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЗРОБКА БІЗНЕС-ПЛАНУ СТВОРЕННЯ «ДИТЯЧОГО ФУТБОЛЬНОГО КЛУБУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

Дитячий футбол – сучасний і популярний вид занять, який обирають для дитини багато батьків. Крім того, це престижний і високоприбутковий спорт. Звичайно, далеко не кожен хлопчик, який займається футболом у дитинстві, стане відомим і затребуваним гравцем, однак безумовно заняття футболом принесуть багато користі для його здоров'я. У цьому зв'язку, розробка бізнес-планів для створення та розвитку дитячих футбольних клубів є актуальним та потрібним в сучасних умовах. Дослідження процесу створення нових платних спортивних послуг є перспективним напрямом сервісної діяльності. На сьогоднішній день частка платних послуг зростає, оскільки вони різноманітні за такими критеріями, як ціна надання послуг, асортимент, фізичний ефект, а також за віковими категоріями.

Загалом, футбольний клуб відноситься до компаній спортивно-розважального характеру. Основна його ціль - організація спортивних і розважальних заходів, призначених для членів клубу та простих любителів цього виду спорту. Затребуваність компаній цього роду діяльності обумовлена величезною популярністю футболу серед населення всіх вікових і соціальних груп.

При розробці бізнес-плану дитячого футбольного клубу варто брати до уваги той факт, що даний сегмент ринку збереже свою активність і високі показники попиту і рентабельності протягом терміну дії проекту. Адже темпи зростання популярності дитячого футболу дозволяють сподіватися на зростання показників залученості дітей у цей вид спорту від 3,7 до 6,7 % на рік, що призведе, безперечно, до річного зростання обсягів реалізації абонементів.

Дитячий футбольний клуб належить до підприємств з відносно високим ступенем ризику і вимагає значних фінансових вкладень. Але в той же час при правильній організації і грамотній маркетинговій кампанії футбольний клуб вже через рік після початку роботи повністю окупить вкладені кошти і до закінчення терміну, передбаченого проектом, стане високорентабельним і прибутковим підприємством. Протягом всіх етапів, починаючи з підготовки до активного розвитку бізнесу, слід тримати руку на пульсі динаміки попиту і пропозиції, що дозволить своєчасно реагувати на зміни ринку.

Одним із шляхів підвищення масовості та залучення дітей у футбол є організація фестивалів та змагань у дитячих оздоровчих таборах. Підйому масовості та розвитку дитячо-юнацького футболу також сприятимуть розвиток масового футболу в системі початкової освіти, забезпечення реєстрації молодих футболістів та створення бази даних перспективних юних футболістів, удосконалення системи компенсаційних виплат для спортивних шкіл за підготовку професійних футболістів, розширення інформаційного простору дитячо-юнацького футболу, у тому числі висвітлення фінальних турнірів у ЗМІ, залучення вболівальників, створення загальнодоступного електронного реєстру футбольних шкіл, удосконалення системи змагань та підвищення рівня їх організації. [1]

Серед першочергових заходів, необхідних для розвитку молодіжного футболу, можна відзначити створення системи моніторингу за кар'єрою молодіжних гравців збірних команд, злагоджену роботу тренерських штабів, як збірних, і клубів. У всіх школах має бути впроваджено єдину методичну програму розвитку гравця, для підтримки якої буде створено онлайн-систему статистики для визначення потенціалу футболістів. Також необхідно вибудувувати систему академій, яка фінансувалася б клубами, та розвивати регіональну систему пошуку та підготовки футболістів.[3]

Таким чином, розвиток дитячих футбольних клубів в сучасних умовах вимагає значної уваги та є перспективним напрямком для розробки бізнес-планів та реалізації підприємницьких ідей.

Список використаних джерел:

1. Зінченко О. О. Уроки з футболу в школі : [навч. посіб.] / Зінченко О. О., Васильчук А. Г. – Київ ; Чернівці : [б. в.], 2019. – 213 с. – 5-7763-3075-3.
2. Артьомов П. М. Субкультура футбольних хуліганів: фактори формування та особливості прояву: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук / Петро Артьомов. – Харків, 2019.
3. Белавіна Т. І. Деякі аспекти становлення молодіжної політичної субкультури в Україні / Тетяна Белавіна // Проблеми політичної психології та її

роль у становленні громадянина Української держави. — К., 2021. — Вип. 3. — С. 156 - 160.

4. Романенко А. Н. Книга тренера по футболу / А. Н. Романенко, О. Н. Джус, М. Е. Догадин. — Изд. 2-е, перераб., доп. — Київ : Здоров'я, 2018. — 252 с.

УДК 740:04

*Прохоренко Я. С., студентка 4 курсу
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
Свердан М. М., к.е.н., доцент
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Соціалізація особистості - одне з найважливіших та доволі складних завдань суспільства, яке охоплює всі соціальні процеси, де особистість засвоює певні принципи, знання, цінності, що дозволяє їй стати повноправним членом суспільства. Соціалізація активно проходить та відображається в трьох важливих сферах: спілкування, діяльність, самосвідомість і містить навчальні, спонтанні, природні та нетрадиційні процеси, що впливають на становлення особистості у формувальних рамках.

Економічна соціалізація висвітлена в рамках єдиного процесу соціалізації особистості як її складова і визначається як процес закріплення нею економічних цінностей суспільства в ході здійснення економічної життєдіяльності. Це процес який характеризується внутрішньою мотивацією особистості усвідомити й прийняти умови власного існування у передбачуваних та не передбачуваних соціально-економічних ситуаціях.

Соціально-економічні зміни, які супроводжують наше суспільство останні роки постають передумовою засвоєння простих економічних понять, відносин та набуття індивідом навичок ринково-торгівельної поведінки ще з ранніх років життя.

Дослідження економічної соціалізації розпочалося відносно недавно як у зарубіжній так і у вітчизняній психологічній науці. Вітчизняна психологія почала вивчати це питання лише в останнє десятиліття (Г.Авер'янова, В.Москаленко, А.Фенько, О.Щедрина). «Економічна соціалізація» як термін має походження з позиції немарксистської теорії і застосована вперше в процесі аналізу соціалізації у роботах Д.Тібл (1978 р.), Б. Стасі (1982 р.).

Суспільство активно розвивається, в сучасних сім'ях з'являється тенденція до навчання фінансовій грамотності ще з раннього дитинства. Що стосується студентської молоді, то через економічну нестабільність процес економічної соціалізації має двоїсту тенденцію. Перша, зумовлена існуванням архетипами

старого суспільства, які очікують часте і суттєве збільшення стипендій та нарахування пільг від держави, друга – самостійний пошук джерела фінансування, прояв нових ринкових характеристик студентами. Тому існує проблема економічної соціалізації студентської молоді, і вона активно розглядається науковцями в різних галузях, адже майбутнє держави напряму корелює з включеністю молоді в суспільно-економічні процеси.

Серед основних психологічних чинників, які сприяють економічній соціалізації студентства виділяють: особистісні якості індивіда (самоактуалізація, самопізнання, схильності, здібності), рівень домагань, ціннісні орієнтації, соціально-демографічні, соціально-економічні, економічні, соціокультурні, фактори, а також сімейні настанови, приклади, досвід соціального оточення, ставлення особистості до інших людей та до матеріальних цінностей, ставлення індивіда до часу і до грошей, групова економічна свідомість і т.д.

В літературі виділяють три рівні економічної соціалізації (економічного самовизначення) студентської молоді:

1. Високий рівень, характеризується вмінням студента аналізувати і оцінювати результати своєї діяльності, зокрема навчальної; існує стійка орієнтація на перспективу використання знань, умінь та навичок у ситуації майбутньої професійної діяльності, що дозволить отримувати високий прибуток.

2. Оптимальний рівень, такий студент має сумніви щодо обраної професії чи напрямку діяльності, бо цей вибір зумовлений авторитетною особою в житті студента; на цьому рівні молода людина намагається отримувати прибутки виходячи від обраної професії, проте не має задоволення від своєї діяльності.

3. Низький рівень, у такого студента, як правило, проявляється інтерес до короткотривалої діяльності з одноразовим доходом; він не цікавиться самоаналізом та саморозвитком, а професія, яка здобувається зовсім не викликає інтересу.

Отже, економічна соціалізація є процесом в якому індивід залучається в економічну реальність соціуму, відбувається становлення його економічної свідомості, засвоюються норми, цінності та ролі в економічній поведінці. Економічна соціалізація потребує набуття певних особистісних якостей та навичок рефлексії й самоаналізу.

Список використаних джерел:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. - М.: Аспект Пресе, 2001. - 376 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Дембиціка Н.М. Соціально – психологічні проблеми економічної соціалізації молоді / Н. М. Дембиціка // Соціальна психологія. – 2008. – №3. – с. 53-67.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія / В. В. Москаленко. – К. : Центр навч. Літ., 2005. – 624 с.

5. Лавренко О.В. Теоретико-методологічні засади дослідження економічного самовизначення особистості/ О.В. Лавренко// Психологічний часопис. – 2019. - №5. – с. 71-83.

УДК 330.338.2

*Суха Т. М., магістр 1 року навчання,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник:
Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПРОСУВАННЯ В КОМЕРЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасній практиці господарювання питання підтримки конкурентоспроможності підприємства звучать надзвичайно гостро. Вплив інформаційних технологій, трендів цифровізації загострює конкурентну боротьбу, якісно трансформуючи чинники успішної підприємницької діяльності. Інтернет технології принципово змінюють взаємини між продавцем та споживачем [1, с. 74]. Одним із аспектів застосування інтернет-технологій є просування та рекламування товарів та послуг за допомогою можливостей мережевих ресурсів.

Забезпечення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта – необхідне умова його виживання у нестабільних умовах. Конкурентоспроможність, тобто успішність підприємства та можливість конкурувати на ринку з іншими суб'єктами господарювання, передбачає наявність певної переваги [2, с. 26]. Перспективним завданням підприємства випереджати конкурентів, яке можливе за рахунок використання нових технологій, пропозиції нових затребуваних послуг або, нарешті, формування актуального асортименту товарів.

Очевидно, що сьогодні формування стійких конкурентних переваг неможливо без застосування інноваційних рішень. Звичайно, їх впровадження потребує суттєвих фінансових та матеріальних витрат. Далеко не всі суб'єкти підприємницької діяльності можуть це собі дозволити. Видається справедливим твердження, що оптимальним напрямом є розвиток інноваційної складової, використання можливостей цифрових технологій. За допомогою цифрових технологій можна підвищити ефективність операційної діяльності та, відповідно, зменшити витрати на реалізацію товарів чи надання послуг, зробити їх більше доступними та впізнаваними [3, с. 137]. Оскільки взаємодія через мережу Інтернет є зручним форматом взаємодії для споживачів та продавців, перерахуємо основні переваги використання:

По-перше, це ліквідує географічні обмеження. Це підтверджує стабільне зростання транскордонної торгівлі.

По-друге, дозволяє заощаджувати час на пошук та оплату потрібних послуг та товарів.

По-третє, розширює охоплення аудиторії, обслуговуючи паралельно запити великої кількості потенційних споживачів.

Для залучення та утримання відвідувачів сайту, їх конвертації сьогодні використовуються різноманітні способи. Комплексний підхід полягає у застосуванні цілої сукупності способів взаємодії зі споживачем, що надають впливом геть його рішення.

Як правило, у комплексі використовуються доступні інтернет-технології: сайт або сторінка компанії в інтернеті, і соціальні мережі, і чат-боти, і різні методи просування. Розглянемо докладно деякі інструменти пошукової системи Google як найбільш поширеної у використанні.

1. Контекстна реклама. У переважній більшості випадків інтернет-реклама потрібна для залучення нових клієнтів. Така потреба актуальна для успішного та популярного сайту комерційної організації та для нового підприємства, що тільки виходить на ринок і чий ресурс ще не встиг набути популярності серед користувачів інтернет-ресурсів. Крім того, цей спосіб придатний у разі необхідності оцінки потенційного попиту товари та у разі регіональної експансії. Контекстна реклама - це вид пошукової реклами, яка демонструється інтернет-користувачу в відповідь на пошуковий запит. Для створення контекстної реклами складається текстове оголошення, і визначаються ключові слова, якими воно буде демонструватися користувачам пошукових мереж [4, с. 63]. При введенні цих слів у пошукову систему потенційний покупець побачить рекламне оголошення від даного сайту і, в ідеальному варіанті, переходить за посиланням і робить покупку.

Існують деякі обмеження застосування такої реклами:

- необхідна наявність сформованого попиту на конкретний товар чи послугу;
- контекстні оголошення показуються лише заінтересованим людям;
- оплата стягується за переходи (кліки) за посиланням оголошення;
- демонстрація безкоштовна;
- ціна одного переходу за посиланням оголошення визначається власником реклами у самостійному порядку, що дозволяє легко спрогнозувати бюджет;
- дуже докладна система статистики, яка дозволяє оцінити ефективність реклами, вносити коригування за потреби;
- швидкий час запуску реклами.

2. Медійна реклама. Це медійний аналог контекстної реклами, у відповідь на пошуковий запит демонструється не текстове оголошення, а банер. В цьому у разі оплата стягується не за кліки, а за покази банера [5, с. 3]. Як правило, медійна контекстна реклама має додатковий іміджевий характер, оскільки банер запам'ятовується. Такий вид реклами найбільш ефективний для акцій, знижок, розпродажів, новинок чи нових послуг та товарів.

3. Геоконтекстна реклама. Інформація показується користувачам на пошукових сервісах браузерів у відповідь запити споживача. При цьому враховується географічне розташування користувача або заданий географічний район пошуку. На відповідних картах місцезнаходження компанії позначено особливою міткою, куди можна додати рекламний текст. Для кожної організації створюється окрема сторінка з детальним описом послуг. Геоконтекстна реклама широко затребувана компаніями, так чи інакше пов'язаними з туризмом: готелі, центри бронювання, екскурсійні центри, а також закладами розважального характеру: кінотеатри, клуби, бари.

5. Реклама у соціальних мережах. Соціальні спільноти є інтернет-майданчиками, що дозволяють розміщувати особисту інформацію та спілкуватися з іншими користувачами, встановлюючи соціальні зв'язки [4, с. 273]. Як правило, наповнення соціальних ком'юніті генеруються користувачами. Інструменти деяких соціальних мереж дозволяють створювати спільноти за інтересами чи анонси заходів.

Просування в соціальних мережах, SMM (Social Media Marketing) є заходами всередині ком'юніті по просуванню сторінок організації, товару чи послуги. Особливість такого способу полягає в тому, що носієм реклами є сам користувач. Головним інструментом для оцінки ефективності просування є відстеження кількості посилань на профіль або сторінку, їх динаміка, а також реакція у відповідь розміщення інформації [1, с. 163].

Насамкінець слід зазначити, що сучасні інтернет-технології є новим способом організації комунікацій між продавцем та споживачем товару чи послуги. Застосування інтернет-інструментів є необхідною умовою підтримки конкурентних позицій суб'єкта господарювання на ринку.

Отже, спектр можливих технологій різноманітний і включає, зокрема, просування товарів та послуг. Використовуються різні форми та методи інтернет-реклами, наприклад, контекстна реклама, банерна реклама, геоконтекстна реклама, сервіси соціальних спільнот. Інтернет просування є специфічним інструментом, однак, безперечно, що орієнтованість на інформаційні технології дозволяє підвищити позиції підприємства в умовах конкурентної боротьби.

Список використаних джерел:

1. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.
2. Грабар О. І., Кушніренко О.М. Сучасні напрями вдосконалення рекламної діяльності підприємства на основі використання Інтернет-технологій. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1(59).
3. Клімушин, П. С. Орлов О. В., Серенок А. О. Інформаційні системи та технології в економіці: навч.посібник. Нац. акад. держ. управління при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. управління. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. 448 с.
4. Ілляшенко Н.С., Савченко О.С. SEO-оптимізація як сучасний інструмент інтернет-маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 3. С. 63–74.

5. Сологуб О. П., Капінус Л.В. Оцінка ефективності Інтернет-реклами. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2010. № 2(10).

УДК 35

Фурман І. М.

*здобувач освітнього ступеню «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Власенко Т.О. к.е.н, доц.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРИТУЛКУ ДЛЯ ТВАРИН В УКРАЇНІ

Ставлення до тварини є індикатором гуманності та цивілізованості суспільства. Водночас за даними Всесвітньої організації захисту тварин, Україна входить у п'ятірку країн з найгіршою ситуацією з безпритульними тваринами, разом з Албанією, Азербайджаном і Вірменією. На державному рівні прийнято ряд відповідних нормативно-правових актів, проте їх втілення більшою мірою стосується прийнятої політики місцевих органів влади. Доцільно приділяти більше уваги організаційним формам, які допомагають поширенню передового досвіду, залучати до вирішення проблем вчених та бізнесменів, широкий загал громадськості.

Притулок для тварин – тимчасовий штучний прихисток для тварин, які опинилися в невласивому для них середовищі існування. У притулку долею та побутом тварин опікуються працівники притулку — державні службовці або волонтери, залежно від типу притулку. Відповідно до Положення про притулок для тварин [1], діяльність притулку повинна бути направлена на: створення відповідних умов утримання безпритульних тварин; взаємодії із засобами масової інформації, громадськими організаціями з метою проведення просвітницької та виховної роботи з питань утримання та поводження з тваринами; забезпечення виконання заходів та місцевих програм з регулювання чисельності безпритульних тварин гуманними методами та пошуку тваринам нових власників.

Притулки для тварин можуть створюватися органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, громадськими і благодійними організаціями та фізичними особами. Притулки для тварин можуть бути: державні, приватні, приватні організації з державним контрактом.

Для відкриття притулку необхідно:

- ✓ бути зареєстрованою юридичною особою, або фізичною особою-підприємцем;

- ✓ мати земельну ділянку для притулку;

- ✓ розмістити територію притулку не ближче 300 метрів від житлових будівель та будівель іншого призначення;

- ✓ огородити територію притулку;

- ✓ виділити на території притулку приміщення для: адміністративного корпусу, приймального відділення, карантинного відділення, ізолятора, відділення для утримання тварин та майданчик для вигулу;

- ✓ виділити для місця на утримання тварин необхідний простір з природнім освітленням та можливістю тварин контактувати із природним для них середовищем;

- ✓ подбати про те, щоб приймальне відділення, ізолятор та карантинне відділення були належно відокремлені від інших приміщень та обладнані дезінфекційними бар'єрами;

- ✓ обладнати приміщення природною припливно-відпливною вентиляцією та не дозволяти протягування туди вологи;

- ✓ створити умови для проведення періодичних щеплень та дегельмінтизації;

- ✓ виділити місце для утилізації, кремації та поховання тварин, або укласти відповідні договори із іншими спеціалізованими організаціями;

- ✓ розробити Положення про притулок та прийняти його відповідною юридичною особою чи фізичною особою-підприємцем.

Щоб уникнути появи на вулиці безхазяйних тварин, необхідно по кожному пункту їх походження розробляти цілий комплекс заходів. На відміну від України, де притулки в основному служать місцем проживання тварин, найчастіше довічним, в європейських країнах притулок це можливість знайти тварині господаря. Тому ефективністю притулку є кількість прилаштованих тварин.

Іноді притулок служить лише для утримання виловлених або зданих тварин, в той час як співробітники служби вилову тварин і контролю правил утримання працюють під керівництвом і наглядом департаменту поліції. В інших випадках приватна організація може наймати, навчати і стежити за роботою співробітників служби вилову тварин, а не тільки надавати приміщення для затриманих тварин.

Приватні організації отримують гроші від місцевої влади на утримання служби контролю чисельності тварин, хоча вони можуть також збирати приватні пожертвування для фінансування інших програм, таких як навчання гуманного поводження з тваринами і порятунок тварин. Як правило, організації, що забезпечують муніципальні програми, зобов'язані утримувати притулок, що

допускає евтаназію незатребуваних тварин, тобто притулок необмеженого прийому.

Основним доходом притулків є пожертвування. Але європейська особливість податкового законодавства говорить про те, що будь-яка фізична особа має можливість направити частину своїх податків, а саме аналог українського ПДФО в розмірі до 2 відсотків не в державну казну, а в благодійний фонд (для юридичних осіб дозволяється на такі цілі відправляти до 1,5 відсотків податку на прибуток підприємств). На жаль, Україна до такої цивілізованої справедливої норми ще далеко. Ці внески дуже серйозно рятують благодійні товариства в країні, особливо притулки для тварин, адже не секрет, що утримання тварин – це збитковий бізнес.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про притулок для тварин: наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 15 жовтня 2010 року № 439. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15> (дата звернення: 29.10.2022).

2. Бездоглядні тварини: як на Заході працюють притулки // Платформа розвитку міст: веб-сайт. URL: <http://urbanua.org/dosvid/zakordonni-pryklady/247> (дата звернення: 02.11.2022).

УДК 330.338.2

Хотинюк А.М.

*здобувач освітнього ступеня «магістр»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Дергач А.В., к.держ.упр.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україн)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАВОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Коли в Америці та Європі розвивалась перша хвиля розвитку кавової індустрії, а це було в 1990-х роках, в Україні була тільки одна кавова фабрика у Львові. Але в 2014 році в Україні майже одночасно спостерігалися вже друга і третя хвилі. І в цей час вже почали звертати увагу на те, яку і звідки каву споживають. На даний час спостерігається стабільність третього етапу розвитку, адже в країні є біля 20-ти заводів, які обсмажують каву з Центральної Америки та Африки, зберігаючи принцип свіжості.

За останні 5 років спостерігається дуже стрімкий розвиток кавової індустрії. Кава стала стилем життя, релігією, наукою. В 2019 році Україна потрапила в трійку країн Європи, де відкрили найбільше кав'ярень. Тільки за рік відкрили

закладів на 16% більше, ніж у попередній. Культ на якісну каву ввели представники HoReCa, які запропонували ринку свіжо обсмажену каву в зернах (з англ. HoReCa - Hotel, Restaurant, Café/Catering – термін, що охоплює сегмент сфери послуг, індустрії гостинності та канал збуту товарів з безпосереднім споживанням продукції на місці продажу) [1]. Саме завдяки їм змінилися еталони якості. До цього українці пили не найкращу каву. Але тепер розвиток працює в двобічному напрямку: споживачі шукають свій смак, сорт, а виробники і бариста постійно вдосконалюють свою майстерність.

Тому на освіту бариста витрачається багато коштів та зусиль. Це навчальні курси, програми, чемпіонати та різні кавові фестивалі. Наприклад, у листопаді 2019 року в Києві проходив професійний кавовий захід міжнародного масштабу «Blackfest Ukrainian Coffee Show 2019: кава як бізнес». Під час даного заходу кавові експерти діляться знаннями про нові тренди в кавовій індустрії, розповідають про складові успіху в кавовому бізнесі і про безліч можливих ризиків, які трапляються на шляху початківця. В програму заходу входять початкові курси для початківця, проведення лекційних та семінарських занять. Також, як для початківця, так і для існуючого «гравця» є можливість знайти партнера для ведення бізнесу [2].

Ще одним стимулом для розвитку крутих українських кав'ярень було планування відкриття «Starbucks» у Міжнародному аеропорту Бориспіль. Українські кав'ярні – це не тільки про каву. В кожній своя історія, оформлення, стиль і подача. Особливо різницю можна помітити в розрізі різних міст.

Наприклад, Львів – це кавова столиця України, традиційна львівська кава всім відома. На Закарпатті проводять ціли тури по місцям виробництва, знайомлять з історією кави та роблять дегустацію. До цих міст нещодавно долучився і Херсон, який дає можливість насолодитись авторською кавою, та затишною атмосферою закладу, де власники неодмінно розкажуть про південний колорит, традиції та вміння варити каву. У Вінниці працює особлива кав'ярня-музей – «Унікальні фотоапарати і смачна кава або – завітайте до «Monocle». Там можна не тільки побачити раритетні фотоапарати, а й взяти їх в руки та дізнатись більше про історію фотографії від камера-обскура до сьогодення. Кав'ярня-музей – проект-мрія однієї людини, яка довгий час втілює її всіма засобами. Це Андрій Карпович і за професією він – лікар травматолог-ортопед, а все, що можна побачити у «Monocle» – його власна унікальна колекція фотоапаратів. Відвідувач кав'ярні музею не тільки ознайомиться із цікавими фотокамерами, а й зможе насолодитись ароматною кавою, та дізнатись цікаві кавові факти міста Вінниці.

«У житомирській кав'ярні «DRUZI & KAVA» виховують культуру споживання кави». Заклад пропонує своїм відвідувачам 4 методи приготування кави та майже 20 оригінальних кавових напоїв, а ще смачні страви та вишукані десерти. Про ідею створення кав'ярні «DRUZI & KAVA» Олег Краснов розповідає так: «Хотілося принести в Житомир особливу енергетику і створити заклад для творчих людей. Більшість із нас проводять свій час у двох звичних місцях – вдома та на роботі. Натомість наша кав'ярня – це щось середнє між ними. Тут можна вирішити ділові питання та спокійно відпочити, смакуючи

кавою. В літні місяці, коли більшість житомир'ян відпочивають, у нас зберігається стабільне відвідування. Переконали, що вже восени кількість наших клієнтів збільшиться». «У Житомирі багато людей, які люблять і цінують якісну каву. А ми виховуємо у житомир'ян культуру споживання цього божественного напою», – констатує Олег Краснов [3].

Отже, розвиток кавової індустрії в Україні можливо і йде повільніше, ніж в інших країнах, але на нашу думку, і розвивається він зовсім по-іншому: по-українськи, насичено, колоритно і душевно. Окупується такий бізнес трішки повільніше, але результат не змушує себе довго чекати. Такі кав'ярні знаходять свого покупця і вже не відпускають, а пояснення цьому одне – чим більш колоритні кав'ярні, тим більше розвивається кавовий туризм.

Список використаних джерел:

1. HORECA – що це таке? URL: <https://www.lori.com.ua/ru/horeca-cto-eto-znachyt-y-kak-rabotaet-otrasl/> (дата звернення: 24.10.2022).
2. Розвиток ринку кави в Україні: прогнози маркетологів. URL: <https://www.blackfest.show/blog/2018/10/05/razvitie-kofejnogo-rynka-v-ukraine-prognozy-marketologov/> (дата звернення: 24.10.2022).
3. Житомирська кав'ярня «DRUZI & KAVA»: офіційний сайт. URL: https://zhitomir-online.com/top_news/43286-u-zhytomyrskiy-kavyarni-druzi-kava-vykhovuyut-kulturu-spozhyvannya-kavy.html (дата звернення: 24.10.2022).

УДК 330.338.2

Шпирко А.С.

магістр 1 року навчання

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Науковий керівник:

Шинкарук Л.В., д.е.н., професор.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОСУВАННІ ТОВАРІВ НА РИНОК

В умовах сучасного розвитку глобального, загальносвітового інформаційного простору одним з основних чинників розвитку виступають нові Інтернет-технології. Під впливом процесу глобалізації відбувається безперервне зростання технологічних можливостей всіх сфер економічного і суспільного життя. Підприємства змушені вести боротьбу за споживача, шукати нові, більш ефективні форми комунікацій для просування і позиціонування своєї продукції на ринку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретико-методологічні основи застосування Інтернет-технологій та інформаційних систем в діяльності

підприємств висвітленні в наукових працях таких вчених як: Д. Аакер, С. Анхолт, Д. О'Брайан, С. Кумбер, Ф. Котлер, Д. Ренделл, П. Темпорал, О. Кендюхов, О. Родіонов, Г. Студинська, К. Тімонін, О. Ястремська та ін.

Інфраструктура інформаційних систем підприємства є платформою для ефективного використання ресурсів Інтернету, Інтернет-технологій та здійснення успішного брендингу. Так, наприклад, застосування на підприємстві CRM (Customer Relationship Management) інформаційної системи забезпечує оперативну підтримку комунікації зі споживачами, що є необхідною складовою ефективного брендингу. Впровадження та використання інформаційної системи електронної комерції B2C (Business to Consumer) поєднує процеси просування товарів на ринок, їх реалізацію, електронні розрахунки та позитивно впливає на показники результативності брендингу.

Основними видами Інтернет-маркетингу є: пошукова оптимізація (SEO), пошуковий маркетинг (SEM), контент-маркетинг, маркетинг впливу (influencer marketing), автоматизація створення контенту, маркетинг в електронній комерції, маркетинг соціальних медіа (SMM), прямі розсилки, контекстна реклама, реклама в електронних книгах, програмах, іграх та інших формах цифрової продукції. Також використовуються канали, не пов'язані безпосередньо з мережею Інтернет: мобільні телефони (SMS і MMS), зворотний дзвінок, мелодії утримання дзвінка [1].

Також інформацію можна отримати, застосувавши інструменти Google: детальну інформацію про відвідання сайтів користувачами можна отримати за допомогою інструменту Google Analytic, інструменти Google Trends можуть надати дані щодо поширеності в мережі Інтернет певних запитів, а Google Forms дають можливість здійснити Інтернет-опитування будь-яких категорій клієнтів. Взагалі активна взаємодія з респондентами шляхом опитувань є одним з елементів маркетингових досліджень, що надає цінну інформацію. По мірі розвитку інформаційного суспільства змінюється ефективність каналів комунікацій: нині традиційна реклама (довідники, банери, оголошення, листівки, буклети) за ефективністю істотно поступається Інтернет-рекламі, тому компаніям слід формувати свою маркетингову політику з урахуванням просування продукції в мережі Інтернет. Це можливо завдяки віртуальним аналогам традиційної реклами, засобам просування в мережі сайту компанії, в тому числі і за допомогою пошукових систем. До традиційних способів просування продукції в мережі Інтернет належать: веб-сайт, пошукова оптимізація, текстова реклама, каталоги і рубрикатори, E-mail-маркетинг.

Особливості у сфері Інтернет-технологій. Розширення можливостей підприємства у просуванні товарів і послуг за допомогою Інтернет-технологій здійснюється за рахунок освоєння віртуальних ринків, торговельних майданчиків, освоєння соціальних мереж, Web-додатків та ін.

Такі Інтернет-майданчики, наприклад, відео-блогінг, соціальні мережі і поштові сервіси, повинні використовуватися в комплексі, так як в цьому випадку виробник може розраховувати на зацікавленість більшого числа споживачів в своїх товарах.

Загалом використання мережі Інтернет привносить такі нові можливості і переваги:

- перехід ключової ролі від виробника до споживача;
- глобалізація діяльності і зниження транзакційних витрат;
- швидка швидкість передачі даних;
- зниження трансформаційних витрат;
- використання стратегії, орієнтованої на Інтернет-маркетинг [2].

Переваги застосування Інтернет-технологій у маркетинговій діяльності підприємств впливають також на ефективність (або розширення можливостей) не тільки в маркетинговій діяльності, але й в інших сферах діяльності підприємства:

- зростання можливостей диверсифікації виробництва;
- економія на витратах під час виробництва і збуту продукції;
- підвищення швидкості і якості координації робіт;
- зростання економічної ефективності від більш маневреного використання ресурсів підприємства, зростання оборотності використання ресурсів;
- безперервна підготовка і перепідготовка кадрів всіх рівнів;
- швидке реагування на зміну ринкової кон'юнктури і попиту на певні види продукції;
- зростання ефективності реклами завдяки більш точному визначенню цільової аудиторії, здійсненню вибіркової, націленої реклами залежно від регіону, часу, статі, місця роботи та ін. [3].

Отже, динамічний розвиток Інтернет-технологій та інформаційних систем підприємства створюють нові умови роботи з інформацією та формування на цій основі прозорих відносин між брендом та споживачами. Успішний бренд в інформаційній системі Інтернету оперативно просувається і легко перетинає кордони у світовому масштабі, отримує популярність та накопичує потенціал подальшої трансформації із звичайного бренду в глобальний бренд.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко С.М. Сучасні технології застосування Інтернет-маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 4. Т. 2. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/> (дата звернення: 03.07.2022)
2. Уляхін Т.М., Іванова Є.П. Оптимізація комерційної діяльності виробничого підприємства на основі впровадження Інтернет-технологій. *Психолого-педагогічний журнал. Гаудеамус*, № 2(16). 2010. С. 23–28.
3. Небилиця О.А., Тімонін К.О. Сучасні особливості Інтернет-брендингу в Україні *Економіка розвитку (Economics of Development)*. – 2014. – № 1 (69). – с. 12-17.

УДК 330.338.2

*Штельмашук О. С., студент 1 курсу магістратури,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

*Лобунець Т. В., к.е.н., доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ УСПІШНОГО ВІДКРИТТЯ КОМП'ЮТЕРНОГО КЛУБУ

У світі активно розвивається індустрія комп'ютерних клубів і останніми роками звичайні інтернет-кафе перетворюються у заклади із повноцінними барами та ресторанами, а також із магазинами ігрової атрибутики. Експерти прогнозують найближчим часом зростання цього ринку і в Україні. Тому тема відкриття сучасного комп'ютерного клубу заслуговує на детальне дослідження, адже для успіху не достатньо лише знайти приміщення, встановити комп'ютери, парочку консолей і програму управління комп'ютерним клубом. Бізнес цей складніше, ніж здається, і, крім облаштування комп'ютерних платформ, необхідно врахувати інші важливі аспекти, а саме:

1. Цільова аудиторія.

По-перше, за оцінками знавців даної сфери, середньостатистичним клієнтом комп'ютерного клубу є чоловік до 30 років. Дівчата-геймери, всупереч розхожому стереотипу, теж існують, але вони часто уникають комп'ютерних клубів. Незважаючи на інший стереотип про те, що найбільш захопленими гравцями є хлопці шкільного віку, близько 75% гравців – молоді люди після 20 років, студенти, що підробляють в офісах або на роботах, які не вимагають особливої кваліфікації. Проте, більшість з них здобуває вищу освіту, і, в перспективі, зможуть поповнити ряди офісних співробітників, програмістів або ряд творчих спеціальностей [1].

По-друге, популярним типажем клієнта також є людина, яка заходить в комп'ютерний клуб попрацювати, терміново перевірити чи відправити пошту, роздрукувати щось. При цьому, не завжди такий клієнт добре розбирається в комп'ютерах – наприклад, самотні бабусі, які хочуть зв'язатися зі своїми дітьми чи онуками по Skype. Нехтувати будь-якими клієнтами, в тому числі такими «разовими» ні в якому разі не можна – адже, важливість ділової репутації ніхто не відміняв, і нікому не потрібні погані відгуки по «сарафанному радіо». А от побачивши, що їм охоче допомогли, такі клієнти будуть з радістю повертатися саме тому, що адміністратори в клубах, в масі своїй, не поспішають допомагати відвідувачам [1].

Експерти відмічають, що клієнти комп'ютерних клубів в процентному співвідношенні розподіляються так: 60% відвідувачів цікавляться відеоіграми і приходять пограти, інші 40% шукають доступ до інтернету або тієї чи іншої програми для роботи [1]. Тому, з урахуванням специфіки – а гравцям властиво бути досить гучними – знавці галузі радять розділити зал клубу на кілька зон. Крім того, людям, яких цікавить робота, не потрібен такий же потужний комп'ютер, як геймерам.

Варто також врахувати, що основний дохід комп'ютерного клубу приносять постійні клієнти, які раз за разом повертаються пограти, і часто приводять своїх друзів, розширюючи тим самим клієнтську базу. Тому доречно забезпечувати лояльність користувачів, створивши в клубі відповідну програму, яка буде пропонувати користувачеві накопичувальну знижку в залежності від кількості його візитів [2].

2. Місце розташування:

При відкритті комп'ютерного клубу набагато вигідніше розташовуватися поруч зі школами, студентськими гуртожитками, в спальних районах або великих торгових центрах місцями, тобто поруч з місцями, де бувають потенційні клієнти. Крім того, закладу необхідно забезпечити тематичне оформлення, щоб його було видно здалеку, це також допоможе збільшити потік клієнтів.

3. Маркетинг.

Без реклами в наш час нікуди, тому необхідно інформувати суспільство про свої послуги. Фахівці вважають, що платної реклами в Інтернеті і пари постерів недостатньо. Потрібно створити тригерні листи і email-розсилку, вести сторінку клубу в соціальних мережах, виготовити ексклюзивні мерче. Вдалою ідеєю буде адаптація сайту закладу для роботи з мобільними пристроями, а сам сайт має бути простим і зрозумілим [2].

4. Супутні послуги (наявність бару та інших зручностей).

Світові тренди демонструють, що організовуючи роботу комп'ютерного клубу необхідно подумати про задоволення потреб відвідувачів їжею та напоями, щоб вони могли спокійно працювати чи грати, не думаючи про пошуки перекусу. Деякі клуби, крім бару і легких закусок, укладають партнерську угоду з доставкою піци або фаст-фуду. Ще одна хороша ідея від практиків – організація фірмових коктейлів або асортимент напоїв, які не можна знайти в масовому продажі.

5. Ліцензійна продукція.

Важливо слідкувати за наповненням бібліотеці ігор – клубі завжди мають бути і новинки ігрового світу, і найпопулярніші бренди. Крім того, важливим моментом є також забезпечення відвідувачам можливості грати в ліцензійні продукти, щоб вони могли брати участь в турнірах і отримувати досягнення. Домогтися цього можна не купуючи ліцензію на кожен комп'ютер, а скориставшись системою їх розподілу [2].

6. Керуюча програма.

Для ефективного управління таким бізнесом дуже важливо обрати програмне забезпечення, яке дозволить адміністратору включати і вимикати комп'ютери і консолі, бухгалтеру – бачити надходження та витрачання, а власнику – в будь-який момент визначати, як йдуть справи, і на що слід звернути увагу. В ідеалі програма для комп'ютерних клубів повинна підтримувати гарне статистичне ядро, яке допоможе з'ясувати, які ігрові зони і в який час користуються популярністю або простоюють, а які ігри з бібліотеки пора видалити [2].

Таким чином, врахування цих професійних аспектів допоможе спланувати та організувати відкриття успішного комп'ютерного клубу.

Список використаних джерел:

1. Інтернет-клуб: портрет цільової аудиторії. Сайт URL: <https://senet.cloud/blog/cyberclub-gamers> (дата звернення 14.11.2022)
2. 5 речей, на які слід звернути увагу, створюючи комп'ютерний клуб з нуля. Сайт URL: <https://senet.cloud/blog/5-things-to-open-cyber-club> (дата звернення 14.11.2022)

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

*Коцупера С.О., студентка 4 курсу
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМАНДИ ПРОЕКТУ

Важливим завданням управління проектом є формування команди. Керівникам проекту і функціональних підрозділів, які беруть участь у створенні проекту, на цій стадії доводиться розв'язувати ряд специфічних задач, пов'язаних із мотивацією праці, конфліктами, виконанням, контролем, відповідальністю, комунікаціями, владою, лідерством і т. п. Це створює сприятливі умови для роботи, допомагає перебороти величезні психічні навантаження, що виникають у процесі пошуку, узгодження і реалізації проектних рішень, дозволяє уникнути конфліктів і стресів, що в кінцевому рахунку можуть позначитися на науково-технічному рівні та якості проекту.

Багато дослідників підтверджують, що близько 80% опитаних висувають фактор людських відносин на перше місце з усіх факторів, що впливають на успішне здійснення проекту, тому пріоритетність цієї сфери діяльності не викликає сумнівів [1].

Створення професійної команди для нового проекту – один із основних обов'язків проект-менеджера на першому етапі його роботи. Цей процес вимагає ряду навиків управління у визначенні, відборі й об'єднанні в команду спеціалістів із різних відділів і організацій.

Команда проекту – сукупність працівників, які здійснюють функції управління проектом і персоналом проекту. Формуючи команду, проект-менеджер збирає разом групу людей, намагаючись об'єднати їх загальною ціллю і єдиними задачами. Новизна, унікальність, ризик і швидкоплинність – всі ці риси притаманні новому проекту, вони ж і визначають труднощі при формуванні команди. Створення команди для нового проекту ускладнено ще й тим, що ці люди не працювали разом, не мають загальних цінностей і норм, але повинні

працювати ефективно і синхронно. Потрібен тривалий час, щоб всередині групи виникло командне почуття, щоб встановилися загальні норми, стандарти і цінності. Щоб проект був успішним, згрупування людей повинно відбутися до того, як команда почне працювати «на повну потужність».

За формою команда проекту відображає існуючу організаційну структуру управління проектом, розділення функцій, обов'язків і відповідальності за рішення, що приймаються в процесі його реалізації. На верхньому рівні структури знаходиться менеджер проекту, а на нижніх – виконавці, відділи і фахівці, що відповідають за окремі функціональні сфери.

За змістом команда проекту є групою фахівців високої кваліфікації, які володіють знаннями і навичками, необхідними для ефективного досягнення цілей проекту.

Основним інтегруючим чинником створення і діяльності команди виступає стратегічна мета реалізації проекту. У процесі досягнення цілей проекту команда набуває своїх меж, використовує організаційні можливості учасників і ресурси проекту. Команда проекту виступає як соціальний організм, що має свій початок, здійснює процес життєдіяльності (управління проектом) і завершує своє існування розформуванням або трансформацією в іншу управлінську команду.

З одного боку, команда проекту впливає на створення певного організаційного середовища проекту, формуючи цінності, принципи і норми поведінки персоналу. З іншого боку, діє в ній, підкоряючись єдиній меті та філософії управління проектом. Тому проблеми формування і діяльності команди проекту доцільно розглядати в логічній послідовності: мета проекту - система управління - команда проекту.

При організації роботи над проектом необхідно вирішити два завдання:

1. Формування команди проекту;
2. Організація ефективної роботи команди.

Залежно від специфіки, розміру та типу проекту в його реалізації можуть брати участь від однієї до кількох десятків (іноді сотень) організацій та окремих фахівців. У кожній з них свої функції, ступінь участі в проекті й міра відповідальності за його реалізацію. Фахівців та організацій, залежно від виконуваних ними функцій, прийнято об'єднувати в абсолютно конкретні групи (категорії) учасників проекту, до складу яких входять: замовники, інвестори, проектувальники, постачальники ресурсів, підрядники, консультанти, ліцензіари, фінансові інститути - банки. Нарешті, існує команда проекту, очолювана керівником проекту – менеджером проекту (проект-менеджер), а також, залежно від специфіки проекту, в проекті можуть бути й інші учасники. Слід зазначити, що учасники проекту - категорія більш широка, ніж команда проекту [2].

Отже, команда проекту – одне з головних понять управління проектами. Це група співробітників, які безпосередньо працюють над здійсненням проекту і підлеглих керівникові останнього; основний елемент його структури, оскільки саме команда проекту забезпечує реалізацію його задуму.

Список використаних джерел:

1. Виноградський М.Д., Беляєва С.В., Шкапова О.М. Управління персоналом: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
2. Кучеренко В.Р., Маркітан О.С. Управління діловими проектами: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 280 с.

УДК 330.338.2

*Дергач А.В., к.держ.упр.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Костромєєва С.С., студентка 4 курсу
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК РЕСУРС КЕРІВНИКА В УПРАВЛІННІ

Діяльність сучасного керівника характеризується високим ступенем відповідальності, стресогенністю, інтенсивними міжособистісними відносинами, необхідністю введення інновацій, що відповідно вимагає від управлінців передусім прояву лідерських здібностей. Ця необхідність назріла у зв'язку зі зміною векторів: замість уже звичного TQM (Total Quality Management) фахівці починають говорити про настання ери TQL (Total Quality Leadership): загального лідерства задля якості. Саме наявність творчого інноваційного мислення, оптимізму, емоційної стійкості, підприємливості, стресостійкості, уміння керувати власною поведінкою та створювати соціально-психологічний комфорт у колективі визначальним чином впливає на успіх управлінської діяльності як керівника, так і команди в цілому.

Ураховуючи прогресивні дослідження американських фахівців у галузі менеджменту, був виокремлений новий різновид лідерства, що дістав назву резонансного, тобто такого, що визначається рівнем емоційного інтелекту особистості та здатністю створити сприятливий для спільної діяльності морально-психологічний клімат у колективі.

Термін резонансне лідерство був уперше введений американцями Д. Гоулменом, Р. Бояцисом та Е. Маккі і означає особливий вид гармонії міжособистісних взаємин. Результати їх досліджень дали змогу дійти висновків про те, що емоції лідера впливають на його поведінку: породжують мотивацію, надихають на творчість, покращують продуктивність праці, пробуджують високі почуття відданості справі [1].

Особливість резонансного лідерства полягає у тому, що воно може проявлятися у двох вимірах: резонансному та дисонансному. Зрозуміло, що перший викликає у людей бажання працювати, йти до поставленої мети.

Дисонанс же, навпаки, уповільнює процес діяльності, згубно впливає на загальний стан справ та призводить до механічного виконання підлеглими своїх обов'язків. Сутність цієї біологічної дисгармонії приводить людей до почуття зневіри, викликає емоційне спустошення або відсторонення. Подібні лідери передають оточуючим людям власні (часто агресивні) емоції, не цікавлячись почуттями інших.

Те, наскільки ефективно лідер управлятиме своїми почуттями, зможе розбиратися у власних емоціях, тобто розпізнаватиме їх, використовуватиме для досягнення групових цілей, залежить від рівня його емоційного інтелекту.

На думку Деніела Гоулмена співвідношення IQ і EQ складає 1:24, тобто емоційний інтелект сильніше раціонального в 24 рази.

Емоціогенний характер діяльності тих керівників, які є представниками професій типу «людина–людина», відкладає певний відбиток на особистість фахівця. Тому надзвичайно важливо забезпечити розвиток емоційних ресурсів, які дадуть змогу адекватно проявляти власні емоції заради успішного виконання професійної діяльності та збереження внутрішньої гармонії.

Здатність до управління емоціями є одним із компонентів структури емоційного інтелекту. Конструктивне управління емоціями означає, що людина:

- може контролювати інтенсивність емоцій, передусім приглушати надмірно сильні емоції;
- може контролювати зовнішнє вираження емоцій;
- може при необхідності довільно викликати ту чи іншу емоцію.

У контексті розвитку емоційного інтелекту, прояв поведінки, що впливає на збереження емоційного здоров'я особистості, є емоційною компетенцією особистості. Дана компетенція формується як результат розвитку здатності до управління власними емоціями [2].

Сучасному керівнику з метою професійної ефективності також необхідно активно взаємодіяти, досягати взаєморозуміння у процесі виконання професійних функцій, розбиратися у поведінці людей, розуміти їх емоційний стан і потреби, надавати емоційну підтримку, знаходити індивідуальні підходи, емоційно адекватно реагувати на гнів, невдоволення, критику з боку інших, зберігати рівновагу у конфліктних ситуаціях, тобто бути підготовленими до ефективної комунікації та емоційно розумної поведінки, а саме: здатним управляти емоціями інших людей. Спілкування у даному контексті є площиною прояву раніше засвоєних емоційних знань людини. Емоції є невід'ємною складовою процесу спілкування, але їх вплив може мати як деструктивний, так і конструктивний характер.

Отже, важливо розуміти, що успішність поведінки керівника залежить не стільки від особливостей та об'єктивних властивостей ситуації, скільки від особливостей та наявності індивідуальних ресурсів у людини, ефективності стратегій їхнього застосування.

Список використаних джерел:

1. Зарицька В. В. Теоретико-методологічні основи розвитку емоційного інтелекту у контексті професійної підготовки : монографія. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2010. 304 с.
2. Бреус Ю. Роль емоційного інтелекту в професійній діяльності керівника закладу середньої освіти : Навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016, 36 с.

УДК 330.322

Iryna O. Grynchuk, 4th year student National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Kateryna A. Alekseieva, Associate Professor, Production and Investment Management Department, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

INVESTMENT POLICY AS AN IMPORTANT COMPONENT OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT

Nowadays it is extremely important to study the concept of crisis, because enterprises have to function in conditions of uncertainty. According to the point of view of scientists, crises are large-scale, unexpected, serious, negative developments. They are likely to create instant chaos, regardless of how well company is managed under normal business conditions. In this connection, crisis can be considered a concrete threat to the well-being, credibility, reputation, and possibly even the existence, of a business; it is an event which has the potential to fundamentally change an organization. [3]

That is why crisis management can be understood as the process by which an organization deals with a disruptive and unexpected event that threatens to harm the organization or its stakeholders. In other words, it is the activity of minimizing the deleterious effects of a serious crisis event using limited resources under extreme time constraints.

As a whole, anti-crisis management at the enterprise is a system of measures of systemic and complex nature in order to prevent or bring the enterprise out of crisis. When building a system of anti-crisis management, it is necessary to develop and implement investment projects at the enterprise, which have a strategic nature and allow to eliminate crisis phenomena and improve the general state of economic activity of the enterprise. One of the key tasks of anti-crisis management system of enterprises in the long term is to increase the level of competitiveness and strengthen its market positions. [2] Therefore, one of directions of successful realization of anti-crisis management is realization of effective investment policy, at which it is very important

to establish interrelation between strategic and tactical decisions in the sphere of investment. [2]

Investment strategy is a set of long-term goals of capital investments and investments in financial assets, development of production, formation of the optimal structure of investment, as well as the set of actions to achieve them. In general, it is implemented in the development of a plan and program of its implementation at a given stage of development of the enterprise.

Investment activities of the enterprise should be aimed, on the one hand, at strengthening the positive impact of external conditions on the activities of the enterprise, on the other hand - to improve the production potential of the enterprise. Anti-crisis investment measures can envisage various and opposite direction actions: investment of funds in different types of property and non-property values, which are carried out on strengthening of competitiveness of enterprise, its production and financial possibilities; reinvestment of funds from existing investment projects and programs, which are recognized ineffective or do not correspond to the current state of affairs. Special attention in the course of development of anti-crisis investment policy should be paid to innovative investment in development of new productions and business spheres.

Among a set of measures of anti-crisis investment management domestic scientists offer to provide various direction of actions (Fig.1.)

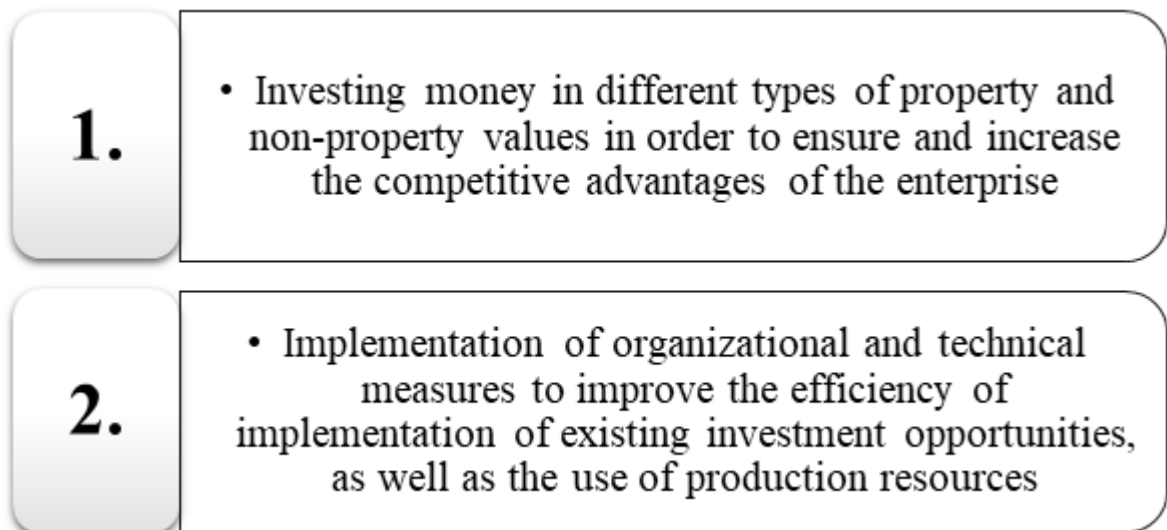

Fig. 1. Measures of anti-crisis investment management

Source: created by authors on the basis of [2]

Making management decisions that will be effective with regard to crisis management of the enterprise requires a modern manager to work out in detail the issues related to investment policy, namely the process of releasing funds that are available to the enterprise, the successful development of an investment strategy, an effective system of early warning and response.

Thus, the problem of enterprise management at different stages of the crisis continues to be quite complex, because in market conditions the activity of many elements of the economic system is accompanied by numerous signs of crisis. The number of enterprises that do not repay their current liabilities on time is growing. Making effective managerial decisions on anti-crisis management of the enterprise

requires a modern manager to elaborate issues related to investment policy, namely, the process of releasing funds that are available to the enterprise, the successful development of investment strategy, an effective system of early warning and response.

References:

1. Investment activity of an enterprise as a component of crisis management: web-site. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/6_lyashuk.htm

(access date: 15.10.2022).

1. Investment anti-crisis activities at the enterprise: web-site. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Economics/44010.doc.htm

(Access date: 16.10.2022).

2. Investment strategy as a factor of anti-crises management of the enterprise: web-site. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3809>

(Access date: 18.10.2022).

УДК 004.9:631.15

Степанченко А.В.

здобувач освітнього ступеня «магістр»

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Дергач А.В., к.держ.упр.

Національний університет біоресурсів

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ

XXI століття ознаменувалося різким технологічним розвитком та цілеспрямованою організованою сукупністю інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування. Комп'ютеризація і розвиток інформаційних систем відкривають нові можливості в АПК (аграрно-промисловому комплексі) шляхом підвищення продуктивності і якості виконання робіт. Використання комп'ютерів вимагає появу додаткових вдосконалення технологій, які базуються на розв'язуванні традиційних підрахунків.

Якщо брати до уваги сьогоденну ситуацію й процес формування інноваційної системи в Україні, порівняно з іншими видами діяльності, розвиток в агропромисловому комплексі, відбувається за дуже несприятливих умов:

неповноцінне забезпечення наукової сфери матеріально-технічними ресурсами, обмеженість інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників через мігруючий чинник, відповідно різке зростання рівня безробіття, малозабезпеченість сільського населення, недостатній рівень якості життя сільського населення, нераціональне використання потенціалу аграрної сфери – все це знижує рівень інвестиційної привабливості сільських територій та перешкоджає процесам їх соціально-економічного розвитку. Таким чином, ймовірність ефективного облаштування робочого процесу із використанням новітніх технологій [1].

Не дивлячись на проблему в забезпеченні інноваційних умов праці, Україна володіє достатнім потенціалом для розвитку аграрної промисловості через сприятливі природні умови та потужний земельний фонд. Родючі чорноземи, які за площею - 60,4 млн га надають значну конкурентну перевагу перед іншими рейтинговими державами. Завдяки правильній побудові взаємодії інформаційних технологій в сільськогосподарському виробництві, Україна зможе забезпечувати не тільки вітчизняний, а й повноцінний світовий ринок. Крім того, інформатизація сільської промисловості забезпечить велику кількість робочих місць для населення, що знизить рівень міграційних потоків висококваліфікованих фахівців та молоді, яка зацікавлена в початковому стажуванні [2].

Розвиток вітчизняного АПК значною мірою залежить від ефективності організаційно-правових форм сільськогосподарського землекористування. З виникненням і розвитком держави земля стала основним джерелом державних доходів. З'явилася необхідність у точному обліку земель, їх оцінці як об'єкта господарювання. Робота сучасних сільськогосподарських працівників підвищує інтерес до більш широкого використання технологічних навичок, ніж будь-коли раніше. Щоразу збільшується попит на нові методи поліпшення й використання як комп'ютеризованої сільгосптехніки, так і покращення технології її роботи. Сільськогосподарські тварини вирощуються та контролюються за допомогою електронних датчиків і систем ідентифікації Програми оптимізації розміщення сільськогосподарських культур у зональних системах сівозміни та раціонів годівлі тварин; за розрахунком доз добрив; проведення комплексу землевпорядних робіт та управління земельними ресурсами; ведення державного земельного кадастру історії полів і розроблення технологічних карт обробітку сільськогосподарських культур та ін. [3]. Із зростанням рівня захворюваності під час пандемії Covid-19 продаж або купівля онлайн стала досить популярною в світі, так як відразу можна буде отримати максимум інформації задля прийняття правильного рішення.

Отже, інформаційні технології значно підвищують рівень продуктивності роботи працівників, відповідно до цього процесу швидше вирішуються питання виробництва. Це відбувається через те, що використання саме інформаційних технологій забезпечує збір великої кількості даних, при цьому покращується аналіз даних та на основі отриманих результатів пропонуються вирішення завдань, які б мінімізували витрати та максимізували прибутки аграрних підприємств. Використання інформаційних технологій дозволить суттєво покращити систему інформаційного забезпечення АПК, що

супроводжуватиметься підвищенням конкурентоспроможності вітчизняного аграрного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Павлиш В. А., Гліненко Л. К. Основи інформаційних технологій і систем: навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 500 с.
2. Вовк, С.Г., Жубрид М.Д., Цабак Н.І. Аспекти застосування систем підтримки прийняття рішень в управлінні сільгоспприємством. *Вісник Львівського державного аграрного університету: економіка АПК*. 2007. № 14. С. 198 – 201.
3. Коптелов, А., Оситнянко О. Информационные технологии в сельском хозяйстве. *Агробизнес: информатика – оборудование – технологии*. 2010. № 12. С. 60 – 64.

УДК 338.2

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Музичук Д.Є., студент I курсу магістратури
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЛЬ ЖІНКИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ

Сучасна світова спільнота зіткнулася з тероризмом, військовими конфліктами, які змушують задуматися про хиткість світоустрою та світопорядку, про те, що світ приречений на вибір: або з еволюцією буде покинчено, або потрібношукати нову філософію співіснування.

Нова філософія – це партнерство. Здається тому, що настав той самий момент, коли затвердження у життєвій практиці етики взаємовідносин, заснованої на принципі гуманізму та гуманності, як ніколи зажадає концепцію гендерної рівності та гармонії [2].

У чому полягає мета розвитку? Вона полягає у забезпеченні справедливості та підйом якості життя. Цей принцип, вироблений світовою спільнотою та закріплений у міжнародних документах, є суть сталого розвитку землі.

Зауважимо, що ставка робиться саме на розвиток людського потенціалу. Розкріпачення особистості, її творчих можливостей та вкладення в людський капітал - ось інструмент досягнення мети сталого розвитку. Чи можна досягти прогресу, не усвідомивши необхідності врахування інтересів обох статей - жінок і чоловіків - у суспільстві? Адже вплив і реакція на ті самі соціально орієнтовані реформи можуть виявитися різними та соціально несправедливими за статевою

ознакою. Відповідь очевидна: ні справедливості, ні піднесення якості життя неможливі без розкряпання особистості та її творчого потенціалу.

Гендерна стратегія зрештою служить цим цілям. Гендерна стратегія - це планування розвитку людського потенціалу для аналізу основних тенденцій розвитку соціальної політики та стратегічного планування, тобто гендерна стратегія - це превентивне довгострокове планування, націлене на збалансований соціальний розвиток заради підвищення якості життя народу.

Гендерна стратегія:

- виражає інтереси прогресивних верств суспільства;
- спирається на об'єктивні закони історичного процесу;
- передбачає послідовну демократизацію влади шляхом залучення до управління жінок та чоловіків;
- передбачає перебування взаємоприйнятних рішень, що враховують

гендерні

інтереси суспільства;

- передбачає недопущення «силових» методів для вирішення конфліктів.

Формування домінантної та насильницької мужності у конфліктних зонах створює екстремальні форми гендерного пригнічення та тиску. Активне залучення чоловіків і хлопчиків у створення клімату гендерної рівності - критичний ресурс будівництві та підтримці миру та ліквідації конфліктів [1].

Ці глобальні зміни впливають на найбільш уразливі сегменти населення планети — головним чином жінок і дітей, торкаючись великої кількості маргіналізованих чоловіків. Гендерна рівність вимагає активної прихильності оловіків та партнерства між жінками та чоловіками.

У той час як різні політичні рухи та партії звернули увагу на питання гендерної рівності та включили їх до порядку денного міжнародних та національних форумів, проблема активного залучення чоловіків та хлопчиків у досягнення гендерного рівності було піднято відносно недавно. Розумне обґрунтування для залучення чоловіків і хлопчиків у гендерну рівність є багатогранною, вона повинна розвиватися і розширюватися в міру реалізації цілей та виникнення різних гендерних та соціальних домовленостей у світі. Чоловіки та хлопчики повинні бути включені до рамок стратегії, політики та програм з гендерної рівності [3].

Досягнення гендерної рівності не зможе повністю покласти край насильству, яке має безліч коренів. Однак рух до нього - найважливіший крок у напрямку скорочення насильства. Для чоловіків, які є жертвами багатьох форм персонального та інституційного насильства, насамперед від рук інших чоловіків, ненасильницький світ найвигідніший.

Гендерні норми справді змінюються згодом, проте часто видаються як традиція чи природна відмінність.

Рух до гендерної рівності не означає втрати мужності. Це означає, що чоловіки як група будуть включені в ширший, багатіший культурний досвід. Інша ключова потенційна вигода для чоловіків від гендерної рівності життя у світі, в якому нерівності всіх видів відкидаються. Настав час для залучення чоловіків та хлопчиків у справу досягнення гендерної рівності. Дуже важливо

пізнати та розширити чоловічі здібності для реалізації цілей гуманізму та гендерної справедливості. Існує безліч позитивних тенденцій у цьому напрямі, та багато чоловіків підтримують їх [5].

Висновки

Гендерна рівність позитивно впливає як на світ в цілому, на країни, суспільства, так і на компанії, людей, добробут та розвиток. Гендерна рівність може сприяти досягненню позитивних результатів:

- Пришвидшення економічного зростання. За даними Глобального інституту McKinsey (MGI), завдяки гендерній рівності світовий ВВП до 2025 року може зрости на 26%²⁹;

- Подолання нерівності у доходах жінок і чоловіків, що може підвищити стабільність економіки та ВВП на 4% у розвинутих країнах та до 40% у країнах, що розвиваються³⁰;

- Збільшення кількості жінок у топ-менеджменті компаній до 30% і вище, що збільшує рентабельність компаній на 15%;

- Зниження рівня смертності й збільшення середньої тривалості життя;

- Підвищення рівня щастя; країни з високим рейтингом гендерної рівності є також лідерами за індексом щастя;

- Створення безпечних, справедливих та зручних умов проживання для різних груп жінок і чоловіків;

- Компанії зі значною часткою жінок у керівному складі мають вищу прибутковість, рентабельність, рівень компенсацій і сильніші позиції на ринку.

Список використаних джерел:

1. Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform Our World. 2018. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

2. Gender Equality as Smart Economics: A World Bank Group Gender Action Plan. World Bank, 2006. <http://documents.worldbank.org/curated/en/295371468315572899/Gender-equality-as-smart-economics-a-World-BankGroup-gender-action-plan-fiscal-years-2007-10>

3. Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Review of the European Neighbourhood Policy. European Commission. Brussels, 18.11.2015. <https://www.europeansources.info/record/joint-communication-to-the-european-parliament-the-council-the-european-economic-and-social-committee-and-the-committee-of-the-regions-a-new-response-to-a-changing-neighbourhood/>

4. Women in the workplace. LeanIn.Org and McKinsey. Report 2015. <https://www.mckinsey.com/business-functions/organization/our-insights/women-in-the-workplace>

5. Misercola M. Higher Returns with Women in Decision-Making Positions. Credit Suisse, 2016. <https://www.creditsuisse.com/corporate/en/articles/news-and-expertise/higher-returns-with-women-in-decision-making-positions201610.html>

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Лутченко В.А., студентка 1 курсу магістратури
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Найвищі показники економічного зростання і соціально-го забезпечення, розвиненості демократичних інституцій, і, відповідно, рівня освіти засвідчують західноєвропейські країни. Саме вони є досить гомогенними у культурно-історичному, світоглядному, морально-етичному, економічно-політичному розумінні. Культурно-історична єдність країн Західної Європи як сталого, прогресивного, цивілізаційного утворення дає змогу досліджувати характерні риси західноєвропейсько-го соціально-педагогічного простору, перш за все, на прикладі країн - лідерів європейського співтовариства. До аналітично-го масиву залучено тематичну інформацію про реформування спеціальної освіти в країнах північно-західної, північно-східної Європи, країн Бенілюксу та ін [6].

Як засвідчив проведений історико-аналітичний аналіз, у передових країнах Західної Європи, починаючи з 70-х років ХХ-го сторіччя відбувалася перебудова організаційних основ спеціальної освіти, зокрема інтегроване та інклюзивне навчання дітей з особливостями розвитку визначено як основна форма здобуття освіти неповносправними. Соціально-політичні, педагогічні процеси, що відбуваються в нашій країні, актуалізують необхідність проведення порівняльно-теоретичного огляду впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання в європейських країнах [2].

Досліджуючи становлення інклюзії у європейському просторі на прикладі Італійської Республіки, Французької Республіки, Федеративної республіки Німеччина та Королівства Швеції, слід констатувати, що вони є найбільш прогресивними та передовими в питанні розвитку інклюзивних форм навчання осіб з ООП та відповідно нормативно-правового закріплення цих процесів. У процесі подальшого впровадження інклюзивної освіти в окремих країнах Європейського Союзу (Французька Республіка, Італійська Республіка, Королівство Швеція тощо) юридична або фактична відповідальність за імплементацію інклюзії була покладена на місцеві органи самоврядування та колективи освітніх закладів. Так, у Швеції було проведено безліч реформ у сфері освіти. У 1989 р. було ухвалено новий «Закон про середню освіту», у якому інклюзивне навчання визначено основною формою здобуття освіти особами з інвалідністю. Значно збільшивши фінансування масових шкіл, де навчалися учні з ОМЗ, уряд підтримав законодавчі ініціативи. У цей період був затверджений новий освітній стандарт, який визначав обов'язковий обсяг знань для учнів, котрі закінчили 5 та 9 класи. Це дало педагогам змогу працювати зі школярами з

ООП за індивідуальними навчальними планами, розробленими з урахуванням їхніх можливостей і потреб [1].

Система інклюзивної освіти Федеративної республіки Німеччини має свої особливості на місцевому рівні, що є наслідком федеративного адміністративно-територіального устрою. У 1972 р., за вимоги з боку інститутів громадянського суспільства, було прийнято «Рекомендації з організації спеціального навчання», якими було дозволено проведення «кооперативних» форм навчання осіб з ООП. Загалом, система інклюзивної освіти у Федеративній республіці Німеччина характеризується значним рівнем децентралізації та делегуванні вирішення питань інклюзії на місцях [4].

Висновки. Отже, успішність розвитку інклюзивної освіти залежить від загальних чинників, які й визначають низку таких актуальних для сучасної зарубіжної та вітчизняної педагогіки завдань: а) посилення ролі раннього навчання як фундаменту інклюзивної освіти; б) підвищення якості співпраці з батьками як провідного її механізму; в) систематичне підвищення кваліфікації всіх осіб, причетних до неї; г) оновлення освітніх програм професійної підготовки студентів педагогічних напрямів. Подальшого дослідження потребує вивчення механізмів для впровадження нових форм інклюзивного навчання дітей з ООП.

За даними Резюме Всесвітньої доповіді з моніторингу освіти «Інклюзивність та освіта: для всіх означає для всіх» 2020 року близько 17% країн розробили політику, яка містить всеосяжні положення, що охоплюють усіх учнів. Ця тенденція проявляється, здебільшого, в підзаконних актах, ніж законах: намір охопити всі знедолені групи населення проголошується в 75% національних планів і стратегій в галузі освіти. Близько 10% країн встановлюють порядок інтеграції осіб з інвалідністю до освіти, 17% вимагають інклюзивного підходу, тоді як інші обирають поєднання навчання в окремих та загальноосвітніх класах. Держави почали приділяти більше уваги інклюзивній освіті: політиці роздільного навчання віддають перевагу 5% країн, тоді як 12% обирають інтеграцію та 38% – інклюзивну освіту [5].

Отже, відповідно до проаналізованого досвіду європейських країн, можемо констатувати, що забезпечення осіб з ООП правом на освіту відбувається шляхом формування приписів та рекомендацій на національному рівні, відповідно до яких формується інклюзивна політика на місцях та впроваджуються різні форми інклюзивної освіти. Серед переваг інклюзивної освіти в аналізованих країнах можна виділити системний підхід до реалізації права на інклюзивну освіту, залучення органів місцевого самоврядування до питання інклюзії в освіті та створення рекомендаційних актів на національному рівні, що слугують орієнтирами для реалізації відповідної політики на місцях.

Список використаних джерел:

1. Шведська модель інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта. 2020. URL: http://inkluz5.blogspot.com/2017/04/blog-post_66.html.

2. Skollag (2010:800). 2010. Sveriges Riksdag. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800.

3. Girma Berhanu. University of Gothenburg Even in Sweden: Excluding the included: some reflections on the consequences of new policies on educational processes and outcomes, and equity in education. International journal of Special Education. Vol. 25 No. 3. 2010. pp. 148–159. URL: https://www.academia.edu/23479745/Even_in_Sweden_Excluding_the_Included_Some_Reflections_on_the_Consequences_of_New_Policies_on_Educational_Processes_and_Outcomes_and_Equity_in_Education.

4. Колупаєва А. А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: монографія. К.: Педагогічна думка, 2007. 458 с.

5. LOI n° 2003-339 du 14 avril 2003 portant ratification de l'ordonnance n° 2000-549 du 15 juin 2000 relative à la partie Législative du code de l'éducation. 2003. République française. Légifrance. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000238536/>.

6. Давиденко Г. В. Правові основи інтегрованого навчання у французькій республіці. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2015. № 12. С. 26–35. URL: <http://ap.uu.edu.ua/upload/publicationpdf/56355ddfc4c64ddd692436e74b96a906.pdf>

УДК 376-056.2

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Ярема І.І., студент 2 курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СТАНОВЛЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕЖИМУ

Потреба глибинної перебудови системи освіти в Україні наразі зумовлена об'єктивними процесами трансформації нашого суспільства. З огляду на те, що сучасна система освіти має відповідати соціальним запитам як сьогодні, так і забезпечити якісно нове майбуття, доцільно розглянути ті процеси, які відбуваються тепер в нашому житті, а також що їх зумовило в минулому і як вони розгорнутимуться надалі [2].

Відповіді на ці запитання можуть стати підґрунтям до визначення прийнятних і раціональних кроків у розбудові нової системи освіти (в тому числі

і осіб з особливими потребами), що плекатиме молоде покоління для гідного життя у прийдешньому. Еволюція людської цивілізації засвідчує чітку закономірність: суспільство й освіта детермінують одне одного.

Суспільство є найскладнішою соціальною системою. У широкому розумінні – це соціальна взаємодія людей, сукупність відносин та зв'язків між людьми у процесі їх спільної діяльності; у вузькому – це конкретноісторичний тип того чи іншого суспільства, країни, їх організація. З огляду на це, науковці вирізняють аграрне, індустріальне, інформаційне та ін. суспільства [1].

Утворення відкритого суспільства стає можливим лише за умови вироблення прийнятної для громадян моделі управління суспільними процесами, та розвитку науки, освіти, культури. За останні 100 років у більшості країн світу відбувся перехід від капіталістичного, індустріального суспільства до інформаційного, постіндустріального. Тож, наразі різні країни мають значні відмінності у рівні суспільно-політичного, соціально-економічного та соціокультурного розвитку, поступ в них відбувається нерівномірно, а відтак, вони перебувають на різних, так би мовити, еволюційних стадіях [3].

Сучасна освітня концепція щодо навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я була заявлена на «Всесвітній Конференції з освіти осіб з особливими потребами: доступ та якість», що проводилася за підтримки ЮНЕСКО в Іспанії 7–10 червня 1994 року. Результатом конференції стали розробка й ухвалення «Саламанкської декларації» та «Рамок дій щодо освіти осіб з особливими потребами», у яких висвітлено концептуальні засади щодо здобуття освіти неповносправними особами.

6 липня 2010 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань освіти (щодо створення належних умов для навчання дітей)», який, зокрема, спрямований на вирішення проблем щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими потребами.

У 2017 році Міністерство освіти розробило й затвердило концепцію «Нової української школи» - стратегією реформування середньої освіти до 2029 р. Концепція передбачає високу мету - вчителі набудуть нових компетентностей, які зроблять школу такою, до якої приємно ходити учням, де прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. За основу концепції взята педагогіка партнерства: співпраця між учителем, учнем і батьками, які мають стати рівноправними учасниками освітнього процесу [3].

На сьогоднішній день у новій українській школі кожен вчитель вмітиме працювати з дітьми з особливими освітніми потребами. Завдання «розроблення та запровадження обов'язкового курсу для всіх педагогічних працівників щодо особливостей роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в рамках інклюзивного навчання» включено до Плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження «Нової української школи» і вже затверджено розпорядженням Кабміну [4].

Діти з особливими потребами мають право навчатися разом зі здоровими ровесниками.

Впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими потребами вимагає формування на державному рівні нової філософії освіти, а в навчальних закладах передусім, вивчити потребу та бажання батьків дітей з особливими освітніми потребами щодо здобуття освіти за інклюзивною формою, проводити роботу в педагогічних і учнівських колективах стосовно виховання толерантного ставлення до даної категорії учнів, активно залучати до участі в житті навчального закладу учнів.

З'ясовано, що в основі інклюзивної освіти лежить принцип дотримання прав дітей з особливостями психофізичного розвитку та здобуття якісної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі за умови відповідного організаційно-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу.

Розвиток інклюзивної освіти – закономірний етап розвитку системи, спеціальної освіти, пов'язаний із переосмисленням суспільством і державою ставлення до неповноправних, із визначенням їх права на одержання рівних, із іншими особами можливостей у різних галузях життя, зокрема освіти.

Отже, інклюзивне навчання — це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [4].

Список використаних джерел:

1. Концепція ранньої реабілітації дітей-інвалідів. Зб. нормативно-правових актів України щодо діяльності центрів реабілітації з функціональними обмеженнями. Укладачі В. Кражановський, М. Сварник, Н. Скрипка та ін. Київ : Соцінформ, 2004. С. 29-30.
2. Закон України «Про спеціальну освіту» (проект) // Міністерство освіти і науки України // www.mongov.ua
3. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Науковометодичний збірник. – К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007.
4. Освіта дітей з особливими потребами: від інституціалізації до інклюзії // Національна доповідь «Освіта в Україні за часів незалежності»-Київ, 2016.
5. Таранченко О.М. Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України: етапність у стратегічному вимірі / О.М. Таранченко, А.А. Колупаєва // Особлива дитина : навчання і виховання. – № 3(79). – 2016. – С. 7 – 18.

УДК 378

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Пальчик О.М., студентка 1 курсу магістратури
Національний університет біоресурсів і*

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства особливої значущості набуває проблема рівного доступу до освітніх послуг усіх громадян, зокрема, осіб з особливими потребами, навчання яких здійснюється завдяки організації інклюзивної освіти.

Для вирішення означеної проблеми на державному рівні спостерігається врахування міжнародних і вітчизняних законодавчих документів, активне прийняття яких відбувається з другої половини ХХ століття. У законодавчоправових актах акцентується увага на різнопланових аспектах організації освіти осіб, які не завжди мають змогу навчатися у традиційних умовах. Так, у Декларації про права розумово відсталих осіб (1971 р.) підкреслюється важливість не лише медичного обслуговування та лікування таких осіб, а й створення умов для розвитку їхніх здібностей та можливостей, реалізація права на освіту, навчання, відновлення працездатності, права розвивати свої здібності та можливості (п. 2). Зміст Декларації спрямований на те, щоб допомогти розумово відсталим людям розвинути свої здібності, сприяючи їх участі в активному житті [3].

Відтак проблему розвитку інклюзивної освіти в Україні намагаються вирішити як державотворці, так і науковці та дослідники, які презентують власне бачення оптимізації освіти осіб з особливими потребами. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що за останні роки вийшли з друку начальні посібники, в яких розкриваються основи інклюзивної освіти (А. Колупаєва, М. Порошенко та ін.).

Дослідники аналізують соціокультурний контекст змін в освіті осіб з особливими потребами в Україні. (О. Таранченко); аргументують специфіку стратегій викладання в інклюзивному навчальному закладі (Е. Данілавічюте [2]); апробовують і доводять ефективність використання інноваційних технологій в інклюзивній освіті (І. Гевко [1]) та ін. Різні аспекти організації інклюзивної освіти в Україні та закордоном досліджують А. Арендарук, О. Барно, В. Болдирєва, О. Гаяш, В. Гладуш, Т. Дегтяренко, С. Іноземцева, Н. Марковська, Л. Миськів, В. Павленко, О. Федоренко та ін.

Міжнародні законодавчі акти, які стосуються організації життєдіяльності та освіти осіб з особливими потребами, набирають чинності в Україні. Так, Конвенція про права осіб з інвалідністю підписана в ООН у 2006 році з 2010 року почала діяти в Україні. Важливим у прийнятій Конвенції є не лише акцентуація уваги на задоволенні освітніх проблем таких людей, а й на вихованні в дітей, починаючи з раннього віку, шанобливого ставлення до прав осіб з інвалідністю [6]. Особлива увага в Конвенції приділяється праву осіб з інвалідністю на освіту (с. 24).

Для реалізації такого права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і

навчання впродовж усього життя, наголошуючи на тому, що особи з інвалідністю не повинні виключатися через інвалідність із системи загальної освіти, а діти з інвалідністю – із системи безплатної та обов’язкової початкової або середньої освіти [6].

Важливим аспектом інклюзивної освіти є навчання осіб з інвалідністю та спеціалістів, що з ними працюють, навичкам мобільності (ст. 20). Таким чином реалізуються вимоги гуманізації спеціальної освіти, її відкритості, соціальної орієнтації і створення умов для адаптації учнів з особливими потребами й інтеграції в суспільство на основі організації інклюзивної освіти. У літературних джерелах витоками терміну «інклюзивна освіта» визначено Саламанську декларацію, прийняту на Всесвітній конференції в 1994 році за підтримки ЮНЕСКО.

Нині інклюзивна освіта розглядається в Україні як «комплексний підхід забезпечення рівного доступу до якісної освіти шляхом організації навчання дітей у закладах освіти на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей у навчально-пізнавальній діяльності» [4, 5]. Основною ознакою інклюзивної освіти є те, що діти з особливими потребами не навчаються індивідуально окремо від інших учнів, а освітні потреби таких осіб забезпечуються шляхом їхньої участі в процесі навчання інших здорових дітей. Таким чином інклюзивна освіта спрямовується на організацію такого освітнього середовища, в якому можуть реалізовуватися потреби і можливості кожної дитини.

Щоб не створювати бар’єрів здобуття освіти кожною дитиною, незалежно від того, які особливі потреби вона має, англійські науковці (Т. Бут і М. Ейнскоу) ввели поняття «індекс інклюзії», що має такі ознаки: інклюзивна культура, інклюзивна політика та інклюзивна практика. Інклюзивна культура базується на формуванні ціннісних орієнтацій усіх учасників освітнього процесу (створення доброзичливого середовища, мотивація учнів до співпраці та взаємодопомоги). Інклюзивна політика сприяє розробці стратегії створення такого інклюзивного освітнього середовища, яке базується на окреслених цілях і принципах керівництва в закладі освіти, де враховуються особливості розвитку кожної дитини. Інклюзивна практика відображається в співпраці вчительського та учнівського колективів з урахуванням інклюзивних цінностей та інклюзивної політики у створенні інклюзивного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Гевко І. В. Значення інноваційних технологій при здійсненні інклюзивної освіти. Педагогічний альманах: збірник Комунального вищого навчального закладу Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради. 2018. Вип. № 37. С. 236–240.

2. Данілавічюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 287 с.

3. Декларація про права розумово відсталих осіб. URL: https://leksika.com.ua/16501119/legal/deklaratsiya_pro_prava_rozumovo_vidstalih_osib_1971

4. Інклюзивна освіта: що це і як вона працює? URL: <https://almaua.com/uk/blog/novini/inklyuzivna-osvita-ssho-ce-i-yakvona-pracyuye>

5. Інструктивно-методичні листи Міністерства освіти і науки України. URL: http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=83

6. Таранченко О. М. Соціокультурний контекст змін в освіті осіб з особливими потребами в Україні. Особлива дитина: навчання і виховання. 2016. № 4 (80). С. 87–96.

УДК 330.3

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Лук'яненко В.О., студентка 1 курсу магістратури
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ЯК МЕТОД ПОДОЛАННЯ НЕРІВНОСТІ

Світова економіка – це складна система, яка еволюціонує в процесі тісної взаємодії традиційних інститутів (держав, транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій тощо) з новітніми структурами (інтелектуальними долинами, світовими містами, технопарками, віртуальними підприємствами тощо) та відносин між ними [1].

Сучасний етап розвитку глобальної економіки характеризується уточненням теоретичних концепцій, наростанням суперечностей, появою нових глобальних проблем, посиленням взаємозалежності всіх учасників і складових світової економічної системи.

Глобалізація світової економіки створює нове “навколишнє середовище” для економічного зростання країн, визначаючи нові підходи до формування орієнтирів їх економічної політики. Беручи до уваги ці сучасні підходи, також слід розробляти і нову методологію оцінювання результатів економічного та соціального розвитку країн, в основу якої, на нашу думку, можуть бути покладені принципи оцінювання параметрів інклюзивного розвитку, концепцію якого було розроблено міжнародною Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та викладено у програмному документі, прийнятому на сесії Ради ОЕСР на міністерському рівні у 2012 р. Цей документ має назву “Нові підходи до протидії економічним викликам” та формує важливий системний процес, спрямований на розроблення та послідовне поліпшення аналітичної діяльності та інструментарію, які повинні використовуватися міжнародними організаціями та урядами окремих країн для вирішення вже окреслених питань.

Бідність - це багатогранне явище, її не можна визначати тільки шляхом вимірювання рівня доходів. В силу своєї багатовимірності бідність торкається численних і важливих аспектів людського життя. Люди з низьким рівнем доходів

часто позбавлені доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, матеріальних благ, а також можливості бути задоволеними, відчувати почуття власної гідності і користуватися іншими основними правами. Ключовою проблемою в регіоні Європи та Центральній Азії поряд з бідністю є соціальна виключність (ексклюзія).

Використання підходу інклюзивного зростання, на наш погляд, дає можливість зрозуміти, що добробут суспільства складається не тільки зі зростання реального ВВП і матеріальних доходів населення, але є поняттям багатовимірним, що містить у собі й такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інших складових. Враховується і той факт, що одного лише параметра «стійкості» для економічного зростання недостатньо: він повинен бути всеосяжним, тобто позитивно позначатися на добробуті якомога ширших верств населення, надавати рівні можливості для реалізації свого людського потенціалу, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів. Протягом багатьох десятиліть для оцінювання рівня розвитку економіки уряди держав і провідні економісти використовують такі показники, як валовий внутрішній продукт на душу населення (ВВП) та індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Ці показники не відображають достовірно рівень розвитку і добробуту усього суспільства. Тому виникла необхідність розрахувати індекс інклюзивного розвитку, який допоможе визначити, скільки країна недоотримує ВВП через неефективне використання свого потенціалу, яким чином інклюзивний розвиток співвідноситься з соціальними параметрами людського існування.

Всесвітній Економічний Форум запропонував Індекс інклюзивного розвитку, що враховує сучасні пріоритети економічної політики, які націлені на більш ефективну протидію незахищеності і нерівності, що супроводжують технологічні зміни і глобалізацію. У матеріалах Всесвітнього Економічного Форуму говориться, що саме стійкий, всеосяжний прогрес, що супроводжується зростанням доходів населення нарівні зі зростанням його економічних можливостей, рівня захищеності і якості життя, повинен бути визнаний головною метою економічного розвитку. Індекс інклюзивного розвитку базується на 12 індикаторах, об'єднаних у три групи, які оцінюють рівень економічного розвитку, як відзначається в доповіді, краще, ніж індикатор зростання ВВП поодиночі.

Три основні частини індексу: зростання і розвиток (ВВП, зайнятість, продуктивність праці, очікувана тривалість життя); інклюзивність (медіанний дохід домогосподарств, рівень бідності та нерівності); справедливість і стійкість (рівень заощаджень, демографічного навантаження, державного боргу і забруднення навколишнього середовища). Такий індекс, на нашу думку, відображає більш цілісну та складну картину економічного розвитку та його мету – стійке підвищення рівня життя населення, а не збільшення виробництва товарів і послуг і ВВП загалом. За цим індексом у 2018 р. було проранжовано 29 розвинених країн і окремо 74 країн, що розвиваються. Верхні рядки рейтингу розвинених країн займають європейські країни (Ісландія, Люксембург,

Швейцарія, Данія та ін.). При цьому Норвегія визнана країною з найбільш розвиненою економікою [3].

США, що відносяться до списку 30 найрозвиненіших країн планети, займають лише 23-тє місце, поступаючись, здавалося б, не настільки успішним Чехії, Словенії та Естонії. Але це пояснюється порівнянням з іншими благополучними країнами за такими показниками, як: тривалість життя громадян, розмір державного боргу, відсутність справедливого розподілу доходів і багатства в американському суспільстві

Уразливі групи населення і маргінальні спільноти зазвичай частіше підлягають ризику бути виключеними з можливості на рівних брати участь у суспільному житті. До таких груп частіше відносяться молодь, громадяни похилого віку, люди, котрі протягом довгого часу залишалися безробітними, етнічні меншини, громадяни з фізичними вадами, внутрішньо переміщені особи та мігранти. В економіках, що не мають зростання, збільшення розриву між багатими і бідними веде за собою зростання бідності. Але в тих, що швидко розвиваються, нормальним є зниження бідності навіть при посиленні нерівності [5].

Чим вище рівень середнього доходу країни, тим складніше взаємозв'язок між економічним зростанням і скороченням бідності. У Латинській Америці, наприклад, в країнах з доходом 4 тис. дол. на людину численність бідних велика. Ці зубожілі люди, які позбавлені доступу до нормальної роботи, ринків капіталу і суспільних послуг. У подібних випадках зростання загального доходу країни для зниження бідності недостатньо. Він навіть може бути і не потрібен, тому що певний прогрес може бути досягнутий за рахунок перерозподілу доходів, активів або доступу до послуг. Однак програму перерозподілу виконувати набагато легше, якщо економіка ще і зростає. Тоді доходи від зростання можуть перерозподілятися без шкоди для чийогось стандарту життя. Це робить політику перерозподілу набагато простішою. В кінцевому рахунку більш забезпечені верстви суспільства будуть з великим задоволенням приймати невеликі виграші в доході, ніж втрату доходів [3].

Джеймс Робінсон і Дарон Аджемоглу у книзі «Чому одні країни багаті, а інші бідні» [2] доходять висновку, що інклюзивні інституційні режими розвиваються більш швидко і якісно, ніж екстрактивні. Це природно, адже держава, в якій майже кожен його член займається законним добуванням вигоди, домагається економічного розквіту набагато швидше. У такій країні не буде місця бідності. Вважається, що інклюзивні моделі дозволяють державам легше переносити зовнішні та внутрішні кризові ситуації, тоді як екстрактивні моделі можуть тільки погіршити становище.

Незважаючи на той факт, що серед учених не має єдності розуміння щодо оцінки та механізмів створення інклюзивних інститутів, вважаємо, що загальні умови та шляхи їх розбудови можливо виділити. До таких, на нашу думку, слід віднести такі.

По-перше, подолання зайвої (непродуктивної) нерівності доходів. Розподіл доходів потрібно підкорити соціальній справедливості. Праця як найважливіший ресурс розвитку заслуговує на відповідну винагороду. Ліквідувати бідних серед

працюючих – найголовніше завдання для України, розв'язання якого полягає у політичній волі держави та всеосяжній підтримці інститутів громадянського суспільства.

По-друге, поширення норм і правил підтримки та залучення усіх груп населення до продуктивних практик як основи згуртованості суспільства та спрямування його на розвиток людського потенціалу. По-третє, посилити соціальний захист соціально обездолених прошарків населення. Модернізація соціальної підтримки повинна включати в себе інноваційність та адресність. Тільки за таких умов бідність можливо суттєво скоротити.

Список використаних джерел:

1. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. – М. : Начала. – Гл. 1, 9–11, 1997. – 180 с.
2. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. Открытое общество в опасности ; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРАМ, 1999. – XXVI. – 262 с.
3. Стиглиц Дж.Ю. Экономика государственного сектора ; [пер. с англ.]. – М. : МГУ, ИНФРАМ, 1997. – 639 с.
4. Манцуров І.Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки : моногр. – К. : НДЕІ, 2014. – 457 с.
5. Манцуров І.Г., Єріна А.М., Мазуренко О.К. та ін. Макроекономічна статистика : підруч. для ВНЗ ; [за ред. І.Г. Манцурова]. – К. : КНЕУ, 2013. – Т. 1. – 325 с.
6. Тимошенко О.В. Економічна безпека національної економіки в умовах глобалізації : моногр. – К. : ТОВ “Наш Формат”, 2016. – 384 с.

УДК 37.042

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Присяжнюк Л.М., студент 2 курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНІ КЛАСИ ЯК ВАРІАНТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Інклюзивна освіта сьогодні є одним із пріоритетів державної освітньої політики України. Перехід до неї зумовлений рядом міжнародно-правових зобов'язань України, які передбачають обов'язок держав забезпечувати інклюзивну освіту на всіх рівнях, без дискримінації й на підставі рівності можливостей. Парадигма цього переходу передбачає відхід від медичної моделі сприйняття людини до соціальної, що переносить акцент із обмежень життєдіяльності, відмінностей на адаптацію середовища до потреб людини.

Тобто особа, яка має бар'єри у функціонуванні через порушення стану здоров'я, культурні чи соціальні відмінності може стати повноцінним членом суспільства за умови належної підтримки, що повинна компенсувати ці бар'єри.

Українське суспільство досягло такого рівня соціального розвитку, коли не може собі дозволити втратити жодну підростаючу людину, а визнання Конвенції ООН про права дитини та Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захист і розвиток дітей посилює увагу батьків, держави і громадськості до їхніх проблем з народження і до повноліття та відповідальності за розвиток, навчання і виховання. Безумовно, діти з особливими освітніми потребами теж не повинні залишатися без належної уваги. Адже історично так склалося, що вони були позбавлені можливостей отримувати освіту поруч зі своїми однолітками з нормальним розвитком, їм відмовляли у доступі до загальноосвітньої навчальної програми і навчали у спеціальних закладах.

Тому на сьогодні одним із найважливіших явищ у сучасній спеціальній освіті є рух за інклюзивну освіту. Інклюзія справляє значний вплив на політику, науково-пошукову та практичну роботу і має багато значень, що охоплюють діапазон від простого зарахування учнів з особливими освітніми потребами в звичайні класи до трансформації філософії, цінностей і практичних підходів цілих освітніх систем. Інклюзія потрібна нашій державі як засіб досягнення соціальної справедливості в інтересах учнів з особливими освітніми потребами.

Ученими обговорюються проблеми інтеграції дітей з особливими освітніми потребами і активно розробляються підходи до навчання і виховання їх в умовах загальноосвітніх навчальних закладів. Вивчення особливостей створення комфортного інклюзивного освітнього середовища має важливе значення для успішного виховання та соціалізації не тільки дітей з порушеннями психофізичного розвитку а й інших учнів.

Активні наукові розробки проблеми інклюзивного навчання з'явилися у науковій літературі приблизно в середині 80-х років минулого століття.

В.О. Сухомлинський наголошував на тому, що не може існувати виховання особистості поза колективом, як не може бути колективу без особистостей. Розумово відсталі діти не повинні бути покинуті самі на себе, а розвиватися у таких же умовах, що й нормальні діти. В.О. Сухомлинський доречно зауважував, що колектив може стати виховним середовищем тільки в тому разі, коли він створюється під час спілкування і спільної діяльності, яка дає кожному радість і насолоду, розвиває його інтереси і здібності, коли є освічений педагог, який любить дітей [1].

В Україні окремі аспекти проблеми інтегрованого навчання висвітлюються у працях А. Колупаєвої, М. Сварника, В. Синьова, Н. Софій, М. Шеремет, В. Тарасун, О. Таранченко, А. Шевцова та ін.

Мета інклюзивного закладу освіти, як зазначають В. В. Алексєєва та І. В. Сошіна, – «надати всім учням можливість найбільш повноцінного соціального життя, активної участі в колективі, тим самим забезпечуючи найбільш повну взаємодію і турботу один про одного як членів співтовариства» [2].

Погодимось із Елен Р. Данієлс та Кей Стаффорд у тому, що «залучення дає можливість малятам з вадами взаємодіяти зі звичайними дітьми, спостерігати за

ними, наслідувати їх. Інакше кажучи, діти-інваліди можуть отримувати такий соціальний досвід, як і їхні здорові товариші. Спілкування з інвалідами корисне і для звичайних дітей, їхніх сімей, учителів та місцевої громади» [3].

На сучасному етапі розвитку освіти дітей з особливими освітніми потребами пріоритетного значення набуває створення інклюзивного освітнього середовища. У такому середовищі всі діти навчаються разом у системі масової освіти за загальноосвітніми навчальними програмами, що пристосовані до потреб такої дитини.

Серед першочергових кроків у напрямі створення інклюзивного середовища вбачаються такі: відмовитися від стереотипних поглядів на вчителів, учнів і навчальний процес; формувати в школі атмосферу, засновану на ідеях інклюзії; розбудувати школу як громаду; зосереджуватися на співпраці, а не на конкуренції; прищеплювати віру в свої сили кожному члену шкільного колективу [4].

Аргументи на користь перебування учнів в інклюзивному освітньому середовищі незаперечні. Тому супротивне твердження про те, що решта дітей отримують менш якісну освіту в інклюзивному середовищі чи опиняються у менш сприятливих соціальних умовах, важко назвати аргументованим.

У багатьох відношеннях решта дітей від перебування в інклюзивному середовищі отримують стільки ж користі, стільки й діти з особливими освітніми потребами. Присутність дітей з відмінними здібностями в класі ніяк не заважає успішності інших учнів, які не мають обмежень.

Діти без обмежених можливостей можуть підвищувати самооцінку та закріплювати знання навчального змісту, виступаючи наставниками для інших. Також вони мають нагоду опанувати додаткові вміння, наприклад, навчитися читати шрифт Брайля чи спілкуватися мовою глухонімих. Навчання цих умінь може відбуватися у ситуації, коли всі учасники процесу усвідомлюють їхню важливість і можуть застосовувати на практиці. Крім того, володіння ними надає можливість для особистісного зростання, якої часто позбавлені діти, що не мали нагоди навчатися поруч з тими, хто має відмінні здібності.

Таким чином, інклюзивне освітнє середовище – це середовище, де всі учні незалежно від свої освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною спільноти.

Список використаних джерел:

1. Давиденко, Г. В. (2014). Моделі та форми впровадження інклюзивної освіти в рамках педагогічної інноватики. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер: Педагогічні науки, 3, 76-80 (Davydenko, H. V. (2014). Models and forms of inclusive education implementation in the framework of pedagogical innovation. Scientific notes of Berdiansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences, 3, 76-80).

2. Давиденко, Г. В. (2015). Моделювання сучасного інклюзивного навчання як нелінійного процесу з відкритим діапазоном навчальних цілей. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія, 43, 418-423 (Davydenko, H. V. (2015). Modeling of modern inclusive education as a nonlinear process with an open range of educational goals. Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi. Series: Pedagogy and Psychology, 43, 418-423).

3. Даниелс Елен Р. і Стаффорд Кей. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів. — Л. : Тов. «Надія», 2002. — С. 23 .

4. Іноземцева С.В. Використання педагогічних ідей В.О. Сухомлинського в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu/TtMNiV/2008_21/11.html.

5. Кузава, І. Б. (2013). Моделі розвитку інклюзивної освіти: теоретичний аспект. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 1 (27), 380-388 (Kuzava, I. B. (2013). Models of inclusive education development: theoretical aspect. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies, 1 (27), 380-388).

6. Таранченко О. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи / О. Таранченко// Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. – 2011. №1. – С. 19.

УДК 330.1

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Яковлев К.А., студент ІСТ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АПК

Сучасне суспільство з кожним роком все більше переконується на тому, що сприятлива екологічна обстановка і економічне зростання можливі одночасно. Чітко стає усвідомлення того, що потрібно найбільш раціональна взаємодія природи та людини. Розвиток концепції «суспільство-природа» як взаємодії та розвитку екологічних та економічних форм є в даний час відображенням того факту, що суспільство щільно наблизилося до необхідності управління соціально-економічним розвитком регіонів, міст, держав, до переходу від боротьби з наслідками, зумовленими нераціональною господарською діяльністю, до побудови системи раціонального природокористування [3].

Для вирішення проблеми збалансованої взаємодії природи та суспільства була сформована концепція сталого розвитку - розвитку, що задовольняє потреби нинішнього покоління і не ставить під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби на якісному та кількісному рівні.

Зростання економіки за рахунок експлуатації природних ресурсів може відбуватися тільки на певному етапі і цей етап вже давно у минулому, тому для нашої країни перехід до сталого розвитку актуальний як ніколи.

У сучасних умовах для економічного зростання та суспільного розвитку потрібні прогресивні механізми господарювання, а саме: механізми комплексного забезпечення соціально-екологічної та економічної стійкості.

Поняття "сталий розвиток" має досить суперечливий характер. Сьогодні існує безліч визначень та трактувань концепції сталого розвитку.

Ідеї сталого розвитку були офіційно проголошені на Конференції з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р. На конференції розглянули навколишнє середовище та соціально-економічний розвиток як взаємопов'язані та взаємозалежні області.

Відомо, що після Конференції в Ріо-де-Жанейро, попри всі декларації, досягти рівноважного стану між економічним зростанням, соціальною спільнотою і навколишнім природним середовищем так і не вдалося досягнути [1].

Сталий розвиток має на увазі під собою еволюцію життя бідних верств населення, у напрямі розширення можливостей забезпечення самозайнятості, реалізуючи права жінок та молоді. В основі такого розвитку, безсумнівно, знаходиться людина та її ціннісні та моральні орієнтири, які спрямовані на збереження навколишньої природи. Виконання цих умов забезпечить економічне зростання та дозволить відновити довкілля.

Головний акцент був покладений на те, що підвищення якості та рівня життя населення буде досягнуто лише при ефективному використанні природних та матеріальних ресурсів, зниження рівня забруднення навколишнього середовища, а довгострокова співпраця підприємницького сектору різних країн забезпечить економічне зростання країн при активній інвестиційній політиці та запровадження нових технологій.

Наукове співтовариство трактує сталий розвиток як розвиток, який у багатофункціональному аспекті забезпечує продовольчу незалежність країни, включаючи виробництво сільськогосподарської сировини, товарів та послуг, а також суспільних благ [2].

У західному науковому середовищі склалася думка, що концепція сталого розвитку може бути реалізована за умови дотримання деяких важливих підходів, частина з яких активно критикується:

1. Боротьба з причиною, а не з наслідками несприятливої діяльності людей. Наслідки виникають внаслідок здійснення безперспективної екологічної політики «загального очищення». Боротьба з причинами означає зміну характеру діяльності, а також формування планів та проведення заходів, що усувають несприятливі впливи на природне середовище та нераціональне використання ресурсів. Одним із напрямків даного підходу може бути формування нових методів оцінки збитків та систем прийняття рішень щодо його зниження.

2. Відмова від сформованої у світі, і особливо в розвинених країнах, політики безмежного зростання виробництва та споживання, оскільки жодні ресурси не в змозі забезпечити екологічно безпечно проведення такої політики.

3. Зменшення зростання народонаселення оскільки природні можливості планети вже зараз не можуть забезпечити необхідним людство.

4. Перехід до використання екологічно чистого виробництва, тобто. виробництва, що не містить екологічно небезпечних складових, а також технологій зі значно меншим утворенням відходів та меншим споживанням матеріальних та енергетичних ресурсів.

5. Розуміння нерозривної єдності екологічних, економічних та технічних проблем.

Економіка будь-якого виробництва тісно пов'язана з його екологічними характеристиками, а економічні та екологічні характеристики визначаються технічним рівнем виробництва та його культурою. Так, для екологічно чистого виробництва характерний високий технічний, екологічний та економічний рівень.

6. Проведення аналізу будь-якого виду діяльності, пов'язаного з виробництвом машин, апаратів, приладів, виробів тощо, а також з наданням послуг, виробництвом та переробкою сільськогосподарської продукції їх повному життєвому циклі. Сенс такого підходу, з одного боку, у тому, що аналізу піддається діяльність, пов'язана з видобуванням відповідних матеріальних ресурсів та енергоносіїв, а також їх використанням під час створення споживчих товарів та послуг. При цьому враховується, що кожна технологія впливає на природне середовище. З іншого боку, експлуатація готових виробів, механізмів, машин завжди вимагає споживання матеріальних та енергетичних ресурсів. Цим процесам також супроводжують несприятливі впливи на довкілля [8].

Після вироблення ресурсу виробів чи машин їхнє «життя» у цьому не закінчується. Необхідна утилізація, яка повинна забезпечити якомога повніше використання всіх складових частин, що, звісно, може бути реалізовано без певних витрат відповідних ресурсів. Таким чином, аналіз повного життєвого циклу має призвести до вибору таких інженерних рішень, які сумарно забезпечували б на всіх етапах життєвого циклу будь-якої продукції мінімальні витрати та мінімальний негативний вплив на екосистеми.

7. Необхідність формування та прийняття визначеності наслідків.

Небезпека виникнення несприятливих екологічних наслідків вимагає прийняття деяких запобіжних заходів, навіть якщо немає впевненості у неминучому наступі цих наслідків.

8. Формування та розвиток екологічного мислення, який забезпечує підвищення екологічної культури суспільства.

9. Боротьба за збереження біологічної різноманітності, запобігання загибелі видів, що дозволить виконати вимогу щодо стабілізації екологічних систем.

Одним із основних завдань сталого розвитку сільського господарства є екологічна безпека, пов'язана з підвищенням родючості ґрунтів, збереженням генофонду рослин та тварин, охороною земельних ресурсів, запобіганням процесі виробництва та переробки сільськогосподарської продукції забруднення природних екосистем [5].

Сталий розвиток сільського господарства в умовах нового економічного механізму господарювання можливе лише за інтенсивного розширеного відтворення, основними чинниками якого є: у сфері організації процесу виробництва – раціональна структура агропромислового виробництва, у умовах конкуренції; підвищення економічної родючості землі; підбір культур, сортів інтенсивного типу відповідно до кон'юнктури ринку; розробка та впровадження інтенсивних ресурсозберігаючих технологій; організація виробничих процесів якісно та в оптимальні терміни; удосконалення відносин власності; підвищення мотивації праці працівників та якості їх життя в умовах зміни сформованого механізму господарювання; у сфері організації процесу розподілу - ефективний розподіл засобів виробництва та трудових ресурсів між галузями та процесами відтворення, продукції, грошової виручки, прибутку, госпрозрахункового доходу та ін; у сфері організації процесу звернення - раціональна організація: облік, зберігання продукції, кормів, техніки, добрив та інших засобів виробництва; переробка, реалізація продукції; матеріально-технічного забезпечення, ремонтів, технічного обслуговування коштів виробництва та ін; у сфері відтворення робочої сили — підбір, підготовка та розстановка кадрів, підвищення їхнього професійного, загальноосвітнього, морального рівня, створення необхідних матеріально-побутових, санітарно-гігієнічних умов на виробництві та у побуті.

Основні процеси розширеного відтворення реалізуються через виробничі відносини - діяльність, відносини людей у процесі виробництва, розподілу, звернення та відтворення кадрів, які виявляються через матеріальні та моральні інтереси окремих працівників, колективів, підрозділів, господарств, об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Харченко В. О. Сталий розвиток як складова ідеї сучасної Європи. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. 2014. Вип. 42. С. 49–58.
2. Стегней М. І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 3. С. 125–133.
3. Кононенко О. М. Європейські практики підтримки сталого розвитку сільських територій у контексті удосконалення земельних відносин. Економіка АПК. 2018. № 4. С. 95–102.
4. Біла С. О., Сироман Д. А. Європейський Союз: основи сталого розвитку. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2015. Вип. 22(3). С. 114–121.
5. Бурик З. М. Досвід інституційного забезпечення регулювання сталого розвитку держав Європейського Союзу. Економічний простір. 2018. № 129. С. 5–16.
6. Гончар О. М. Ефективність участі міст України в європейському русі за сталий розвиток. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. 2014. № 6. С. 41–46.
7. Котикова О. І., Летуновський Р. А., Ємельянов І. С. Результативність реалізації регіональної політики сталого розвитку – соціально-економічний стан Миколаївської області. Modern Economics. 2019. № 16. С. 40–47.

8. Маркова Н. С. Застосування європейського досвіду при формуванні сталого розвитку в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2013. No 1. С. 25–29.

9. Матвеева О. Ю. Європейська парадигма сталого розвитку територіальних громад: досвід для України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2021. No 1. С. 148–157. 10. Мельник Л. Г., Дегтярьов.

УДК 338.2

*Кендус Д.І., асистент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Ковальчук В.О., студентка 2-го курсу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНИХ ІННОВАЦІЙ НА ЗАСАДАХ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

Економічне зростання держави як результативний показник економічного розвитку, що втілює в собі синергетичний ефект функціонування всієї сукупності соціалізованих суб'єктів ринку, все більше оцінюється за критеріями, що відображають якість життя людей. У суспільстві відбувається переосмислення змісту категорії «економічне зростання» як із позицій, джерел, що створюють його на мікрорівні, так і формованих кількісних та якісних характеристик і одержуваного кінцевого результату на макрорівні.

Актуальність розгляду як одного з факторів формування якості економічного зростання соціальної відповідальності підприємств пов'язана з тим, що забезпечення стабільності та довготерміновості темпів зростання економіки, його якісного складника можна досягти лише за узгодженої політики дій суб'єктів на мікроі макрорівнях розвитку національної економіки. Взаємодія між бізнесом і владою, приватним підприємництвом і державою означає розуміння того, що рішення сформованих соціально-економічних проблем можливе лише в партнерстві з великими суб'єктами вітчизняного бізнесу, які поділяють відповідальність за безперервність відтворення та якісне накопичення людського капіталу[3].

У зв'язку із цим актуалізується значимість дослідження процесу впливу соціальної відповідальності бізнесу на формування інклюзивного економічного зростання й обґрунтування заходів держави щодо стимулювання соціально відповідальної поведінки підприємств. Для переходу України на інноваційний шлях розвитку потрібна активна комплексна інноваційна політика держави, що включає як найважливіший компонент гуманітарний складник.

Разом із тим інноваційна політика, що реалізується нині в нашій державі, має переважно технологічний характер, впровадженню інновацій в соціальній

сфері приділяється недостатня увага. Питання підвищення якості життя населення на основі активізації соціальної відповідальності бізнесу, освоєння інклюзивних інновацій залишаються недостатньо розробленими аспектом теоретико-методологічних підходів.

Інновації є двигуном економічного прогресу і покликані сприяти поліпшенню добробуту різних груп суспільства. Однак за певних умов інновації можуть також посилювати соціальну нерівність та ізоляцію, саме тому все більш актуальним стає питання про «інклюзивні» інновації, спрямовані на поліпшення добробуту малозабезпечених і маргінальних груп, зокрема з погляду їх доступу до основних державних послуг (освіти, інфраструктури, охорони здоров'я). Під інклюзивними інноваціями розуміють створення і виведення на ринок нових якісних продуктів або послуг, які розроблені для і/або тих, хто позбавлений гідного рівня життя (наприклад, для осіб із низькими доходами, інвалідів, мігрантів, пенсіонерів та ін.). Такі інновації покликані поліпшити існування «виключених» груп людей, забезпечити їх більш повноцінне включення в життя суспільства.

Якщо дослідити сутність поняття «інклюзія», то воно близьке за значенням до поняття «інтеграція» та протилежне до сегрегації та екстракції. Інклюзія полягає в адаптації системи до потреб людини. У ній усі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання позитивного результату за рівних можливостей. У рамках інклюзивної моделі люди адаптуються, змінюються, враховуючи і задовольняючи потреби кожного члена суспільства. Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби.

Інклюзивне зростання економіки є багатофакторним і багаторівневим процесом, основою якого є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх суб'єктів у контексті гуманного розвитку суспільства, Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення усіх членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення гарантій безпеки і рівноправності.

Можна виділити такі типи соціально-економічного розвитку:

1. Сегрегація (лат. *segregatio* – відділення) – будується на поділі людей у суспільстві на категорії за ознакою відмінності соціальних статусів, що призводить до обмеження сфери життєдіяльності і взаємодії.

2. Інтеграція (лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – передбачає пристосування членів суспільства до єдиної соціально-економічної системи.

3. Екстракція (лат. *extractum* – витяжка) – поділ суспільства на складові частини за допомогою створених умов, у яких вони розподіляються неоднаково.

4. Інклюзія (англ. *inclusion* – включення) – це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі через доступ до можливостей і справедливий розподіл результатів праці [4, с. 20].

Концепція інклюзивної інноваційної діяльності з'явилася в країнах, що розвиваються, де бідність, з якою стикаються багато жителів, позбавляє їх не тільки переваг науково-технічного прогресу, а й доступу до засобів задоволення

їх базових потреб. Усесвітній банк визначає інклюзивну інноваційну діяльність як будь-яку інноваційну діяльність, яка допомагає розширювати легкий доступ до якісних продуктів і послуг, що створює і збільшує можливості маргіналізованих верств населення отримувати кошти. Він виділяє п'ять характерних ознак інклюзивної інноваційної діяльності: прийнятний доступ; стійке виробництво; товари і послуги, що створюють можливості для отримання коштів для існування; орієнтованість на маргінальні верстви населення, передусім осіб з обмеженими можливостями [2].

Інклюзивна інноваційна діяльність спирається не тільки на технологічні інновації, а й на автоматизацію робочих процесів, системи доставки й інновації в рамках бізнес-процесів для зниження витрат і розширення доступу. Це означає, що інклюзивні інновації можуть розроблятися на основі передових досліджень або з використанням раніше відомих технологій. Інклюзивна інноваційна діяльність спрямована, головним чином, на сприяння забезпеченню доступу до основних товарів і послуг і на розширення економічних прав і можливостей за рахунок зусиль зі створення, одержання, адаптації, засвоєння і поширення знань, безпосередньо орієнтованих на задоволення потреб маргіналізованих верств населення [6].

Рушійна сила переходу бізнесу до реалізації своїх соціальних зобов'язань полягає в об'єднанні зусиль трьох економічних суб'єктів: держави, громадянського суспільства і бізнесу. При цьому провідна роль у процесі становлення інституту соціальної відповідальності бізнесу повинна належати державі. Соціальні проекти необхідні державі, оскільки дають можливість економити бюджетні кошти на соціальну сферу, підтвердженням чого є стрімкий розвиток цього напрямку в Європі, де держава всіляко підтримує різні ініціативи соціальних підприємців [7].

Соціальні підприємство є досить цікавим ресурсом для інноваційних, ініціативних і далекоглядних підприємців, що можуть створити реальну конкуренцію традиційному бізнесу. У рамках соціальних проектів інклюзивних інновацій налагоджуються партнерські стосунки між державним, приватним та громадським секторами, а також створюється мережа підтримки соціальних підприємців, співробітництва, обміну досвідом та навчання. Розроблення і реалізація інклюзивної інноваційної політики здатні допомогти досягти більш рівноправного, стійкого та інклюзивного розвитку.

Для включення соціальних цілей у стратегію політику у сфері інновацій необхідно вивчити характерні особливості осіб з обмеженими можливостями, то, як вони живуть і що їм потрібно для поліпшення їх існування.

Важливо розробити цілі і стратегії щодо того, як заохочувати і здійснювати інклюзивну інноваційну діяльність, тому необхідно, щоб інклюзивні інноваційні програми розроблялися на основі комплексного підходу, що враховує особливості не тільки суб'єктів, що беруть участь у реалізації таких програм, але й їх об'єктів, осіб з обмеженими можливостями, які здебільшого живуть у злиднях, та інші групи, особливо схильні до соціально-економічної ізоляції.

Для підвищення ефективності інклюзивних інновацій у контексті соціальної відповідальності підприємств необхідно активізувати розвиток системи

державно-приватного партнерства щодо реалізації соціальних інновацій; створення стимулів для інвестування бізнесом соціальних інновацій; створення умов, необхідних для прояву приватних ініціатив у соціальній сфері, розвитку соціального підприємництва; формування інститутів розроблення, впровадження та масштабування успішної практики соціальних інновацій.

Список використаних джерел:

1. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л.І. Федулова // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 3(25). – С. 56–65.
2. Затонацька Т.Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності в Україні: існуюча практика та перспективи / Т.Г. Затонацька // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – Вип. 1(28). – Т. 2. – С. 102–112.
3. Тараненко І.В. Модифікація глобалізаційно-інноваційної моделі світової економіки на засадах сталого розвитку: нові виміри конкурентоспроможності / І.В. Тараненко // Європейський вектор економічного розвитку. – 2013. – Вип. 1(12). – С. 172–185.
4. Базиліук А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В. Базиліук, О.В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5.
5. Богдан Н.И. Инновации для инклюзивного развития регионов Беларуси / Н.И. Богдан, С. Вархурст // Економічний вісник університету. – 2014. – № 22/1. – С. 14–20.
6. Аджемоглу Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные / Д. Аджемоглу, Дж.А. Робинсон // Происхождение власти, процветания и нищеты. – М. : АСТ, 2015. – 720 с.
7. Хакимов Х.А. Методические подходы к оценке инклюзивного роста / Х.А. Хакимов // Science and world. 2016. № 5(33). Т. II. С. 159–162
8. Філіппова С.В. Соціальна відповідальність у стратегії управління вітчизняним підприємством: проблемні питання інтегрування механізму / С.В. Філіппова // Економіка: реалії часу. 2017. № 2(30). С. 5–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/5pdf>.